Jochs Florals de Barcelona

Jocs Florals de Barcelona. Consistori

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
VE RI TAS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

JOCHS FLORALS

DE

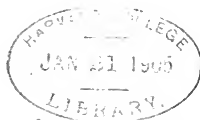
BARCELONA

ANY XLVI DE SA RESTAURACIÓ

MCMIV

BARCELONA
Estampa de La Renaixensa
MCMIV

HARVARD COLLEGE
JAN 21 1905
LIBRARY.

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

CONSISTORI DE MCMIV

MANTENEDORS

D. Joaquim Riera y Bertran, *President.*
» Vicens de Moragas.
» Joaquim Botet y Sisó.
» Ferran de Querol.
» Ignasi Iglesias.
» Antoni Bori y Fontestà.
» Manuel de Montoliu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

D.ª CLARA NOBLE DE MARAGALL.

EX-MANTENEDORS (1)

Abadal	Ramon de	M. 1898
†AGUILÓ Y FUSTER	MARIAN	P. 1867, 1888- M. 1862, 1874, 1883
Alió	Francisco	M. 1892
Almirall	Valentí	P. 1886
Almirall y Forasté	Joan	S. 1895-M. 1896
Amer	Miquel V.	M. 1864, 1871, 1885
†Angelon	Manuel	M. 1862, 1872
†Anglasell	Manuel	M. 1863
†Anglora	Eussebi	M. 1869
†Arabia y Solanas	Ramon	M. 1887
†Argullol y Serra	Joseph de	M. 1871
Arnau	Joseph M.ª	M. 1869, 1887
Aulestia y Pijoan	Antoni	M. 1875, 1900
†BALAGUER	VÍCTOR	P. 1868-S. 1862- M. 1859, 1863, 1883
†Balaguer y Merino	Andreu	M. 1877
Balari y Jovany	Joseph	P. 1894-M. 1875
Barallat y Falguera	Celestí	M. 1864, 1875
Baró	Teodor	M. 1896
Barrés	Maurici	M. 1893
Bartrina d'Aixemús	Francisco	M. 1885, 1894
Bassegoda y Amigó	Bonaventura	S. 1889-M. 1890
Bassegoda y Amigó	Ramon E.	M. 1887
†Bastús	Vicents J.	M. 1860
†Bergnes	Antoni	M. 1861
Bertran	Felip	M. 1868
†Bertran y Brós	Pau	M. 1886
†BLANCH Y CORTADA	ADOLF	P. 1869-S. 1860- M. 1865, 1875, 1878
Blanch y Piera	Joseph	S. 1876-M. 1877
†Bofarull	Antoni de	P. 1865-S. 1859, 1883- M. 1876, 1884
Boix	Vicents	M. 1877
Bori y Fontestà	Antoni	S. 1903. M. 1904

(1) ABREVIATURES: † Mort.— M. Mantenedor.—P. President.—S. Secretari.— Los noms en lletra VERSALETA son de Mestres en Gay Saber

Botet y Sisó	Joaquim	M. 1889, 1904
†Brañas	Alfred	M. 1893
†Briz	F. Pelay	P. 1875
Brosa y Saugerman	Victor	M. 1902
Brugués	Cassimir	M. 1894
Brunet y Bellet	Joseph	M. 1897
Cabot y Rovira	Joaquim	S. 1888-M. 1889
†Calvet	Damás	S. 1864- M. 1865, 1876, 1879
Campion	Arthur	M. 1891
†Camps y Fabrés	Antoni	M. 1864, 1873, 1874
Capmany	Antoni de P.	M. 1891
Casades y Gramatxes	Pelegrí	S. 1898-M. 1899
Casellas	Ramon	M. 1896
†Coll y Vehí	Joseph	M. 1862, 1874
Collell y Bancells	Jaume	P. 1887-S. 1873
†Cornet y Mas	Gayetà	M. 1886
†Coroleu	Joseph	S. 1872- M. 1873, 1878, 1893
†Cortada	Joan	P. 1864-M. 1859
†Cutchet	Lluís	P. 1876-M. 1861
Denk	Otto	M. 1894
Domènech y Montaner	Lluís	P. 1895-M. 1881
Duran y Bas	Manuel	P. 1884
Duran y Ventosa	Lluís	S. 1897-M. 1898
Echegaray	Joseph de	M. 1896
Estanyol y Colom	Joseph	M. 1895
†Estorch y Siqués	Pau	M. 1861
†Falguera	Fèlix M.ª	M. 1872
Farnés	Sebastià	S. 1890-M. 1891
†Feliu y Codina	Joseph	M. 1882
†Ferrer	Joan B.	M. 1882
†Ferrer y Bigné	Rafel	M. 1871
Feu	Joseph L.	M. 1861
†Flotats y Comabella	M.	M. 1860
Font de Rubinat	Pau	M. 1892
†Fontanals del Castillo	Joaquim	M. 1875
†Fonts	Marian	M. 1867
†Foz	Braulí	P. 1863
Franquesa y Gomis	Joseph	P. 1903-S. 1884- M. 1885, 1893, 1901
Gallard	Arthur	M. 1882
†Gallissà	Antoni	S. 1896-M. 1897
†Gay	Narcís	M. 1864
†Gebhardt	Victor	S. 1865-M. 1866
Genís y Aguilar	Martí	M. 1890

†Girbal	Enrich C.	M. 1876
Güell y Bacigalupi	Eussebi	P. 1900
GUIMERÁ	ANGEL	P. 1889-S. 1878-M. 1879, 1888
Iglesias	Ignasi	M. 1904
†Illas y Vidal	Joan	P. 1862
†Ixart y Moragas	Joseph	S. 1885-M. 1886
†Labaila	Jacinto	M. 1868
Laporta	Jacinto	M. 1881
†Larrosa	Gregori A.	M. 1864
†Lasarte	Manuel	S. 1861-M. 1879
†Letamendi	Joseph de	P. 1872
Llanas	Albert	M. 1898
†Llausàs	Joseph	M. 1862
†Llobet y Vall-llosera	P. A.	M. 1860
†Llorens y Barba	Xavier	M. 1871
Llorente	Teodor	P. 1880-M. 1866
†Mañé y Flaquer	Joan	M. 1860
MARAGALL	JOAN	M. 1897
†Martí	Miquel A.	M. 1862
MARTÍ Y FOLGUERA	JOSEPH	M. 1899
†Masferrer y Arquimbau	Francesch	M. 1874
†Maspons y Labrós	Francisco	P. 1897-S. 1867-M. 1868, 1886
†Maspons y Labrós	Marian	M. 1885
Masriera	Joseph	M. 1884
Massó y Torrents	Jaume	M. 1899
MATHEU	FRANCESCH	P. 1902-S. 1880-M. 1881, 1899
Menendez Pelayo	Marcelí	M. 1888
†Mestres	Salvador	M. 1870
†Milà y Fontanals	Manuel	P. 1859, 1883-M. 1863
Millet y Pagès	Lluis	M. 1899
†Miquel y Badia	Francisco	S. 1868-M. 1860, 1877
†Miró	Ignasi R.	M. 1870
Moliné y Brasés	Ernest	S. 1892-M. 1893
Montoliu	Manuel de	S. 1904
†Montserrat y Archs	Joan	S. 1871-M. 1872
Moragas	Vicents de	M. 1904
Morera	Enrich	M. 1903
†Morera	Francisco	M. 1866
†Morgades y Gili Excm. y Iltm.	Joseph	P. 1893
†Muns	Francisco	M. 1865
Murguia	Manuel	M. 1890
†Nanot-Renart	Pere	M. 1874
Oliver	Miquel S.	M. 1897

Oloriz	Hermili de	M. 1895
Oller	Narcis	P. 1896-S. 1881-M. 1882
Palau y de Huguet	Joseph de	S. 1870-M. 1871
†Pascual y Casas	Eussebi	S. 1863
Pau	Fco. Manel	M. 1885
Pella y Forgas	Joseph	M. 1879
†Pepratx	Justin	M. 1884
Pereda	Joseph M.ª de	M. 1892
Permanyer	Joan J.	P. 1891-M. 1889
Permanyer	Ricart	M. 1901
†Permanyer y Tuyet	Francisco	P. 1860
Picó y Campamar	Ramon	P. 1892- M. 1881, 1886, 1900
Pin y Soler	Joseph	M. 1892
Pirozzini	Carles	S. 1882-M. 1883
†Pi y Margall	Francisco	P. 1901
Planas y Font	Claudi	S. 1899-M. 1900
†Pons y de Fuster	Lluis G. de	P. 1861
†Pons y Gallarza	Joseph Lluis	P. 1870, 1878- M. 1859, 1883
Pons y Massaveu	Joan	M. 1893
Puig y Cadafalch	Joseph	S. 1893
†Puiggari	Joseph	M. 1870
†Querol	Vicents W.	P. 1885-M. 1872
Querol	Ferran de	M. 1904
Quintana	Albert de	P. 1874-M. 1873
†Ramon y Vidales	Jaume	M. 1895
†Renyé y Viladot	Frederich	M. 1894
Reventós y Amiguet	Isidro	M. 1889
†Reynals y Rabassa	Estanislau	P. 1871
Riera y Bertran	Joaquim	P. 1904-S. 1877- M. 1870, 1878, 1900
Rierola	Francesch	M. 1897
Riquer	Alexandre de	M. 1898
†Robert	Robert	S. 1866-M. 1867
Roca	Joseph M.ª	M. 1902
†Roca y Cornet	Joaquim	M. 1860
†Roca y Farreras	Narcis	M. 1879
†Roca y Florejachs	Lluis	M. 1865, 1873
Roca y Roca	Joseph	S. 1875-M. 1869, 1876
Rocamora	Manuel	S. 1894-M. 1895
Romaní y Puigdengolas	Francisco	P. 1898-M. 1867
†Ros de Olano	Antoni	P. 1877
†Rosselló	Geroni	P. 1873-M. 1865, 1883
†Rosselló	Pere de	S. 1869-M. 1870, 1876
Roure	Conrat	M. 1880

Rubió y Lluch	Antoni	M. 1884
†Rubió y Ors	Joaquim	P. 1890-M. 1859, 1861
Rusiñol	Jaume	M. 1894
†Sagarminaga	Fidel de	M. 1889
†Sala	Felip Jacinto	M. 1868
Saleta	Honorat de	M. 1884
†Sans y Guitart	Pau	S. 1887-M. 1888
†Sardà y Lloret	Joan	S. 1874-M. 1880
Sellarés	Ferran	M. 1872
†Serra y Campdelacreu	Joseph	M. 1896
†Serraclara	Gonzalo	P. 1879-M. 1877
†Siscar	Ramon de	M. 1880
†Sitjar y Bulcegura	Joaquim	M. 1867
†Soler y Hubert	Frederich	P. 1882-M. 1863, 1878
†Subirana	Joseph	M. 1863
Tell y Lafont	Guillem A.	M. 1902
Thos y Codina	Silvino	M. 1866
†Thos y Codina	Terenci	M. 1863
Tobella	Francisco X.	M. 1891
Torras	Cèsar A.	S. 1886-M. 1887
Torras y Bages Iltm. y Rvdm.	Joseph	P. 1899
Torres y Reyetó	Jacinto	M. 1881, 1891, 1901
Torroja	Bernart	M. 1887
Tourtoulon	Carles de	M. 1888
Trullol y Plana	Sebastià	S. 1900-M. 1901
Ubach y Vinyeta	Francesch	M. 1878
Urgell	Modest	M. 1902
Vallès y Ribot	Joseph M.ª	M. 1885
†Valls	Pau	P. 1866
Valls y Vicens	Joseph M.ª	M. 1890
†Vayreda	Marian	M. 1902
Verdaguer	Alvar	M. 1880
†Verdaguer	Jacinto	P. 1881-M. 1869, 1888
Verdaguer y Callis	Narcis	S. 1891-M. 1892
†Vidal y Valenciano	Eduart	M. 1866
Vidal y Valenciano	Enrich X.	M. 1890
†Vidal y Valenciano	Gayetà	M. 1867
Vilanova	Emili	S. 1879-M. 1880, 1901
Vilaregut	Salvador	S. 1901-M. 1902

EX-REYNES DE LA FESTA

1859 †		Donya María Mendoza de Vives.
1860 †		» Elisea Lluch de Rubió.
1861 †		» Carme de Bofarull.
1862 †		» María Josefa Massanès de González.
1863		S. A. la Serenissima Sra. Duquesa de Montpensier.
1864 †		Donya Victoria Penya d'Amer.
1865 †		» Elena Cavaller de Roca.
1866		» Mañuela Luna Méndez de Vigo.
1867		» Dolors Llopart de Muns.
1868		Donya Carme Mercader.
1869		» Mercè Estrada.
1870		» Francisca Nanot Renart.
1871		» Antonia Sacanella de Blanch.
1872		» María Ubert.
1873	Excma. Sra.	» Oriola de Quintana y Serra.
1874		» Antonia Ubach y Gutiérrez.
1875		» Rosa Pigrau.
1876 †		» Emilia Palau y González de Quijano.
1877		» Josefina Sabater d'Aldavert.
1878	Excma. Sra.	» Carme Cendra de Domingo.
1879		» Teresa de Gasset.
1880		» Clotilde París.
1881 †	Iltre. Sra.	» Dolors Caballero de Mercader, *Comtesa de Bell-lloch*.
1882		» Aurea Clavé de Ferrer.
1883 †		» Josefa Salvat d'Onyós.
1884		» Irene Archer de Sauromà.
1885		» Isabel López de Güell.
1886		» Rosa Marquès de Uyà.
1887		» Dolors de Carles de Robert.
1888	S. M.	» María Cristina d'Habsburg-Lorena, *Reyna Regent d'Espanya, Comtesa de Barcelona*.
1889		» Maria Assumpta Sabé de Brosa.
1890	Excma. Sra.	» Lluisa Goldman de Fastenrath.
1891		» Isabel Güell y López.
1892		» Francisca Bonnemaison y Farriols.
1893		» María del Carme Joval.

1894		Donya	Lluisa Llorach y Dolsa.
1895		»	Elissa Planas y Font.
1896	Excma. Sra.	»	Maria del Pilar de Puig de Fonsdeviela, *Marquesa de la Torre.*
1897	Senyoreta.	»	Maria Oller y Rabassa.
1898	»	»	Maria Permanyer y Permanyer
1899 †	»	»	Pilar de Febrer y Cumll.
1900		»	Teresa Novellas de Molins de Tell.
1901	Iltre. Sra.	»	Pilar de Sarriera, *Marquesa de Puerto Nuevo.*
1902		»	Maria de la Concepció Picó de Riera.
1903		»	Rosa M. Pratjusà de Villar.

MESTRES EN GAY SABER

†Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
†D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
†» Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
†» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
†» Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
†» Adolf Blanch y Cortada. *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
†» Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
Mossen Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de Maig de 1871.*
†D. Thomás Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
†» Frederich Soler y Hubert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
» Angel Guimerá, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
†» Damás Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
† Mossen Jacinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*
D. Joseph Franquesa y Gomis, *proclamat en 6 de Maig de 1883.*
» Ramon Picó y Campamar, *proclamat en 3 de Maig de 1885.*
†» Therenci Thos y Codina, *proclamat en 1 de Maig de 1887.*
» Joaquim Riera y Bertran, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
» Jacinto Torres y Reyetó, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
» Joseph Martí y Folguera, *proclamat en 8 de Maig de 1892.*
» Ferran Agulló y Vidal, *proclamat en 7 de Maig de 1893.*
†» Anicet de Pagès de Puig, *proclamat en 3 de Maig de 1896.*
» Francesch Matheu y Fornells, *proclamat en 2 de Maig de 1897.*
» Guillem August Tell y Lafont, *proclamat en 6 de Maig de 1900.*
Mossen Miquel Costa y Llobera, *proclamat en 11 de Novembre de 1902*
D. Joan Maragall y Gorina, *proclamat en primer de Maig de 1904*

AUTORS PREMIATS

Any	Autor	Premi
1859	D.ª Isabel Villamartin	*Flor natural*
»	» Victoria Peña	*Accèssit*
»	D. Albert de Quintana	*Idem*
»	» Damás Calvet	*Englantina d'or*
»	» Salvador Estrada	*Accèssit*
»	» Adolf Blanch	*Idem*
»	» Idem	*Viola d'or y argent*
»	» Marian Fonts	*Accèssit*
»	» Manuel Lasarte	*Idem*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Extraordinari*
»	» Guillem Forteza	*Idem*
»	» Salvador Estrada	*Idem*
1860	D. Silvino Thos y Codina	*Flor natural*
»	» Víctor Balaguer	*Accèssit*
»	» Marian Fonts	*Idem*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Englantina d'or*
»	» Albert de Quintana	*Accèssit*
»	» Joseph Coroleu	*Idem*
»	» Marian Fonts	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Accèssit*
»	» Lluis Roca y Florejachs	*Idem*
»	» Víctor Balaguer	*Extraordinari*
1861	D. Antoni Camps y Fabrés	*Flor natural*
»	» Antoni de Bofarull	*Accèssit*
»	» Terenci Thos y Codina	*Idem*
»	» Víctor Balaguer	*Englantina d'or*
»	» Antoni de Bofarull	*Accèssit*
»	» Geroni Rosselló	*Extraordinari*
»	» Isabel de Villamartin	*Viola d'or y argent*
»	» Víctor Balaguer	*Accèssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Víctor Balaguer	*Extraordinari*
1862	D. Geroni Roselló	*Flor natural*
»	» Teodor Llorente	*Accèssit*
»	» Terenci Thos	*Idem*
»	» Geroni Rosselló	*Englantina d'or*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Accèssit*
»	» Terenci Thos	*Idem*

Any	Autor	Premi
1862	D. Joaquim Rubió y Ors	*Viola d'or y argent*
»	» Damás Calvet	*Accéssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Extraordinari*
»	» Terenci Thos	*Accéssit*
»	» Genís Domingo Reventós	*Idem*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Extraordinari*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Accéssit*
1863	D. Damás Calvet	*Flor natural*
»	» Lluís Roca	*Accéssit*
»	» Francesch Pelay Briz	*Idem*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Englantina d'or*
»	» Antoni de Bofarull	*Accéssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Idem	*Accéssit a la Viola* (no adjudicada)
»	» Marian Fonts	*Accéssit*
»	» Lluís Roca	*Extraordinari*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Accéssit*
»	» Lluís Roca	*Extraordinari*
»	» Antoni de Bofarull	*Accéssit*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Extraordinari* (Treball en prosa)
»	» Gayetá Vidal	*Id. Id.*
1864	D. Marian Aguiló y Fuster	*Flor natural*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Accéssit*
»	Jordi (pseudònim)	*Idem*
»	» Terenci Thos y Codina	*Englantina d'or*
»	» E. T. de M.	*Accéssit*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Viola d'argent*
»	Jordi	*Dos accéssits a la Viola*
»	» Lo Cansoner de Miramar	*Extraordinari*
»	D.ª Rosa Anaïs Roumanille d'Avignon	*Accéssit*
»	D. E. T. de M.	*Idem*
»	» Antoni de Bofarull	*Extraordinari*
»	D.ª Maria Josefa Massanés de González	*Idem*
»	D. Terenci Thos y Codina	*Premi de prosa*
»	» Antoni de Bofarull	*Extraordinari*
1865	D. Francesch Pelay Briz	*Flor Natural*
»	» Miquel Zavaleta	*Accéssit*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Englantina d'or*
»	» Tomás Aguiló	*Accéssit*
»	» Jacinto Verdaguer	*Idem*

Any	Autor	Premi
1866	D. Miquel Victorià Amer	*Viola d'or y argent*
»	» Jacinto Verdaguer	*Extraordinari*
»	» Manuel Milà y Fontanals	*Idem*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
1866	D. Marian Aguiló y Fuster	*Flor natural*
»	» Damàs Calvet	*Accéssit*
»	Anònim	*Accéssit*
»	» Lluís Pons y Gallarza	*Englantina d'or*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Accéssit*
»	» Jacinto Verdaguer	*Idem*
»	» Marian Aguiló y Fuster	*Viola d'or y argent*
»	» Jacinto Verdaguer	*Accéssit*
»	» Joan Montserrat y Archs	*Idem*
»	» Gayetà Vidal	*Extraordinari*
»	» Francisco Muns	*Idem*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Jacinto Verdaguer	*Idem*
1867	D. Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Flor natural*
»	» Armengol de Montsech	*Accéssit*
»	» Pere d'Alcàntara Penya	*Idem*
»	» Adolf Blanch y Cortada	*Englantina d'or*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Accéssit*
»	» Damas Calvet	*Idem*
»	» Tomàs Aguiló	*Viola d'or y argent*
»	» Miquel Victorià Amer	*Accéssit*
»	» Adolf Blanch y Cortada	*Idem*
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Pere d'Alcàntara Penya	*Accéssit*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Idem*
»	» Antoni Molins y Sirera	*Extraordinari*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accéssit*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Joseph de Palau y de Huguet	*Extraordinari*
»	» Guillem Fortesa	*Accéssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
1868	D. Adolf Blanch y Cortada	*Flor natural*
»	» Pere Antoni Ventalló	*Accéssit*
»	» Gabriel Maura	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Englantina d'or*
»	» Joseph Roca y Roca	*Accéssit*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Idem*
»	» Francesch Pelay Briz	*Accéssit a la Viola* (no adjudicada)

Any	Autor	Premi
1868	D. Fèlix Pizcueta	*Accèssit a la Viola*
»	» Pere Alcántara Penya y Nicolau	*Extraordinari*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accèssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Víctor Gebhardt	*Extraordinari* (Treball en prosa)
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Id. Id.*
1869	D. Francesch Pelay Briz	*Flor natural*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accèssit*
»	» Damás Calvet	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Albert de Quintana	*Accèssit*
»	» Francesch Pelay Briz	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Francesch Pelay Briz	*Viola d'or y argent*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Accèssit*
»	» Jaume Collell y Bancells, Pbre.	*Idem*
»	» Tomás Forteza	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*2 accèssits a idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accèssit a idem*
1870	D. Jaume Collell, Pbre.	*Flor natural*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accèssit*
»	» Bartomeu Ferrá	*Idem*
»	» Albert de Quintana	*Englantina d'or*
»	» Tomás Forteza	*Accèssit*
»	» Pere Antoni Ventalló	*Idem*
»	Cançoner de Vilatort	*Accèssit a la Viola* (no adjudicada)
»	Anònim	*Accèssit a idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Damás Calvet	*Accèssit*
»	» Pere Nanot Renart	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accèssit*
»	Anònim	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	Anònim	*Accèssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Anicet de Pagès y de Puig	*Extraordinari*
»	» Antoni Molins y Sirera	*Accèssit*
»	» Joseph Roca y Roca	*Idem*
1871	D. Francesch Pelay Briz	*Flor natural*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accèssit*
»	» Bartomeu Ferrá y Perelló	*Idem*

Any	Autor	Premi
1871	D. Jaume Collell y Bancells	*Englantina d'or*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Accéssit*
»	» Frederich Soler	*Idem*
»	» Tomás Forteza	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Thomás Forteza	*Extraordinari*
»	» Pere d'Alcántara Penya y Nicolau	*Accéssit*
»	» Mateu Obrador y Bennassar	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Joseph Taronjí y Cortès	*2 Accéssits*
1872	D. Frederich Soler	*Flor natural*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Englantina d'or*
»	» Pere d'Alcántara Penya	*Accéssit*
»	» Felip Pirozzini y Martí	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Joseph Argullol y Serra	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
1873	D. Tomás Forteza	*Flor natural*
»	D.ª Victoria Penya d'Amer	*Accéssit*
»	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Tomás Forteza	*Englantina d'or*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Joan Nebot y Casas	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer	*Viola d'or y argent*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Accéssit*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Extraordinari*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Accéssit*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer	*Extraordinari*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Accéssit*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Extraordinari*
»	» Tomás Forteza	*Accéssit*
»	» Bartomeu Ferrá	*Idem*
1874	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Flor natural*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Accéssit*
»	» Felip Pirozzini y Martí	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Englantina d'or*

Any	Autor	Premi
1874	D. C. D. M.	*Accèssit*
»	» Matheu Obrador y Bennasar	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer	*Viola d'or*
»	» Miquel Costa y Llobera	*Accèssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*
»	» Antoni Aulestia y Pijoan	*Idem*
1875	D. Frederich Soler y Humbert	*Flor natural*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Accèssit*
»	» Emili Coca y Collado	*Idem*
»	» Frederich Soler y Humbert	*Englantina d'or y argent*
»	» Idem	*Accèssits (1.er y 2.n)*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Viola d'or y argent*
»	» Idem	*Accèssit*
»	» Jacinto Torras y Reyetó	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Extraordinari*
»	D.a Maria de Bell-lloch	*Accèssit*
»	D. Eduart Vidal y Valenciano	*Extraordinari*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accèssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Frederich Soler	*Extraordinari*
»	» Joan Baptista Ferrer	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accèssit*
»	» Frederich Soler	*Extraordinari*
»	» Angel Guimerà	*Accèssit*
1876	D. Angel Guimerà	*Flor natural*
»	» Joan Munné	*Accèssit*
»	» Salvador Genís	*Idem*
»	» Isidro Reventós	*Englantina d'or*
»	» Pere Ramon Vidal	*Accèssit*
»	» Carles Pons de Ginebreda	*Idem*
»	» Emili Coca y Collado	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accèssit*
»	» Joseph Franquesa	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Extraordinari*
»	» Jacinto Torras y Reyetó	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Pere Ramon Vidal	*Accèssit*
»	» Felip Pirozzini y Martí	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Joaquim Maria Bartrina	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*

Any	Autor	Premi
1876	D. Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Coroleu y D. Joseph Pella	*Extraordinari*
»	» Antoni Aulestia y Pijoan	*Accèssit*
»	» Antoni Careta y Vidal	*Extraordinari*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accèssit*
1877	D. Angel Guimerá	*Flor natural*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Accèssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Angel Guimerá	*Englantina d'or*
»	» Pere Pi y Parera	*Accèssit*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
»	» Angel Guimerá	*Viola d'or y argent*
»	» Emili Coca y Collado	*Accèssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Extraordinari*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Idem* (L' Atlántida)
1878	D. Martí Genís y Aguilar	*Flor natural*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Damás Calvet	*Englantina d'or*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*
»	D. Jacinto Torras y Reyetó	*Viola d'or y argent*
»	Anónim	*Accèssit*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Artur Gallart	*Accèssit*
»	» Mateu Obrador y Benassar	*Extraordinari*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*
»	Anónim	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*1.er y 2.n accèssit*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Extraordinari*
1879	D. Frederich Soler y Hubert	*Flor natural*
»	» Emili Coca y Collado	*Accèssit*
»	» Artur Gallart	*Idem*
»	» Emili Coca y Collado	*Idem*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Englantina d'or*
»	» Frederich Soler	*Accèssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
»	» Idem	*Viola d'or y argent*

Any	Autor	Premi
1879	D. Emili Coca y Collado	*Accèssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Extraordinari*
»	» Joseph Yxart	*Idem*
»	» Narcís Oller	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Frederich Soler	*Idem*
1880	D. Joseph Franquesa y Gomis	*Flor natural*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Accèssit*
»	D. Joan Planas y Feliu	*Idem*
»	» Frederich Rahola	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Marian Aguiló y Fuster	*Viola d'or y argent*
»	» Ramon E. Bassegoda y Amigó	*Accèssit*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accèssit*
»	» Pau Bertran y Brós	*Extraordinari*
»	» Victor Lieutaud	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	D.ª Maria de Bell-lloch	*Idem*
»	D. Gayetá Vidal y Valenciano	*Idem*
»	» Narcís Oller y Moragas	*Idem*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Idem*
1881	D. Artur Masriera y Colomer	*Flor natural*
»	» Joseph Verdú	*Accèssit*
»	» Artur Masriera	*Idem*
»	» Idem	*Id. a la Englantina* (no adjudicat)
»	» Joan Montserrat y Archs	*Idem a la Viola* (no adjudicat)
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Artur Masriera y Colomer	*Accèssit*
»	» Joan Planas y Feliu	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Idem	*Extraordinari*
1882	D. Joaquim Riera y Bertran	*Flor natural*
»	» Artur Masriera	*Accèssit*
»	» Emili Coca	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Englantina d'or*
»	D. Ramon Bassegoda y Amigó	*Accèssit*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Idem a la Viola*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*

Any	Autor	Premi
1882	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Emili Vilanova	*Idem*
1883	D. Apeles Mestres	*Flor natural*
»	D.ª Dolors Moncerdà de Macià	*Accèssit*
»	D. Ferran Agulló Vidal	*Idem*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Englantina d'or*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accèssit*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Idem*
»	» Artur Masriera y Colomer	*Viola d'or*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accèssit*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
»	D. Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Antoni Molins y Sirera	*Accèssit*
»	» Joseph Garriga y Lliró	*Extraordinari*
»	» Jaume Ramon y Vidales	*Idem*
1884	D. Francesch Matheu	*Flor natural*
»	» Ramon E. Bassegoda y Amigó	*Accèssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Englantina d'or*
»	» Frederich Soler y Hubert	*Accèssit*
»	Anònim	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Viola d'or y argent*
»	» Pau Bertran y Brós	*Accèssit*
»	» Ferran Agulló y Vidal	*Idem*
»	» Ramon E. Bassegoda	*Extraordinari*
»	» Pere Courtais	*Accèssit*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Emili Vilanova	*Idem*
»	» Narcís Oller y Moragas	*Idem*
1885	D. Pau Bertran y Brós	*Flor natural*
»	» Apeles Mestres	*Accèssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Englantina d'or*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Accèssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Ramon E. Bassegoda	*Viola d'or y argent*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accèssit*
»	» Francesch Matheu	*Extraordinari*
»	» Joan Segura, Pbre.	*Idem*
1886	D. Francisco Bartrina	*Flor natural*
»	» J. Enrich Castellnau	*Accèssit*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
»	D. Terenci Thos y Codina	*Englantina d'or*

Any	Autor	Premi
1886	D. Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	» Víctor Amor	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Accéssit a la Viola*
»	» Ferran Agulló	*Idem*
»	» Manuel Ribot y Serra	*Extraordinari*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Joseph Coroleu	*Idem*
»	» Emili Vilanova	*Idem*
1887	D. Ferran Agulló	*Flor natural*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	Anònim	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Englantina d'or*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Terenci Thos y Codina	*Viola d'or y argent*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	» Joan Guiraud, Pbre.	*Idem*
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Idem*
»	» Joan Pons y Massaveu	*Idem*
1888	D. Jaume Collell, Pbre.	*Flor natural*
»	» Joseph Franquet y Serra	*Accéssit*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Englantina d'or*
»	» Ramon E. Bassegoda	*Accéssit*
»	» Manuel Ribot y Serra	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Viola d'or y argent*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Idem*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Idem*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Extraordinari*
»	» Francisco Masferrer	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
»	» Joseph Puig y Cadafalch y D. Cassimir Brugués	*Idem*
»	» Pau Bertran y Brós	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Joan Alcover	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Idem*

Any	Autor	Premi
1888	D. Agustí Valls y Vicens	*Accèssit*
»	» Joseph Puig y Cadafalch y D. Cassimir Brugués	*Extraordinari*
»	» Joseph Coroleu	*Accèssit*
»	» Gabriel Llebrès y Quintana	*Idem*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Extraordinari*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
1889	D. Jacinto Torres y Reyetó	*Flor natural*
»	» Ramon Masifern	*Accèssit*
»	» Ferran Agulló y Vidal	*Idem*
»	» Idem	*Englantina d'or*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accèssit*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Idem*
»	» Idem	*Accèssit a la Viola*
»	Anònim	*Accèssit*
»	» Manuel Ribot y Serra	*Extraordinari*
»	» Idem	*Accèssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Puig y Cadafalch	*Idem*
»	» Joseph Bonafont	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdà de Macià	*Accèssit*
»	D. Joan Pons y Massaveu	*Extraordinari*
»	» Idem	*Accèssit*
»	» Terenci Thos y Codina	*Extraordinari*
1890	D. Joseph Martí y Folguera	*Flor natural*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Accèssit*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Englantina d'or*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accèssit*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accèssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Jaume Novellas de Molins	*Idem*
»	» Jaume Pomar y Fuster	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accèssit*
»	» Joan Pons y Massaveu	*Extraordinari*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Accèssit*
»	» Sebastià Trullol y Plana	*Idem*
1891	D. Jaume Novellas de Molins	*Flor natural*
»	» Ernest Soler de las Casas	*Accèssit*

Any	Autor	Premi
1891	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accèssit*
»	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Englantina d'or*
»	» Idem	*Accèssit*
»	» Bonaventura Bassegoda	*Idem*
»	» Víctor Brossa y Sangerman	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Viola d'or y argent*
»	D. Martí Genís y Aguilar	*Accèssit*
»	» Antoni Careta y Vidal	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Jaume Pomar y Fuster	*Idem*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Idem*
»	» Ernest Soler de las Casas	*Idem*
1892	D. Ramon Masifern	*Flor natural*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accèssit*
»	D. Claudi Planas y Font	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Englantina d'or*
»	Anònim	*Accèssit*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*
»	D. Martí Genís	*Viola d'or y argent*
»	» Emili Coca y Collado	*Accèssit*
»	» Lluís Charrase	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Idem*
1893	D. Ferran Agulló	*Flor natural*
»	» Idem	*Accèssit*
»	D.ª Agnès Armengol de Badía	*Idem*
»	D. Ferran Agulló	*Englantina d'or*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accèssit*
»	» Fèlix Descourt	*Idem*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Accèssit a la Viola*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Accèssit*
»	» Ramon Nonat Comas	*Extraordinari*
»	» Joseph Torres y Bages, Pbre.	*Idem*
1894	D. Jaume Collell, Pbre.	*Flor natural*
»	» Guillèm A. Tell y Lafont	*Accèssit*
»	» Jaume Novellas de Molins	*Idem*
»	» Joan Maragall	*Englantina d'or*
»	» Pere Muntanyola	*Accèssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Ramon Colom y Virgili	*Accèssit a la Viola*
»	» Lluís Bard	*Accèssit*
»	» Jaume Ramon	*Extraordinari*
»	» Salvador Bové y Salvador	*Idem*
»	» Marian Escriu y Fortuny	*Idem*

Any	Autor	Premi
1894	D. Jaume Ramon	*Extraordinari*
»	» Norbert Font y Sagué	*Accéssit*
1895	D. Claudi Planas y Font	*Flor natural*
»	» Sebastiá Trullol y Plana	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Englantina d'or*
»	» Frederich Rahola y Trèmols	*Accéssit*
»	» Frederich Renyè y Viladot	*Idem*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Viola d'or y argent*
»	D.ª Dolors Moncerdà de Macià	*Accéssit*
»	D. Joan Manuel Casademunt	*Idem*
»	» Joseph Blanch y Romaní	*Idem*
»	» Joaquim Ruyra y Oms	*Extraordinari*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Norbert Font y Sagué	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*
»	» Salvador Bovè y Salvador	*Idem*
»	» Pere Nubiola y Espinós	*Idem*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Accéssit*
»	» Joseph M.ª Serra y Valls	*Extraordinari*
»	D.ª Dolors Moncerdà de Macià	*Idem*
»	D. Joseph Ricart y Giralt	*Accéssit*
»	» Joan Ribas y Carreras	*Idem*
»	» Sebastiá Sans y Bori	*Extraordinari*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Idem*
»	» Jaume Serra y Iglesias	*Idem*
»	» Frederich Clascar y Sanou	*Idem*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Idem*
1896	D. Anicet de Pagès de Puig	*Flor natural*
»	» Joaquim Ruyra	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Englantina d'or*
»	» Lluís B. Nadal	*Accéssit*
»	» Joan Maragall	*Viola d'or y argent*
»	» Lluís Bard	*Accéssit*
»	» Manuel Rocamora	*Idem*
»	» Joaquim Ruyra	*Extraordinari*
»	» Enrich de Fuentes	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Extraordinari*
»	» Pompeu Fabra	*Accéssit*
»	» Gabriel Llabrés y Quintana	*Extraordinari*
»	» Jaume Ramon y Vidales	*Idem*
»	» Frederich Clascar y D. Norbert Font y Sagué	*Idem*

Any	Autor	Premi
1896	D. Salvador Bovè, Pbre.	*Extraordinari*
1897	D. Francesch Matheu y Fornells	*Flor natural*
»	» Guillem A Tell y Lafont	*Accèssit*
»	» Adrià Gual	*Idem*
»	» Frederich Rahola	*Englantina d'or*
»	D.ª Dolors Moncerdà de Macià	*Accèssit*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Idem*
»	» Pere Palau Gonzalez de Quijano	*Viola d'or y argent*
»	» Antoni Vicens y Santandreu	*Accèssit*
»	» Francisco Tomàs y Estruch	*Idem*
»	» Claudi Planas y Font	*Extraordinari*
»	» Joaquim Ruyra	*Accèssit*
»	» Adrià Gual	*Idem*
»	» Enrich de Fuentes	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestà	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Extraordinari*
»	» Cosme Vidal	*Idem*
»	» Antoni Vila y Sala, Pbre.	*Idem*
»	» Joseph Gudiol y Cunill, Pbre.	*Accèssit*
»	» Norbert Font y Sagué	*Extraordinari*
1898	D. Antoni Bori y Fontestà	*Flor natural*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Accèssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Adrià Gual	*Englantina d'or*
»	» Antoni Bori y Fontestà	*Accèssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Adrià Gual	*Viola d'or y argent*
»	» Joan Manuel Casademunt	*Accèssit*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Idem*
»	» Raymond Casellas	*Extraordinari*
»	» Alfons Damians y Manté	*Accèssit*
»	» Lluís Via	*Idem*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Extraordinari*
»	» Jaume Boloix	*Idem*
»	» Idem	*Idem*
»	» Joseph Gudiol	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Enrich Prat de la Riba	*Idem*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Jaume Boloix	*Accèssit*
»	» Joseph Serribas y Riera	*Extraordinari*
»	» Ramon N. Comas	*Idem*
»	» Artur Masriera	*Idem*
1899	D. Lluís B. Nadal	*Flor natural*

Any	Autor	Premi
1899	D. Emili Coca y Collado	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Idem	*Idem*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Englantina d'or*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Idem*
»	» Marian Vayreda	*Extraordinari*
»	» Jacinto Capella	*Accéssit*
»	D.ª Emilia Sureda	*Extraordinari*
»	D. Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Anicet de Pagès de Puig	*Idem*
1900	D. Guillem August Tell y Lafont	*Flor natural*
»	» Joan M.ª Guasch	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Joan M.ª Guasch	*Idem*
»	» Idem	*Englantina d'or*
»	» Artur Masriera	*Accéssit*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Idem*
»	» Miquel Costa y Llobera, Pbre.	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Anònim	*Idem*
»	» Mateu Rotger y Capllonch, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Joseph Paradeda y Sala	*Idem*
»	» Artur Masriera y Colomer	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Idem*
1901	D. Anicet de Pagès de Puig	*Flor natural*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Idem	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdà de Maciá	*Idem*
»	D. Claudi Omar y Barrera	*Englantina d'or y argent*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Frederich Rahola	*Idem*
»	» Antoni Busquets y Punset	*Idem*
»	» Pere Palau Gonzalez de Quijano	*Viola d'or y argent*
»	» Adrià Gual	*Accéssit*
»	» Manuel Rocamora	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*

Any	Autor	Premi
1901	D. Enrich de Fuentes	*Accéssit* (al premi de prosa)
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*
1902	D. Miquel Costa y Llobera, Pbre.	*Flor natural*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Miquel Costa y Llobera, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Frederich Rahola	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Accéssit a la Viola*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joaquim Ruyra y Oms	*Extraordinari*
»	» Joseph Sala Bonfill	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Idem	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Claudi Planas y Font	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
1903	D. Francesch Pujols	*Flor natural*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Joan M.ª Guasch	*Idem*
»	» Ramon Suriñach Senties	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Englantina d'or y argent*
»	» Gabriel Alomar	*Accéssit*
»	» Jules Delpont	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Ruyra	*Accéssit*
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Victor Catalá	*Extraordinari*
»	» Joseph M.ª Folch y Torres	*Accéssit*
»	» Angel Garriga y Boixador, Pbre.	*Extraordinari*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	» Manuel Rocamora	*Idem*

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de les Balears.
M. I. Sr. Rector d'esta Universitat.
M. I. Sr. President de l'Academia de la Llengua Catalana.
M. I. Sr. President de l'Academia de Bones Lletres.
Los Mestres en Gay Saber.

ADJUNTS PROTECTORS

1874 D. Eussebi Güell y Bacigalupi.
1880 † Sr. Comte de Bell-lloch.
» » Marquès de Castellbell.
1881 » Marquès de Comillas.
1895 D. Enrich Batlló.
» » Isidro Bonsoms.
» Sra. Marquesa de Castellar.
» D. Joseph Carreras.
» » Joan Coll y Pujol.
» » Joan Girona.
» » Manuel Girona.
» » Camilo Mulleras.
» » Alexandre M.ª Pons y Serra.
» Sr. Marquès de Sta. Isabel.
» » Duch de Solferino.
» D. Pere de Sotolongo.
1896 Ajuntament de Vich.
» D.ª Concepció Dolsa, Vda. de Llorach.
» D. Joseph Mansana.
» » Pere Grau Maristany.
» » Joseph O. Martí y Ballès.
» » Joaquim Pena y Costa.
1897 Lliga Regional de Manresa.

1897 Ajuntament de Mataró.
» » Lleyda.
» » Tarrassa.
» » Sabadell.
1898 Ateneo Barcelonès.
» D. Ramon Montaner.
1900 Diputació Provincial de Tarragona.
» » » Lleyda.
» Ajuntament de Vilanova y Geltrú.
» » Manresa.
» » Figueres.
» » Tarragona.
» Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País.
» Fomento del Trabajo Nacional.
» Lliga Regionalista de Barcelona.
» D. Lluis Marian Vidal.
1901 Iltre. Sr. Baró de Quadras.
» » » Marquès de Santana.
» Agrupació Catalanista del Casino Mercantil.
» Ajuntament de Sarrià.
» Unió Catalanista.
1902 Lliga Regionalista de Gracia.

ADJUNTS NUMERARIS

1898 Abadal y Calderó, Ramon de
1879 Abella y Vinyas, Pere
1900 *Agrupació Catalanista de Sans «Els Segadors».*
1900 *Agrupació Catalanista de Esparraguera.*
1900 *Agrupacio Escolar Catalanista «Ramon Llull».*
1900 *Agrupació Catalanista de Vilassar de Mar.*
1901 Aguiló y Miró, Angel
1904 Alandi y Canela, Joan
1888 Alcayde, Francisco de P.
1870 Aldavert, Pere
1883 Aldrich, Albert
1879 Aleu, Antoni de P.
1902 Alfonso y Sans, Antoni
1885 Alió, Francisco
1880 Almirall y Forasté, Joan
1901 Almirall, Ramon
1888 Alsina, Ferran
1869 Amat, Gervasi
1896 Amat y Lloveras, Jaume
1859 Amer, Miquel Victorià
1880 Amigó de Cabo, Pere
1903 *Aplech Catalanista.*
1893 Aràjol, Ramon
1884 Arnó y Maristany, Pere
1901 Arqués y Arrufat, Ramon
1902 Arumi, Joan

1888 Arús y Beada, Alfons
1899 *Associació Popular Catalanista*
1900 *Associació Catalanista de la Costa de Llevant*
1903 *Associació Catalanista «Gent Nova», de Badalona*
1903 *Associació Catalanista «Lo Trángul»*
1898 *Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera*
1900 Augé, Miquel
1875 Aulestia, Antoni
1888 Bach de Portolà, Antoni
1888 Balausó, Llorens
1899 Bardera, Joan
1879 Bardera, Ramon
1898 Baró, Teodor
1892 Bartolí, Joan
1864 Bartrina, Francisco
1902 Bartrina, Lluís
1888 Bas, Angel
1901 Baseda, Salvador
1886 Bassegoda, Bonaventura
1896 Bassegoda, Ramon E.
1899 Basté, Jaume
1903 Basté y Fugarolas, Pere
1901 Batlle, Joan Bautista
1893 Batlles y Fontanet, Joseph
1880 Batlló, Frederich
1901 Baxerías, Bartomeu
1904 Bedós, Francisco de P.
1862 Bertran y d'Amat, Felip
1880 Bertran y Rubio, Eduart
1872 Blanch y Piera, Joseph
1902 Blanch y Romaní, Joseph
1902 Blanxart, Miquel
1899 Bofill y Matas, Jaume
1899 Bonet, Angel
1869 Bordas, Frederich
1890 Bori y Fontestà, Antoni
1888 Borràs, Valentí
1881 Boter, Francesch de
1888 Bozzo, Jaume
1888 Brocà, Guillem M.ª de
1887 Brosa y Sangerman, Víctor
1902 Brugarolas, Jaume
1894 Brugués, Cassimir
1880 Brunet y Bellet, Joseph
1879 Bulbena, Arthur
1899 Bultó y Sert, Francisco
1900 Burjalés y Solà, Adolf
1884 Cabot y Rovira, Joaquim
1901 Calvet, Pere
1869 Camin, Alvar M.ª de
1888 Campmany, Antoni de P.
1880 Camprodon, Joan
1880 Canals, Emili
1880 Capdevila, J. Millan de la C.
1879 Capella, Bonaventura
1869 Capella, Timoteu
1900 Capella, Joseph Manel
1899 Cardús y Arqué, Joseph
1890 Carles, Emili
1891 Carreras y Candi, Francesch
1900 Casademunt, Joan Manuel
1903 Casajoana y Gaset, Joan
1904 Casals y Bové, Faust
1895 Casas y Carbó, Joaquim
1890 Casas y Font, Enrich
1888 Casas y Font, Francisco
1896 Casellas, Raymond
1888 Castellvell, Jaume
1903 *«Catalunya»*, Revista
1889 Clapés, Joan
1898 Clapers y Berenguer, Joseph
1890 Coll y Escofet, Pere
1889 Collaso, Enrich
1888 Colom, Gabriel
1899 Colomer y Tutau, Antoni
1899 Cortès y Plá, Gumersind
1888 Costa y Camp, Francisco
1901 Costa y Avellaneda, Antoni
1904 Cruells y Jornet, Pere
1889 Cuadras y Feliu, Antoni de
1880 Cucurella, Joseph
1904 Cufí y Corominas, Joan
1888 Daniel, Eussebi
1901 Daroca y Carulla, Andreu
1879 Delàs, Ferran de
1901 Dolsa y Ramon, Lluis
1888 Domènech, Eduart

1877 Domènech, Lluís
1903 Doria y Bonaplata, Eveli
1889 Duran, Joaquim
1859 Duran y Bas, Manuel
1890 Duran y Folguera, Modest
1894 Duran y Ventosa, Lluís
1898 Elías, Alfred
1889 Escuder, Manuel
1890 Escubós, Albert
1898 Estany, Martí
1888 Estanyol, Joseph
1895 Estapé, Guerau
1902 Esteve y Vigarós, Isidro
1899 Estrany y Laserna, Geroni
1900 Estrany y Laserna, Celestí
1888 Fàbregas, Francisco
1903 Fàges, Feliu
1901 Feliu, Antoni
1899 Ferrer, Joan
1898 Ferrer y Bàrbara, Joseph
1894 Ferrer y Ferrer, Antoni
1894 Ferrer-Vidal y Soler, Lluís G.
1901 Ferrer y Parellada, Jaume
1888 Flos y Calcat, Francisco
1886 Folguera y Duran, Manuel
1883 Fonolleda, Jaume
1888 Font de Rubinat, Pau
1875 Font, Víctor
1902 Fort y Romeu, Joan
1904 Forés y Castias, Manuel
1888 Freixas y Freixas, Joan
1899 Freginals, Cristòfol
1888 Fullà, Francisco
1888 Fuster y Domingo, Narcís
1894 Galbany y Parladé, Joseph
1899 Gallardo y Martínez, Antoni
1876 Gallart, Artur
1888 Gambús, Joseph Oriol
1898 García y Mira, Francisco
1904 Garriga y Boixader, Àngel
1902 Gaspar, Miquel
1888 Gatius y Duran, Just
1877 Gaza y Rosselló, Alfred
1896 Genís y Aguilar, Martí
1899 Giralt, Joaquim
1868 Girona, Ignasi
1901 Gòmis y Torrens, Fdich. de
1888 Gorchs, Ceferí
1898 Grau y Gosa, Feliu
1901 Grau y Sàbat, Joseph
1902 Grau y Puig, Joan
1889 Grifell, Pere
1897 Gual, Adrià
1894 Guasch, Joan M.ª
1900 Gudiol y Cunill, Pbre. Joseph
1888 Hill y Feliu, Jaume
1900 Humbert, Florentí
1876 Imbert, Eduart
1902 Laporta, Jacinto
1891 Llacuna, Esteve
1885 Llagostera, Lluís
1900 *Lliga de Catalunya*
1871 Lligé, Joan
1888 Llopis y Bofill, Joan
1889 Llopis, Manuel
1889 Llorens, Jaume
1901 Lluhí y Rissech, Joaquim
1902 Llussà, Rafel
1876 Macià, Eussebi
1896 Macià, Narcís
1882 Malagrida, Alfons
1898 Malla y Grané, Ramon
1890 Mallofré, Joseph
1875 Maluquer y Viladot, Joan
1902 Manau y Taberner, Pere
1895 Maragall, Joan
1890 Maristany, Feliu
1883 Marquès, Manuel
1896 Marsans, Lluís
1888 Martí, Julià
1896 Martí y Beya, Miquel
1901 Martí y Julià, Domingo
1896 Martínez, Arnald
1869 Martorell, Bernardí
1900 Marxuach y Solo, Jaume
1883 Mas y Ramis, Domingo
1900 Masalias, Agustí
1902 Maspons y Anglasell, F. de P.
1869 Masriera y Campins, Fdich.
1867 Masriera, Joseph
1890 Massó y Torrens, Jaume
1879 Matas y Burgués, Miquel

1884 Matas y Picanyol, Joseph
1881 Matheu y Fornells, Joaquim
1884 Milà, Tomàs A.
1888 Millet, Francisco
1883 Millet, Joan
1898 Millet, Lluis
1894 Millet y Villà, Pere A.
1904 Miquel y Planas, Ramon
1904 Miquel y Planas, Joseph
1883 Miquelerena, Pelay de
1875 Mitjans, Juli
1902 Molas y Casas, Joan
1891 Moliné y Brasés, Ernest
1870 Molins y Sirera, Antoni
1895 Mon y Bascós, Joan
1885 Monclús, Joseph
1900 Monegal y Nogués, Trinitat
1902 Mora, Joseph
1898 Moragas y Barret, Francesch
1896 Moragas y Rodes, Vicents de
1892 Montanyola, Pere
1896 Nadal, Lluis B.
1888 Nicolau, Antoni
1899 Nicolau, Joaquim
1887 Noguera y Vila, Lluís
1884 Nogués y Taulet, Jaume
1887 Novellas de Molins, Jaume
1898 Olivart, Antoni
1898 Oliver, Jaume
1877 Oller, Narcís
1901 Omar y Barrera, Claudi
1898 *Orfeó Català.*
1867 Palau y de Huguet, J. de
1900 Palau González de Quijano, Pere
1904 Palau, Melcior de
1892 Papirer y Portabella, Carles
1900 Parellada, Marian
1902 Perdigó y Cortès, Manuel
1868 Permanyer, Joan
1895 Permanyer, Ricart
1879 Perpinyà, Ferran
1871 Perpinyà, Joan
1897 Pibernat, Artur
1898 Piera, Joseph
1900 Pijoan y Soteras, Baltasar
1890 Pin y Soler, Joseph
1870 Pirozzini, Carles
1902 Pla y Deniel, Narcís
1895 Planas y Font, Claudi
1901 Planas y Robert, Joseph
1904 Poch y Mogas, Lluis
1876 Pons y Massaveu, Joan
1875 Porcar y Tió, Manuel
1890 Prat de la Riba, Enrich
1904 Prenafeta, Sebastià
1901 Puig, Hermenegild
1889 Puig y Cadafalch, Joseph
1903 Puig y Deulofeu, Eudalt
1893 Puigdollers, Joseph
1892 Puigsamper y de Maynar, Frederich de
1888 Puigpiqué, Francisco
1901 Pujol y Brull, Joseph
1902 Pujol, Joaquim
1880 Quintana, Sixt
1900 Rahola y Trèmols, Frederich
1888 Ravell, Rafel
1872 Reventós, Isidro
1877 Reventós, Joseph
1877 Reventós y Janer, Joseph
1883 Riba y Lledó, Francisco
1890 Ribas y Serra, Joseph
1882 Ribot y Serra, Manuel
1903 Riera y Aldavert, Lluis
1903 Rierola, Francesch
1884 Riquer, Alexandre de
1888 Rivera, Joaquim
1888 Robert, Agustí
1900 Roca, Joseph M.ª
1883 Rocamora, Manuel
1900 Rodon, Francesch
1901 Rodon, Pau
1898 Rogent, Joseph
1888 Roig, Jaume
1886 Roig y Punyet, Joseph
1895 Romaní y Romaní, Antoni
1861 Romaní y Puigdengolas, Francisco
1889 Romanyà, Francisco
1902 Roura y Peypoch, Llorens
1901 Roura y Rocasalbas, Frederich

1898 Roviralta, Joseph
1888 Rubió y Lluch, Antoni
1894 Rusiñol, Jaume
1894 Sagnier, Leopold
1898 Saltor y Lavall, Gil
1903 Salvat y Espasa, Ramon
1879 Sandiumenge, Magí
1904 Sanpere, Victor
1887 Sans, Ramon
1901 Sans, Jaume
1871 Santaló, Pere
1868 Santasusagna, Joan
1898 Santonja, Joseph
1888 Selva y Rubí, Emili
1888 Senties, Miquel
1869 Serra, Jaume
1902 Serra, Joseph
1895 Serra, Marian
1869 Serrahima, Maurici
1878 Serrallés, Pere
1903 *Societat Barcelonesa de Amichs de la Instrucció*
1890 Solà, Baldomer
1895 Solà, Joseph
1896 Soler de las Casas, Ernest
1888 Soler y Palet, Joseph
1902 Soler y Escofet, Ignasi
1887 Sunyol, Antoni
1888 Sunyol, Marcelí
1901 Sunyol y Casanovas, Illef.
1904 Suñol y Alcalde, Lluis
1904 Tarragó y Lostaló, Joseph
1898 Surribas y Riera, Joseph
1883 Tayà, Joseph
1887 Terré, Emili
1877 Tintorer, Francisco M.ª
1876 Tintorer, Joaquim M.ª
1884 Tintorer, Lluis M.ª
1879 Tintorer, Rafel
1871 Thomàs y Bigas, Joseph
1861 Thos y Codina, Silvino
1882 Torent y Garrigolas, Rafel
1904 Torra, Eduart
1873 Torras, Cèsar A.
1900 Torras y Pujalt, Joaquím
1888 Torres y Vilaró, Ramir
1899 Trabal, Lluis
1896 Trabal, Jaume
1888 Trilla, Vifred
1902 Trinxet, Antoni
1880 Tusquets, Joan
1869 Ubach y Vinyeta, Joseph
1901 Uyà y Solernou, Fdich de
1877 Valls, Agustí
1888 Valls, Timoteu
1875 Valls y Vicens, Joseph M.ª
1899 Valls y Vicens, Agustí
1904 Valls, Manuel
1880 Vallès y Ribot, Joseph M.ª
1903 Ventosa y Roig, Joseph
1867 Verdaguer, Alvar
1888 Verdaguer y Callís, Narcís
1889 Verdú y Puigjener, Manuel
1880 Vergés, Francisco de P.
1899 Vernis, Lluís
1895 Vía, Lluis
1877 Vidal, Enrich X.
1903 Vilà y Busquet, Narcís
1883 Vilà y Vilaplana, Andreu
1903 Vilajeliu, Joseph
1879 Vilanova, Emili
1901 Vilanova, Joan
1901 Vilaregut y Martí, Salvador
1900 Vilaró, Ramon
1900 Vilaseca y Magarre, Joseph M.ª
1883 Vilumara, Ricart
1894 Vintró, Juli
1888 Vives, Alfred
1884 Ward, Benjamí

ADJUNT FORÁ

Sant Celoni

1874 Draper, Miquel

CONSISTORI

DELS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

CONVOCATORIA PERA'LS DEL ANY 1904

Als honorables poetes y prosadors de Catalunya y de tots los territoris ahont la nostra llengua es parlada ò coneguda, los VII Mantenedors del *Consistori dels Jochs Florals de Barcelona*, en l'any XLVI de llur restauració, salut.

A fi de donar bon cumpliment a la honrosa comanda que'l respectable Cos d'Adjunts nos feu lo dia 17 d'Octubre d'aquest any, vos convidam a pendre part eu los *Jochs Florals* de 1904 que, segons los Estatuts y bones costums establertes, se regirán per lo següent

CARTELL

Lo primer diumenge de Maig, que s'escau lo dia 1. se celebrarà la poètica festa, en la qual seràn adjudicats als autors de les mellors poesíes que hi obten, los premis ordinaris que ofereix cada any l'Excm. Ajuntament de Barcelona, protector y ja de temps antich aymador de la Gaya Ciencia, ò sían: la Englantina, la Viola y la Flor Natural, que corresponen als mots que forman lo lema de la Institució.

La ENGLANTINA D'OR se donarà al autor de la mellor poesía sobre fets històrichs ò gestes glorioses de Catalunya, ò be sobre usatges y costums de nostra benvolguda terra, essent

preferida en igualtat de mèrit la escrita en forma narrativa de romans ò de llegenda.

De la VIOLA D'OR Y ARGENT se'n farà entrega al autor de la mellor poesía lírica, relligiosa ò moral.

La FLOR NATURAL, premi anomenat d'honor y cortesía, s'adjudicarà a la mellor composició en vers sobre tema que's dexa al bon gust y franch arbitre del autor. Seguint la bella costum d'antich establerta, 'l qui obtinga aquest premi deurà ferne present a la dama de sa elecció, la qual, proclamada *Reyna de la Festa*, entregarà tots los altres premis als qui guanyadors ne sian.

PREMIS ESTRAORDINARIS

UNA COPA ARTÍSTICA que ofereix lo Consistori a la mellor composició en prosa sobre tema y gènero literari que's dexa al bon gust del autor.

UN OBGECTE ARTÍSTICH, que també ofereix lo Consistori, a la mellor lletra pera un himne dels *Jochs Florals.*

UN OBGECTE D'ART, ofrena del Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Casañas, Bisbe d'aquesta Diòcessis, al autor del mellor treball que desenrotlli'l tema: "La fè católica va fer gran a Catalunya„.

UNA OBRA D'ART, oferta per l'Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Fray Joseph de Calasanz Vives, al autor del mellor romans històrich a la Mare de Deu de la Mercè, fent principalment ressaltar la gloria que nostra pàtria y'ls reys de nostra terra obtingueren per mediació de María Redemptora.

UN OBGECTE DECORATIU, consistent en lo sagell de la "Unió Catalanista„, incrustat ab or sobre planxa d'acer, que ofereix dita entitat, al autor de la mellor col·lecció composta de tres contes en prosa referents a la vida ciutadana.

UN OBGECTE ARTÍSTICH, ofert per la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, a la mellor composició relligiosa ò moral, en vers ò en prosa, essent preferida la que's referesca a fills de Catalunya qu'hagin sigut canonisats ò beatificats per la Iglesia.

UN OBGECTE D'ART, ofrena del Iltm. y Rvdm. Sr. Bisbe de Vich al autor d'un article d'investigació històrica, tradi-

cional y litúrgica sobre Sant Pau de Narbona y ses relacions ab la Diòcessis ausetana ò de Vich.

D'acort ab los Estatuts dels *Jochs Florals*, podràn concedirse ademés los premis, accèssits y mencions honorífiques que'l Consistori judique ben merescuts.

Totes les composicions deuràn esser rigorosament inèdites y escrites en antich ò modern català d'aquest Principat, de Mallorca, de Valencia ò del Rosselló.

Tots los treballs ab lletra clara y inteligible, y si comprenen varis fulls, cusits ò relligats, se remeteràn al Consistori, a son domicili, carrer dels Templaris, núm. 3, abans del mitgdía del 15 de Mars vinent, junt cada hú ab un plech clos que continga'l nom del autor y duga demunt escrit lo títol y lema de la composició.

No s'entregarà'l premi al autor qual nom no conste clarament expressat en lo plech respectiu, ò vaja en forma d'anagrama, pseudònim ò altra contrassenya.

Los plechs que continguen los noms dels autors no premiats se cremaràn, com de costum, acabada la repartició dels premis.

Lo Consistori's reserva per un any, a comptar del dia de la festa, la propietat de les obres premiades.

D'acort ab lo prescrit en los Estatuts, se publicarà un Cartell estraordinari en lo cas de rebres altres premis, sempre que'l Consistori consideri que queda temps suficient pera la presentació de treballs que hi obten.

Que'l Senyor vos donga inspiració pera cantar ab esperit verament català la *Patría*, la *Fè* y l'*Amor*, y a nosaltres discreció en judicar y acert en premiar als més dignes.

Fou escrit y firmat lo present Cartell en la ciutat de Barcelona als 12 díes del mes de Desembre de 1903, per los VII Mantenedors.—Joaquim Riera y Bertran, *President*.—Joaquim Botet y Sisó. — Vicents de Moragas. — Ferran de Querol. — Ignaci Iglesias. — Antoni Bori y Fontestà. — Manuel de Montoliu, *Secretari*.

COMPOSICIONS REBUDES EN SECRETARÍA

Número 1. Primaveral. Lema. La vida es amor, —l'amor alegría, — qui'l seu me donés—jo l'estimaría.—2. Amor de Mare L. Malaltet.—3. La Violeta. L. Cansó.—4. La plana esmeragdina. L. Pels camps.—5. L Esfinge Lema Amor, amor. ¿per què barrejas, digas, a tes felicitats mortals tortures? *(Henry Heine.)* — 6. No en va'm vas mirar impunement L. Fatalitat. — 7. La Font del amor. — 8. L'esclavitut d'una reyna — 9. Cisma. L. Maran-atha! — 10 Plet. L. Quousque tandem!... — 11. La dona. L. Honrèmla! – 12. La Balada del Hivern. L. Ja s'oviran les montanyes—coronades de tristor. - 13. Amor poètich. L. L'amor poètich es el més hermós—perque es més tendre,— perque es més dols...—14. Nadal L Visió.—15 Agrahiment. Lema. Hi hà veritats molt amargantas, però son veritat.—16. Ofrena. L. Sempre à n'ella — 17. La balada del Rey moro. L. Axí ho conta Tramontana—quan los boscos fa udolar.— 18. Mitgeval. L. Rondalla.—19. Al cementiri del poble en la diada dels morts. L Del cor.—20. «Pau Ribas y Comp.ª» L. Flors que no viuen. — 21. Dol virolat L. L'estil popular mostra un dels pochs cassos en que l'Art queda hermosit per la sua deficiencia tècnica —22. Epitalami. L. Franciscus alter Christus —23. Fantasía. L. Amor!—24. Alegoría. L. Fè y Esperança.—25. «Foch nou» L. Alleluia. - 26 Justicia barcelonina. L. Costums del sigle xv.—27. A Catalunya. L Elegía. — 28. La mare y la nina. L. Idili — 29. Corones. L. Oculi autem ejus sicut flamma ignis et in capite ejus diademate multa (Apoc. XIX - 12.)—30. La curació del bergant. — 31. Ideal. L. Amor. — 32. Una oració. L Qui resa son cor axampla. — 33. Quexes del cor. Lema. Impressions de ciutat. — 34. Amor triomfant. L. Ideal redemptor. — 35. Contes y estudis. L Notes de ciutat. — 36. Nit d'hivern. L. Notes. – 37. Amor es vida.— 38 Castells al ayre. — 39. La Pastoreta L. A les fires l he vista riallera y fent l'ull viu; pels aplechs y festes majors ballant falaguera lo tirabou y les sardanes. *(M. Aguiló.)* – 40. Mon cap de Neu. L. ... et Dieu sait de quelles chimères je remplis

quelque fois le néant de mon cœur. *(Charles Nodier.)* — 41 Dels Pirineus. L. Cant de Patria. — 42. Lletra... L. Lástima grande — que no sea verdad tanta belleza! *(Lupercio Argensola.)*—43. L'idili d'una viuda. L. Per la vida y per l'amor. — 44. Festa anyal. L. Nadala. — 45 De la terra. L. Cantèm pel Poble. — 46. A Tu. — 47. Intima. L. Flor ditxosa.—48. Lluna de mel. L. Gaudere cum gaudentibus.—49 Infant y Orat. L. Tityre, tu patulæ... etc. — 50. La Costa catalana. L. Llum, treball y poesía—quina bella trilogía — 51 Passant. L. Des qu'un jour sa vue eût troublé mes jeux, dans le vaste monde, je n'ai vu qu'elle... *(A. Chamino.)* — 52 La primera violeta. L. Que tristes son les coses que se'n van! — 53. L'hora del Amor. L. Tant en amor l'esperit meu contempla — que par del tot fora del cos s'aparta. *(A. March.)* — 54. Recorts. L. D'infantesa a jovenesa. - 55. Los Bessons. L. Y anyorant les grandeses perdudes — tornarà nostra gloria a lluhir. *(Collell.)*—56. Gotes de rosada. Lema. Cansons d'amor qu'he dictades, — de dintre mon cor exíu — alegres, com a bandades—d'aucellets dexant lo niu. *(Francesch Matheu.)*—57. Himne dels Jochs Florals. Lema. Funiculus triplex. — 58. Lo Cant de Natura. L. Gloria in excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. — 59. Hivernenca. L. Fugím com los pastors, etc. — 60. Deu en la Clota-la. L. *** — 61 Soletats. L. Violes. — 62 Defalliment. L. Ja soch vell. - 63 Somni. L. Amor y passió. — 64. Plany a la aucellada. L. Un somni vareig tenir, que resulta que no era un somni. *(Lord Byron.)* — 65. La Passionera. L. ¡Oh felís enredadera—que abrassà la vera Creu! - 66. La vila de Canet. L. Misericordia! — 67. Resurrecció de l'ànima. L. La Fè n'es vida — 68. La copa de la patria catalana. L. Brindèm!— 69. Rimes. L. Desplega hermosament les blanques ales.—70 De ciutat. L. Tres contes. —71. Lo gran poema. L. Amor y vida —72. Lo piano de la morta. L. Recorts perduts.—73. Lo pas del Deu. L. Magestat.— 74. Pàgina d'amor. L. Tot estima, l'herbey a la rosada, — l'aroma al romaní, — la boyra a la montanya endormiscada — y tu, amor meu... ¿a mi? — 75. Lo nou estel. L. Quasi stella in perpetuas æternitates.—76 A Catalunya. L. Ay Castella castellana... *(Balaguer.)*—77. Una rondalla. L. Patria.—78. Lo desterrat. L. Anyoransa — 79. A la Verge Inmaculada. L. Stella matutina. — 80. Fugitiu. L. Adeu a la Patria. — 81. Glosa. L. Aqueres mountines *(Gaston*

Febus.)—82. De la montanya L. Impressions.—83. La florida del Hivern. L. Ampo de nieve con matiz de aurora *(M. Costa.)* — 84. Segadors de doble fals. L. La victoria n'es aprop — quan lo poble se'n desvetlla —85 Vers l'ideal. Lema Sursum corda! — 86. Cors verges. L. Balades en prosa. —87 L'adeu viril. L. Despedida. — 88. Petits morents. Lema. A raig de ploma — 89. Babilonia L. Cecidit. cecidit Babylon illa magna! (Apocalípsis C. XIV) — 90. A una dona. — 91 Himne Sagrat L Cant dels poetes. – 92 Canicular. L. Amor y natura —93. La Mort del Paher. Lema. Amar a Deu sobre totes les coses y al pròxim com a tu mateix. — 94. La Prenda del meu cor. L. Delicies de la ignocencia — 95. Lo Cant de la Tardor. L. L'oliva xiscla y udola'l llop.—96. Fides. L A m D. g. — 97. Recorts Lema. .. vaig desenterrar aquell barret. *(Martí Genís.* «Sota un tarot.»)—78. El patrimoni. L. Vindicamus hereditatem Patrum nostrorum. — 99. Llas d'amor. L A tres mil llegues. — 100. Pròlech L. Et vidi de mari bestiam ascendentem. habentem capita septem et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus nomina blasphemiæ. (Apocalipsis. Cap. XIII, v. I.) — 101. Cuentos. Lema. L'aranya y la mosca. — 102. Pobre orfanet. L. Pobret! pobret! — 103. Montserrat. L. A un nin que se'n diu. — 104. La cura maravellosa L. Lied. — 105. Dijous Gras. L Carnestoltes quinze voltes. — 106. La festa major. L. Qui l'ha vista y la veu! — 107. Lo fill del Rey. L. Sona, viola, sona, fesne lo sò cortès... — 108 Nadal. L. La nit de Nadal — es nit d alegría. — 109. La Creu. L. Ego, ego, ipse consolabor vos. (Is. 51 - 12.) — 110. Algues marines. L. Madrèpores y algues. . *(Verdaguer.)* — 111. Jorn de dol. L. Remember!— 112 Los dos aucells. L. Fides. — 113 La fàbrica catalana. L. De la máquina sonora *(V. Ruiz Aguilar.)*—114. La visita. L. Sant Vicents de Paul.—115. Lo jardí mullat. Lema. Octubre.—116. Nit. L. Com tantes en ma vida.—117. Amor. L. Canta l amor y sos torments, ses llàgrimes y sos somriures... *(H. Heine.)* — 118. Les dos Montanyes—El Montseny y el Canigó. L. Al ayre perfuma — l'olor del romaní. — N'es montanya regalada. *(Verdaguer.)* — 119. Lo lladre galant. L. Lladre, més lladre que'ls altres. — 120. La núvia. L. Talment, semblava un àngel — 121. La Oració del Hort. L Amor de Deu! — 122 La Campana de la Seu. Lema Patria. — 123. Lo desmay. L. Spes. — 124. Lo gran dia

del casament. — 125. Lo festejar del dia.— 126. Uns sogres de mal arreglar. — 127. Somni d'amor. L. En este mundo traidor—todo es verdad ó mentira—todo es segun el color —del cristal con que se mira. — 128. Posta de sol. Lema. Idili. — 129. Amoretes al Amor. L. *** — 130. La Verge de la Mercè inspiradora de Jaume I en lo rescat de Mallorca. L. Redemptrix captivorum.—131. Fonda tristor. L. No vullau de vosaltres sens remey enjegar los pobres. — 132. Lo duch Guillem L. E tota la sua amorosia era posada en Jesuchrist.—133. Les oliveres santes. L. Son jardiner es Deu. — 134. A la Espanya castellana. L. Ay Castella castellana —si la terra catalana—no t'hagués conegut may. *(V. Balaguer)*—135. Herodes. L. L'inich fou ferit de nostre Senyor Deu. — 136. Estudi. L. Fonts històriques dels cognoms ò apellidos catalans.—137. Lo planeta mort. L. Y digué Deu: Sia la llum — y fou la llum. — 138. La núvia morta. Lema. Flors gebrades.—139. El pelegrí. L. Camina que caminaràs. — 140. La exida blanca. L. Racer d'amor. — 141. La vergonyosa. L. Amor. — 142 Primaverenques. L. Amor.— 143. Catalunya. L Patria.—144 La veu del orfanet. Lema. Mater pro matre.—145 L'Iglesia vella. L. Dolsos recorts.— 146. Matines. L Christus natus est nobis: venite adoremus — 147. Adeu Montseny. L. ¡Allunyat! — 148. En el claustre. L Mon racer. — 149. Naturalesa L Gloria in excelsis Deo — 150. Pensament L Dol. — 151. L'enterra-morts. L *** — 152 La font prehistòrica minero-medicinal de Vallfogona de Rincorb. L. Fons ascendebat e terra — 153. Cinch sonets L. Enfilall.— 154. ¡Patria! L. Ningú es fill de dues mares. — 155. La Poesía. L. La poesía es lo vincle d'or que junyeix l'ànima al cel; la poesía es l'amor; la poesía es Deu, y mentres hi haja Deu hi haurà poesía.— 156. A mon fill. L. Consells.—157. Les set paraules. Lema. Pater, dimitte illis: non enim scunt quid faciunt.— 158. Contemplació. L. Ecce lumen Dei.—159. A mon amor. L. L'amor verge tot ho pot.—160. A Barcelona. L. Coratge y augur.—161. L'esperansa en Deu n'es pau del cor. L Lo del món tot passa.—162. Sant Tomàs en L'Actum est de Maniquæis. L. No n'hi hà cap de Deu dolent. — 163. Lo Compte y Amalia—Buscant l'amor. L. Amor vincit.—164. Surtida d'Hivern. L. Amunt los cors. — 165 Biblianes. Lema. Violé. — 166. La fè Catòlica va fer gran a Catalunya. L. Varen treure'l bon Jesús... Aquí es vostre capità —

Aquesta es vostra bandera. *(Los Segadors)*—167. Semprevives. L. A ma filla María. — 168. Judas Iscariot. L. Nolite judicare, ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis judicabimini... etc. (St. Matheu VII. 123-5.) — 169. Animes blanques. L. De la terra — 170. Eterna despedida. L. Plant de Amor.—171. La núvia. L. Lacrymæ — 172. Pau y amor. L. Puix l'Etern Pare sols la pau envía — com premi digne del amor d'un poble. — 173. Passioneres. L. Inèdites. — 174. Miraut-te. L. . . riguardando ne begli occhi... *(Dante.)* — 175. La Lletja. L. Cart entre lirs.—176. L'Agullola. L. Alta muralla—d'un castell de titans es exa serra *(Verdaguer.)* — 177. Pregaria. L. Tria munera. aurum, thus et myrrha — 178. La nostra ofrena. L. ¡Bon profit! — 179. Fides. — 180. La filla del Carmesí. L. Petiteta. — 181. La jornada del Bruch. L. Aquell que per tot passava, pel Bruch no pogué passar — 182. La Mare de Deu de la Mercè. (Romans històrich) L. Mater Misericordiæ, vita, dulcedo spes nostra, Salve. — 183. Florescencia. L. No't casis sense amor ¡filleta meva! — 184. Instantànea. L. Del natural. — 185. Bava. L. Idílica — 186. Al Pi de les tres branques. L. Remembransa —187. Ditxes fallides. L. A una morta.—188. Anyoransa. L. Recorts.—189. Amors de l'ànima.—190. La meva Jo. L. 300 — 191. La mort del virrey. L. Bon cop de fals. — 192. Lo plany de la sempreviva. L. A viure entre los morts, só destinada. — 193. Fè de Montanya. L. En mort y en vida.—194. A la classe obrera. L. Ditxós qui estima'l treball —195. Quadret. L. ¡Oh tempora! ¡oh mores! — 196. A la memoria de mossen Jacinto Verdaguer. —Elegía.—L. Homenatge.—197. Llop y ovella. L. Dels temps en que les besties parlavan. — 198. L'idea nova. L. No sols de pà viu l'home.—199. Tot reclutament militar deu esser voluntari ò mixte indemnisat ab substitució. L. Al Sol de la Pau tot brolla. — 200. Cansó. L. Que vens de lluny cansó!—201. La mort del rector. L. Labor virtus. — 202. Diada de Corpus. L. Costums de la terra —203. L'honra y lo diamant. L. La taca no hi sía, que la pols bufant se'n va. — 204. Vetllant. L. Esperèm — 205. L'ou com balla. L. Corpus Christi — 206. Lo carrer del Regomir. L. ¡Ay carrer del Regomir — qui t'ha vist y qui't veu ara! — 207. Idealisme y prosa. L. Cartas a l'aymía. — 208. Mater puríssima. Lema: Mare de Deu.—209. Pom de rohelles. L. *** — 210. Englantines. L. Vindicamus hæreditatem Patrum nostrorum. —

211. Himne dels Jochs Florals. L. Vida. — 212. Clars de lluna.—Trilogía. L. Astre d'amor. — 213. Les danses d' estiu. L. Costums de la terra.—214. El poeta. L. Vœ soli. — 215. La sardana. L. Ball català. — 216. Biografia. L. Tornaré a ser lliure y plena! — 217. Pel Monestir (Cavilació.) Lema. Nihil prius fide.—218. Canestoltes (Del natural.) L. Quonsque tandem?—219. La follía .. L. Epilech de novela.—220. Amor. L. De Santa Pau enarbolant bandera—amor al món impera. — 221. Himne dels Jochs Florals. L. Alsèm joyosos nostra bandera, — qu'es la esperansa del nostre cor — 222. Balades en el desert. — 223. El candidat. — 224. Trista. Lema. Al amich del autor en V. D. de T. — 225. Goig y dolor. L. ¡Fè! — 226. Rurals. L. Del natural. — 227. Setmana. Lema. Crucifixus mortuus et sepultus tertia die resurrexit. —228. Jup. L. La mort del nen. — 229. Eternal. L. Sempre! —230. Glories y Mercès de la Verge Redemptora de Catius. L. Ad te clamamus. — 231. L'Himne de les Flors. L. Com més del sol n'obri — l'ardent raig millor. — 232. Pompeia. L. Resurrexit.—233. Revivalles. L. Aquell camp de creuetes benehides. — 234. La Santa Casa. L. Si vis amari, ama (Senec. epis. 9 ad Lucit.) — 235. Himne dels Jochs Florals. L. Patria, fides, amor. — 236. Macabra. L. Fides. — 237. Recort. L. Fent punta. — 238. Després del pecat. L. Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut laboretur terram de qua sumtus est. (G. III. 23.)—239. ¡¡Sursum!! L. La Amorç. — 240. El sant epílech. L. La solicitut, el respecte y la tendresa ab que mirava a la Verge Santíssima, etc. (St. Joan Evangelista. Croiset.)—241. Lo Repte de Bardeus. — 242. Sant Pau de Narbona y el Bisbat de Vich. L. Viam veritatis elegi. (Psalm CXVIII, 30.) — 243. La Fè Católica va fer gran a Catalunya. L. Catalunya baix la sombra benefactora de la Religió Católica. . etc. — 244. Himne a la pau. L. Des que la pau del món fou desterrada la humanitat vilment s'es trasformada. — 245. Flors morades. L. Flors de dol. — 246. La Monja y la Casada. L. Vida. —247. La Obra dels sis díes. L. Hexameron.—248. La selva animada. L. Albrecht Dürer. — 249. Lluyta eterna. Lema. Vida y Mort. — 250. L'arbre alt. — 251. Visió. L. Mare del amor hermós. — 252. Himne dels Jochs Florals. L. Fè, Patria y Amor. — 253. El Miracle de la Verge. L. Hossanna! — 254. Serenata. L. Clar de lluna. — 255. Germanastres. L. Aspra tenzon. — 256. Posta de sol. L. Desvetllament —

257. L'esperansa. L. Esperansa y recorts de ditxa .. etc. — 258 Advent. L. Rorate cœli désuper et nubes pluant Justum... etc (Isaías. XLV 8)—259 Llot L Drames del vici —260. La Llegenda del Rondallayre L Estrofes —261. Populars. L. A la maynada —262. Prometensa. L. Ben fet. — 263. Ones. Lema: Ton ceptre es el trident. - 264. La Poesía. L. Suspiro de lo hermoso — inspiración divina. -- 265. Historia vulgar L. ¿Has olvidat aquells bons temps? etc. *(Heine.)* — 266. Dolsos Col·loquis. L. Amor meus mihi et ego illi. — 267. Fochs de Sant Joan. L. Tot es fum. — 268. Los Reys a la Maternitat L. Es una festa trista — la festa dels bordets.—269. Estiueig. L. VIII — 270 Visions. L. V Sonets —271. Fruhint de la Natura. L. Natura simplicibus gaudet. — 272. Copdicia L. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra... etc. (Sant Matheu. V. 19 y 20.)—273. Vida nostra. L. Cères y Plutó. — 274. Realitat. L. Bon punt la criatura —275. Expiació L. Del natural.—276 Justicia? L. On doît faire ce que l'on sent *(Zola)* — 277. El Calvari d'una vida. L. Somiava un impossible. — 278. Desillusió. L. Els metges ho havían dit. — 279. Te'n recordas? L Viatjavam a rahó de sexanta kilòmetres per hora. — 280. Sola. L Les aurenetes.—281. Ofegant el recort. L. Es morta! ..—282. Cercant l'aymador.—283 Redempció L. L'amor tot ho esborra.—284. Lo Beato Domingo Castellet. L Majorem hac dilectionem nemo habet, etc.—285. Ignès de Llar. L. ¡Traydora! —286. Paraula d'or. — 287. Les meves filosofíes L. Del meu hortet.—288. Trípich. L. Promeses santes. — 289. La llantia del Santíssim. L. Lux perpetua. — 290. Gent d'ideals. L. Assaig de novela humorista — 291. Lo Martre del Calvari. L. Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. (Luc. 23-43.)—292. Primer amor. L. La vostra amor, donzelleta, no me la voleu donar?—293 La fè catholica ha fet gran a Catalunya L. Qui esfonza ó alsa als pobles—es Deu qui'ls ha creat *(Verdaguer.* — Oda a Barcelona.) — 294. Idili. L. La Mare de Deu cosía en el portal de s'hortet (Cansó popular.) — 295. Himne dels Jochs Florals. L. Veniu trobayres, nostra lluyta es noble. —296. Cercant flors. L Amor che al cor gentil ratto s'aprende—amor, che a nullo amato amar perdona. *(Dant.* Divina Commedia. Infern. C. V)—297. Perpetuines. L Gloriosa dicta sunt de te (Ps. LXXXVI 3) — 298. Les hores d'amor serenes L. ¡Ay anys de joventut! ¡Ay foguerada de gracio-

sos amors! — 299 Idili místich. L. Dilettæ meæ esse cum filiis hominum. — 300. Rondalles y Cansons. L. La santa llar vos guarda—com mirra en l'encenser—floretes estimades — del patri claveller.—301. Estiuenques. L. A ma esposa. — 302. Testament. L. Patria. — 303 Lo Miracle del «Bergant.» L. Surge et ambula. — 304. Les dues corones. L. Renaxensa. — 305. Rondalleta. L. Vida — 306. L'hora de la mort. L. Règimen de l'humanitat.—307. Viatge. — 308 En el vèrtich de la vida. L. Y en tos brasos —309. Intimes. L. Amoroses. — 310 Retaule. — 311. Dolsa mort. L. Placido sopore. — 212. El Pi de les tres branques. Lema. Arbre sagrat. — 313. Idili blau. L. Parelles. — 314. Natura. L. Immutable. — 315. Llum. L. De ta detresse j'ai sondé l'horreur. *(Heine.)*—316. Nupcial. L. Natura. — 317. Sol. L. Ne me disais jamais ce triste mot d'adieu; pour une, au revoir, c'est le mot de l'espoir. *(D'Arlincourt.)*—318. De ciutat. L. Passions baxes.—319 La mellor vida. L. A Flora. — 320 Bíbliques. L. A quatuor ventis veni spiritus... etc. *(Ezequiel.* cap. XXXVII, vers. 9) — 321. Després del bou. L. Marina ciutadana. — 322. L'Etern femení. L. Omnia mecum porto. — 323. Tardor y Primavera. L. Descriptives. — 324. A una nina. L. Amor. — 325. A Catalunya. L. Si fos ara!—326. Amoroses. L. Jo t'am!...—327. Hivern. L. Plany. — 328. Visca'l Xampany! L. Brindis. — 329 Croquis Pyrenenchs. — 330. A Polonia. L. Els rius y les montanyes saltaràn de goig per son triomf. — 331. Prosa. L. O si quis pretii vidisset tui — Olim redisses da splendorem pristinam. *(Phedrus.)* — 332. La Roda. L. Contrast.—333. Les cendres d'en Robert. L. Ultratomba. — 334. La sotana vermella. L. Qui s'ho creu, qui no s'ho creu — com m'ho van contà, us ho conto. — 335. Als Jochs Florals.—Himne. Lema. Ma sanch per ells.—336 Regnat de Christ. L. Christus Rex. — 337. La lluna no es morta. L. On croirait voir vivre —Et mourir la lune. *(Paul Verlaine.)*—338. Ciencia d'Adam. L. Minuisti cum paulo minus ab angelis. — 339. Montanyenca. L. Flor del camp. — 340. Lo meu roser. Lema. ...rosa... in Jericó.—341. Lo progrés. L. Carmen sæculare.

A més se son rebudes quatre composicions que, per no venir ab les condicions establertes en lo Cartell, no han pogut esser admeses.

Lo Mantenedor Secretari,
MANUEL DE MONTOLIU

ACTA

En la Ciutat de Barcelona á 1er de Maig de 1904. Constituit lo Consistori dels Jòchs Florals en l'edifici de la Llotja del Mar pera celebrar en sa gran Sala la festa anyal de las Lletres Catalanes, ha anat rebent a les Autoritats y Corporacions invitades, haventshi reunit a la una de la tarde, qu'era la hora senyalada per comensar l'acte, les representacions següents: L'excelentíssim Ajuntament en corporació, presidit per lo tinent d'Alcalde senyor Borrell y Sol ab los regidors senyors Cambó, Puig y Cadafalch, Carner, Serra, Mas, Giralt, Grañé, Nubiola, Pijoan, Puig, Sunyol y Rogent.

La Excma. Diputació Provincial, representada per lo senyor En Joseph Bertran y Mussitu.

L'Iltre. Sr. Dr. Jaume Dachs, Pbre. Degà del Excm. Capítol Catedral, en delegació del Emm. y Rvm. Sr. Cardenal-Bisbe de la Diòcessis.

Lo Sr. Diputat a Corts, En Lluís Domènech y Montaner.

Lo president de la Junta Permanent de l'*Unió Catalanista,* Dr. Domingo Martí y Julià.

En Francisco Ixart, en representació del Excm. Ajuntament de Tarragona.

En Joseph Surribas, del Iltre. Col·legi de Notaris de Barcelona.

En Joan Ruíz y Porta, de l'Associació Arqueológica Tarragonina.

En Joan Vilanova, de la *Societat Económica Barcelonina d'Amichs del País.*

En Joseph Soler, de l'*Associació Catalanista de Tarragona y sa Comarca.*

En Joseph Serra y Dachs, de la *Lliga Regionalista.*

En Jaume Novellas de Molins, de la *Societat Barcelonina d'Amichs de l'Instrucció.*

En Francisco Flòs y Calcat, de l'*Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana.*

Lo Dr. Antoni Rubió y Lluch, del *Ateneu Barcelonès.*

En Carles Francisco y Maymó, de l'Academia de Jurisprudencia.

En Pau Morató, del Colegi de Procuradors.

Lo Dr. Francesch Carreras y Candi, de l'Academia de Bones Lletres.

N'Enrich Vidal y Valenciano, de la *Lliga de Catalunya.*

En Joan Mon, de la *Lliga Espiritual de la Verge de Montserrat.*

En Joaquim Cabot, del *Orfeó Català.*

En Bernat Pijoan, de l'*Associació d'Arquitectes de Catalunya.*

Y concorrent, ademés, representacions del *Centre Excursionista de Catalunya;* del *Círcol Artístich;* de la *Cambra de Comers;* del *Institut Agrícola Català de Sant Isidro;* del *Centre Catalunya;* de l'*Academia de Belles Arts*, y moltes altres representacions d'entitats catalanistes y literaries y un considerable nombre de senyors Adjunts.

Molt abans de la una era ja plena la sala de la Llotja, y entre la concurrencia en ella congregada y que omplía de gom a gom la planta baxa y les galaríes, hi predominavan les dames y donzelles.

L'ornamentació de la Sala era la de costum.

A la testera més pròxima al Pla del Palau, hi havía, l'estrado destinat a la Presidencia, Autoritats y Cos d'Adjunts y en son centre, sota dosser, lo trono de la Reyna de la festa.

A dos quarts de dues, als acorts de la marxa del rey don

Joan, executada per la banda municipal situada al pati del edifici, comensà l'acte, ocupant sos llochs los indivíduus del Consistori dels Jòchs Florals y'ls delegats y representants d'entitats oficials y particulars abans dites.

Oberta la sessió, En Manuel Folch y Torres, per delegació d'En Joaquim Riera y Bertran, President del Consistori, llegí 'l *Discurs presidencial* (I), havent produhit entusiastes aplaudiments tan magistral parlament.

Acte seguit l'infrascrit Secretari llegí la *Memoria* (II), en la que dedica'l recort de consuetut als adjunts y als catalans ilustres morts durant l'anyada, entre'ls quals hi hà, En Frederich Renyé y Viladot, En Joseph M.ª Pellicer y Pagès, N' Andreu de Ferran y Dumont, En Carles Montagut, Na M.ª de la Mercè Arteaga, En Carles Renondié, N'Enrich de Mercader, En March Mir, En Torquat Tasso y Serra, En Joseph Coll y Britapaja, Mossen Tomàs d'A. Rigualt, En Maurici Serrahima, En Ramon Tusquets, N'Antoni Noguera, En Manuel Xuclà y Mauricio, Dr. Mossen Bonaventura Ribas, N'Ignasi Ferrer y Carrió, En Joseph de Martí Cardeñas, En Jaume Andreu y altres.

Donat compte del veredicte, s'obrí'l plech que contenía'l nom del poeta premiat ab la FLOR NATURAL, que resultà esser En Joan Maragall y Gorina, per la composició titulada *Glosa* (III).

El nom del autor fou saludat ab un entusiàstich picament de mans que's feu encara molt més gran quan el poeta, després de recullir la flor, que consistía en un pom d'*Iris Germànica (Carxots)*, devalla de la estrada pera ferne ofrena a la seva esposa, la hermosa dama donya Clara Noble de Maragall.

El públich, de peu dret y esclatant d'aclamacions, contemplà la entrada y pas de la Reyna de la Festa, no minvant l'entusiasme fins que aquesta ocupà 'l seu lloch d'honor, y l'actor català Enrich Borràs, s'avensà a llegir, ab veritable mestría, la composició premiada, qu'arrencà nodrits aplaudiments. Pera calmarlos, el senyor Borràs se vegé obligat a repetir la lectura.

Accèssits a la Flor.—Es guanyador del primer En Joseph Carner, per la seva poesía "La filla del Carmesí„ (IV). L'accèssit segon el guanya En Jaume Bofill y Matas, ab "L'etern femení„ (V) y el tercer, En Joan Llongueras, ab "Viatge„ (VI).

Englantina d'or.—N'es guanyadora la composició "Cisma", que resulta ser del jove poeta mallorquí En Miquel Ferrà (VII).

Es llegida d'una manera correcta pel senyor Camino y premiada al final per una salva d'aplaudiments.

Accèssits a la Englantina.—Se'n concedexen dos, corresponents el primer a N'Anton Busquets y Punset (VIII) y'l segon a N'Oriol Martorell (IX), per les poesíes "La Agullola" y "A Polonia" respectivament.

Viola d'or y argent. - La composició premiada es una colecció de sonets titulada "Corones", original d'En Joseph Carner (X).

Ne llegeix alguns ab expressiva correcció l'actor genèrich del Teatre Intim senyor Puiggarí.

Molts dels sonets arrencan grans aplaudiments; que's fan més intensos al ser llegit el derrer, obligant al senyor Puiggarí a llegirne una nova tanda, qu'obté també gran acullida.

Accèssits a la Viola.—També se'n concedeixen dos, resultant guanyador del primer el Rnt. Mossen Joseph Paradeda y Sala per la poesía "Babilonia" (XI), y del segon En Joan M.ª Guasch per la titulada "Retaule" (XII).

Abans de passar a la repartició dels premis extraordinaris y després de fer constar l'infrascrit, que ab la poesía "Glosa" ha obtingut En Joan Maragall el premi que li calía pera possehir els tres ordinaris que s'exigexen pera donar el títol de Mestre en Gay Saber, el president li confereix, ab la solemnitat de consuetut, tan honrosa distinció.

El públich aclama al nou Mestre.

PREMIS EXTRAORDINARIS

Copa artística del Consistori. — El premi d'una copa artística destinat al millor treball de prosa literaria, el guanyà En Joseph M.ª Folch y Torres, per la seva noveleta "Animes blanques" (XIII).

Accèssit a la copa. — Dos accèssits se concedexen, corresponents a "Deu en la clotada" (XIV) y "Jup" (XV), de les que'n resulta autor el mateix senyor Folch y Torres.

Primer premi extraordinari del Consistori. — L'obté "La selva animada" (XVI), del literat mallorquí En Gabriel

Alomar. La llegeix el senyor Escalas, obtenint molts aplaudiments.

Accèssit.—L'obté En Jaume Novellas de Molins, ab "Hivernenca„ (XVII).

Segon premi extraordinari del Consistori. — N'es guanyador N'Ernest Soler de las Casas, per la composició "La sotana vermella„ (XVIII).

Accèssit. - Se dona a "Recorts„, de N'Anton Busquets y Punset (XIX).

Premi del Ajuntament de Tarragona. - L'obté la composició "La obra dels sis dies„, original de En Llorens Ribé y Campins (XX).

Accèssit. — Se'n concedeix no més un, a la composició "Estiueig„, deguda a En Joseph Carner„ (XXI).

Premi de la Unió Catalanista. — El guanyà ab una colecció de "Contes y estudis„, escrits sobre costums ciutadanes, En Ramon Suriñach y Sentíes (XXII).

Accèssits. — Se'n concedeix un a la colecció de tres composicions "El calvari d'una vida„, "Ofegant el recort„ y "Realitat„, original d'En Joaquim Rosselló y Roure (XXIII).

Premi del senyor Bisbe de Vich.—L'obté mossen Joseph Gudiol y Cunill, pel seu treball "Sant Pau de Narbona„ (XXIV).

Els demés premis no s'adjudican.

En Ferran de Querol, llegí 'l discurs de gracies (XXV), que 'l concurs interrompé sovint ab sos aplaudiments.

Seguidament, lo senyor President donà per acabat l'acte, sortint la Reyna de la Festa ab les autoritats, representants, mantenedors y adjunts, que formavan son seguici d'honor.

De tot lo qual se 'n fa la present acta.

Lo Mantenedor Secretari,
MANUEL DE MONTOLIU

I. — DISCURS DEL PRESIDENT DEL CONSISTORI, *D. Joaquim Riera y Bertran.*

II. — MEMORIA DEL SECRETARI DEL CONSISTORI, *D. Manuel de Montoliu.*

Senyor Excel-lentíssim;

Dames y Senyors:

La Festa anyal de nostre Art Literari, festa major de la Bellesa, es també gran festa de la Veritat.

Bellesa y Veritat son llum y escalfor d'aquestes solemnitats del payral.

Enrahonar bella, però mentiderament, no fa ni ha fet may català. Es degeneració empeltada, decandiment sobrevingut, trassa deformadora y humiliant.

Inspirantme en lo culte bellament rendit a la Veritat per mos predecessors y mestres, no hi faré mancansa a gratcient. No'l cometré semblant sacrilegi, per amor de nostra Institució, per amor de mi mateix y per amor als qui de Veritat pura deuen esser més aconortats.

Donchs ¡vía-fora arrauliments de por als maldihents! Plaure a la bona fe'ns cal. ¿Que'ns calumnían? ¡Y be! Les calumnies son fems, y'ls fems engrexan la terra. Com més calumniada, més sahor.

¿Y què diràn les llengues maldihentes? ¿Que venim aquí a fer política, desnaturalisant aquesta manifestació essencialment literaria?.. Però ¿acàs la política no informa tot acte de propagació d'idees? ¿Fer patria no es sempre fer política?

Prou que'l capim l' intent: aturarnos l'aygua pera que se'ns engorgui. Mes nostra aygua no s'ha de engorgar, que's pollaría y criaría pestilencia. Ha de córrer, ha d'escamparse, ha d'apagar la set de persones y terres, ha de regarho y amorosirho y beneficiarho tot.

¡Prou y massa que'ls conexem als prudents engorgayres!

Voldrían que'ls Jòchs Florals fossen jòchs infantils, y que, com jòchs infantils, s'esllanguissen y pleguessen el ram, per una raresa dels xicots, ò per un reny de qui'ls hi te compte. Voldrían que les flors del arbre de la Patria siguessen flors de drap, ò flors d'un día de moda, que la moda matexa, després de flayrarles postureramènt, sense posarhi gota de ànima, llensa per aquí-en-enllà... Mes les flors del arbre nostre, arrelat y empaliat de sumtuós brancàm, son flors que, com més primaveres passan, més fruytadores se renovan.

¡Política!.. Diguèmla ben palesa tota la veritat.

Si fer política significa dividir als catalans en castes engrunyades pels partits, ò en castes contrapuntades pel càlcul, ò en castes histriónicament convingudes, ab mires a folgaments alternats, que paga'l públich treballador y expremut; si fer política vol dir relaxació de cors y de vincles humans, abdicacions, rebaxaments, ò componendes en benefici de fraccions que ni de propi aliment viuen, sinó de les escorrialles que'ls hi consenten els amos de fòra casa; si fer política vol dir fer desviació de la personalitat catalana pera que, arraulida y adotzenada, s'enquibexi entre la comparsería que sòls sab de bagolar colectivament, y encara desentonant tot sovint; si vol dir convertir Catalunya en sucursal d'ambicions y càbales de decadencia, ab l'únich propòsit d'assurtir de districtes electorals a gents que ni saben a quin cantó cauen, però que sí saben de ferlos caure del cantó qu'a n'ells els hi convé; si fer política vol dir fer personatges més ò menys vistosos, en compte de fer país ben de bon veure; si es fer depauperació y fluxedat, en compte d'enriquiment y cultura; si es fer trayció ò rès, absolutament rès de lo que implica dignitat natural y heretada; si axò es fer política,... ment per la gola qui diga qu'aquí haguem vingut, ni vinguem, ni volguem venir may a fernhi. Es massa cara de vides, de diner y de vergonya aquexa política de drapayre que trafiqueja ab les dexes. Bruteja y mercadeja massa, pera que'ns tempti a ferli'l jòch. No'n sabem, ni ganes de saberne.

Mes, si fer política es recordar y tornar a recordar,—ab insistencia d'oració que, com més repetida, més enfervora,—institucions y gestes y noms gloriosos, y recordarlos nó ab platonisme encantat, sinó ab frisaments d'emulació; si vol dir despertar intel·lectes y enardir voluntats pera juntarlos a la protesta contra depredacions sistemàtiques y danys immerescuts, y axò sense cap egoisme anti-espanyol, axò ab ànsia de verdadera confraternisació ibèrica; si vol dir rebre y aportar encoratjaments de mutual auxili, pera que cada hú per lo del seu adestri aptituts y enginy, y arribi tan enllà com puga; si fer política significa demostrar qu'a Catalunya, pel goig que fa y pel que volem que fassi, li calen franch-arbitre y franca-acció, sense fraus ni regateigs; si d'axò'n diuen "fer política„, d'aquesta política de be sí que n'hem feta y, Deu volent, en farèm aquí, en vers y en prosa, pera que'ls Jòchs Florals, verdaders Jòchs Olímpichs, entonin nostra rassa, la enfortexin, li dongan tremp, potencia y dalè pera combatre, com lo gloriós Sant Jordi, Patró de Catalunya, contra les males besties que se'ns la vulguen dragar.

Y que, procedint axís, exercitem un dret y cumplim un dever filial, be ho demostra l'esplet de reclamacions "determinadores d'un estat d'ànima colectiu„ (*), que, ara poch y per tots els indrets de Catalunya, s'han fetes al Monarca de Espanya, y qu'ell ha encoratjades ab bondadosa ingenuitat y jovenívol ardiment.

Notèuho, senyors. Desde'ls catalans més espantadissos y carregats de reserves, als més incondicionals y valents, tots, pel fet de sentirnos catalans, frisem pera que nostra terra sía tot lo més nostrada possible: lliverada d'una centralisació que no li escau ni li pot escaure, perque li pren massa, y de lo que li pren, li'n paga rèdits massa usuraris; li'n cobra massa, fentli lluhir massa poch.

Sí: tots la sentim merexedora de tracte més enrahonat, nó per fur ò privilegi, sinó per lley d'equilibri y de ben afanyada compensació. Tots convenim en que la uniformitat ens la pedreja y emmatzina. Tots estem d'acort en conceptuarla esguerra-críes dels millors intents aquexa uniformitat.

Y que'l demanar lo nostre no es d'homes exalabrats; que té cara y ulls,—que, tantmateix, ja no son cara y ulls de criminals ni de boigs,—ho ha reconegut suara'l mateix Quefe

(*) Frase d'En Maragall en *De las Reyals Jornadas.*

del Estat, y, eloqüent ressò d'ell, el seu primer Ministre, quals declaracions afalagadores vulga Deu que, com als amors de debó, les enrobustexi l'ausencia, no les esgalabrin cacicats rotatius, ni les mustiguin vents del Guadarrama.

Mantínguinse gerdes ò nó, prosperin ò nó prosperin, la causa de Catalunya, per ço, seguirà gran y justa, perque sa justicia y sa grandesa no depenen de cap Rey, per gentil, per cavaller, per engrescador de multituts que sía; ni de cap Quefe de Govern, per extraordinaries y prestigioses que sían ses dots personals, y fins per interessant que'l fassin, selvatges atentats.

Repetímho ab el poeta: (*)

"Per ço no ha d'acotarne'l Montseny son front altíssim,
ni caurà un pich tan sols del Montserrat,
ni perdràn nostres rius son borbollar suavíssim,
ni'l català llenguatge
los qui als pits de llurs mares l'han mamat.„

Tal ens dicta, senyors, el culte a la Veritat bella, animantnos a un èxit honrós, com no puga de més honrós concebirsen: ço es, a la concordia, y més encara, a la cohessió dels estaments socials.

Esbrinèmho ab la brevetat qu'imposan temps y lloch

¿Per què'ls estaments ò classes socials de Catalunya no lligan, ni s'entenen avuy, com lligavan y s'entenían en els díes gloriosos de nostra nacionalitat?

¿Per què les discrepancies esdevenen antagonismes, y'ls antagonismes rancunies, y les rancunies abrahonaments que fan feredat?

¿Per què?

Perque la vella germanor catalana se'ns es fondament emmalaltida, y, en compte de curàrnosla, li agravan el mal ab tolerancies de propaganda qual realisació implica delinqüencia, y de notorietats de criminals qu'empestan la pública curiositat; ab parlamentarisme barato y desenfrenat, que tot ens ho treu de pollaguera; ab emmanlleus, a l'extrangería, d'específichs socials que no'ns proban; ab aqueix seguit de texir y destexir Corts y Ministeris, lleys y ordenacions qu'ho atzara y ho enfebra tot

(*) Adolf Blanch y Cortada: *La Veu de les Ruines.*

L'anomenat "problema social„ certament qu'es molt complexe; que'ls factors son múltiples; que la malura ha penetrat massa, y que'ls ayres son massa resclosits y tufejants pera que, de cop y volta, puga conseguirse sanejament y normalitat. Cert que la nostra època no té la simplicitat de factors socials d'èpoques passades, y que'ls matexos avensos parcials dificultan, devegades, el general avens, per efecte de complicats desequilibris y trontolls.

Refàssi, però, Catalunya sos elements ètnichs; reintégrisela en sa fortitut pera expel·lir el dany; pòsissela en condicions de desembràs y d'empenta, y aviat les donarà aquexes senyals de vida y reconfort. Aviat serà tota un'altra y aviat demostrarà qu'ho es de debó.

Si lo que li ha restat de ben seu, pedrejat y tot, encara té tanta germanor potencial, tanta forsa d'assimilació y contenció, tant poder de mutual intel·ligencia; si encara llengua, familia, costums, institucions jurídiques, agremiacions d'arts y d'oficis, d'instrucció y de beneficencia, industrials y de comers, oferexen tanta hegemonía catalanesca y logran tant major valiment com més a la catalana procedexen ¿què no farían en plenitut de vida de casa, afavorides com cal, y no tímides, esverades y fluctuants? ¿Què no farían, si se les dexés evolucionar a grat seu, si se les estimulés a trascar per camins ben coneguts y per elles matexes ben afressats? ¡Hont no arribarían, ab sols que no se les hi barressen ni malmenessen aquexos camins conduhents al triomf de tota lley natural!

¡Ah, senyors! La fòrmula del remey social nostre prou la tenim y ben aprop: la conté'l lema augustament revolucionari dels Jòchs Florals. En la trinitat de sos mots batega. Patria, es a dir Llibertat; Fè, es a dir Igualtat; Amor, es a dir Fraternitat.

No es, nó, rebuscada aytal significació.

Llibertat honrada, dreturera, caracterisa la Patria nostra: Igualtat consoladora, en vida y en mort, exhala la Fè heretada de nostres majors: Fraternitat no colgada may, irradía del Amor que sentim y que'ns dalegem per fer sentir a tothom.

Es que la Tradició y'l Progrés, en sagrat consorci, son els generadors del nostre lema: y es per ço que resulta lògich l'esperansarne bonanses socials.

Sí. En ell y per ell han de pendre coratge y branzida, a

Catalunya, les forses directores; els intelectuals y'ls richs, com la menestralía y'ls obrers; els poblats com les pagesies; la gent de terra, com la de mar. A tots convida a existencia ben humana, ben assoleyada per un sol qu'alegri'ls sentits y la conciencia, com certa y segura orientació.

Régni fonent nuvolots que congrían pedra: régni aqueix bell y ver regulador de serenes y pluges, y... ¡mirèusela la tradicional honradesa catalana, hermosament colrada per les centuries, animant les llars dels qui més tenen per perdre, com la dels qui més tenen per guanyar: àngel custodi de totes, anunciador a totes de lo que'ls àngels anunciaren en lo Diví Portal.

¡Ah! Mirèusela be aquexa Familia catalana reintegrada en la plenitut de sos venerables drets. Coronada com model de families, en internacional concurs (*), ¡quína no fora la arrencada esperitual que pendría, y quína sa trascendencia en tots els actes socials, si ressurgís sencera, ab lleys apropriades substituhint a lleys escaduceres, ab lleys ben d'ella que no fossen ganyonament consentides y, tot sovint, mistificades per intent pervers!... "Patró fonamental de la civilisació catalana" (**), aquesta sería com apoteòtica ampliació de la Familia.

Baf de bordells y de toreries y d'*achulapaments* no li taparían com ara'l respir. ¡Be'n serían de bandejats!

¿Inquisicions? ¿Tiranies? ¡ Axò plà ! Rès de tot axò, que no es català de mena, qu'es exòtich y repugnant aquí.

Si les llibertats de Catalunya foren primerenques, fins en comparansa ab les més amatinades d'altres nacions, a n'aqueix patró fonamental de la Familia ho degueren.

De la constitució expontaniament lliberal de nostra Familia sortí aquella prioritat de constitucions lliures; de les virtuts familiars, les virtuts socials; de sa governació y de son regiment, la governació y'l regiment del poble ab llegislació pera regir homes grans y no pera prevenir passions de quitxallota ò de gent asselvatjada: llegislació de tolerancia, qu'es signe exclusiu dels avensats.

Y retornada la Familia, abrandades les flames de les llars nostres, mirèu renàxer la confiansa ara esmaperduda, y, a redós seu, estatuhirse y multiplicarse associacions de

(*) Parer de M. Le Play, recordat per nostre respectable mestre senyor Duran y Bas.

(**) Frase d'En Puig Samper.

defensa, de pau y de progrés, si les unes contra malfactors socials, — y també gubernamentals, — les altres en prò de la Caritat y de la Ensenyansa, de la previsió y del socors, de la cooperació y de la reciprocitat; de tot, de tot lo que moralisa y enriqueix, y per tal, aviva afeccions y esterilisa propagandes criminoses, perque, emanades aquestes de gent sense patria, poch poden germinar en terres de patriotisme content; perque'l fanatisme de les ruines no afolla ni encega als qui adoran llur casal. ¡Oh! Podrían comètreshi en nostre terrer malifetes individuals, que rès aturarà may; mes no hi pendrían peu els sectarismes descastats, perque no hi trobarían ni un pam de terra hont assentarlo.

¡Be s'espassaría ò s'encongiría, aleshores, aquexa notorietat màlsana dels delinqüents socials qu'he indicada abans, ò be'n restaría de continguda! ¿Quín motiu hi hauría pera que la gent s'hi encuriosis tant com avuy? Y si se n'interessés ¡quína diferencia entre l'encuriosiment que despertarían y'l que despertan ara certs atentats! ¡Còm evolucionaría en be aqueix interés per lo malsà qu'avuy ens escandalitza!

Y ab aqueix exalsament de la Familia y de les entitats concomitants d'ella, engranaría la de Municipis y Regions. Llavores s'hi cumpliría lo formulat pel capithost del Govern espanyol: "no se les destorbaría en llur espandiment, de- "xantles vianar sense trabes enutjoses y *acabant ab tuteles "previsores que solen buscar el be pel camí del mal*". (*)

Axò, senyor President del Consell, axò: desempellegar Catalunya de tuteles carregoses, pera que, franca d'elles, cerqui'l be pel camí del be. Axò es lo que, sense distinció d'ideals polítichs, reclama la nostra terra, dolentse, ab vos, de que la vida pública estiga, generalment, en mans dels qui sols lluytan pera ocupar el poder y tenen embrutida la opinió y desnaturalisada la conciencia del poble; ansiant, també ab vos, que'ls organismes naturals alcansin vida propia, pera que sia vigorosa y sanejanta la del Estat.

Y donchs... ¡dexèmnos d'anfibologies! Pronuncièmla la paraula sintètica. No fèm ferli més marrada a nostre enrahonament:

Autonomía.

Vèusela aquí la vera y bella paraula.

(*) D. Antoni Maura, en son parlament de contestació al Missatge endressat al Rey per l'«Institut Agrícol Català de Sant Isidro».

¡Y be pot ressonar en aquesta vella Sala, ab tanta y més rahó que ressonà, ara poch, en Sala ben nova y en acte solemnial, demanada al Rey pel digne portantveu de la Universitat de Barcelona. (*)

Donchs si la Universitat, centre oficial, reclama sa autonomía, ¿còm, en aquest acte nostre, glorificador d'una autonomía literaria qu'ha produhit y produheix explendoroses obres que, sens ella, no haurían ni llustrejat; còm d'aquest temple autonòmich de nostra renaxensa artística, podría esser foragitat, per facciós, el concepte d'autonomía? ¿Facciosa la pregaria, facciós l'evangeli, facciós el sagrari? (**)

Siguèm, com lleals, conseqüents. L'Autonomía, segelladora de nostres esperits, verdader ex-libris dels cors nostres, tal y com ens enorgulleix en lo artístich, que'ns enorgullexi en lo social. ¿Hi hà recansa ni motiu d'agrahiment, ni sols de satisfacció relativa que'ns desaconsellin de demanarla? Ben al contrari: n'hi hà un poder de motius que'ns induehxen a treballar, noble però seguida y vigorosament, contra tota mena de servilismes depauperadors, y en prò de tota mena de ventatges socials, que no poden obtenirse sense que'ls tals servilismes de rassa sían arreu y per un sempre més enderrocats.

Volguèm que, sense afronta de la solidaritat humana, may per nosaltres desmentida, l'autonomisme retorni plena personalitat a Catalunya, com a totes les antigues nacionalitats ibèriques, pera que, factors naturals d'un organisme expansiu, y no artificioses molles d'un organisme depriment, gaudexin propies y fecondes iniciatives que les hi redoblin elements de cultura y les defensin de sotragades socials, evitantne'ls perills que'l desamor y sols el desamor fa temibles.

Volguèm qu'en la victoria de nostra llengua nativa s'hi senti victoriós el poble, y que, sentintsen, s'hi perfeccioni, com perfeccionarse no pot emmontllantse a un altre parlar que li ve revés, y que si la plana voluntat pot ferli estimable, li fan aborrible imposicions tiràniques y petulants.

Volguèm que, al falagueig del idioma natural, merexe-

(*) Referencia a la petició formulada pel Vice-Rector senyor Baró de Bonet, en l'acte inaugural del edifici pera Hospital Clínich y Facultat de Medicina de aquesta ciutat.

(**) Que no te rès d'extremosa la recordada petició d'autonomía universitaria, ho demostra'l criteri verament autonomista a que respon el Real Decret de 30 de Mars prop-passat, sobre implantació a Barcelona d'una gran Escola Industrial.

dor de tot acatament, desde'l del Rey al del més ínfim representant del Rey, sían facilitats, com bons ayres al pulmó, conexements a l'ànima de tothom, y sobre tot, a la dels més faltats de medis pera conseguirne.

Volguèm, altrement, que, enardida la conciencia popular, avuy tota embotornada ò tota espahordida devant d'arrogancies forasteres (*), esclati una veritable primavera d'iniciatives patronals y obreres, aturadores de miseria y d'ausentisme qu'avergonyeix y cortrenca, enriquint població y treballades, suprimint tributs forsosos de sanch y odiosos pagaments, bastint civilisació tan prolífica com refractaria a tota mena de delictes socials.

¡Ah, senyors! ¡Y quína sòrt la d'una Patria axís sanejada per acabament de llatzeríes que li'n son enconades, y per revivalla de tot lo que li fora manantial de salut! ¡Quína gran sòrt la de contemplarla ben contenta de viure y d'intercambiar corrents de vida!

Mirèusela be: jamay intolerant, jamay regressiva; ni segrestada, ni segrestadora; tan ditxosa dins d'unió ibèrica feconda, com es desgraciada dins momificadora uniformitat.

Ciutadans lliures d'un poble deslliurat de mals exemples, regit ab ulls y ab corfits en les santes lleys qu'honoran sa familia, la concordia social prest harmonisaría ò ablaniría relacions entre capital y treball, estimulant al un y substrayent al altre a feréstegues tentacions de malvestats, perque les feres no covan ni procrean hont no impera l'odi, com no nían ni fermentan els cuchs hont no hi hà podrimaners.

Y s'evitarian les vagues qu'ara atia'l desamor a casa, y serían més tranzitories y menys terribles les que fatalment esclatessen, crexent el prestigi de les intervencions arbitrals, aquí expontàniament congriades, y reduhint l'acció del Estat a un grau que no li permetés may jogar ab foch pera esglayar dividint, ò dividir esglayant.

¿Per ventura l'Estat hauría d'esser llavores, com es avuy, tutor de mal geni que fa criarne a desdir? Reduhida sa acció, be li valdría més aplicarla a garantir lo que a totes les regions importa veure ben cuydat.

Y brollarian, com ara brollar no poden, instituts y em-

(*) Encara dura lo de «*hable usted cristiano*» fulminat contra pobra gent que no té culpa d'ignorar l'idioma de Castella, únich cristià segons els reptadors moreschs a qui aludim.

preses impulsant obres públiques ab tota mena de facilitats, esvanint l'axàm de tràmits y dilacions que brunzexen y fiblan com tàbachs y vespes que son; fent prevaldre, en suma, les dots admirables que la Providencia ha concedides a Catalunya, y que, subordinades a rutinarismes y enfarfechs, quan no aparexen esguerrades de naxement, devenen xorques ò d'escanyolida producció.

La caritat ben ordenada ¿no es la que comensa per sí mateix? Donchs tinguèmnosla, y no permetèm que se'ns la lligui de mans.

Ho he indicat ja. Tots els estaments ne beneficiarían de aqueix catalanisar ferm y seguit: més que les classes burgeses, les necessitades, puix son les més adolorides y les que menys poden contrarrestar llurs sofriments.

¡Ah, y còm no es axò un somni! ¡Còm no son optimismes exagerats els qu'ho aconsellan! ¡Còm n'es de fahedor!

Sense llengotería, sense vil adulació al obrer català, llohèmne ab tota l'ànima sa preciosa divisa: "el cap dret y 'l cor net„; sos íntims sentiments de llibertat propia, mes respetuosa de la d'altri; sa sobrietat exemplar, sa laboriositat inteligent, sa sinceritat, sa constancia, sos anhels de dignificació: qualitats qu'esplican que l'immortal Clavé formés aquexos apostolats d'obrers qu'encara'ns corprenen; qualitats sols entelades per un malparlar més inconscient que deliberat, y que, ab salut y feyna, ab aquella ditxa de viure qu'he mencionada abans, no s'esgarriarían, nó, per mals viaranys. Com no s'emborratxan de vi'ls nostres obrers, no s'emborratxarían d'anarquisme.

Concloch totseguit.

Poders del Estat, no us excusèu en suspicacies ni en rezels de disgregacions pera mantenir sistemes qu'us corcan, corcantho tot.

Inspirèuvos en el bon sentit que la realitat us dicta, y escarmentèu en vostres desenganys pera no cohibirla, per'alentarla aquesta realitat d'un poble que vol drets colectius dimanants dels individuals; que preten fer justicia y avèns socials, que vol honrarvos honrantse.

Dexèula esbravar aquexa neurastenia dels calumniadors cridaners qu'inflan les amenasses de separatisme y de reacció pera mantenir Espanya en el baix nivell que convé a la miserable dictadura dels cinch cèntims.

No'n fèu cabal, nó, d'aquexos temporals d'escenografía que sols enganyan als taujans y en que sols afectan creure els negociadors.

Si de tot cor la estimeu Espanya, alegrèuvosen, ab aquella alegría que no dexa remordiments, del catalanejar que aquí clareja anys hà y que ansiem veure en plè mitxdía, aclarint aquestes regions y promovent claretat y vida en totes les de la Península.

Catalunya es terra poblada de lleal tat, mes també d'ansies d'autonomía salvadora de sos elements socials, avuy enmiseriats, y anyoradissos.

Dexèu que, tant per rahó de justicia com de progrés social, triomfin tots ells ab perdurable victoria.

Aydèula a que visca de soca arrel rica y plena, pera riquesa y plenitut del mateix Estat que regiu.

Aydèula a ben viure de Patria, qu'es Llibertat; de Fè, qu'es Igualtat; d'Amor, qu'es Fraternitat.

He dit

SENYORS:

Catalunya està d'enhorabona. Els camps de sa literatura estan en la plenitut de la feconditat, y per axò la nostra primera paraula te d'esser de grans mercès a llurs incansables conreuadors; car ells fan l'obra capdal de la nostra cultura y ells posan los fonaments indestructibles d'aquesta gran catedral de la civilisació catalana que dia per dia y pedra per pedra anem tots axecant ab els ulls fixos en l'Ideal y el cor plè d'una gran fè en el nostre destí. Poden venir divisions, poden venir crisis profondes en la nostra gran evolució envers l'Ideal; però sempre y quan vegeu rostres abatuts y ulls desconfiats, no teniu més que signar ab el dit a n'aquets esperits pessimistes les verdors eternalment renovades de les beatífiques prades de la nostra poesía que'ns donan el pà de l'ànima, y els hi podeu dir que aquí més qu'enlloch resideix la nostra veritable forsa y la nostra més gran riquesa. ¡Sí! Un poble que canti ab paraules ardents d'immortal harmonía les seves ansies y les seves lluytes pera la conquesta d'un gran Ideal està més assegurat contra la mort que un altre que solament sàpiga expressar ses aspiracions innobles per medi de la veu de mil canons. Catalunya ha parlat y està parlant encara en aquesta hermosa festa dels Jòchs Florals ab el llenguatge més noble y més profon de tots els llenguatges, ab el llenguatge de tot esperit que's troba subjugat y

inspirat per una gran Idea ó una suprema Aspiració: el de la Poesía: la seva ànima, donchs, està vibrant y en plena activitat.

Aquell tità que's digué Verdaguer, qu'axecà en mitx de la nostra patria la montanya més alta y més ferma de totes les nostres montanyes, fou el patriarca d'una legió de cíclops que, extesos per tota l'amplada de la patria, treballan secretament ab el foch sagrat, fent resplendir les cimes ab una aureola fulgent que atrau vers nosaltres les mirades de tots els pobles de l'Europa. ¡Benhonrats sían els incansables forjadors! ¡Ells enrobustexen el tremp de la nostr'ànima nacional! ¡Ells son la dignitat de la nostra rassa! y precedits per la llur noble legió, els catalans podem dir ben alt y ab tot el nostre orgull que som catalans!

Avuy serà aclamat un estol gloriós d'aquesta legió d'esperits privilegiats. Avuy ressonarà encàra la veu del Poeta devant de la multitut, y per un dia farà efectiva la seva reyalesa y soberanía per sobre dels demés homes. La poesía tremolarà viventa en els seus llavis y càlida y fecondant caurà directament en els vostres cors com llevor sagrada. Es un espiritual banquet al que avuy se us convida; banquet en el que us donaràn delitosa sacietat els fruyts saborosos de l'arbre de la Poesía y en el que sentiràn inefables ubriaganses bevent el diví nèctar de la Inspiració. Però abans de que sentiu tals benhauranses, permetèume agullonar una mica la vostra set vessant devant de vosaltres el diví licor de que us fem present en la humil copa de les meves lloanses.

En dues paraules se pot resumir l'impressió dominant que n'hem tret de les composicions honorades ab els premis del Consistori. La nostra poesía se presenta *Jova d'ànima* y *Harmònica de forma*.

Està en la plenitut de la jovenesa. Les primitives intimitats que abans les murmuravan a cau d'orella com novells enamorats, ara 's desplegan cantant a plena llum; ens plau una serena magnificencia pera expressar la nostra visió del món; anem brassos oberts a la Natura com a mare generosa de tota vida; som grans infants terriblement enamorats de les grans montanyes y de les immensitats hont rès pot destorbar el moviment dels nostres brassos removentse en un abisme de futures heroicitats; som follament adoradors de l'ànima popular que combrega quotidianament ab l'ànima de la Natura y ens plau construhir superbes catedrals ab humils palets

de riu y dilatar y enrobustir un rústich tema popular fins a transfigurarlo en un esclat de simfonía.

Aquí teniu aquesta cantata gegant, coronada ab l'humil nom de *Glosa*, a la que'l Consistori ha honorat ab la flor més perfumada de la primavera. Quatre versos senzills com cant d'alosa han trobat un ressò pregon en el cor del Poeta y aquest ens els torna com un eco formidable, crexent y dilatantse fins a esdevenir un immens himne d'amor patri que fa extendre, com un gran incendi al voltant dels Pirineus, una gegantina abrassada de tots els pobles que's nodrexen aferrats als pits inestroncables d'aquestes montanyes immortals. "Jo hi tinch l'Amor y es Ell el qui m'inspira„, axò diu el Poeta acabant el seu cant; y devant d'aquest clam solemnial el Consistori no ha dubtat en consagrar el seu front ab la flor d'honor y cortesía. May, potser, s'havía otorgat aquest premi a un poeta que hagués cantat l'Amor elevat fins a eix sublim sentit, fins aquexa significació universal que dominan en aquesta visió fulgurant en la que'ns aparexen transfigurats la terra y els pobles.

Estem en plena jovenesa, deyam abans y, per axò, no arrelan entre nosaltres falsos misticismes ni neulits decadentismes. Hi hagué entre nosaltres un curt espay de temps en que semblavan aclimatarse tendencies malaltisses y plavía als nostres poetes pendre posats de somniador ploraner. Però eran crísis passatgeres de la edat; eram llavors l'infant que passa a home y en aquesta època ja sabem que la salut se'n ressenteix lleugerament de la crexensa. Ara som homes fets y ben sans, y si som místichs ho som ab tota la dignitat del home, y ens plau endinzar temerariament la testa dins les tenebrors llampeguejants dels temps bíblichs y entre les espiralls de perfumat incens qu'envolta les rígides imatges dels hèroes antichs de l'Iglesia; y llavors l actitut del serè contemplador devé solemnial, hieràtica, com la de les coses santes qu'esguarda embadalit al travers de la misteriosa llunyanía dels sigles. Axí se'ns mostra'l poeta creador de l'hermosa colecció nomenada "Corones„, revestint de ropatges esplèndits y fexuchs les colomnes centenaries de l'Iglesia catòlica. La mística *Viola* era la flor que més li esqueya entre'ls premis del Consistori; per axò aquest li ha otorgada graciosament.

D'una gran robustesa de construcció y d'halenada sempre sostinguda en l'inspiració, es la poesía titulada "Cisma„

honorada pel Consistori ab l'Englantina. No's pot traduhir més plàsticament y ab més tràgich horror un drama íntim de conciencia com el produhit en les ànimes per la divisió de una iglesia. Aquell temple desolat hont s'es consumada la ruptura s'axeca devant de nosaltres a la veu del poeta com una fatídica visió apocalíptica. Evocades per ell, semblan invadir aquelles naus unes tenebres més fosques encara que les sensibles: les de la conciencia intranquila y dexada sense guia en mitx de la tempestat. Es un crit de mortal angoxa que apar surtir de l'ànima d'aquells antepassats nostres del sigle XIV que anavan com ovelles esgarriades durant el cisma pahorós de l'Iglesia romana, llavors que l'antipapa Lluna recorría les nostres encontrades curant de guanyar les conciencies ab sa convicció ardent y esporuguint els esperits ab el glavi fulminant de l'excomunió. Aquests son els tristos recorts de l'historia patria que ha despertats en el nostre esperit la lectura d'aquesta superba poesía y, per axò, fugint d'una massa estricta y rutinaria interpretació de la significació del premi otorgat, y venint a omplir dignament un buyt, el Consistori acordà consagrarla ab l'Englantina d'or y argent.

El misticisme, entès com equivalent de simbolisme, també ha dexat sentir sa veu misteriosa en aquest concert de nobles cants. El Dant, tan llegit y tan popular entre'ls nostres antecessors de l'Etat mitjana, ha fet també arrelar en el terrer de la nostra actual poesía la llevor de ses portentoses visions, y constituhintse al seu torn en guia, com Virgili ho havía estat d'ell, dona avuy la mà al Poeta, conduhintlo per entre boscuries encantades d'un món somniat y dictantli a cau d'orella la expressió fulgurant del mortal espahordiment que torba l'esperit contemplador de tan esglayoses meravelles. Y la veu del poeta es com la d'un infant embadalit veyent ressorgir devant d'ell els personatges fabulosos de totes les mitologíes, veyent com a la presencia màgica del Amor se transfigura tota la Natura d'apariencia inanimada en un monstre formidable qu'esguarda impertorbable al travers de miriades d'ulls inteligents. Una potencia imaginativa de pobles de tan portentoses visions no podía esser mencionada en segon lloch pel Consistori. Y per axò la *Selva animada* figura en el nostre Veredicte ostentant el primer premi extraordinari.

Aquestes son les quatre grans composicions dels Jòchs

Florals d'enguany. Als seus mèrits intrínsecchs que ràpidament vinch d'indicar, hi ha que afegir l'harmoniosa perfecció de la forma. Aquesta a poch a poch s'es anada polint y refinant dins de la nostra poesía actual. Les diverses y contraries tendencies qu'en aquesta esfera's manifestan entre'l nostre jovent, semblan ja encaminarse insensiblement a una definitiva cristallisació. Deu vulgui que la copa que'n surti sía digna d'oferir als llavis mortals el nèctar dels Deus.

Era tal l'abundor de sucosos fruyts d'inspiració que a cistellades ens han abocat els nostres poetes, que'l Consistori ha tingut de mostrarse pròdich en l'adjudicació d'accèssits y mencions. El 1.er accèssit a la Flor natural, porta'l títol de "La filla del Carmesí,, es la glosa d'una coneguda cansó popular que sona com una fresca rialla sortida del cor del poble català, y que'l poeta ha recullit com un regalím d'aygua gemada y ens l'ha sapigut transmetre ab tota l'ingenuitat y frescor nadiues. El segon accèssit "L'etern femení,, es d'una sobria plasticitat d'imatges y d'una depurada elegancia de expressió en tots els seus quadros. Un cayent popular molt encertat y sostingut es el que'ns ha seduhit en la encisadora poesía "Viatge,, premiada ab el tercer accèssit.

Potent de concepció y recordant, potser massa, el genre d'imatges creades per l'immortal cantor de "l'Atlàntida,, es la poesía que té per nom "L'Agullola,, premiada ab el primer accèssit a l'Englantina. L'himne "A Polonia,, que figura ab el segon accèssit, té un vigor d'entonació feréstega y es com un llampech d'imatges fulgurants, ab una forta originalitat de concepció y construcció. Es un crit revoltat d'un esperit entusiasta y bullint de joventut.

Una noble y robusta versificació es el principal mèrit de la poesía "Babilonia,, a la que hem assignat el primer accèssit a la Viola. Es un model de correcte classicisme. El segon accèssit ha sigut pera la titulada "Retaule,, petita y exquisida joya de la qual pot dirse, y es el seu principal mèrit, que no fa desitjar la contemplació del *Retaule* descrit, tan encertada y sentida es l'impressió que'ns en dona.

S'han concedit mencions honorífiques al "Poema etern,, y als "Croquis Pirenenchs,, optants a la Flor natural: a "La llantia del Santíssim,, y "Després del pecat,, referides a la Viola, y per últim a "Hivernenca,, inclosa en el premi extraordinari: composicions totes de qualitats recomenables

que'l poch temps de que's disposa fa impossible enumerar.

El premi ofert per l'Excm. Ajuntament de Tarragona ha sigut omplert ab l'hermós poema titulat "L'obra dels sis dies„, obra d'un gran halè y vessant de brillants y robustes imatges, havent merescut l'accèssit l'aplech que té per nom "Estiueig„ d'un esperit poètich molt modern.

El renaxement de la Prosa es un fet a Catalunya. Fet que'ns té d'omplir d'orgull, car es la prosa una de les mostres més significatives de la civilisació d'un poble. Tots els pobles han comensat cantant per boca de llurs poetes, desfogant en himnes y poemes l'entusiasme d'un cor infant, y cubrint el món d'una esplèndida fulgencia d'imatges infantades per una ànima sempre en devota contemplació devant de les meravelles de la Natura. Però l'infant se torna home y llavors entra la reflexió del filosoph al costat de l'admiració del poeta; l'anàlisis fa'l seu níu dins la literatura y engendra la prosa. El conreu acurat d'aquesta significa, donchs, una maduresa de civilisació, y per això'ns hem de felicitar del gran nombre d'hermoses composicions qu'han sigut enviades enguany al Consistori.

"*Animes blanques*„ es un idili camperol d'una frescor delitosa. Els caràcters tots d'una pessa y'ls sentiments franchs y transparents com aygua clara de la gent pagesa, son descrits y sentits de mà mestra. El Consistori no ha dubtat en honorarlo ab el premi de la Copa. "Deu en la clotada„ y "Jup„ figuran ab els dos accèssits. El primer es un quadro de tons foscos y potent imaginació: al segon l'avalora una observació finíssima y una comprensió encertadament sentimental dels instints sociables del gos que l'han fet un esclau tan fidel de l'home.

Ab molt bon acert la "Unió Catalanista, oferí'l seu premi al mellor aplech de tres contes ciutadans. La nostra gran ciutat encara no l'hem vista reflexada y condensada en el gran espill de la novela. Es una obra per fer. Y l'acort de la "Unió Catalanista„ es un convit molt oportú a posar els fonaments d'aytal obra. S'ha otorgat el premi al aplech titulat "Contes y estudis„, que mostran una fina psicología de variats tipos ciutadans. "Ofegant el recort„, "El calvari d'una vida„ y "Realitat„, tres contes als que ha sigut otorgat l'accèssit, son fills d'una imaginació fogosa, amiga de pinzellades crues y que's complau en apilotar ombres y horrors so-

bre la realitat de la vida; però al costat d'aquestes qualitats imaginatives hi hà visibles defectes en el llenguatge, mancat d'estil y quelcom descuydat.

No podem passar sense dedicar la nostra lloansa a la rondalla que té per nom "La sotana vermella„ honorada ab el segon premi extraordinari. Té un ayre tan popular y està escrit en un estil tan fluit y natural, que verament dexà seduhit a nostre Consistori. L'accèssit l'ha guanyat el treball nomenat "Records„, quadros viscuts al vell Montseny, l'ànima del qual batega fondament en aquells sentits records de la infantesa que tan be'ns sab contar el seu autor.

S'ha concedit el premi ofert per l'Illm. Sr. Bisbe de Vich a la monografía sobre St. Pau de Narbona, treball d'una gran erudició.

El Consistori, ab tot el sentiment, s'ha vist obligat a no adjudicar els premis oferts per l'Eminentíssim Cardenal Casañas, per l'Emm. Cardenal Vives, per la "Lliga Espiritual de Ntra. Sra. de Montserrat„ y l'ofert pel Consistori a la mellor lletra pera un himne dels Jòchs Florals.

Aquest es el nostre veredicte que presentem a la sanció de tots vosaltres. Mes, abans d'acabar:

Fèm un petit silenci en mitx de les alegres aclamacions del nostre entusiasme y girèm per un moment els ulls enrera, pera dedicar un sentit recort a tots els bons catalans, que ferits per la misteriosa dalla, han caygut en el nostre camí vers la nova aurora. Tots han caygut en la plena realisació de la respectiva missió que la Patria els hi havía confiada. Recordèm ab veneració als que foren:

En Frederich Renyé y Viladot, benemèrit fill de Lleyda, que meresqué formar part del Consistori en 1894, y que's distingí com notable literat publicant les *Odes d'Anacreont, traduhides directament al català* y colaborant en l'*Album monumental de Lleyda.*

En Joseph M.ª Pellicer y Pagès, il·lustradíssim en materies històriques y arqueològiques, autor de la monografía sobre *Santa María de Ripoll,* de varis estudis sobre l'antiquíssima *Iluro* y de correctes traduccions al català de diferents poetes grechs clàssichs.

En Andreu de Ferran y Dumont, secretari de l'Academia Provincial d'aquesta ciutat y del Institut Agrícola Català de Sant Isidro, en les quals llegí notables *Memories,* y prestà grans serveys.

En Carles Montagú, metge de gran anomenada, conegut com persona de gran criteri científich.

Maria de la Mercè Arteaga. Poetissa barcelonina que se havía donat á conèxer ab el pseudònim de *Maria Mercè Arsay*, colaborant en varies publicacions catalanes, demostrant una gran delicadesa de sentiment.

En Carles Renonvier, il·lustre fill del Rosselló, reputat com un dels filosophs de més talla en la nostra generació. Demostrà una potencia intelectual admirable, lo mateix en la Metafísica y en la Psicología qu'en la Política y en la Sociología.

N'Enrich de Mercader y de Bell-lloch, de noble familia y notable apicultor.

Mossen Melcior Peypoch, ilustrat prebere del Bisbat de Vich.

En March Mir y Capella, dotat de vasta ilustració agrícola, ànima de tots els congressos agrícoles celebrats en el seu país, que fou Sant Sadurní de Noya, y de la Revista *Resumen de Agricultura*.

En Zenon Martí y Framis, un dels fundadors de les Escoles Normals de professors de 1.ª ensenyansa a Espanya.

En Torquat Tasso y Serra, distingit escriptor barceloní y traductor de varies obres d'autors extrangers.

En Joseph Coll y Britapaja, popular escriptor dramàtich, digne de recordarse per l'intervenció que tingué en la primera y més felís tentativa de la creació del Teatre lírich català.

En Joseph Badia y Planas, inteligent violinista y compositor d'obres de música religiosa.

En Pere Ordis y Bonal, distingit advocat. Havía colaborat en varies publicacions catòliques.

Dr. Tomás de A. Rigualt, beneficiat de Santa María del Mar, colaborador de *La Renaixensa*, y traductor a la nostra llengua de varies pastorals dels bisbes de Barcelona y d'alguna encíclica del papa Lleó XIII.

En Maurici Serrahima, distingit advocat que tingué fama universal per sa gran competencia jurídica y son caràcter afable y senzill.

En Ramon Tusquets, cèlebre pintor, qu'obtingué sos principals triomfs a Roma, hont residía. Guanyà innumerables distincions a totes les nacions, y son els seus quadros més celebrats *La rendició de Carles d'Anjou*, *Pere'l Gran a Burdeus* y *Fivaller devant de Ferran d'Antequera*.

N'Antoni Noguera, el malaguanyat músich mallorquí, capdevanter de la renaxensa musical en aquella illa, fervent enamorat de la música popular, els ecos de la qual recullí per totes les encontrades de sa terra, y fundador de la notable Capella de Manacor.

En Francesch Comas y Pou, jove escriptor que's distingí en el conreu de la literatura humorista.

En Manel Xuclà y Mauricio, habitual colaborador de *La Renaixensa*, de gran rectitut de criteri y elevació d'idees.

El Dr. Bonaventura Ribas, capitular de la Seu de Barcelona. Fou el biògraf més extens de Sant Ramon de Penyafort y foren notables els articles que publicava en el *Diario de Barcelona*, en el qual defensà ab gran erudició l'us de la nostra llengua pera la predicació.

En Gayetà Casadevall, acreditat professor de música y inteligent compositor.

N'Ignasi Ferrer y Carrió, notable y benemèrit per sos estudis llengüístichs referents a les parles catalana y castellana.

En Joseph de Martí y de Càrdenas, ilustradíssim coleccionador de pintures, de ceràmica y d'indumentaria antigües que convertiren en un museu sa casa payral.

En Jaume Andreu, espert y erudit coleccionista de gravats, dels quals n'arribà a possehir una superba colecció.

Senyors: aquests qu'he citat com morts no son morts. La llur ànima viu en nosaltres qu'hem recullit com bons hereus la herencia de llur activitat que continuem y transformem y fem progressar pera transmètrela als que vindràn. La mort es una paraula buyda de sentit quan se tracta de grans esperits feconds en nobles accions. Y per axò no hem d'ornar ab glasses funeraries, sinò ab un diluvi de flors, el recort que'ls hi dediquem: y aquest no ha d'interrompre gens la immensa joya d'aquesta festa de Primavera

Y ara, senyors, prou de fatigosos preludis. Que pugi'l Poeta a fer brandar en vostres cors el gran incendi de sa Inspiració. Que dolsament conduhida per la seva mà pugi al seu trono de flors la Reyna de la festa, que pugi al demunt de la primavera, al demunt de totes les flors, al demunt de les aucellades, al demunt de les nostres montanyes, al demunt de tot de la nostra Catalunya, y que per un moment sia la nostra hermosa Regina pera acatarla tots com al més bell símbol de la Poesía.

He dit.

FLOR NATURAL

III. — GLOSA, *de D. Joan Maragall y Gorina.*

IV. — LA FILLA DEL CARMESÍ, *de D. Joseph Carner.*

V. — L'ETERN FEMENÍ, *de D. Jaume Bofill y Matas.*

VI. — VIATGE, *de D. Joan Llongueras.*

PREMI DE LA FLOR NATURAL

GLOSA

Aqueres mountines.
(Gaston Febus)

"Aquelles montanyes
que tan altes son
me privan de veure
mos amors hont son„

Axís feya sonà'ls vents d'Oloró
el trobador de cara a les montanyes
anyorant a la flor del Pireneu
qu'enllà dels monts llansava sa fragancia.
Ella se deya Agnès y era princesa
de la cort y'l reyalme de Navarra,
y ëra tan de menа graciosa
qu'entorn tothom li feya mitja rialla:
alta y serena com un gran infant;
y tenía la cara acolorada.
Axís la vegé un dia'l trobador
en la cort del seu pare, que dansava,
y axís se li acostava per parlar
plena encara del ritme de la dansa:
—M'han dit qu'erau trobador,—
feya ab veu acaricianta,

—y a mi'm plauen les cansons;—
y ab els ulls n'hi demanava.
Ell, sens esma de di'un mot,
la mirava, la mirava...
fins qu'ella no pogué més
y li somrigué en la cara.
Ara ell veya aquell somrís
brillà'a dalt de les montanyes
y perxò cantava axís
com si tornés la paraula:

"Aquelles montanyes
que tan altes son
me privan de veure
mos amors hont son„

—Quanta terra de tu a mi!
quanta neu entre nosaltres!
mes la veu jo llenso als cims...
¡trametèuli, neus més altes!—

"Si sabía de vèurela
y de la encontrar,
passaría l'aygueta
sens por de'm negar „

—Si tots dos fossem infants
jogaríam a esposalles:
jo sería'l rey d'aquí;
reyna tu de l'altra banda
Jo t'aniría a cercar,
tindríam un gran reyalme:
el reyalme pirenench
coronat de neus molt blanques,
planes verdes al entorn
y un mar blau a cada banda.
Els vassalls foran pastors,
mariners y gent de plana;
rey y poble y cort, tot hú
al volt de les teves gracies.
Hi anirían acudint
cadascú ab la seva tasca:

els pastors ab els ramats
davallant de les montanyes,
els mariners ab els rems
y la olor d'aygua salada,
els pagesos ab els bous
de la rella ressonanta...
tots assedegats d'amor:
y nosaltres foram l'aygua.
Aquell art noble del cant
en paraules ben trobades
jo ensenyaría als fadrins,
tu a les donzelles la dansa.
Y se'n tornarían tots
ab la cara enriallada:
a la mar els mariners,
els pastors a les montanyes,
els pagesos als conreus...
y tu y jo l'un a ne'l altre.
Y el reyalme pirenench
fora la flor dels reyalmes...
ay! visió, no fosses lluny!
ay! Agnès, be ets anyorada!
ay! neus, que blanques que sou!
ay! montanyes, que sou altes!—

"Aquelles montanyes
que s'abaxaràn
y les amoretes
que parexeràn„

—Jo no sé còm, pro un vent de profecía
corre sobr'exos monts d'aci y d'allá:
jo no sé quan, pro vindrà un dia
que'l Pireneu regnarà!
Vosaltres los del mar cap a Bayona,
vosaltres los de Pau y d'Argelès,
vosaltres de Tolosa y de Narbona
y los del bell parlar provensalès;
y tu, Aragó més alt, y tu Navarra,
oh! catalans qu'al altre mar sou junts,
alsàu els ulls al mur qu'ara'ns separa:
s'acosta'l dia que serèm tots uns...

"Aquelles montanyes
que s'abaxaràn
y les amoretes
que parexeràn„

Parexerà l'amor—d'amunt la cordillera
sos raigs resplendiràn en la blavó'
y la que fou barrera
Será'l trono reyal de la unió.
Nostra parla suau que s'acolora
als mil reflects de nostres valls semblants
d'uns ab altres es prou entenedora,
tots ens obrim els brassos—quan ens diem germans.
Tots devallem de la matexa alsada,
tots bevem l'aygua de les matexes neus,
nostres cansons tenen igual tonada
y nostres crits despertan—idèntichs tornaveus...
de mar a mar no més hi hà uns Pireneus.
Jo hi tinch l'amor y es ell el qui m'inspira...
donzelles y fadrins ja m'entendràn:
un jorn cremà'l Pirene—en fabulosa pira,
y si ara un cor aymant—es la nova guspira,
d'un nou incendi'ls cims s'abrandaràn!

"¡Aquelles montanyes
que tan altes son
me privan de veure
mos amors hont son!„

PRIMER ACCÈSSIT A LA FLOR NATURAL

LA FILLA DEL CARMESÍ

Petiteta.

A En Joan Maragall.

I

Petiteta l'han casada
la filla del Carmesí;
de tan petita qu'era
no's sab calsar ni vestí'.
Han de bufarli les sopes
y amorosirli'l coxí;
la calsavan dotze dames,
la vestían trentassís.

II

El Comte diu a sa mare:
— Gentil muller m'heu triat,
rossa com les ginesteres,
dolsa com el sospirar;
mes l'heu triat petiteta
que tota'm cab a la mà.

Quan se lleva, vol rondalles;
quan va al llit, l'haig de gronxar;
si axeca'ls ulls y no'm troba,
se posa a plorà'y xisclar.
Ab el Rey me'n aniría
si'm volgués al seu costat.
Dexaré la Carmesina
y veyàm si crexerà!

III

El Comte un dia marxava
dematí bon dematí.
Carmesina al despertarse:
—¿Hont deu esse'l meu marit?—
Va guaytant tota la cambra
y fins guayta sota'l llit.
De tant y tant que plorava,
la mare del Comte diu:
—El teu marit, Carmesina,
al Rey ha anat a servir.
—Si'l meu marit no tornava
may més podría guarir.
Aleshores us diría:
ay mesquineta de mil
enterrèume sota'ls lliris
que hi farà de bon dormir;
despedíu les dotze dames,
despedíu les trentassís.
ja no més una vegada
m'hauràn de calsà'y vestir.—

IV

Carmesina petiteta
quín'una se n'ha pensat!
Ja se'n fa vestir de patge,
ja se'n posa a caminar.
Per ser tan alta com l'herba
havía d'allargà'l bras;
els aucells baxant dels arbres
li saltavan al devant.

Carmesina caminava
y plora que ploraràs!

V

Carmesina petiteta
arriba al palau del Rey.
Ja n'hi veya les Infantes
qui corrían pels vergers,
Claranina y Florisenda,
Mafalta y Elisabeth,
Alberis y Gudrïana,
Rosablanca y Melisen.

VI

Quan veuen la Carmesina:
—¿D'hont arribas, patge ros?—
—He vingut de llunyes terres
al demunt d'un papalló.
La qui'm vulgui de vosaltres
me tindrà per seguidor;
li duré'l coxí de seda,
li duré'l ramell de flors.
La qui'm sigui missenyora,
com que soch tan xicarró,
quan li digui una amoreta
me podrà donà'un petó.—
Totes elles la volían
follejant y fent renou.

VII

Al sentí'aquella cridoria
se n'hi anava'l senyor Rey:
—¿Quí es el patge que mes filles
ha encisat en el verger?
L'enganyà'en mitx de les roses
es l'engany de la serpent.
Si no fuig de ma presencia,
moriría avuy mateix!—
Carmesina tremolava

com les fulles pel mal temps,
y tan petita com era
encara ho semblava més.

VIII

— Senyor Rey de mars y terres,
el més savi y el més rich!
so una trista casadeta,
vaig cercant el meu marit!
so de tots anomenada
la filla del Carmesí;
com que so tan petiteta
no'm sé calsar ni vestir!

IX

Mon marit m'ha abandonada,
massa xica m'ha trobat;
ell digué qu'us serviría
fins que jo sigués més gran.
Si jo'm quedés petiteta
no deuría tornar may!
Senyor Rey, fèume justicia
contra aquesta malvestat.
Jo so la dòna més xica
y vos sou el Rey més alt!—

X

El bon Rey prou escoltava
la filla del Carmesí;
ab la cara encesa d'ira
ja'n cridava al seu marit:
—¿Per què a la muller dexàreu
tan suau y tan gentil?
—Senyor Rey, es tan petita
que no's sab calsà'y vestir;
han de contarli rondalles
y gronxarla per dormir;
han de bufarli les sopes
y amorosirli'l coxí.
—Comte meu,—diu Carmesina—

so petita com un brí;
mes no so la més xiqueta
qu'encara hi hà algú més xich.
¿No l'endevineu encara?
¡Es l'infant que porto al sí! —
Per les mans se n'agafaren
Carmesina y son marit
y amorosos s'abscondían
entremitx dels gessamins.

SEGON ACCESSIT A LA FLOR NATURAL

L'ETERN FEMENÍ

Omnia mecum porto.

INVOCACIÓ

Oh Verge dels ulls blaus y rossa cabellera,
la del somrís etern que vivifica'ls cors;
oh Verge dels infants, dels nius y de les flors,
més dolsa que la mel, més blanca que la cera:

avuy en que per tot no més la forsa impera
cayent tacats de fanch los venerables llors,
avuy en que'ls vensuts als peus dels vencedors
escupen lo verí d'una impotencia fera;

somríu placidament, oh virginal criatura,
impòsa'l dols regnat del femení somrís
que pacifica'ls cors y esboyra la tristura,

del femení somrís que'l mundanal estrèpit
transforma en suau remor d'oreig de paradís,
del femení somrís, salut del món decrèpit.

* * *

Es hermosa com los somnis dels poetes,
sobirana com lo riure dels infants...
Quan travessa com les àgils aurenetes,
asserena les mirades fulgurants.

Es la nena, la mestressa de les nines.
Sos ulls saltan joguinosos com cabrits,
y examina condolguda les joguines
qu'agonejan engrunades en sos dits.

Es hermosa com los somnis dels poetes
que brodaren les centuries ab ses mans...
Quan travessa com les àgils aurenetes,
¡si'n desperta de murmuris llunyedans!

* * *

Indolentment la testa recolzada
de l'arquimesa en lo daurat cayrell,
distreta esfulla esgroguehit ramell,
pensant ab l'aymador, l'enamorada.

Somniosa, passeja la mirada
pels mobles en artístich desgavell,
fixantla aprés en l'ondulant sarrell
del brodat cortinatge de l'entrada.

Somriu a estones, tendrament desclosa,
sa boca. Com del càlzer d'una rosa,
de sos dos ulls brollan furtius dos plors,

dos plors que per sa cara esblanquehida
rodan fins la catifa atapahida
que'l secret guarda dels novells amors.

* * *

Pàlida verge qu'ab vesllums d'ensomni
los ulls ferías com la bolva incerta,
com un aucell hermosament poruga,
com la ridorta, dèbil:

avuy, tranquila com un llach diàfan,
te perts al lluny d'un horitzó claríssim,
com sobirana d'infinits reyalmes,
per qui somriu la vida.

Pàlida verge de perfils boyrosos,
¿qui t'ha vestit de tanta fortalesa
sinó l'Amor que, al coronarte esposa,
t'ha coronat regina?

*
* *

Era de noya una figura
plena de gracies virginals.
Avuy aumenta sa hermosura
ab les primicies maternals.

Y ses faccions estirgassades
s'enrodonexen sobriament
per son desitx il·luminades
d'un vergonyós colorament.

Reb sa bellesa femenina
com un segell de magestat,
com una màgica patina
de venerable antiguitat.

Es la bellesa de la dòna
qu'en son altar de sofriment
cenyeix l'esplèndida corona
d'un eternal enaltiment.

*
* *

Ab fals somriure de bacant lasciva
provoca l'atenció de la gentada.
Es la reyna del món qu'al món captiva;
es l'esclava del món, al món lligada.

Com regalim entre ufanors de molsa,
parla suau entre sos llavis passa,
y es sa hermosura, espaventable y dolsa,
brodat mantell de repugnant carcassa.

De son pit, com de font escorreguda,
jamay la vida n'ha xuclat, sedenta.
Es en la terra una llevor perduda.
Brilla en l'espay com una llum morenta

*
* *

Pels claustres ennegrits, arxiu de cent velluries,
com borralló de neu passa una monja blanca,
com borralló de neu caygut de l'alta branca
atravessant pausat les seculars boscuries.

Esclatan allà al chor les místiques canturies
rublertes del encís d'una rialla franca,
prenyades de l'unció que llegendari tanca
lo floralesch esprit de mitjevals centuries.

La monja blanca ho sent y, extàtica, s'atura,
tal volta assaborint fragments del himne angèlich,
immòvil en la llum com pàlida esculptura,

oberts los ulls, mes sens l'esvarament ofèlich,
tota ella ab un encant que mentres li perdura
l'envolta d'un sublim transfigurisme cèlich.

*
* *

Oh, la padrina venerable y bona,
de rostre fi, miniaturat d'arrugues,
de cabells blanchs, d'axarrahides galtes,
d'esguart serè y humit com raig de lluna!

Oh, la padrina eternament sentada
en lo silló de consumida fusta,
y ab una dolsa rialleta als llavis
com d'un retaule gòtich la figura!

Oh, la padrina venerable y bona,
callada com d'un monument les runes,
y, com les runes coronades d'eura,
ingènua com la fas d'una llacuna!

TERCER ACCÉSIT A LA FLOR NATURAL

VIATGE

La tartana tresca
carretera enllà;
passant monts y prades,
boscos y vinyats.
El que mena'ls matxos
va tot ennyonyat;
els qu'ab mi fan via
van conversejant.
Al devant la mare
vaig ab el cap baix,
ella'm mira sempre,
jo vaig sospirant.
¡Que malalt me sento
com més camí faig!...
Cada nou paysatge
quasi haig de plorar.

La tartana tresca
carretera enllà:
sobre la pols blanca

dos van caminant.
Ell es fort y jove
porta una eyna al bras,
un cistell de fruyta
y catxutxa al cap.
Ella es ben morena,
va ab mocador blau;
du una sanalleta
y un goig al mirar.
Lentament caminan,
parlan animat.
La tartana passa,
no la veuen pas.

La tartana tresca
carretera enllà:
la felís parella
ja's queda endetràs,
cap allà hont voldría
jo també tornar,
cap allà hont diríau
qu'es el món més clar.
La mareta'm parla:
—¿Noy, que vas callat? —
—¿Que voleu qu'us diga?
de que haig de parlar? —
Estranyats me miran
els que van xerrant;
jo no sé'l que diuen,
jo no'ls entench pas.

La tartana tresca
carretera enllà;
lo cloquer del poble
ja m'ha saludat.
Ja veig les masíes
vora'ls alzinars
ab sos baylets rossos
de mirà'encantat.
Ja passem per l'ombra
dels primers casals;
dones y quitxalla

surten pels portals.
— Forasters qu'arriban.—
—¿Hont deuràn posar?—
- Hi deuràn fer díes,
semblan de ciutat.—

La tartana tresca
carretera enllà:
—Es aquesta casa,
ja podeu baxar.—
Lo llindar traspasso,
dono'l "Deu vos guart"
¡que la trobo xica
pel meu gran penar!
La gent prou son bona,
jo soch lo malalt;
no sé com m'hi volen
sota'l seu teulat
hont no hi hà anyoranses
y es niu encalmat,
hont, la feyna llesta,
dormen plens de pau.

La tartana tresca
carretera enllà;
la veig com s'allunya,
la veig com se'n và.
Demà a n'aquesta hora
tornarà a passar;
portarà gent nova
(tal com m'ha portat)
qu'aniràn fent via
tot conversejant,
y'l que mena'ls matxos
anirà ennyonyat
passant monts y prades,
boscos y vinyats.

ENGLANTINA

VII. — CISMA, *de D. Miquel Ramon Ferrà.*

VIII. — L'AGULLOLA, *de D. Anton Busquets y Punset.*

IX. — A POLONIA, *de D. Oriol Martorell.*

PREMI DE LA ENGLANTINA D'OR

CISMA

Maran atha!

Al fons del temple desolat
crema la llantia solitaria,
al fons del temple abandonat
per l'esperit de la pregaria.

Plens de foscura los altars,
les naus s'estenen gegantines;
tremola l'ombra dels pilars
y les arcades bisantines.

L'angel de pau no dona'l bes
vora'l portal del baptisteri:
vaga sinistre y no comprès
dins el recinte algun misteri.

Es el misteri de dolor
de la ruptura consumada
qu'allà palpita ab tot l'horror
d'una basílica execrada.

Avuy el cel més ha plorat
qu'en tot el temps del gentilisme.
Negra bandera de combat
dins aqueix temple ha estès el cisma.

Aquí prelats y demés gent
venguts d'Ancira, de Nicea...
Tota l'esglesia d'Orient
s'es reunida en assamblea.

Ple de sinistra magestat,
ab més imperi qu'un monarca,
com un arcàngel rebel·lat
son front alsava'l Patriarca.

Un cardenal allà s'hi veu
ab la llatina investidura,
y de Jesús clavat en creu
los presidía la figura...

Mes, prest tornantsen el llegat,
en son altar un plech dexava...
Dins aquell plech abandonat
el llamp de Roma s'amagava.

Cada esperit sentía'l pès
d'aquell moment gran y terrible,
cada semblant la lividès
d'un malestar indefinible.

Del Patriarca en la grogó'
l'ombra ha passat sobre sa cara
de la divina maldició
qui se posava demunt l'ara...

. . . .

Quan ne sortía ja la gent,
apar que desde sos estatges
los sermonassen gravement
els sants de místiques imatges,

els sants de mudes espressions
y de figures aplanades, .
de que, en innúmeres legions,
les parets totes son poblades.

Ara per ells tot es un dol
lo que la vista allà contempla,
patrons qui plens de desconsol
vetllar no poden ja aquell temple.

Una buydor s'hi sent anit
com may tan fonda s'hi sentía,
que pera sempre n'es exit
l'Esperit Sant qu'abans l'omplía.

Y altre misteri allà glateix
que fa més negra sa tristura,
que d'horror l'ànima cubreix
y la traspassa d'amargura,

fent del altar abandonat
pel Redemptor novell Calvari:
¡la contristada Magestat
de Jesucrist dins el sagrari!

...De sobte, exint d'algun recó,
com un engendre de la fosca,
apar estranya la visió
d'una figura negra y tosca.

Y passa un monjo lentament,
la vista baxa y recelosa;
mira'l llantió qui macilent
lluyta ab ullada tremolosa

ab l'ombra freda de la nit
qui senyoreja la nau muda,
y ¡ay! destrossat sent el seu pit
per una lluyta parescuda...

Y passa'l monjo misteriós,
a la llum dèbil y sumorta

les naus travessa silenciós
y se fa enfora vers la porta.

El vent la tanca quan n'ha fuyt,
retrona ab forsa la portada,
y entra siulant pel temple buyt
una fatídica halenada

que de la cúpula als ciments
fa estremordir totes ses obres:
se trencan vidres estridents,
cauen per terra'ls canalobres.

Del llantió desamparat
l'angustiosa llum s'apura...
Inunda'l temple separat
una ona immensa de foscura.

PRIMER ACCÉSSIT A LA ENGLANTINA

L'AGULLOLA

Alta muralla
d'un castell de titans es exa serra.
(J. VERDAGUER)

Tocant del Far la esquerpa serralada,
al bell enfront l'altiu Portabarrada,
qu'estreba ab arrels fondes los cingles del voltant,
sobta al vianant fantàstica agullola,
macissa aresta, esbalandrada y sola,
columna formidable d'un temple de titans.

Quan, traspassant los Pirineus asprosos
ab llurs remats en orri, y ufanosos,
los celtes invadiren exa guillera afrau,
trobaren la ciclòpica peanya
ab l'ídol qu'enrotllava gent estranya,
lo fum dels sacrificis tacant tot lo cel blau.

Com no'ls vingués de grat tal companyía,
un jorn van escometre a Sobrevía
al brau d'en Girarroques bregant sota Rupit,
per esbotzar un muralló deforme
qu'aturava del Ter la empenta enorme...
Quadrantshi'l cap de colla li parla axís, ardit:

—Gegant forsut qu'ab sols una estrebada
obrías la montanya calcinada
per desaygar la Plana, del Pedraforca a Sau:
esbúlla'l buch altiu hont s'hi axamena
aquell estol qu'es del terrer gangrena;
empènyel ab ta clava, y avall com una allau!—

Sens respondre a tal prech, son front alsava,
y ab sols un bot, lleuger s'encamallava,
de cara al altar *druida*, de Pruit a Coll Pandís;
y enarvolant sa massa la estavella,
al mitx partir la colossal llosella,
mes queda'l piló altívol, sencer y oviradís.

Ab el bocí de mall qu'encar li resta,
descarrega de nou damunt la testa
del pedregós montícol, ab forsa de tità;
mes, sols logra esberlar la tova closca,
dexanthi, per senyal, marcada una osca,
ferida esgarrifosa que'l mont feu tremolà'.

No's don per çò, y al llit del Ter devalla;
agafa un gros palet, tros de muralla
qu'al riu entrebancava, y l'encastella al cim;
aprés, d'un còdol geganti valentse,
l'entascona tossut a la osca immensa.
Los cops qu'arreu donava s'ofegan al abim.

Tot es en và; fins lo tascó's rebela;
puix de bell cop s'enlayra fent estela,
rosantli'l front, de cayre, hont hi senyala un trench;
y petant per penyals y per tarteres,
caygué aplanat al ras de les grederes
del torrentar que rega les terres del Avench. (1)

Allavors lo tità, tremolant d'ira,
a sota bras lo mach de pedra tira
que peta ab terratrèmol al cayre d'un areny

(1) Avuy encar pot veures aprop del poble de Tavertet, aquesta rocassa que'ls celtes escullíren pera altar de llur Deu. Es conoguda ab el nom de: «Dólmen del Avench».

vora Sacalm, espavordint llopades
que cassan nous racers, esperitades,
pels rasos y cingleres del revellit Montseny.

Com l'alzinar que, llur brancada al moure,
fulla y aglans a terra dexa ploure,
al sotregar les serres ans d'ajocarse'l sol,
còrrech avall, seguint del Ter la via,
pel Pasteral a Amer s'escabullía,
com fosca nuvolada, lo primitiu estol.

— Ja n'hi hà prou! No aterris les entenes! —
li cridan els pastors del Pla d'Arenes,
— Mercès! En exa terra ja hi estarèm a plé.
— Quedèushi, donchs, poblant ses encontrades;
aquexes valls us sian regalades..... —
Y per marcarlos fites, s'enfila a Coll Nafré.

A Tavertet una ciutat fundaren;
cap al Far y Montdoys s'encastellaren
els uns, mentres els altres marcavan llurs altars
Solterra enllà, cap a Cladells y Esparra,
voltant de pas l'altívola Gabarra
fins a Carós poblada de boscos seculars.

. . . .

Al cor pregon de l'aspra Guillería,
com agulló que'ls núvols desafía,
lo pern del altar *druida* s'aguanta encar potent;
ni l'hom, ni'l temps l'han de tirar a terra;
sols Deu pot atuhir exa desferra,
estreb que signa als segles volcànich continent. (1)

(1) Los llochs ahont se refereix l'assunto de la present composició, els més alterosos de la Guillería, son extenses masses bassàltiques y'l sol rublert tot d'enormes blochs calcaris.—*N. del A.*

SEGON ACCÈSSIT A LA ENGLANTINA

A POLONIA

> Els rius y les montanyes saltaràn
> de goig per son triomf.

¡Salut, poble de màrtirs qu'eterniseu l'idea
de llibertat y patria al cor dels vostres fills!
No tingueu por que's perdi lo foch sagrat de rassa,
els vostres nets que nexin, tots lliures reviuràn.

Ab tu, té gran semblansa ma patria benaurada,
puix també Catalonia passà'l bateig de sanch;
com tu n'es oprimida, com tu també es sagrada
perque com tu ma patria té fills que màrtirs son.

Ni naltres ni vosaltres no hem mort encara, nó,
vivim! ab vida plena; vivim! desarrollantnos;
¡vivim! crexent y alsantnos pels ayres nit y día,
fins assolí'el jorn lliure, fins trepitjar el cim.

En jorns de mort y vida, son exes dos Nacions
devant de Deu germanes. ¡Unímnos, donchs, en lluyta!
y axís a la vegada, juntant nostres penons,
de mort ferím el monstre qu'avuy ens oprimeix.

Al dintre de pochs anys, axò farèm!.... Polonia;
per so al lluny ja aparexen clarors de matinada;
per so per tot ressonan els crits de l'alegría
pel poble que s'acosta al lloch de promissió.

Tothom deu prepararse per rebre aqueix gran dia.
¡Que toquin les campanes y mengin tots els pobres!
¡que vinguin primaveres a omplirho tot de flors!
¡que vinguin! que s'atansa la llibertat dels pobles.

¡Que vinguin! que Deu s'alsa per fer justicia al món;
la flayre d'alegría que d'exes terres surti
¡que pugi dret al trono del Deu que'ns ha creat;
Ell, escriurà ab estrelles els noms d'aquests dos pobles.

Y eternament la terra veurà en la nit serena
brillar llurs noms gloriosos ab la claror del cel.

VIOLA

PREMI DE LA VIOLA D'OR Y D'ARGENT

CORONES

Oculi autem ejus sicut flamma ignis ET IN CAPITE EJUS DIADEMATA MULTA, *habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.*
Apoc., XIX, 12.

AL EXCM. Y ILM. SR. BISBE DE VICH, DR. D. J. TORRAS Y BAGES

ESMERAGDES

Els Patriarques.

Oh, els dolsos Patriarques de barbes infinites
qui prenen el somriure del lluny dels horitzons,
y giran les mirades exemptes de sospites
y alsan la mà quan neva per heure borrallons!

Reposan en el bàcul florit de benhauranses,
sa veu es una brisa de pau que s'esvaheix;
y'l plectre d'or del àngel que diu les mil lloanses
se'l passan y l'axecan y guaytan com lluheix.

Els cercles radiosos de perfeccions divines,
rihent de goig, els prenen com celestials joguines
y com infants els obren per veure què hi hà dins.

Ells parlan en coloquis suaus y delectables,
y al onejar sens fites dels càntichs perdurables
a la llur falda gronxan els rossos querubins.

CARBONCLES

Els Profetes.

Oh, els solemnials Profetes de veu que fueteja
y fa brollar sagnosos vapors en els festins!
travessan els misteris ab glavi que flameja,
y tenen els ulls foscos de veure tan endins.

Ells viuen en les cimes; la broma temptadora
s'esquexa y fuig, si guayta sos ulls llampeguejà';
alsan les mans assobre l'onada moridora.
els duen aygua'ls núvols, les àligues el pa.

Y acatan sos presagis d'horror totes les coses:
s'esfondran els imperis, cau l'ídol entre roses
al càntich dels Profetes, salvatge y resplendent.

Llur veu té una amenassa que fa ajupir la testa;
a les espatlles duen la nit y la tempesta
y passan sobre'ls pobles com l'udolar del vent.

CRYSOLITES

Els Apòstols.

Oh, els benhaurats Apòstols de faç maravellada,
com la planura ardenta solcats y emmorenits,
guaytant tothora sense fadiga llur mirada,
els peus petjant tothora camins axerrehits!

La boca els era closa, l'orella se'ls obría
y un auba iluminava son esperit confós;
sos ulls veyan estàtichs la Nova Lley, qu'exía
gemada y perlejanta del pou misteriós.

Un dubte devegades ò una foscó'els torbava,
mes un esguart del Mestre les ànimes calmava;
y anavan sense dirsho, quan Ell era dorment,

a veurel de puntetes entre la nit obscura,
y'ls pobres cors glatían d'amor y de pahura
y'ls aspres dits tocavan la roba resplendent.

GRENATS

Els Martres

Oh, els Martres qui contemplan la volta enlluhernadora,
ab els palmons aurífichs y en triomfal concert,
cantant pels llavis trèmols devant la nova aurora,
cantant per les ferides que'ls homes han obert!

El poltres ja caygueren, les llanses y estenalles,
y ells han volat pels ayres ab un immens clamor;
tenen els ulls qu'espurnan del xoch de les batalles
y son una riuada de sanch feta esplendor!

Sobre la lluna impera María dolsa y clara
ab tremolors de Verge y ab quietuts de Mare,
poncella de tendreses y estel de castedats,

y'ls Martres s'agenollan cantant la lletanía,
y senten la dolcesa que baxa de María
y en un mar blau s'enfonzan llurs cossos cargolats.

DIAMANTS

Les Verges.

Les Verges son tan blanques que llur blancor tremola,
l'estel que llu en sos hàbits fa un sò de cascabell;
llur veu es una clara cascada que rodola,
llurs brassos son tan dolsos d'acariciar l'Anyell.

Jugant, fan les boyrines, els borrallons y'ls iris,
y besan les colomes de candorosos vols,
y's posan en garlandes y passan entre'ls lliris
dansant en l'herba curta que solcan rierols.

Y allà en la Prada eterna hi hà les mirades blanes;
se sent inestroncable murmuri de fontanes,
claror d' argent travessa la calma del espay.

La Prada es infantívola, la Prada es riallera,
y pura, d' un vert tendre, s'hi axeca una Pomera
coberta de poncelles que no's desclouen may!

AZABETGES

Les Viudes.

Oh, el trist rosari negre de Viudes endolades,
les boques sanglotantes y'ls rostres abatuts,
les galtes ploraneres, les veus apaybagades
y les mirades febles vers horitzons perduts!

Mes poch a poch devenen calmades y pacientes,
d'aroma les envolta la llarga soletat,
y van silencioses y obscures com serventes,
omplint la llantia d'oli, y el cor de suavitat.

Mentres el vent allunya les cendres de les roses,
ferventes s'agenollan demunt les fredes lloses
y versen ignorades els bàlsems y'ls conhorts

Sota la Creu romanen porugues y arraulides,
mes en les nits obscures d'hivern, y gelebrides,
s'eleva'l dols somriure del Crist dintre sos cors.

AMETYSTES

Els Bisbes.

Oh, els Bisbes qui caminan ab bàcol cargolat,
la mitra d'or y pedres, la roba violada,
son els qui benehexen ab una mà enguantada,
son els qui alsant els brassos proclaman l'Unitat!

Llur veu es sana y forta com un clarí novell;
les lletres acurullan d'uncions y sapiencies,
devallan de sos llavis cascades d'indulgencies
y en mitx de les tenebres fulgura son anell.

Y ells qu'en els tronos seuen y en els coxins reposan,
qu'als Reys escomunican y a les Nacions s'imposan,
per l'alta Gerarquia voltats de resplendors,

venen del fons dels segles serens y incommovibles
y reman ab les crosses sobre les mars terribles
y's van passant la barca dels Dotze Pescadors.

CALCEDONIES

Els Confessors.

En mitx de les tempestes que sobre'l món rodolan,
els Confessors elevan ingènuus, a chor,
la professó d'antorxes ab flams que no tremolan,
els càntichs que s'allunyan com una boyra d'or.

Ells ab son pas adormen les ires de l'onada,
ells tenen la paraula pietosa com la mà,
ells versen els miracles com gotes de rosada
demunt la flor marcida del Cansament humà.

Delmats per les batalles ab les visions impures,
crostats per les miseries, cenyits de les tortures,
son boxos simplicíssims en el desert immens.

Mes ay, el bruyt dels homes s'exalta cada día;
la terra'ls fa anyoransa y el viure melangía;
arriban com un'ala, se'n van com un incens.

TOPACIS

Els Doctors.

Ressechs de les vigilies y esgroguehits de ciencia,
el Divinal Triangle sos ulls fa resplandí';
son la dolsor ses barbes, ses mans la transparencia,
sos llavis son exangües de tant parlà'en llatí.

Son ells, els qui trobaren dintre la celda ombría
el Bosch de Trascendencia, tancat als ulls externs,
y encenen els Concilis y axafan l'Heretgía
y s'alsan en l'Esglesia com faristols eterns.

Son ells, els qu'entre'ls homes que turbulents s'agitan
concisos enrahonan y taciturns meditan,
son ells, de veu qu'arriba com desde un món llunyà.

Son el cant plà del orgue sobre la gent que crida;
ses mans son arrugades de sapiguer la Vida,
ses testes son tan blanques de l'Esprit Sant que hi và.

PRIMER ACCÉSSIT A LA VIOLA

BABILONIA

¡Cécidit, cécidit Bábylon illa magna!
APOCALIPSIS C. XIV

Els raigs del sol se fonen abans d'hora
sota les bromes que'l mal temps congría;
y allà al fons Babilonia pecadora
al peu dels ídols se revolca impía.

L'ha vist el persa qu'ambiciós l'assetja,
folgant en sos palaus bastits de cedre,
que tenen tots com a superba petja
el llom macís dels elefants de pedra.

L'ha vist tirana, dominant la terra,
vestint la porpra de les gents vensudes,
fent sacrifici dels esclaus de guerra,
vexant les tribus d'Israel vingudes.

Al seu entorn, com ona movedissa,
de Cyrus rey s'hi empeny la gent traydora,
en l'ampla vayna son coltell qu'hi frissa,
y en el buyrach la fletxa brunzidora.

Mes Babilonia s'ha sentit robusta,
y ab brams de guerra al enemich provoca;
y avansa'l pit y la mirada augusta
del mur gegant per la més alta boca.

Cyrus aguanta sa feresa muda.
La gran tirana, qu'en son bras refía,
veyent del persa sa virior temuda,
cerca'l plaher en desfermada orgía.

La nit s'esten.... ¡que misteriosa y bruna!
sota l'embull d'espessa nuvolada
no s'obrirà pel cel ni un clap de lluna
que torbe'l goig de la ciutat malvada.

La nit s'esten.... ¡que trista y silenciosa!
entre'l brugit del poble que delira
se sent la veu d'un cor que no reposa
y'l psalmejar d'una arpa que suspira.

Desgranant la planyenta melodía,
al Deu de Jehovà la veu implora.
¡Es Israel qu'en l'esclavatge plora
tot recordant la llibertat d'un dia!

* * *

Jove es el rey; en son palau acobla
dins la gran sala de l'orgía impura
tots els guerrers de descendencia noble,
les dames totes de galan figura.

Penjolls de rosa en esclatant florida
omplen la sala de plascenta aroma;
y a respirar el dols perfum convida
l'ayre qu'engendran els ventalls de ploma.

Del vi més dols les gerres d'or s'omplenan,
vessa l'escuma en aromàtich rastre
y a plè gosar les copes van y venen
sobre les taules fines d'alabastre.

Entre l'esclat de folla embriaguesa
polsan l'arpa triades concubines,
lluhint, al bò de sa oriental bellesa,
l'ample collar de joyes coralines.

Mes Baltasar, el rey, al deus invoca
y alsa la copa y ab deliri esclama:
—¡Que tots abeuren la sedenta boca
en el vàs d'or que Jehovà'ns reclama!—

Al primer glop del llavi qu'hi reposa,
l'esprit de Deu en el convit penetra
y en l'ampla llenca de paret se posa
y escriu tres mots de misteriosa lletra.

—¡Assí, els profetes!—el gran rey mormola,
qu'en jàs de ploma, tremolant, s'agita;
mes a sos peus encara més tremola
l'axàm de màgichs que'l palau habita.

Sola s'aguanta l'imponent figura
de Daniel, que'ls signes interpreta:
—Salut, oh rey; per vostra desventura,
es Jehovà qui us parla pel profeta!

"¡T'he vist malvat en dominar als pobles;
per xò he contat les hores de ta vida!
¡Vull esborrar ton nom y'l dels teus nobles,
vull ta corona en dos bocins partida!„

"¡L'Eufrates tot no sents com s'abalansa?
Pel riu axut ton enemich s'apropa;
¡Déxala ja l'escumejanta copa,
que'ls goigs s'allunyan y la mort s'atansa!„—

Calla'l profeta; de la sala impura
cedeix la porta a la rogenca flama!....
—¡Cyrus, oh persa!—Baltasar murmura,
—¡Cyrus, oh rey!—el gran profeta esclama!

* * *

Esplèndit riu el despuntar del dia
per l'ampla volta asserenada y blava;
y allà en el fons la dèbil llum espía
palaus en runes de grandesa brava.

Y entre'l brugit de la mortal pahura
qu'en la cayguda Babilonia impera,
se sent la veu d'un psalmejar que sura,
com el sospir frissós d'un cor qu'espera.

La melodía va crexent.... tot d'una,
vibra en triomf la veu psalmejadora!
¡Canta Israel, entre l'estesa runa,
del dia lliure la naxenta aurora!

SEGON ACCÈSSIT A LA VIOLA

RETAULE

Veig un retaule daurat
sobre una vella arquimesa,
l'adora una llantia encesa
com un cor incendiat.

El retaule es un misteri,
es tot un rastre de llum,
es l'ànima d' un perfum,
l'armonía d'un salteri.

El retaule enquadrat d'or
corona la mort d'un lliri,
fa de tàlem al martiri
d'una verge tota amor.

Esparvers d'ungles sagnoses
la traspassan d'odi plens...
les llagues se tornan roses,
cada rosa un floch d'incens.

Sota una pluja d'estrelles
els àngels baxan cantant,
la verge clou les parpelles
y's coll-tors al seu devant.

PREMIS EXTRAORDINARIS

XIII. — ÁNIMES BLANQUES, *de D. Joseph M.ª Folch y Torres.*

XIV. — DEU EN LA CLOTADA, *de D. Joseph Maria Folch y Torres.*

XV. — JUP, *de D. Joseph M.ª Folch y Torres.*

VVI. — LA SELVA ANIMADA, *de D. Gabriel Alomar.*

XVII. — HIVERNENCA, *de D. Jaume Novellas de Molins.*

XVIII. — LA SOTANA VERMELLA, *de D. Ernest Soler de las Casas.*

XIX. — RECORTS, *de D. Anton Busquets y Punset.*

XX. — LA OBRA DELS SIS DIES, *de D. Llorens Ribé y Campins.*

XXI. — ESTIUEIG, *de D. Joseph Carner.*

XXII. — CONTES Y ESTUDIS, *de D. Ramon Suriñach y Senties.*

XXIII. — EL CALVARI D'UNA VIDA, OFEGANT EL RECORT *y* REALITAT, *de D. Joaquim Rosselló y Roure.*

PREMI DE LA COPA

ÀNIMES BLANQUES

De la terra.

Les garberes hi eran afilerades de tart en tart, com muralles defensives, dessobre la immensa esplanada d'aquells camps intermenables.

El sol hi queya pesant y ensopidor, caldejant la terra resseca y recremant els rostolls.

....Una llevor d'escardot, ab ses ales plomissoles, volava a grans caygudes y sobtades ascencions, rabejantse en les lluhissors dels raigs de sol que omplían aquell espay calitjós.

Allà al lluny, al devallar del camp, una carreta a mitx omplir se veya arran d'una garbera. Desde baix, un bordegàs alsava les garbes ab la forca, y una figureta com una mossa les prenía a dalt, apariantles a cops de peu pera estampirles entre les altes baranes.—Y và la derrera!—cridà desde baix en Pepó, allargantla.

La Joanoya estirà'ls brassos arremangats de màniques; s'estirà tant com pogué desde'l cim y la prengué en brassos, rihent alegroya....

Era'l seu mal el riure, y era tot l'indret d'axò el mal del bordegàs, que no se'l podía tenir de seriós.

—Ets massa reposat ¡tronxo!—li deya ella sempre que'n Pepó la sermonejava. Y en Pepó callava y sofría, pobrissó;

sofría perque la estimava en serio y no l'hauría volguda tan esbogerrada.

Ella's quedà a dalt entre les garbes, estiragassada de cara al sol, regalimant de suhor, roja de galtes y mostrant la pitrera oberta y desfardada.

En Pepó tussà'ls bous, que capcayguts aguantavan pacientment la calda.

—Oo....up, và!—Y'ls bous arrencaren sotraquejant, fent cruxir a son pas els rostolls sèchs y punxants, fins a trobar el camí.

La Joanoya's tirà'l mocador fins arran de nas y enjegà una cansó, fresca com les seves rialles, que vibrà clara y destacada en el magestuós silenci de la plana.

En Pepó brandà'l cap a dreta y esquerra y digué entre dents:

—No'n sortirèm d'aquesta mossa, nó!

—Que deyas?—cridà ella desde dalt.

—No rès, vés fent.

—¿Que tampoch me dexas cantar?—

La Joanoya s'havía assegut, y avansant son cos robust pel devant de la carreta, parlava ab en Pepó tota abocada.

—No't dich tant!....—va fer aquest, malhumorat. Y dexant els bous encarrilats en el camí, posà un peu en la llansa, y d'un bot fou dalt ajudat de les mans d'ella. S'assegué al seu costat, y bona estona quedaren mirantse; ella ab la rialla apuntada als llavis, y ell tot sorrut y tristoy.

—No fassis aquesta cara, Pepó, que m'espantas. Semblas una mala cosa.

—Poch te dech espantar quan no fas cap cas de mí ni de lo que't predico.

—Ganes de dir embusteríes, ¡tronxo! ¿Que vols que t'ho torni a dir que no n'hi hà d'altre per mí que'l meu Pepó?

—Lo que jo *volría*, Joanoya, es que no fossis d'aquesta manera....

La Joanoya acotà'l cap. Ja's sentía'l sermó al demunt, y en tenía pena; no pas perque se'n enfadés mica, però sí perque ja s'ho sabía de cor tot lo qu'en Pepó li diría; y lo que més mal li feya, era que, donantli la rahó, perque la tenía, no podía, per més voluntat que hi posés, ferho com era del gust d'ell. Que s'hi havía de fer! ella era axís, tenía la sanch que tenía, y axò ningú ho esmena, com ningú esmenaría'ls emmurriaments del bordegàs. Certament que no hi havía re-

mey. La Joanoya havía quedat sense pares, de criatura; els amos del Mas la prengueren y's crià ab els mossos y minyones que's passavan la vida entre gresca y gatzara. Mentres qu'en Pepó havía passat totes les penes del món pera mantenir a la seva velleta, y aquestes l'havían tornat tan reposat y seriós. Era bò com el pà, y ab un cor com d'anyell, emperò may se'l veya riure ni pendre part tampoch en les coses dels altres mossos y mosses del Mas.

En Pepó n'era dels més nous del Mas. Quan, malgrat tots els seus afanys perdé la mare, s'accentuà més la seva melangía, y esdevingué en son cor una tristor incurable.... ¡Deu del Cel! Quíns dies més terribles passà'l pobre Pepó al trobarse ab la llar buyda, de retorn del jornal, y quína desesperansa li havía entrat al pobrich, que s'enflaquía, s'enflaquia a morir!

Per camí del senyor Rector trobà en el Mas la llar que cercava, y de poch en poch s'asserenà aquell esperit tan sotragat per les coses de la vida.

Era cap a les acaballes del hivern que hi trobà sopluig en el Mas. Vàlgali'l ser cumplidor, que axís se feu estimar totseguit de tothom, y era cosa de veure com uns altres s'afanyavan en distreurel de les cabories que'l portavan tan ensopit; mes si la calma retornava poch a poch, la seva naturalesa no la hi mudava ningú.

S'adobà bona cosa si, puix tot just comensà a esclarirse el cel de boyres d'hivern y a remoures per la terra l'alenada del bon temps, en Pepó's sentí forsa més aliviat, no's feya ni de molt tan l'esquerp com abans.

A n'ell mateix li semblà que fins llavors no havía vist encara aquells rostres franchs y apacibles dels seus companys; y si be axò sols li semblava, estava en cambi ben cert de que aquella mossa que hi havia allí en el recó de la cuyna, tota arraulida y abrigada, no la havían vista may sos ulls. ¡Pobre Joanoya! Sortía llavors d'una malaltía de les que matan y era aquell el primer día que baxava a la cuyna d'ensà de dos mesos llarchs. El seu rostre era encara pàlit y de color trencada, ses mans esgroguehides y raquítiques y la seva mirada lluhía encara ab lluhissors de febre.

En Pepó se la mirà bella estona:

—Potser que sigui la qu'estava malalta?—preguntà en Pepó al seu company de més á la vora.

—Ella matexa, la pobrica;— digué l'altre compassivament.

En Pepó tornà a abocarhi la mirada.

—¡Fúmara¡ ¿Què deurà trobar en Pepó a la Joanoya que poch se decideix pas a trèureli'ls ulls del demunt?—

Pas ho sabía ell el per què de tan goytàrsela, emprò sí que sabía que donava bò de mirarla y que no's trobava la hora de trèuren els ulls. Aquella carona de santeta, aquells cabells rinxolats que sobrexían rebechs per dessota del mocador de plechs que'ls empresonava, y aquells ulls, ¡sobretot aquells ulls! de tan dols mirar y de tan místich cayent, com se'n enduyan el cor del benaventurat Pepó!

Era la noya feta aposta pera ell: tota temerosa, tota desmenjada, tota dolsa y quietona, ben diferenta de totes les altres mosses de pagès. No'n parlà a ningú en Pepò d'aquestes coses qu' ell se'n pensava de la Joanoya, que d'haverne parlat prou li haurían dit plà be que la Joanoya poch era axís sinó tot al revés: Abans de la malaltía ni era temerosa, ni desmenjada, ni gens quietona, sinó qu'era'l beliuguet del Mas, y una roda-soques y una busca rahons, de bona lley per xò, qu'ella sola omplía tot el Mas de gatzara y d'alegría.. Be prou s'hi conexía en el casal qu'ella estava malalta, tan trist y ensopit de dos mesos ensà... Mes en Pepó rès ne sabía y li agradà com la conegué, y del mateix modo que la conegué va creures qu'era y havía estat sempre.

Y desde llavors que li semblà a n'en Pepó que tornava a la vida, que 'n comensava una de nova. Li fugí com per encant aquell defalliment de dintre, aquell emmurriament constant, pera revifarse tot d'una ab la empenta avassalladora de un amor gran y profon qu'esclatava en el seu cor vivificantli, com si esdevingués una resurrecció d'ell dintre d'ell mateix.

Llavors era de veure'l cambi qu'esdevenía en el modo d'esser d'en Pepó. Tenir en que pensar, sentirse dintre seu aquells esperonaments, aquelles frisances consoladores y aquell esbargiment d'esperanses que li feyen veure 'l cel més clar y la terra més ample y atractívola; fruhir aquell goig íntim, emperò gran, de pensar que vivía dessota'l matex sostre d'ella; que alenava'l mateix ayre, era per ell goig dels goigs y felicitat ni pressentida.

Y tot axò ell ho sentía sense explicarsho, sense desgranarho; ho sentía tot confós y barrejat com una inondació de sentiments desconeguts qu'esdevingués dintre seu de sobte.

Ab les matexes ansies que'ls demés companys esperavan

la festa, esperava ell les hores que's trobava ab la Joanoya... ¡Pobrissona! ¡Quina pena més dolsa que sentía en Pepó al vèurela devallar fadigosament les escales, agafada al passamà ab ses manetes descarnades!

Assegut desde l'era que formava barri enfront del casal, la veya tot just apuntava son peuet el primer grahó, y ja al endevinar el seu trepitx, sentía córrer per dintre seu una esgarrifansa inexplicable de goig y de tendresa que crexía, crexia a mida qu'ella s'atansava cap a l'era pera pèndrehi el sol benfactor que devía tornarli las forses que la remalehida malaltía li havía arrebassat...

Y axís havían passat molts dies, aprop un del altre, sentint créxer abdós un mateix sentiment dintre seu que no gosavan a comunicarsel per lo mateix que conexían de quina faysó era, fins que un día en Pepó fent un va-y-tot comensà:

—Sembla com si avuy haguessis baxat les escales més seguides... com si les cames se t'enfortissen més y fins com si fessis ja més cara de bona.—

La Joanoya somrigué dolsament, y animada un bon xich tant per les paraules d'ell, com perque en veritat se sentía forsa més valenta, li respongué:

—També m'ho sembla a mí;—y reprenent tot seguit lo seu posat de convalescenta, se plegà de brassos dessota de aquell sol esplendent que ruxava l'era de claror y escalforeta.

Feya estona que no's deyan rès quan la Joanoya, com si fos resum de sos pensaments de tota la estona de callar, tornà:

—Y't va be, Pepó, al Mas?—

El cor d'en Pepó's sentí tot esponjat: ella era la que l'havía anomenat pel seu mateix nom... ¡Y que dols el trobà aquell "Pepó" pronunciat ab la veu fina y esprimatxada, encara, d'ella.

—Molt rebé que'm va, Joanoya. Y molt millor m'aniría si tothom hi estigués bò de salut;—feu recalcantho y miràntsela tendrament.

—Que potser ho dius per mí?

—Pas n'hi hà d'altre de malalt...

—Poch te deu fer de la meva malaltía.—

En Pepó se la quedà mirant.

¿Que poch me deu fer?—barbotejà sense saber com donar forma a totes les idees que se li apinyavan al cervell.—

¿Que poch me deu fer? ¡Fúmara y refúmara!—Y no sortí de aquí. Per dintre ja s'ho explicava be prou ell, lo què li feya vèurela malalta; be prou sabía la pena que'n sentía y el desitx de véurela bona que l'omplía a tot ell... ¡Com nó, si en posantse bona no s'hi pensaría pas gens y li engaltaría *la cosa*, aquella cosa que instintivament ell sabía qu'era de lley dirli en aquestos cassos; que li semblava havía d'esser remey per les ansies que sentía y curull de felicitat pel seu cor jovenàs que li bullía entre neguits y ilusions, totes d'una mena desconegudas per ell, emperò pressentides dintre del tot de la seva ànima...

- ¿Que poch me deu fer, Joanoya? Pas ho diguis més axò... Pas ho diguis més... Joanoya!

—No t'enfadis, per axò...

—Si no m'enfado; emperò no es pas lo que dius de que no em fa rès. Molt me fa, perque es cosa que no es de lley, ni de bon home'l no sentirne greu de la malaltía d'un altre... axò es lo cert; y encara es més cert que't digui que jo espero la teva salut com tu mateixa, y que ja *voldria* qu'estiguessas bona, perque... jo'm sé'l perquè...

—No's pot dir ara?—feu ella sentintse pessigollar la tafanería.

- No es cosa de dir a malalts... vethaquí!—

La Joanoya no era pas cluca y veya *la cosa* arran dels llavis d'ell quan encara ell se creya tenirho ben endintre

—¿Qu'es una mala cosa, donchs?—feu ella.

—...Pas ho sé si es bona ò mala. Axò es cosa de tu. Com tu la fassis serà una cosa ò l'altra.

—M'ho fas gruar massa també ..

—Cúyta a posarte bona, donchs. Fins llavors poch te diré rès. Es cosa de dir ben serè y de pensarshi abans; no pas jo que be prou la hi pensada y ja'm sé que per mi no ha de quedar... emperò en lo que fa de tu, pot ser que no ho vegis axís y llavors... llavors...—En Pepó's sentí tan amargat de pensar qu'ella pogués no vèureho axis, que se li feu un nus a la gorja y no pogué acabar.

—Me diguesses el què, ja ho veurías ara si li veig ò nó com tu dius;—feu ella ingenuament.

—Míra... si hagués d'esser que nó... poch t'ho diría may, may del may més...

—Y si fos que si...?

— Que còm?—En Pepó sentías tot nou y trabat: les coses

qu'ell se tenía pensades pera dir, no li sortían y axò qu'ara era l'hora, ara, ara mateix sens esperar a que's posés bona del tot. Be prou que ho veya ell qu'ara era l'hora...

—Si fos que sí... si fos que sí ja t'ho diría ara mateix.

—Donchs que sí, que sí,—feu ella rihent deliciosament.

En Pepó 's sentía cremar de galtes.

—Donchs, vuy dirte qu'es cosa de tu, y de jo... Y que jo, sabs, es un dir, te voldría, axis, com qui diu, que ja estessis bona pera dirtho com m'ho hi pensat, qu'es com dirte que de ensà de tu, com si jo rès hagués vist may en el món que tant me fes pensar.—

La Joanoya ab la mirada plena de llum se'l goytava. Vegentlo dubtar temerós, ab els llavis barbotejant y'ls ulls en terra ¡ab quína empenta l'hauría ajudat a sortirsen! Aquelles paraules trencades que sortían del mateix cor d'ell, sentía càureles ella dintre del seu com un pausat degotall de mel dessobre uns llavis...

—Vuy dirte qu'ara es cosa teva; tu me diràs si jo he fet mal fet y si tu hi bens be y si veninthi be..

—Que sí, que sí; - tornà la Joanoya rihent de tot cor.

—¿Es de veritat? - encara feu ell dubtant.

La Joanoya no feu més que mirarsel y llavors sí, qu'ell sentintse com confortat per aquella mirada plena de respostes, se destrabà y atantsantshi li contà tot, tot lo que havía pensat ab ella, com la vegé y's sentí tot nou y cambiat, com havía sofert de pensar qu'ella pogués no estimarlo... axò, estimarlo... ¡Ab quín sotrach a n'el cor anà acompanyat el mot d'"estimar„ el primer cop de dirlo!

. . . .

* * *

La Joanoya s'anava adobant y l'alegría retornava al Mas. Mes a mida que la Joanoya prenía forses y's posava bona, esdevenía en ella un cambi que no era cambi perque sempre havía estat axís, emperò que per en Pepó era ben nou y impensat. Com si la malaltía hagués estat l'hivern, arribava la salut com una primavera boja, robusta y esplendenta, plena de rialles y d'enjogasaments qu'en Pepó no sabía entendre com podía esclatar en la matexa terra qu'ell havía vist abans tan dolsament tristoya y reposada. Tant poch ho sabía en-

tendre que's sentí ferit en dintre de tot del seu cor quan se ataleyà del cambi d'ella.

La cosa fou a baix a les hortes.

Cap a la dreta del casal, devallant la rampa que conduhia a baix, hi havía'l bassot replè que gemava les ufanoses fexes del hort.

Aquest s'extenía dessota mateix lluhint els conreus plens de salut y frescos qu'enamoravan.

Queya la tarde quan en Pepó tornava de vila ab la mula negra, desprès d'haver complert totes les comandes del amo; y al passar pel camí alt que porta al Mas, desde quin *s'afigura* tota la extensió de les fexes, se li escaygué pensarse que potser era la Joanoya aquell puntet bellugadís que's removía per entre les gegantes mongeteres.

A mida que anava atansàntsehi, parava més compte, y com més n'hi parava, més s'hi entossudía en que ella era. No fora cosa del altre món que fos ella: forses cops hi havían anat abdós a engegar l'aygua y a obrir els reguerots... Mes lo que tenía que veure eran la mena de corredisses qu'ella feya y aquella figureta d'home que la empaytava, tan aviat com ne fugía escomès per ella.

—¡Volsthi jugar que sí que ho es la Joanoya!—anava dihentse ell. Y quan més aprop y a tret de bona vista hi fou, el cor li sotragà. "Sí, sí, era ella, ab en Sento, el mosso hortolà, que jugavan a la esbogerrada.„ Ella li tirava rochs y fugía tot seguit y ell los hi tornava fentlos petar arran mateix dels peus d'ella... Y tots dos reyan com a bogets.

Allí, dalt de la rampa, muntat dalt de la fornida mula's quedà en Pepó afligit y esverat de veure'l que veya, de veure a la seva Joanoya ab aquelles maneres que tan poch feyan pel tarannà d'ell.

Y ells, sens adonarse del pobre Pepó, seguían cada cop més animats les corredisses y les empaytades, fins qu'en Sento, potser recordantse de que la feyna no's feya tota sola, s'arribà al bassot y'n tregué la estaca engegant l'aygua. Ella li corregué al derrera y xipollejant, sense cap compte en mullarse, posà les seves mans fent casoleta en el mateix raig de l'aygua; y en tenintles plenes les abocà sobtadament dessobre en Sento tot esclatant ab una riallada que, ab tot y arribar esmortuhida a les orelles den Pepó li semblà que lo axordava per dintre. En Sento no's quedà pas curt; s'abocà al bassot y espolsant l'aygua ab ses manasses grolleres, om-

plía de sortidors el vestit de la Joanoya. Llavors fou quan en Sento s'ataleyà den Pepó que 'ls goytava. Tregué indecís les mans de l'aygua tot sorprès y confós, sens ni probar de posarse a sopluig de la guerra d'aygua que li feya ella aprofitantse de la treva que li dexava.

—¡Gòytal! - cridà en Sento signant a n'en Pepó.

La Joanoya quedà confosa de moment, mes revevintse tot seguit, corregué tota alegroya com si rès hagués fet, cap en Pepó.

—Ja ets arribat?—li cridà tot ananthi.

En Pepó se la goytà, tot seriós, sense respondre.

—Què tens, Pepó?—li digué atalayantse del seu posat.—¿Que no't trobas be?—

En Pepó passejà la seva mirada condolguda pel vestit d'ella.

Ella també's mirà, y avergonyintse de veures tota regalimant aygua, baxà'ls ulls, y sens dir altra cosa, se'n anà dret al Mas a cambiarse.

En Sento s'havía escorregut cap a les fexes, y anava obrint els reguerots inondats, parant compte en quedar d'esquena al lloch ahont en Pepó era.

Quan en Pepó arribà al Mas, l'amo s'esglayà de veurel, de tan traspostat com anava.

—Què t'ha passat, Pepó?—li digué al veurel.

—No pas rès....

—Te dich que una cosa ò altra t'haurà succehit.

—No, no res....

Y tant l'amo bregà per saberho, tant s'entossudí en que li havía passat cosa dolenta, qu'en Pepó, pera que no's cregués qu'era cosa major, li contà tot:—Poch me pensava que la Joanoya fos axís!—acabà tot contristat.

L'amo no'n feu cap cabal de lo que tan agoxat lo tenía a n'ell.—"Que la Joanoya sempre havía estat axís y que mellor que fos com era.„ Eran coses ben bones de dir, emperò l'amo s'hi trobés com ell s'hi trobava.... ¡fúmara! Estímatela santeta y com cal, y que't surti un dimoni d'axalabrada. Vésten tu a vila, y mentres te pensis qu'ella t'estarà anyorant tota pansida, y mentres tu t'amanexes a donarli la gran alegría de tornada, tròbatela ximplejant ab el més beneyt dels mossos com si tu ni al món fossis.... ¡fúmara! Vès si no es cosa de posarshi com m'hi poso!....—

Desd'aquell dia en Pepó no's sentí ni de molt tan ditxós

com abans. La Joanoya no era per ell la matexa; com més anava, més esbogerrada's posava y menys se la podía tenir quieta.... Si fins a n'ell li buscava bronquina pera ferlo bogejar!

Y es ben cert que la pobrissona no ho feya pas ab gota de malicia. Ben al indret d'axò, ella se sabía la pena que li feya de no poder esser com en Pepó li deya: que calía que's reposés y fos la matexa de quan la conegué; mes ella ab tot y probar d'esmenarse, no podía ferho com era del gust d'ell, ni cambiarse com, per no veurel sofrir, hauría estat sa voluntat. Com més ditxosa's sentía de tenirlo de promès, més sentía córrer aquells dimoniets per dintre seu que la feyan brincar y bogejar.

Axís estavan quan vingué l'estiu y comensaren les feynes del segar.

¡Lo que sofrí en Pepó ab la vinguda dels segadors, no té fi ni compte!

Gent alegre y jove, portavan rondallayre y cobler, y feyan cada gatzara que la Joanoya hi perdía'l seny.

Derrera d'una nit d'aquestes, en Pepó experimentà un sentiment nou y més dolorós que cap d'altre dels que havía tingut.

La Joanoya havía fet de les seves, y en Pepó, per mor dels forasters de la colla, s'aguantava sofrint, sense badar boca. Emperò temerós de dexar fer al neguit que'l rosegava, s'escorregué y se'n anà a dormir. Mes no dormí pas. Les idees dansant en son cervell li'n privaren fins a ser a ben entrada la nit.

Desgranant aquelles idees, se sentí possehit de tota la rahó contra de les que l'amo li donava pera ferli entendre que la Joanoya no tenía d'esmenarse per rès, sinó qu'era ell que tenía'l geni com ningú.

—¡Vès quí ho aguantaria! fúmara! Qu'ella sía bogeta y axalabrada, es clar que rès tindría que veure, emperò que fassi y desfassi bromejant sense solta ab un y ab altre, com si jo no fos rès y com si'ls altres tot ho fossin... axò ja es cosa de pensarshi. Y per aquí s'adonà de que'l que la Joanoya fos axalabrada no era la cosa que li feya'l mal, sinó que lo que'l tenía neguitós y fins enutjat, era'l qu'ella fes la xirinola ab altres homenots y que'ls homenots, sobre tot els forasters, li seguissin la gresca. Llavors entengué que lo qu'ell sentía era més que rès, una gelosía inexplicable en ell que fins llavors

sempre havía estat ben segur de qu'ella l'estimava més que a tot. Sospesà aquest resultant y per aquí li entrà'l dubte de si en veritat ell era estimat ab la matexa forsa qu'estimava; y per aquí, sense resoldre rès, embotintse'l cervell de dubtes y cabories, se feu un garbuix que sols acabà al venirli lo ensopiment que a mena de sòn li entrà quan el día comensava a ficarse per les desballestades finestres...

Al llevarse, en contes d'aclarírseli les idees, les tenía encara més nuades y confoses.

Al devallar la escala, 's topà ab la Joanoya y sentí remòureseli la sanch. Els ulls se li enrogiren y barbotejant les paraules més que dihentles, respongué axís al bon día que ella li donà:

—Joanoya... m'he passat tota la nit pensant coses de molt pes... y encara que sía fermantme la llengua perque no les digui, les diré mal que pesi a tots els diables!—

La Joanoya, esgroguehida y tremolosa, 'l dexà dir.

– Vuy dirte que jo pas hi estimat may a la Joanoya boja; jo he estimat no més que a l'altra. Axís vuy dirte que l'altra pas ets tu... y en no essent tu, ja pots seguir fent de les teves ab aquells mal-carats de la colla... — Y ab aquestes paraules ho donava tot per dit y ja anava a marxar, quan la Joanoya, abrassàntseli a les cames, se dexà anar en un mar de llàgrimes qu'entendrían a les pedres. El cor d'en Pepó, que no era pas de pedra, se donà tot seguit. La sermonejà de nou. Ella li prometé esmena y tot quedà tranquil... fins a tornarhi.

Y no trigà gayre en tornarhi. El primer día de batre, en Pepó se la trobà fentse ab en Sento a quí donaría més toms per l'era seguint el trot de les eugues.—En Pepó 's desesperava. Darrera d'un sermó d'ell, feya bondat tot un día, emperò si la ocasió hi era, com per encant oblidava totes les prèdiques y no hi havía qui pogués tenirla.

L'ensendemà d'aquest día fou el que abdós sortiren ab la carreta cap els camps, pera fer camins de garbes d'allí a la era per la batuda del día. Y axis los havem trobat al comens, ab la carreta curullada y ab la Joanoya disposada a escoltar un altre sermó, que fou llarch perque'ls camps se trobavan bon tros lluny del casal y'ls bous no duyan pressa.

Com sempre, li prometé esmenarse y ho prometé de tot cor tan per lo qu'ella ho desitjava com perque semblava que aquell sermó sería'l derrer. Ben clar ho havía dit en Pepó:

"Poch te diré ja rès més. Si no fas pera esmenarte, no pensis més ab mí ni ab que't perdoni.„

Arribaren a l'era. En Pepó saltà pera fer lloch per les garbes. La Joanoya també anava a baxar, emperò al punt de posar el peu cap a la barana, se li acudí que pel dret hi fora més aviat, y axís ho feu: s'adressà demunt de les garbes y prengué ayre pera llensarse en el tou de boll arreconat.

En Sento li endevinà la intenció y ab tota la bona voluntat per por de que's malmetés al caure, corregué a tomarla entre sos brassos fornits... Y en ells caygué la Joanoya entre les rialládes de tothom.

— ¡Tronxo! ¿Per què havías de tomarme? ¿Te creus que no soch bona jo sola?... — li cridà tota enrogida de coratge, al mateix temps que per venjansa li allargava un cop-de-puny a l'esquena.

En Sento s'hi tornà, y altre cop comensà la baralla, pegant y fugint, empaytantse seguits dels altres mossos que aprofitavan la xarinola, mentres en Pepó en un cap de l'era s'ho goytava ab el cor esbocinat y 'ls ulls espurnejants a punt de vessar.

* * *

Passavan els díes y la cosa no s'adobava. No hi valían els bons oficis dels companys del Mas, ni tampoch els del amo que s'hi posà pera acabar ab aquell ensopiment qu'esdevingué en el casal d'ensà de la renyina dels dos promesos.

Llavors sí que la Joanoya no era la matexa. Sempre per recons, lluny de tothom, ab els ulls vidriats de plorar y'l caparró abans tan esparvillat, ara tot caygut que trencava'l cor.

L'amo emprengué a n'en Pepó.

—¿Y donchs, quan serán las paus?

—Pas ho sé.

—Poch la devías estimar, Pepó, que per tan migrada cosa l'has dexada.—

En Pepó s'afinava quan axò sentía:

—Nó, mon amo. No es pas axò que diheu. Jo'm sé les que passo de fer lo que faig y les engunies que tinch si algun cop me trobo ab ella a soles...

—Donses au, enllestèix; y si riu y bogeja, que rigui y que bogegi, que més val axò que no vèurela malhumorada y ab cara de prunes agres.

—Axò dich jo, mon amo. Però no pot esser, no pot esser de cap de les maneres. Tornarà a les matexes, y vos se hi trobesseu ab que vos fes la gara-gara a tots com una ximpleta...

Ella *fossa* com ara es, no tan pansida emperò, y no'm faría pas pregar, mon amo, que forses més ganes ne tinch jo que pas vos... axò vos dich! Però'm fa por, me fa por de que tornem a serhi...—

Y d'aquí no se'l treya. La por, aquesta por de tornar a vèuressela fent cabriols y bogejant, lo tenía ferm en seguir com seguía.

Era ben cert que tothom ne sentía malestar en el Mas y que tots haurían volgut que s'arrangés la cosa, emperò en Pepó no s'hi llensava. En lo que fa per ella, la pobrica, no volía altra cosa, ni may havía sofert més que llavors al veure sofrir al seu Pepó; y més que per rès, de pensar qu'ella se'n tenía la culpa de qu'ell se hi posés tan llastimós de veure... ¡Ab quina empenta hauría corregut cap a n'ell a demanarli perdó y promètreli esmena, per mica que hagués vist en els ulls d'en Pepó espay pera córrerhi! Mes en Pepó passava, passava per son costat com si ningú passés, ab els ulls encotorits sense volguerhi entendre rès d'axò.

Tant ne sofría la pobre Joanoya, que's passà tota una nit en blanch pensant la manera d'acabar aquell martiri.

D'esmenarse, ella ja ho probaría, emperò ni'n tenía totes les confianses, ni trobava manera de dirho a n'en Pepó de tants cops que li havía ja dit sense esser bona cumplidora y ab tantes promeses com li havía fet d'esmenarse. ¡Volguerla ell aytal com era, ben probat s'ho tenía de que nó; y viure com vivían, vegentse sense parlarse, passantse a tocar y fer com si tal cosa, ni era viure ni respirar... ¡Oh, còm hi sofría la Joanoya fentse aquestes rahons! ¡Còm se sentía brollar les llàgrimes al compendre lo costarut de la situació!

Axís pensant sense clucar ull d'en tota la nit, li entrà aquella febre d'abnegació ab que les ànimes blanques solucionan els més enverinats conflictes. — Sí, sí; ella era la culpable, donchs ella hi posaría'l remey.

Esperà a romiarsho de día y se'l passà tot refermantse ab les seves idees d'arreglo, y ja tenía tota la cosa amanida pera posarla en obra aprofitant el día del Aplech del Remey, quan l'amo li parlà de que calía que s'adobés la cosa Li aconsellà que fos bona minyona y que's reposés de geni.

Ella feu que sí, que sí, que ja s'ho tenia tot arranjat y que tot acabaría en pau y quietut...

Y vingué la festa, L'Aplech del Remey tan esperat per mosses y joves.

Poch debía esperarho en Pepó, quan se'n anà de dret a l'amo en essent la vigilia, demanantli que'l fes franch d'anar al Remey.

—No podría venirhi mon amo; no podría venirhi perque... jo me'l sé'l perquè...

—No sías vedell! No més te falta ara que't dexis guanyar de la marròmia,—li respongué l'amo.

—Es que m'hi posaré malalt allà al Remey!

—Pas sé'l perquè... Bons ayres hi fan.

—Es qu'ella farà xarinola, y ballarà y jo no ho puch veure axò!

—Deu t'ajudi Pepò. Emperò axò no es contra lley, ni que balli, ni que bromegi, perque'l día per ço es, y si axís ho fà serà per molt ben fet. ¡També ets d'una faysó ben estranya tu!—

En Pepó acotà'l cap, emperò's quedà. A punt de clarejar el Mas quedà tot buyt y silenciós. Tots eran al Remey, menys la vella de les feynes y la Joanoya que demanà que passessin avant, qu'ella ja venía. L'amo la dexà fer, perque se la pensà. Per axò estava tan content y garlayre l'amo.

En Pepó'ls ajudà a apariar els coves, y tot just los vegé marxar se trobà tot neguitós en el Mas, de pensar qu'estavan tan sols ab la Joanoya que feynejava per dalt.

Axís, donchs, sortí, y se'n anà cap a l'alzina vella, la més grossa de tot lo pla, que s'esqueya a tret de fona del Mas, y allí quedà bona estona sense pensar en rès, com un entontit, mirant fixament allà al lluny, ahont els camps se perden confonentse ab la ralla del blau cel.

Tan bona estona hi passà, que al desensopirse's trobà ab que'l sol ja era ben alt y la terra tota desperta.

—Quin'hora serà ja!—feu al donarsen compte.

Y tot de sobte's sentí'l cor inundat d'una amargor inexplicable:—Potser la Joanoya ja era al Aplech. Potser qu'estigués ja ballant y bogejant, distreta de penes com ella solía quan li entravan els arruxaments, mentres qu'ell romanía allí trist y ensopit, pensant no més que ab ella, ab la seva Joanoya, que malgrat tot, era la seva deria constant.

Fentse aquestes reflexions y omplintse'l cap de suposan-

ses y de dubtes, espargía la seva mirada per aquell pla interminable, tot ple de sol y de quietut. Desde l'alzina vella 's distingía ben be'l Mas y totes les terres que menava, exteses y ajassades com fent festa també, cayent cap al torrent per una banda y enfilantse cap a les comes baxes per l'altra, en quin mateix llom s'hi esqueya'l repartiment de propietat. Estiragassat com estava dessota l'arbre, botà de sobte al veure sortir a la Joanoya del Mas.

—Sí qu'es ella! -'s cridà per dintre.

Y la vegé com sortía, com passava l'era y com obría'l forrellat de la banda de baix.

Com si estigués balb de cor, l'anà seguint ab la mirada sense atinar en moures de la positura en que'l dexà'l primer esglay.

La vegé tornar a tancar el forrellat de part de fòra, apariarse'l farsellàs que portava sota axella y empendre'l camí com qui va a vila.

—Ahont anirà?...—Y com si de sobte li entrés una mala idea, se commogué tot ell, la cara se li estiragassá esgroguehida y'l pit li botà desaforadament.

—Fúmara! Y si se'n anés per no tornar?—

Y gambejant com un esperitat, arrencà matolls avall fins al Mas, ab l'ànima sospesa y'l cor a bocins.

Entrà de dret cap a la cuyna ahont la vella hi estava feynejant.

—Ahont va la Joanoya?,- preguntà espahordint a la vella ab el seu posat.

—La Joanoya? Pas ho sé. Jo la feya al Remey.

—No l'heu vista sortir ara?

—Que nó;—torna la vella vegent visions.

En Pepó no volgué saber rès més. Arrencà a córrer camí avall, pantejantli'l pit y ab una angoxa mortal en l'ànima.

La Joanoya havía fet ja forsa camí y no's veya en tota la llargada de la carretera; havía ja tombat el torrent, y'l bosch de les alzines feya nosa als ulls d'en Pepó pera vèurela. Llavors s'afanyà encara més fins a ser al mateix tombant, desd'ahont vegé'l puntet allá al lluny, y encara perque'l mocador vermell del cap reflectía'l sol y feya de bon veure.

En Pepó's sentí tot aliviat de vèurela, emperò sens parar esment ab el segament de cames, apretà encara més fins tenirla a cent passos.

—Joanoya!—cridà ab totes ses forses.

La Joanoya seguía avant sense girarse com si ni la cridessin.

—Joanoya!—tornà ab mes forsa encara, y també com si rès, la veu se li perdía en l'amplada d'aquell espay orejat sense un ressò que li cullis per caritat.

A la fi, botent com un follet, se plantà al bell costat d'ella en quatre gambades.

Ab la gorja ennuegada pel plor, probà d'anomenarla al serhi, y sols sortí un rogall de sa boca. Llavors la prengué pel bras y's plantà al seu devant, astorat, pantejant violentment, afanyat no més en tancarli'l camí que la Joanoya ja no probava de fer, d'esglayada que quedà al trovarsel.

En Pepó li clavà'ls ulls al demunt, mudant de visatge a cada instant, cercant en son cervell la cosa per dir, una cosa que ho digués tot al hora, y no més ne sortí que aquesta pregunta:

—Ahont vas, Joanoya?—Y l'accent ab que la digué era tota una barreja de dol y d'esglay, de pesar y d'esperansa de no pèrdrela, donchs no l'havia pas dexada del bras.

Ella acotà'l cap y no badà boca. Tenia'ls ulls fits en terra com si allí hi hagués cosa que la interessés molt y no's decidís a treuren els ulls.

—¿Te dich que ahont vas?—tornà en Pepó.

La Joanoya plorava. El seu pit robust y sà botava ab forsa entre sanglots y sospirs.

En veritat la Joanoya feya pena.

—¿No m'ho diràs?—Tornà en Pepò sentintse encomanat del desconsol d'ella.

La Joanoya provà de alsar el cap. Se'l goytà ab una mirada inexplicable y ab la veu feble y trencada li digué:

—Me'n vaig a vila...—Y's dexà anar altre cop en llàgrimes.

—Què! A vila... axís ab el farcell... ¿Que hi vas per sempre, Joanoya, a vila?

—Sí...—feu entre plors.

—Perquè hi vas, Joanoya? què t'he fet? Perquè'm vols dexar?—Y les preguntes exían de la boca del angoxat Pepó, empaytantse unes ab altres, a borbolls, com si no li quedés prou temps pera dirles.

—Per tu, Pepó! No vull ferte més sofrir, ni vuy morirme jo de vèurethi. No vuy que per mi t'estiguis de coses... ni

vuy donar m iles hores al Mas;—anava fent ella vensut ja'l rogall.

—Digas, digas—li feya ell.

—No'm vols com soch y jo no he pogut ser altra cosa; be prou m'hi he mirat y no he pogut sortirne. Y en no poguent esser com tu vols, que més me calía fer, Pepó?

M'hi he pensat forsa y a la Verge li he demanat que'm dongués pit pera ferho; Ella me n'ha donat y axò vol dir que he fet be. Tu estaràs tranquil de no veurem y jo... jo no tindré la pena de veuret passar a la meva vora y ni mirarme... com si jo fos una mala dòna.

—Nó, nó, Joanoya, nó, nó!—gemegava ell sense cap pera dir rès. Hauría volgut morirse: tant sofría y tantes coses li passavan al hora pel cap y pel cor y fins per la sanch, que li punxava, li punxava com si fossin escorpins que li fessen la lley per lo que havía fet sofrir a la seva Joanoya.

—Nó! no te'n vagis;—li cridà ab tota l'ànima. Y com si l'esfors de cridarho l'hagués entontit, se quedà clavat com un roch, ab la mirada desviada y resseca, ab lluhissors de bogería y les mans closes y encrespades.

La Joanoya, esglayada d'aquell posat, l'esparvillà sotraquejantlo.

—Pepó! —cridà—Pepó!

Y en vegent que no responía, s'hi llensà al démunt com volguentlo tornar a la rahó, abrassantlo fortament, fins que sentí remoure'l seu cap en el mateix pit d'ella.

Al tornar a sentir, en Pepó's recordà de sobte de que la Joanoya se'n anava.

La engrapà pel bras y miràntsela fixament, abocant la ànima pels ulls, li digué:

—Poch debías estimarme, Joanoya, que'm dexessis tan de sobte!—

Ella, ben decidida ja, sense trobar què respondre, se'l goytà ab una mirada tan plena de coses, tan tendre y tan ingènua y veritat, qu'en Pepó'n sentí un sotrach a dintre que'l dexondi del tot.

—¿Te quedaràs, veritat, Joanoya?

—Sí, sí, Pepó;—feu ella ben decidida.

En Pepó sentí un frisament y un afany com may havía sentit, com si tota la sanch li botés per dintre a grans borbolls, ab sotrachs desacompassats, com si s'enderroqués quelcom a dintre seu que s'escampava per tot son cos inondantli de

un benestar inexplicable, com si fins llavors hagués estat la nit y esdevingués una aubada resplandenta y serena, plena de llum y d'alegría a esclarir aquelles tenebres.

¡No ho sabía pas en Pepó lo qu'esdevenía en ell en aquells instants!

No ho sabía pas, ni sapigué com va esser que's trobés ab la Joanoya entre'ls brassos, somrihenta y ditxosa omplintlo de moxaynes ab els ulls y ab aquell somrís d'àngel...

. . . .

Arribaren al Mas. Dexaren el farcellàs y brincant com cadellets feren cap al Remey.

Allí arribaren al punt que's feya la primera sardana, y sense com và ni com vé, agafats de les mans trencaren el rotllo y s'hi posaren reflectint felicitat.

De per tot arreu de la redona'n sortiren exclamacions de goig; de goig y de sorpresa al hora, donchs era'l primer cop que'ls del Mas veyan a n'en Pepó pendre part en festes y ballades.

PRIMER ACCÉSSIT AL PREMI DE LA COPA

DEU EN LA CLOTADA

***

A ca'n Pau taberner cada nit s'hi entafuraven els matexos. Aquell casalot fosch y mitx enrunat tenía més atractius per'aquells homes que la llar de casa; y es que a ca'n Pau s'hi respirava una atmòsfera estranya qu'embotornava'l cervell donant paraules als més esquerps y idees als més totxos. Allí dintre la vida semblava esdevenir més superior y enlayrada que al defora... Sempre es quelcom més un home assegut devant d'una taula, per miseriosa que sía, que ajupit a la terra rebeca y axerrahida.

Y no'm parlèu de la terra de La Clotada; més rebeca que cap al cop de càvech y tossuda en produhir com poques! Sols a copia de suhors y angunies logravan aquells pobres terrassans arrencarne lo més menester pera no dexarse atansar la miseria que tan enamorada estava d'aquell clot miserable.

A ca'n Pau taberner, si l'alegría no hi era, no hi havían tampoch penes. Darrera de cada alsada de porró, les idees grans venían, y aquells pobres pagesos sentían créxer la llur personalitat, créxer y axamplarse talment com si en tot lo día y a soles no haguessen estat més que besties de treball y'ls vingués el ser homes en acabant la tasca arrastrada.

En Jan ho havía fet veure als demés, y tots hi estavan, en que la vida que duyan de dies era un esclavatge injust y de fòra lley. Tant hi estavan, que d'ensà que aquesta revelació s'arrapà en el cervell d'aquells homes, s'hauría dit que feyan la vida més de mala-gana y la feyna'ls hi venía més a remà, com si en ells se complís en sa plenitut el càstich de Deu al home primer.

Axís ho digué en Sidro, creyent dir cosa de pensador:—També ho feu massa fort Deu!—¿Què dius de Deu?—sortí en Jan ab els ulls llampegants y dexant sobtadament el porró demunt de la taula llardosa—¿Que dius de Deu?—tornà axugantse ab els dit grollers la gota que se li escorría barba avall.

En Sidro, mitx acocolit, respongué mansament:

—Ja sabs com pènsoch jo.

—Dòs te tórnoch a dir que si hi ha Deu o no n'hi hà, pas es cosa de discutirse. Les idees dels homes son prou clares... Jo't diré que si n'hi hà, pas l'has vist tu, ni jo, ni'l matex rector; y't diré que si no n'hi hà... està ben vist que nó. Es al dir, que tot axò son enganya-*tontus* y *papa-dineru* y divertiment de dones...

—Oh, be. Tu ho tens aviat dit;—tornà en Sidro.—Llavores ¿quí'm diràs que ha fet la qüestió del viure y del morir? Be es cosa de pensar que a n'el dintre hi tindrèm qualque cosa que's mou y's para en *cuantra* del voler d'un? Y si es axís que li tenim, pas l'has vista tu, ni jo, ni l'has feta tu tampoch; emperò essenthi, ¿quí l'haurà feta, dòs?

—Axò ja es un altre parlar que jo no t'hi diré axò ni allò, emperò't consti que n'hi han que t'ho explican tan rebé com si ho haguessin vist y't diuen qu'es cosa del natural de cada hu.—

Axís per aquest cayent eran les qüestions de cada nit. En Jan, l'home de les idees noves, comensà ell el primer en riures d'anar a missa, en fer xacota de tot y acabà per negar a Deu, més que per rès, per la evolució natural en la cerca de afirmacions que sorprenguessen als companys per lo atrevides, que per lo demés cap rancunia portava a ningú, ni al mateix rector tampoch, puix fins consentía en que'l seu noy, en Lluiset, anés ben sovint a la rectoría ab sa mare a fer presentalla al sant vellet que la comandava, de lo mellor del hort d'en Jan. Y es que'l seu rector, era, al dir d'ell, una escepció: tenía una cabellera tan blanca y uns ulls tan dolsos y

pobrichs y feya tan de be a n'el poble, que a n'en Jan li infundía un respecte fondíssim y una gran veneració.

—¡Si tots fossin com ell...! - exclamava en Jan, molt sovint.

Però entre poch y massa...

* * *

—Tot lo que vulguis, Cisca,—respongué en Jan a la seva dòna un vespre en acabant de sopar.—No diràs que jo t'hagi may *emprivat* de fer lo que tu be creguesses. No diràs que jo hagi ensenyat al noy les idees que'ls anys y la experiencia m'han fet apendre. Y no ho hi fet perque no'm diguesses que te l'esgarriava; emperò ara ja es cosa de dir prou, y prou he dit desd'ara.—

La Cisca se'l escoltà sens badar boca. El conexía y creya que a la fi'l tombaría, y per axò girà cua sens respòndreli.

En Jan, sense ni adonarsen, seguí:

—Coy y recoy! Axò ja passa de mida! El noy capellà! En Lluís capellà!—anava repetint en Jan probant d'excitarse pera axis enfadarse de valent com era de lley en un home de les seves idees.

Allò de que arribaría un moment en que's veuría al seu noy, al seu Lluiset ab vesta llarga y barret de teula, li feya apuntar la suhor al front y l'amargor als llavis... ¡Qué dirían a ca'n Pau taberner!

Axò no podía succehir. Ell s'hi oposaría ab fermesa y veurèm qui guanyarà.

Desd'aquestes s'emprengué al noy pel seu compte.

—D'aquí en endevant, rès d'anar a estudi; rès d'anar ab ta mare. Vindràs ab mí al hort y allí t'esplicaràn lo que costa un bocí de pà.

En Lluiset hi assentí sense badar boca, y de bon grat se dexà ensinistrar ab les feynes del hort. El fill d'en Jan era de bon creure. Aquell noyet esprimatxat, d'ulls dolsos y manyachs, tenía la forsa de voluntat d'un home y l'arrelada convicció de que després de Deu es el pare'l primer y de que calía creurel y fer lo que fos del voler d'ell sense deturarse en discutir si era ben ò mal volgut. Axís, tan felís se trobava en Lluís treballant al hort, com anant a estudi, com no fent una cosa ni un'altra mentres fos obehir al pare...

De bon matí arríbavan al hort; prenía l'eyna y sense fershо dir se posava a la tasca tan afanyós com podía.

—Llástima de xicot que no sia més fornit!—se feya en Jan mirantsel de cua d'ull.

Y se'n planyía més perque aquella feble constitució semblava apoyar l'idea de que'l noy tenía de *tirar* per capellà. En bona fè, semblava un santet; era com un Sant Lluís que tenían a casa en el capsal del llit: prim, fi de rostre, ulls de vergonyós...

No podía mirarsel en Jan á n'el seu noy. D'ensà que la Cisca li parlà de ferlo anar a ciutat pera empendre'ls estudis, tenía un modo tot nou de mirarsel. A la mellor, se li esqueya que ja anava vestit de capellà, y quan axò succehía fins en l'hort mateix, ab tot y véuresel cavant com un jornaler, se li apareixía com si anés tot negre, ab la teula endarrera y la sotana arremangada; cavant y treballant pera purgar els pecats del seu pare, d'ell, d'en Jan...

Per altra part, la resignació ab que l noy se prenía la cosa y l posat de sens-esma ab que complía les feynes més carregoses, a dir veritat, trencava'l cor de pare d'en Jan.

—Ell fossa un desvergonyit y no m cregués, llavoras sí que li faría la lley!—se repetía sovint en Jan;—emperò ara, pobrich, ab aquesta paciencia que de tot diu que sí... n'hi hà pera desarmar al més armat.—

Si en Jan hagués sabut de que li venía al seu noy el fer les coses com feya; si ell ho hagués sabut d'ahont havía apresa aquella resignació y aquella paciencia, a ben segur que se n hauría escruxit

Si en Jan hagués vist a n'el seu Lluís escoltant al senyor rector quan les tardes del diumenge explicava la sagrada Passió del Fill de Deu! Si en Jan hagués vist els visatges de horror ab que'l seu noy seguía pas a pas la Santa caminata esplicada ab la rústega senzillesa del bon vellet, y com les llàgrimes se li escorrían y'l cor se li sotragava al ser a lligar a Jesús en la fatídica columna, y com tancava ls ulls horroritzat al sentir (perque en Lluís els sentía en el seu cor) els cops crudels dels flagells al fiblar damunt de les tendres espatlles del Redemptor dels homes!

¡Oh, oh; si en Jan ho hagués vist tot axò, quines ensenyanses n'hauría tret...!

Y sabent en Lluís lo que havía sofert Jesús pera salvar als homes y redimirlos ¿com podía esser que trobés sacrifici

en obehir al seu pare fins en les feynes més arrastrades del hort.

¡Les que Jesús hi passà al hort... Oh ¡aquelles sí qu'eran anguníes!

* * *

Passavan els díes y ni en Jan cedía a les instigacions de la seva dòna, ni en Lluís donava mostres de fadiga ni de rebelió. Més aviat, quan son pare, fentli preguntes de toca-son, s'empenyava en socavar els intims pensaments d'aquella criatura, se trobava ab que'l noy no tenía quexa per ell, ni cap ganes tampoch de cambiar de vida.

—Emperò ¿no't plauría més dexar la terra, com ta mare vol, y dexarnos a tots...—afegía ab la veu commoguda—pera anar a ciutat a fer estudis?—li preguntava a voltes en Jan ab segones intencions.

—Com vos volgueu, pare,—responía en Lluís.

—Pas te dich que ho vulgui ò nó. Ben al indret, jo voldría saber no més qu'es lo que't plau ò lo que no't plau.

—Lo que vos volgueu...—tornava'l noy.

Certament aquell xicot desarmava. En Jan avesat a tractar ab la Cisca que may li deya sí de rès, no sabía com compòndresseles devant d'aquella obediencia cega y d'aquell respecte á la seva voluntat.

Tant l'arribà a lligar aquell posat de bon minyó del seu Lluís, y tant l'anguniejava aquell "com vos volgueu, pare," que dintre de tot d'ell en Jan hauría volgut que de cop el seu noy s'hagués revingut y se li hagués encarat com un home tot dientli axò ò allò ab fermesa y convenciment. Oh, sí. Axís els homes s'entenen, y si nó, una feta de desvergonyit com aquesta sembla que infundeix alè pera plantar un bon revés al fill desobedient, ò be s'escau a dirli molt seriosament:—Deu te fassi bo y càmpatela!—Llavors sembla que un pare ha de quedar molt descarregat de responsabilitats y no ha de sofrir lo que ara en Jan sofría al veure com el noy sacrificava les llurs inclinacions, sense quexarse ni badar boca tan sols.

Però axò no era cosa d'esperar d'un noy com el Lluís. Axís ho creya també en Jan y més de dos cops y de tres havía tingut intents de córrer cap a casa y dir a la dòna:—Té: fésne lo que'n vulgues d'aquesta criatura!—però'l deturava'l pensar

ab els companys de ca'n Pau, taberner... ¡Com li haurían fet la riota!

Oh, si no fos axò de ca'n Pau, a ben segur que'l xicot no tornaría pas més al hort, ni en Jan tindría de vèuressel més ab aquell posat, fent la feyna seguida sense defallir ni fadigarse... ala, ala, com si complís una prometensa.

Aquesta indecisió d'en Jan acabava quan la Cisca li sortía a parlar de la *cosa*. Llavores per punt, per amor propi de mascle, per lo que fos, se sentía enfortit altre cop ab la resolució de que'l noy sería hortolà y rès més que hortolà. Més que més, el noy ja semblava avenirshi y no's quexava, lo que vol dir que tot axò de ferlo ser capellà eran enredos del rector y beneyteríes de la seva dòna.

—Es clar que'l noy no se't queixarà, si es la matexa pasta d'agnus!—li feya ella.

—¡Que nó y que nó!—acabava en Jan ab to reganyós, tot pensant ab els seus amichs de taberna y ab lo molt que s'haurían maravellat de veurel tan ferm y tan inflexible, ells que'l qui més qui menys tenían de callar quan la de casa obría la boca.

Lo que no havía fet may en Jan ni abans ni ara, era parlar a n'el seu noy de les seves idees avansades. Axò no ho havía fet may ni sentía cap temptació de ferho ara que potser hauría estat un'arma pera fer decidir al noy a dexar les falleres de la sotana.

Perque encara qu'en Lluís no'n diguès rès, prou que ho veya'l seu pare que'l noy no era fet pera esser hortolà y que les seves veritables inclinacions se decantavan cap al Seminari. Prou que ho veya en Jan que'l seu fill les duya ben clavades al cap y a dintre seu aquestes altres idees tan diferentes de les que "la experiencia y'ls anys li havían ensenyat a n'ell", però per axò mateix no hauría ni sabut com comensar pera desferli les conviccions y clavarli entre cap y coll aquelles afirmacions atrevides que dexavan espalmats als concurrents de ca'n Pau taberner. ¡Quin esferehiment li hauría vingut al seu filló esprimatxat si hagués sentit al seu pare afirmar que Deu no existía!

Oh, nó; axò no eran coses de dir a una criatura com aquella...!

* * *

La Cisca havía perdut les esperanses de convéncer y de guanyar la voluntat del seu home. Era tossut com ell sol y a ben segur que no hi valdrían crits ni moxaynes.—¡Que nó y que nó!—Quan en Jan les emprenía per aquests indrets ningú el decantava ni'l feya tòrcer de camí. Per la Cisca, la treta era perduda y no li caldría més remey que aconsolarse de veures al seu rey fet un pallùs hortolà després d'haversel somniat sacerdot.

Axis ho havía contat al senyor Rector, y aquest no la tragué pas d'angunies. Tot lo més que faría sería probar de girar a n en Jan ab bones paraules y si axís no'n sortía... alabat sía'l Senyor!

S esqueya ser vigilies de tardor quan el sant vellet se disposà a empendres a n'en Jan pel seu compte. Estava aquest al mateix portal de sa casa assegut a terra esclofollant fasoles, ab una cenalla entre cames y ab en Lluís enfront ajudantlo en la feyna, quan el senyor Rector se plantà al seu devant.

—De te guart, Jan.—

En Jan s'esferehí. La seua dòna l'havía amenassat molts cops ab que faría venir al rector, y al vèuressel al devant se la pensà. El senyor Rector devía venir a pèndreli'l noy. Probà de reposarse y s'amaní a *ser home*, a encararse ab el rector, a dirli tot lo que convingués, lo que may en Jan hauría volgut tenir de dirli. Sí, li diría tot, tot, menys amollar. Oh, axò sí que no ho lograrían per molt que fessin. ¡Com ho contaría després a ca'n Pau taberner!—Ni'l senyor Rector hi ha pogut rès!—els hi diría. Y tots quedarían parats y admirats.

Axís, quan el bon vellet comensà, en Jan no més tenía que una dèria. Encara'l Rector no li sortiría ab el sermó, ell ja li tindría engaltada la resposta: "A casa sols hi mano jo y ningú més!..." Però'l Rector anava parlant de tot ab la seva veu agradosa plena de bondat y dolcesa; de tot menys de la cosa qu'en Jan esperava. Parlà de que encara li calía visitar tres malalts: en Joan Feliu, que ja comensava a anar per be; el noy de la Campanera, que tenía un òs fòra de lloch d'ensà de la cayguda, y la Tona de ca'l baster, qu'era tot'una llaga que feya fredat... Després parlà del consol que's dona als malalts visitantlos y per aquí s'extengué ab les moltes maneres que hi hà de fer be al prohisme.

En Jan se'l escoltava captivat. Era una escepció aquell vellet... Tots fossin com ell!

Però tot axò no li privava pas d'estar amanit pera contestarli quan li sortís a parlar de lo del noy. Esperava d'un moment al altre que la cosa vingués, emperò'l senyor Rector vinga parlar de tot, de tot menys de lo del noy. Y tant fou axís, qu'en Jan arribà a esperansar que'l Rector no duya pas les intencions qu'ell havía suposat al veurel arribar. Llavors se l'escoltà més reposat y sense desconfianses, animantse la conversa entre ells com si tal cosa y com si fossin els mellors amichs qu'en el món hi haguessin. Tan confiadament parlaren, qu'en Jan no s'adonà de com havía sortit la conversa de lo del noy, ni's donà compte de com fou que'l Rector ne parlés y ell en Jan no hi trobés que dir, ni sabés com comensar lo que pensat se tenía pera quan el cas arribés. Diríascue ho feu per art d'encantament y que's trobà al mitx de la conversa sens haverhi entrat tan sols. Recordava no més en Jan que havía sentit com el Rector li deya paraules dolses y atractívoles que s'entenían com si ell ja hi vingués be ab que'l seu noy fos capellà y com si fos cosa convinguda ab ell mateix de que en Lluís marxaría del poble l'endemà, donchs el Seminari s'obría l'endemà passat, y com si tot axò fos molt del gust y voluntat d'en Jan...—¡Vès com t'ho fas pera contestar que nó y que nó, després de que'l senyor Rector, cregut de que sí, t'ompla d'aquell be de Deu de paraules ensucrades y fins t'estreny la mà y t'abrassa tan finament que un s'hi sent tot tendre y arrupit. Oh y encara... A darrera d'axò, el marrech que se't llensi al coll y't fassi petons y't digui:—Ja que vos ho voleu...—y vaja, que darrera de tot axò se te'n envagin tots dos com si tot ja fos cosa concertada... Diría que tot plegat es una pesadilla. Però nó, nó, coy! que va de serio.—En Jan no havía encara sortit de la sorpresa y ells ja havían tombat el cantó... ¡Coy y recoy! Ja ni se'ls veya!. .

* * *

May s'ho explicà en Jan el per què havía dexat marxar al seu fill, y essentli menester dir qualque cosa a ca'n Pau, s'hi vegé ben embolicat y s'estigué una nit d'anarhi.

A la vinenta hi comparegué ab una bona escusa. Havía inventat una nova idea: la de la tolerancia, que es la llibertat de dexar fer a tothom lo que mellor li sembli. Al seu noy li semblà mellor *tirar* per capellà? Donchs, tolerancia y tira per allà hont te vingui be.

Tant arribà a usar aquest argument que a la fí's va convèncer de que havía fet cosa molt ben feta dexant marxar a n'en Lluiset y no oposantse als seus desitjos. La tolerancia era una gran cosa que l'havía fet quedar be devant dels amichs y havía encobert honrosament la seva debilitat que tan poch s'avenía ab les seves idees. Durà forsa temps que la tolerancia fou la idea de moda entre'ls infelissos vivents de la fosca clotada.

Axò y'l temps havían fet oblidar ja l'anada d'en Lluiset a ciutat. Sense'l fill y sense recordarse gayrebé d'ell, el temps s'escorría sempre igual per en Jan. Els díes eran sempre'ls matexos, ab ses hores llargues y l'ensopiment de sempre. Sòrt de les vetlles a ca'n Pau taberner, que tornavan a la vida.

En Jan no hi mancava may. Ell allí hi manava y'ls altres obehían; ell parlava y'ls altres escoltavan y callavan; cosa qu'ell deya era creguda, cosa qu'ell no creya era tot seguit rebutjada.

Axís tot anava com una seda y com una seda hauría anat sempre, si en el món no hi haguessen ànimes petites envejoses de la gloria dels altres.

En Jacas malparlava d'en Jan y li deya traydor al derrera. S'havía fet ja un cercle de desavinguts que s rebelavan a l autoritat fins allavors indiscutible d'en Jan, y a la fí exclatà la protesta.

Un día en Jacas li plantà a la cara a n'en Jan, que tot quant parlava era embustería y que tant com xerrava era comedia.

—Què es lo que dius?

—Te dich que pots venir ab histories, mentres el teu noy tira per... d aquests...

—Pas vol dir rès axò! — encara pogué respondre en Jan.

—Es clar que nó, si no fos que te l vas dexar cassar.

—Mentida!

—Prou que's sab que te'l vas dexar endur com un xay sense dirte a tu altra cosa. Prou que ho sab tothom que devant del Rector y de la teva dòna pas érats tan valent...—

Y en Jacas va interrómpres forsant una rialla qu'en Jan la sentí fiblar en lo seu rostre. Y encara sols fos axò; lo pitjor va esser que tots els altres se'l varen encomanar aquell riure insolent, y tots esclataren a la una.

— Coy y recoy! — bramà en Jan botant damunt del descarat. Mes aquest lo feu tornar a seure d'una revolada.

En Jan esgroguehit y ab la mirada encesa probà d'alsarse de nou, però tots se li abocaren impedintli. — Tampoch n'hi hà per tant! — li deyan tots; y a la vegada que li deyan, sentía com dos d'ells comentavan rihent el cas. — Futre! com l'ha fotxut! - deyan.

En Jan s'alsà furiós. Instintivament se feren tots enrera, mes en Jan no'ls atacà pas. Se rotllà la bufanda al coll, com si de sobte li hagués acudit una idea y sortí sens ni donar la bona nit.

La frescor del carrer no'l desemboyrà pas; el cap li pesava massa, y tremolantli encara de rabia les cames, no podía caminar segur. Semblava un borratxó y axís ho creguè en Jordi de ca'l Serra que passà, venint, qui sab d'ahont el grandíssim, y al vèurel trontollar en mitx de la fosca somrigué maliciosament.

L'endemà tothom del clot sabía qu'en Jan havía alsat massa el colze.

Els vehins més propers eran els que més ho afirmavan, perque fins ben entrada la nit no parà de renegar y malparlar a la seva dòna y a ella se la sentí plorar y butzinejar fins a ferse día. Per forsa en Jan devía estar begut.

* * *

De cap de les maneres pogué fer entendre en Jan qu'ell no era embriach. La gent se n'hi enreya y fins la Cisca'n dubtà. N'hi havía pera desesperar!

D'ensà d'aquestes, en Jan esdevingue tot cambiat. Malmirat com se veya de tothom, agafà aversió a la gent de la Clotada. Com si fos una manía que se li hagués encastat en el seu cervell empedrehit, sentía odi a tot y a tothom. Encara li xiulavan les orelles de les riallades dels seus companys y axò'l feya botre. Axís, ab el seu posat de malsangro, arribà a ferse témer dels més valents de La Clotada, y quan ell parlava a la taberna, acompanyant les seves afirmacions monstruoses de cops de puny a la taula, el silenci's feya tot seguit. Llavores era quan ell se sentía be. Els terrassans tornavan a tenirlo per lo qu'era: per avensat y lliberal.

Aquell silenci pahorós qu'esdevenia durant les pauses que ell feya, afegit de la seva veu forta y rogallosa, el sentía ell com una armonía que li enrobustía l'esperit, fentlo créxer

alt, ben alt, pel dessobre dels altres tabernaris que ni gosavan a mirarsel.

Fins aquell respecte a n'el Rector que may havía trontollat, s'enrunà tot de sobte, y en son lloch sentí alsarse dintre seu un odi meseriòs envers aquell vellet bondadòs, d'ulls dolsos y pobrichs.

Se sentía humiliat, en Jan, quan pensava ab la fugida, ab el rapte del seu fill, y tota la bondat que havía cregut abans a n'el Rector, li semblava ara traydoría hipòcrita... Oh, si no hagués sigut cosa de covart empéndreseles ab un vell tan vell!

—Però, dexèu venir l'istiu y que'l noy torni, que us ben juro que no tornarà pas a ciutat!—

Mes, vingué l'istiu y'l noy no tornà. La Cisca hi veya de lluny y s'estimava més sacrificar el goig d'abrassar al seu Lluís, que presenciar les escenes que haurían vingut si'l noy hagués tornat. Axís la jogada era perduda, puix en Lluís no tornaría a La Clotada en molts anys.

En Jan se rosegava'ls punys de rabia.—¿Ahont deu esser a ciutat?—Ell no s'havia may mogut d'aquell clot selvatge y no sabía ni per ahont s'hi anava a ciutat, ni, en cas de saberho, tenía'ls diners menesters pera anarhi.

—¡Jo tinguessa'ls cortos, coy y recoy! Com l'arrencaría d'aquella gentota!—exclamava en Jan botent de despit.

Desde llavores, aquell clot ensopit, s'animà ferotgement. Els odis se generalisaren y en Jan al cap de tot hi feya tant com podía.

—¡Que vinga ara en Jacas a dirme que si soch covart..!—

Ni un home s'atreví d'ensà de llavors a anar a missa. El qui hi anava era un enemich y se li feya la lley. Els que tenían prou poder privavan a la dòna d'anarhi.

Les rancunies havían portat la desavinensa en el caliu de les cases. Ja no era nou en tota La Clotada sentir l'afirmació d'en Jan, de que Deu no existía...

—Còm havía d'existir! Y si hi era, ells, els soterrats en aquell fons de montanyes no tenían cap deber de crèurehi.—¿Que'ls hi havía donat Deu? ¿No tenían d'afanyarse les caxalades sense ni arribar a gonyarles? ¿No era cosa ben clara, que tots els estadants de La Clotada eran abandonats, oblidats de tothom, fins desconeguts pels altres homes de la terra? ¿No'ls havían parlat alguna volta, com si fós un eco llunyà, de que allí, lluny, molt lluny, hi havía la gran ciutat

ahont tothom vivía, ahont tothom menjava sense càldrelshi ajupirse demunt la remalehida terra? ¡Que hi creguessen els de ciutat ab Deu, que'ls del clot selvatge no'n tenían pas!

Aquella fondalada ensopida esdevingué la gola del infern. No hi havía rès segur en lloch, perque'ls més avensats trobavan de fòra lley el treballar... y be calía menjar.

Y axís, la miseria s'enamorà encara més de La Clotada, y com més anava, el malestar y la desesperació crexían més y més, amenassantho tot ab ses grapes ferotges.

* * *

Caldria haver viscut entre aquella maledicció d'homes pera creure lo qu'esdevingué en La Clotada. El vell Rector s'hi assecava, y escruxintsen no's movía de l'iglesia deserta, implorant misericordia per aquells esgarriats.

Caldría saber ben sospesar lo que volen dir les idees enceses encastades en els cervells ignorants; caldría haver tocat la miseria y haver viscut entre desesperats pera capir la terrible significansa de que'ls anys passessin en La Clotada y'ls casoris escassegessin y'ls bateigs passessin alts, fins al punt de que'l poble perdía, perdía, quedantse més mort encara de lo qu'era sense arrematades de festa y ab un contingent migrat de vells xacrosos y mal avinguts ab llurs xacres, donchs els pochs que's veyan les orelles y un xich de joventut fugían a altres ayres.

El visatge desconsolador dels conreus y les fetes que's contavan d'aquella gent del diable; aquell pilot de cases qu'estavan al caure, sense una mà piadosa que les arrangés; aquell tros d'humanitat revellida, sense poder descansarse en les forses del jovent perque no n'hi havía, ni poguer omplirse l'esperit d'alegríes y esperanses perque tampoch hi havía maynada que n'es llevor benehida, feren fama a La Clotada de poble embruixat y venut al diable.

Ab els anys que havían passat, el pobre Jan estava desconegut. El verí que'l rosegava, y la miseria que l'enflaquía havian fet d'aquell home ún tros inútil, un desvagat perillós, un tahul dolent y viciosot. Y sòrt encara de que tenia qui li guanyava les tristes caxalades. La Cisca, ella sabía com s'ho feya, s'escarrassava per ell tant com podía. El recader se li cuydava de portar a vila aquell pà de figues qu'ella sabía fer

com ningú més. Alguns quartets ne treya, ben pochs, emperò ja n'hi havía prou pera mantenirse y fins pera criar, ab les sobres, quatre bestiotes que menava a fira a Colldeneu cada dos per tres. Tot hi ajudava y sempre millor era allò poch que morir de fam com hauria estat de lley en una casa que l'amo era dels avensats que no creyan ab el treball.

Fins corría de si la Cisca tenía recó. Els més ho deyan y no s'ho creyan, perque era cosa may vista a La Clotada, que's pogués fer recó ni guardar una trista moneda; però les males llengues, que may callan, les havian donades per aquí y la cosa's deya... Y tant s'arribà a dir, que en Jan se sentí deslliurat de sobte d'aquell aclaparament de mort.

—Si la dòna tingués...—se digué per sí tot xarrupantse'ls llaviassos cayguts.—¡Coy! Les dones son el diable. Tothom parla de miseria y ella deu ben ríuressen... Potser que ho gordi per enviarho al noy...!—

Tornava a passar la seva llengota pels llavis; somreya de malsangro y tornava a llensarse en les cabories:—El noy? ¿Y què n'havía de fer ell del noy? ¿Era seu per ventura? ¿No l'havía dexat sense recordarse may més del seu pare? ¿No l'havía abandonat en la miseria pera anar ell a xalàrsela a ciutat? ¿No era'l seu noy un d'aquests que viuen sense ajupirse a la remalehida terra? ¿No era capellà a la fi?—acabava en Jan cruxint de dents.

Sí, ja era capellà en Lluís. May més n'havía sabut rès fins ara feya dos díes, que la dòna li digué qu'en Lluís acabava'ls estudis...—¿Be y què? Que acabi'l que vulgui per mí! Tant se me'n fotx que acabi com que comensi.—La dòna, la Cisca, beneyta de contenta, li havía dit que'l noy vindría a no trigar a La Clotada; que ja vindría capellà y que cantaría missa allí, en aquell poble de mala-mort perque ell ho volía axis despreciant tots els *lucus* de la ciutat. Que l'apadrinaría un ricatxo que se l'estimava molt per lo sabi que s'havía fet en Lluis y...—que se jo lo que s'ha arribat a empatollar la bleda!—

—Pas vindrà'l meu noy si ve *envestit* de frare. El meu noy ha d'esser hortolà y en no essentho'l que arribarà, pas es el meu noy y pas me vingui a dir rès a mí... y si'm vinguessa... ¡Oh, oh si'm vinguessa! — s'interrumpía ell mateix apretant ferotgement els seus punys grollers.—¡Lo que no he fet ab el rector, potser que ho fes ab ell. ¡Coy y recoy! deu esser jovenàs y tahul, y aquest sí que porría defensarse...—

Y axís desvariejant, muntàntseli les idees y embrollànt-

selí'ls pensaments, tornava a rumiar ab els diners amagats de la dòna. — ¡Coy! si ella tinguessa diners!... ¿Que qu'en faría?... Oh, oh... A ca'n Pau taberner hi havía jòch arrencat de nit y día; jòch arrencat de valent. Les miseries que havía pogut anar espigolant, Deu sab com y d'ahont, havían fet cap a la gola xucladora de ca'n Pau.—¡Y tot s'hi tenía de quedar per no tenir una sola pessa que les deslliurés?—N'estava segur en Jan de que ab una sola moneda se rescabalaría de les perdudes. La sòrt era axís a La Clotada; a la mellor estàs a la vora de gonyar y se t'acaban els cortos...!

* * *

Dues nits sense dormir son dues eternitats. Ja n'estigué temptat, ja, d'alsarse sense fer remor y escorcollar la roba d'ella y'l caxa-banch, però no gosà. La dòna tenía un sòn tan reprim, que no hauría pogut enllestir prou.

—La nit que vé, sí, la nit que vé ho faría, encara que la dòna's despertés. — ¿Què hi vol dir? La cosa està en que jo'ls puga arreplegar. Un cop els tingui, ja pot fer ja, que no'm dexaré pas descloure'l puny...—

La nit tornà y en Jan tampoch s'atreví a alsarse. Se malehía fins els òssos per màndria, y ab tot no tingué prou voluntat de llevarse...

—Quí sab si se'ls endú a fira'ls diners ò be'ls dexa...— L'endemà'n tocava a Colldeneu y ella hi aniría a vendre lo ànech. Esperaría, donchs, a trobarse sol a casa y ho regiraría tot...

¡Com li trigà a venir el día! Regirantse anguniós pel llit, contà totes les hores d'aquella nit eterna. La campana les dexava sentir, antipàtiques, mofetes, ab una calma que feya sortir de fogó, com si's volgués enfúmer de la pressa que tenía en Jan de que's fes día.

A la fí clarejà. La Cisca's remogué en el llit; esbufegà sorollosament; s'estirà mandrejant y's llevà.

Ell feu l'adormit.

—¡Coy! May acabava d'estar llesta. La sentía anar d'assí d'allà: primer descalsa; després endevinà, com si ho vegés, que treya'ls esclops de dessota'l caxa-banch; després la sentí donar dues passes ja calsada; sentí cruxir els boxos de la cotilla, y per fí la remor de baxar les escales.

Parà compte encara y sentí a baix a l'exida les batusses ab l'ànech: era un ànech reconsagrat, coy! Baladrejava com un mal-esperit...

Una estona de quietut, y a la fí sentí grinyolar la porta, y'l cop de tancar ressonà com una benedicció en el cor d'en Jan.

No tingué pas espera. Saltà del llit; se ficà les calses y a mitx cordar corregué enfebrosit cap al caxa-banch.

—Malehitsía! — La caxa era fermada ab pany y clau. — ¿Ahont tindrà la clau, aquella... mala-sort? —

Donà dos toms per la cambra, com un desviat. Després com si de sobte li vingués la pensada, corregué cap baix y ab un instant tornà ab un caveguet a les mans.

No fou tan llis com havía pensat. La caxa era una bona pessa y no cedía.

—Au, no't fassis la tossuda ara! Poch t'ajudarà la dòna! Cediràs com hi hà reneu!—

Y suhant anguniosament, arribà a ficar la punta del càvech en el junt de la tapa.

Axís pogué fer palanca repenjant el genoll en el mànech ab totes ses forses y a riscos de desmanegarlo ò romprel.

La caxa gemegà tristament ab un cruxit que semblava del altre món.

—No't quexis, malehida!—anava dihent entre dents en Jan, talment com si parlés ab el moble.—¡Ja t'arranjaré jo, tossuda!—

Tornà a enquibir el càvech, y tornà a alsapremar ab més forsa encara que'l primer cop. La tapa grinyolà esgarrifosament com si l'haguessin punyida.

En Jan no cedí.—¡Ja't fotxaré jo!—Y tornà a les embranzides ab més rabia y més forsa, fins que la tapa del caxa-banch comensà a donar y'l grinyol perdé forsa y'ls claus cediren...

La caxa era plena de roba. Hi endinzà les mans tremoloses y comensà a trèurela a brassats fentne un munt al bell costat.

En Jan no havía may sentit lo que anava sentint a mida que la caxa s'anava buydant. De primer una fruhició extranya, després una por y un afany com may l'havía tingut. Després una fredor al cor que s'escampava amunt invadintli el front de suhor gelada y tornantli balbes les mans...

Li semblà sentir soroll. Dos ò tres cops s'apartà de la

caxa creyent que al derrera hi tenía un fantasma que l'espiava. Li semblà que la finestra's tancava del tot dexantlo a les fosques...

Ab el cor batent y amarat de suhor, reposà una estona. Després anà revenintse poch a poch y logrà tranquilisarse bona cosa.

- Be, be, endevant!—Tornà ab més febre a la feyna y... la caxa era buyda y'ls diners no hi eran!

Son rostre s'esblavehí; sos ulls lluhiren enrogits y les dents li cruxiren.

—¡Malehitsía'l món!—

Ab el cap caygut y'ls brassos al llarch del cos, se quedà guaytantse ab posat d'idiota la foscor buyda del caxa-banch. Després girà la mirada cap a la finestra y ab el puny clos amenassà al defora tot mastegant renechs y malediccions ferotges.

Anava ja a tornar la roba dintre, quan la seva mirada se enllumenà esplendorosa. S'aboca tot ell en la foscor de la caxa y palpà...—Oh sí; el segret!—Recordava que la caxa tenía segret y calia trobarlo.

Ben poch li costà. Trobà a les palpentes una beta en baga fixa en el fons del caxa-banch. Estirà, y'l segret s'obrí.

—Coy, coy! Una, dues, tres... coy!—Anava comptant enjoyat y poruch al hora, ab el pit pantejant y les mans remoguentse cobdicioses en el fons obscur del segret.

—Set! Set unses senceres!—

D'un brassat tornà la roba a dintre; tancà'l caxa-banch, y ficantse tot l'or dintre de la bossa de la faxa, botà escales avall.

En essent baix arreplegà'l gech, prengué la gorrota y anava a alsar la balda pera obrir, afanyós de sortir al defora a respirar llibertat, quan l'esglayà'l sentir allí arràn mateix, per la banda de fòra, un truch fort y pesat que ressonà dintre de tot de la seva ànima.

Se feu enrera esgroguehit y ab la tremolor que li vingué, ni esma va tenir de pendre la escopeta.

El truch se repetí.

—Quí deurà ser?—pensà en Jan posantse maquinalment les mans a la faxa com pera resguardarse'l tresor.

Ab el cap entontit y'l cor glassat, alsà la balda y obrí...

Mossen Lluís se quedà plantat allí a la porta ab el somrís als llavis y'ls brassos oberts.

En Jan se feu dues passes enrera y's quedà miràntsel ab els ulls esverats y'ls llavis tremolosos.

—¡Pare!—cridà en Lluís atansantshi.

Mes en Jan se feu més enrera fins a posar un peu en el grahó de l'escala y allí's quedà, a punt d'empendre escales amunt, ab el rostre contret ab visatges de por y d'esferehiment...

* * *

Dos díes feya que Mossen Lluís era arribat y en dos díes no logrà pas que son pare dexés aquell posat sorrut.

El cor del jove capellà's sentía trencar al veure l'emmurriament constant del seu pare y's dalía pera abrassarlo, pera parlarli, pera posar en pràctica tots aquells somnis de conversió ab que's passava les nits aquestos derrers anys, en la celda del Seminari.

Mossen Lluís, per les cartes del Rector, sabía be lo que passava a La Clotada. No's desanimava pas per axò, perque tenía la fè dels joves. Creya en ell, y estava fermament convensut de que al arribar al poble tot s'arranjaría. "Oh, sí! Ell parlaría ab el seu pare; li parlaría de les coses santes de que may li havían parlat; de les grans coses dels llibres que'l Rector devía ja tenir oblidades y qu'ell servava fresques en sa memoria... y'l seu pare's convertiría; obriría'ls ulls a la rahó y a la llum; a n'aquella llum celestial tota amor y benestar fins en los trànsits de més fadiga y desamor.„

Mes en Jan no hi entrava pas de cap de les maneres. Se mirava al seu noy ab ayres de temensa y d'aversió .. Se'l veya tan alt, més qu'ell; tan blanch de rostre, tan tocat en les maneres, tan solemnial en el caminar, que a n'en Jan li calía fer grans esforsos d'imaginació pera veure en ell a n'el seu Lluís esllanguit y esprimatxat d'abans. "Ell s'hagués trobat ab el fill gran, fet home, emperò home com els d'allí: colrat de cara y barroer en el fer y en el dir, potser que hauria estat cosa més de fer l'escoltarlo y entrar ab aquells enrahonaments ab que'ls homes s'entenen... emperò aquell sacerdot ab ayres de senyor, ab aquella mirada que tot ho avassallava, no era pas el seu fill.„

Y axís se'n sentía tan deslligat que ni hauría sabut com anomenarlo ni tractarlo, perque alhora que li infundía aversió li inspirava un respecte estrany que'l mantenía aturat y

sospès al seu devant. Per en Jan la presencia del seu fill al poble era un sofriment constant, una confusió aclaparadora que'l feya estar neguitós y sorrut com si desde que Mossen Lluís era allí, ell no's trobés en son centre; com si La Clotada ja no fos la matexa Clotada d'abans; com si els seus companys de jòch y de taberna haguessen esdevingut uns altres homes plens de miseries y com si ell, fins ell, no fos ell mateix.

Ab recansa tornava en Jan a casa a les hores de menjar, donchs entre-día no hi parava un instant; pensant ab que allí hi trobaría el foraster, el capellà, aquell Mossen Lluís que se li havía ficat a casa; que's trobaría allí sol entre ell y la Cisca, que també era tot'un'altra, ab l'alegría reflectida al rostre y brillejantli als ulls, mentres qu'ell, en Jan s'hi consumía de rabia y de gelosía...

Sí; de gelosía; d'una gelosía estranya de veure a la seva dòna tan emprendada del seu fill, de veure com se'l menjava ab els ulls y com se desvivía per tenirlo content y pexarlo ab els talls més triats y ab la mellor vianda...—¿Perquè havía de gosarhi tant ella ab la tornada del noy? ¿Perquè tot lo bò y mellor tenía d'esser per ell, sense que ningú fes cas del pare d'en Jan, del amo de la casa a la fi? ¿No era fill de tots dos?...

Axís les idees batallavan en son cervell capgirantli. Tan aviat se feya'l propòsit de fer com si aquell Mossen Lluís no fos ningú per ell, com li venía deria de qu'essent son fill era cosa mal feta que la Cisca se'l acaparés tot per ella.

Axò pensava, quan la Cisca tota revifada y alegroya posava en el plat blanch del seu fill una bona racció de gallina.

—Prou, mare. No podré pas acabarmho,—feu Mossen Lluís. Y abocant el plat damunt del de son pare, li feu escórrer cap al seu plat el tall escullit.

—Teníu, pare;—digué.

En Jan feu un moviment pera impedirho, però en Lluís hi fou amatent y no pogué rebutjarho.

Remugà en Jan, però's menjà'l tall de bona gana. Li satisfé l'idea de que potser en La Clotada no hi havía ningú que per dinar hagués menjat un tall com aquell.

Tot just acabavan de dinar quan se presentà a la porta'l rector acompanyat d'un senyor desconegut. Era'l padrí de missa d'en Lluís; el ricatxo de que parlava la Cisca que venía afanyós a donar a Mossen Lluis la bona nova de que a

Palau havían sabut apreciar son talent y'l nomenavan pera un alt càrrech de familiar del Sr. Bisbe.

En Jan al vèurels arribar anava a alsarse pera sortir, però en Lluís el prengué suaument pel bras y després de saludar molt afectuosament als arribats, els hi digué mostràntloshi en Jan:

—Tinch el gust de presentarli al meu pare.—

Aquell senyor li allargà la mà qu'en Jan no gosà a pendre. Estava confós y mirava de rebull, espahordit...

En Lluís amoxantlo li digué:

—Veyeu, pare? aquest senyor es el meu protector; mercès a ell he pogut arribar ahont soch.—

En Jan, sens alsar el cap, li clavà una mirada de gos esparverat y tornà a seure un si es no es apartat dels visitants.

Desd'allí observava sorprès tot lo que passava. Li semblava tot nou y cambiat. Se quedava parat de veure a la Cisca fent cumpliments; oferint el banquet de taula als dos arribats, mentres que ab una veu que may havía tingut tan plena de dolsura'ls hi deya: "sèguin, senyors, sèguin".

—¡Coy! N'hi havía per tornarshi boig! -La Cisca li semblava un'altra Cisca; al Rector, ab el temps qu'havía transcorregut sense veurel, lo trobà tot diferent. Tenía'l cap ben pelat y'ls pochs cabells que li quedavan al demunt de cada orella, eran prims y llarchs, atofadets com seda verge...

La conversa s'animà. La Cisca ab la cara radiant se'ls contemplava a tots, dreta desd'un recó. En Jan, immòvil, assegut, seguía ab el cap acotat y'ls ulls entontits, més entontits que les orelles per les que li butzinejavan aquelles coses may sentides qu'el seu fill parlava ab aquells senyors.

No ho entenía pas tot: aquell parlar tan fi, tan bonich, tan agradós era ben nou per ell, però sí que a la mellor n'entenía una y encara l'acabava de marejar més.

Allí, en aquella casa enrunada y fosca, sense rejols, ahont no hi havía entrat la miseria perque la Cisca era com era, se hi sentía parlar del Sr. Bisbe y de Palau, entenent en Jan, com si'l Sr. Bisbe demanés a n'el seu Lluis pera tenirlo a casa seva, en el seu palau. Y admirat, sentía en Jan com el seu noy deya que nó y que nó, qu'ell volía quedarse allí, si'l Sr. Bisbe no li manava altra cosa; qu'ell volía regentar aquella parroquia morta pera descansar al vellet rector.

Y llavores... oh, llavores com sofrí en Jan! El Sr. Rector ab una veu trista y somorta explicà les penes que li espera-

.van si's quedava a La Clotada; ab aquells feligresos endimoniats que'l matarían a disgustos; ab aquella gentota mal afamada que tenían aterroritzada la vall...

Y en Jan, com si's sentís ell tot sol culpable de tot allò que'l rector deya, se sentía enrogir les galtes y tremolar el cor, fins que li venía un defalliment estrany, una confusió de sentiments y d'idees que'l pessigavan per dintre ab una insistencia que'l desesperava...

De sobte's recordà qu'era l'hora de la timba. Ara estarían esperantlo, en Feliu, en Jacas, el Sidro, tots els bones pesses de La Clotada, a ca'n Pau taberner.

A n'en Jan li feu angoxa'l pensarhi; més s'hauría estimat no recordarsen y per axò no's decidí a moures.

Dintre de tot d'ell sentí una cosa estranya; com un sentiment d'aversió envers els seus companys. Pensà en la vida miseriosa que portavan y per un moment barrejant en embullada confusió les impressions que havía rebut aquella tarde, se sentí molt superior a tots els seus companys... "¿Què sabían ells de les coses que s'havían dit a casa seva? ¿Còm podían ells ni pensar ab que allí arràn mateix d'ell se parlava del Bisbe com si tal cosa? ¿Còm haurían pogut pensar ni creure que'l seu noy era demanat expressament per ell, y que venían senyors, grans senyors a buscarlo en aquell fons de montanyes?

—¡Oh, oh! Aquell Mossen Lluís devía ser cosa de valer... y era fill seu, era'l seu noy, el seu Lluiset d'altres temps... era sanch de la matexa sanch d'ell ¡coy y recoy!... Quina suhor li puntava'l front al pensarhi! ¡Y ell que volía ferlo tirar per hortolà!...

* * *

—Jo no voldría ferte enfadar... emperò per mi... vuy dir qu'es dirtho com ho penso, per mi... Deu no hi es... vuy dirte que ningú l'haurà vist, que diguessim—acabà en Jan ab prous angunies, per la por de que'l seu noy se li enfadés.

—¡Alabat sía!

—Te tórnoch a dir que pas volría que'm prenguesses per... Vuy dirte que jo hi creuría si tu ab el teu saber m'ho contessis y me'l mostressis... que diguessim...

—Sant Tomàs ho deya com vos y fou Sant;—respongué Mossen Lluís.

—Coy!—pensà en Jan.—Axís, digues que aquest Sant era dels meus. Y digues, ¿còm s'ho feu pera crèurehi?

—Va veure y va tocar.

—Coy! Axò vuy, Lluís axò vuy!—

En Lluís sentía que'l seu cor se li esponjava d'alegría... —Oh, nó! Son pare no era pas aquell dolent qu'ell havía vist en les cartes del Rector. Mentalment donà gracies al cel: Gracies Senyor que ab vostres raigs de misericordia allunyeu la fosca del meu esperit.—¡Que crudels havían estat per ell aquells derrers anys d'estudis! Quín dolor més imaginable era pera'l seu cor, el pensar que'l seu pare era dolent, era dolent, era condempnat...! Benehida sía la gracia del Senyor que aquestos miracles obra!

Y girantse altre cop al seu pare, digué:

—Es ofendre a Deu, que l'home, miserable criatura, de Ell dubti. Pecat es, pare, que l'home tinga l'urch de veure lo invisible als ulls de la carn, de palpar lo impalpable...

—Axís me dius que jo no podré veure.—Interrompé'l vell desesperansat.

—No'l veyeu, perque no voleu, pare.

—No t'entench...—Anava fent en Jan, dolguentli a l'hora el tenir de contradir tant y tant al seu noy.

—Lo veurèu, si vos plau, en vos mateix, en totes parts; en el camp y en la montanya, en el Cel y en la terra, en els arbres y en les flors, en los aucells y en els homes... Deu es en tot perque Deu es tot...

—Nó, nó... Axò no ho entench; axò no es pas lo que jo volría... Jo..., no t'enfadessis pas, vuy veure, vuy tocar;— tornava en Jan entossudit.

—Llavores la Fè no hi fòra, y pera vèurel, cal que hi sía la Fè...

—M'ho diràs tu lo qu'es la Fè?

—Deu m'ajut! La Fè es el creure sense veure... Tinguèune, pare meu, y veurèu lo invisible!—

Tan tendrament feu aquest prech que'l pobre Jan sentí un dolor a dintre seu inexplicable! En Lluís sofría, pobret, per culpa d'ell, per la seva tossudería, per la seva poca comprensió... A què preguntar tant y volguer saber? Si en Lluís, qu'era la matexa sapiencia, creya y s'explicava'l per què de crèurehi, ¿no era volguer marejar al seu fill y ferlo sofrir y enquietarlo'l volguer esbrinar lo que ell ja esbrinat se tenía? Volía ell ésser més sabi que'l seu noy?„

Axís en Jan cedí, y escoltà ab l'ànima tranquila com Mossen Lluís, animat y fervorós, ab el cor bategant a flor de llavi, segur de la victoria, anava desfent, com podia, les boyres misterioses de les eternes veritats.

Y ses paraules consoladores, enlayrades y dolses, butzinejavan a mitx entendre per les orelles y l'enteniment del vell, com música nova que axamplava l'esperit y l'encongía a mida qu'exían dels llavis de Mossen Lluís.

—Ne tindré, ne tindré, de Fè;—se deya en Jan sentintse vensut.

Ja no li feyan por els escarnots dels seus companys de taberna. Ja sentía dintre seu una forsa màgica que li donava ales pera encararse ab tots ells y fershi entendre l'error en que havían estat; se sentía apòstol de la gran idea redemptora, com se n'havía sentit abans pera predicar l'odi y la desesperació que havía regnat durant tants anys en La Clotada.

Tenía fè ab el cop de puny a la taula de la taberna; ab la seva veu rogallosa y autoritaria, ab la seva expressió y geste que s'imposava a tots els que l'escoltavan.

Una cosa tan sols l'anguniejava. Un punt negre que li entelava la clara visió que havía esdevingut en ell.

Bon punt s'havía fet el propòsit de córrer a la taberna pera explicar les coses que havía après, una amargor sobtada li invadí'l cor y'l desalentà.

Era un pes fexuch, aquell, que no se'l arrencaría en tota la vida...

* * *

A vigilies de la primera missa de Mossen Lluís, un matí en Jan no's llevà. Se trobava capolat, sens esma d'alsarse.

Mossen Lluís hi pujà apressat y mirà d'animarlo. Certament no feya pas bona cara ni tenía'l pols segur.

—Què vos fa mal, pare?—

En Jan no responía rès que s'entengués. Mormorava mots confosos; palidejava més com més anava y acabà esclatant en plor.

Plorava, plorava'l pobre Jan, com feya anys y panys que no havía plorat.

Talment el cor se trencava de sentirlo. El plor d'un home té quelcom de solemnial, de gran y imponent.

—No vos desconhortèu, pare. Axò no serà rès... ¿M'ho

voleu dir a mi, a mi tot sol lo que teniu...? ¡Apa! Jo vos hi ajudaré! ¿Cert que sentiu a dintre un malestar, un...—

En Jan clogué'ls ulls y feu que sí ab el cap.

En Lluís hi tornà.—¿Cert que hi teniu com una angoxa, com un pes fexuch...

—Sí, sí,—responía en Jan. Y, reveníntse de cop, com si's decidís, afegí entre llàgrimes y gemechs:—Sí, Lluís, fill meu, tot assò'm sento y cosa pitjor encara, que tu no endevinarías pas.—

Mossen Lluís l'animà acariciantlo.

—Aquell, día—seguí en Jan,—aquell día que tu vas arribar, jo acabava de fer... de... de robar... Sí, Lluís, de robar les unses, las set unses d'ella, de la teva mare.—

Un singlot l'interrompé y durant un bon espay de temps quedaren abdós silenciosos, sentintse no-més que'ls sotrachs del pit del pobre penedit.

Després, com si la seva deria fos no més que la de cuytar a buydar aquelles costoses revelacions, tornà:

—Aquell mateix día, a la tarde, mentres tu eras a la rectoría... sabs, a la matexa tarde, les vareig perdre totes a ca'n Pau, totes, ni una malla'm quedà. Tot fugí com per art d'encantament..... y ella, ella ho sab tot, y no m'ha renyat, ni m'ha dit rès, ni...

—La mare ho sab?

--Sí, sí; ho sab tot. Avuy al llevarse ha obert la caxa; la ha trobada esbotzada del pany y... y no ha dit més que "Alabat sia Deu!" Axò trenca'l cor, Lluís; axò acaba les forses... Després he sentit desde aquí mateix com treya la roba, com obría'l segret y com tornava a dir "¡Alabat sia'l Senyor!"... Y se'n ha anat y no ha dit rès més... y jo no he tingut esma d'alsarme, ni vergonya de trobarme ab ella, ni ulls pera miràrmela... Deu meu!—acabà gemegant el pobre Jan.

En Lluís el dexà plorar. Les llàgrimes calmarían aquell tràngul, aquella tempesta de remordiments y angoxes. Feu reposar la testa grisa del seu pare demunt de son pit amorós y, conexent el remey per aquell mal, comensà a arruxar de paraules consoladores de perdó y misericordia l'esperit flagellat del penedit; y a mida que, com regalims de mel, anavan exint de sos llavis, l'espérit d'en Jan s'asserenava y aquelles matexes llàgrimes amargantes de remordiment esdevenían ara dolses com arrop y flonges y suaus com pluja després de sequía.

Oh! quín benestar, Deu del Cel, el qu'experimentà en Jan llavores!

Consolat y aconhortat, se sentía tan rebé que son cor se li removía joganer com si una nova jovenesa s'hi escorregués per ell.

Sentía, emperò, el cap enterbolit, com si li fugís y's gronxés entre boyres...

Mossen Lluís no'l dexà llevar. Va parlar de febre y de quietut y de que calía posarlo ben fosch pera que reposés.

"Febre? Quietut? Foscor?"—pensà en Jan.—Ell ho deya, en Lluís ho manava, calía crèurel, emperò la errava, la errava de mitx a mitx el seu Lluís. ¡Si's trobava bò com may! Si de tan be, de tan rebé com se trobava, sentía com si'l cap se li axeribís tot sol y corregués, corregués cap als núvols: volant com un aucell!

Es clar qu'entre núvols les boyres entelan la vista y'l pensament s'embrolla y les idees s'empaytan y's fonen y tornan com si joguessin a fet... Emperò, per lo demés ¡que be y que rebé's trobava en Jan en mitx d'aquella estranya somnolencia...

Tan rebé, que no s'adonà de com el seu fill ajustava'ls porticons y de com se li asseya al costat del capsal.

Tampoch axò tenía rès que veure..... ¡Estava tan enfeynat el pobre Jan allí dalt de la nuvolada!

Desde'ls cims de les boyres, veya allí baix de tot, La Clotada, fosca, estreta, encongida y degollada entre montanyes, com si fos el clot més fondo de la terra..

Desde allí veya al seu poblet, trist y espellicat, fosch com una gola, ab ses cases negres y fumades y ab sos boscos tenebrosos y atapahits. Veya a n'en Jacas com si fos una formiga, y a n'en Sidro y en Jordi com dues cuques perdudes... y a tots els demés apilotats, diminuts, a la porta de ca'n Pau taberner, goytant amunt, amunt, encamallantse uns ab els altres, pera vèurel a n'ell. ... y no'l veyan pas per més que miressin... ¡Còm hi reya en Jan ab la poca llargaria dels ulls de ratolí dels seus companys.

Emperò axò no era rès. Lo bò ara vindría, ara mateix quan Deu, gran y resplandent, baxaría a La Clotada a visitar al seu noy, al seu Lluís...

—¿Ja teniu la casa ben endressada? ¿Ja està tot ben arranjat? ¿Ja haveu gornit el nostre quarto? ¿Ja haveu ado-

bat aquell pany de la caxa...? ¡Oh, oh, sobretot aquella tanca no vos la descuydesseu pas!—

Y ell, ell mateix, en Jan, sentí com Deu li cridava: —¿Ja está tot?

—Sí, Senyor Deu meu... Lluís! Cisca! corrèu, corrèu que ja vé Nostre Senyor!—Y seguidament en Jan vegé com l'espay s'omplía de resplandors que ferían la vista, y com tota aquella claror blanca y enlluhernadora queya sobre La Clotada, inondantla, esclarintla...

...Mossen Lluís axugà amorosament el rostre amarat de suhor del seu pare.

Lo prengué del pols y tornà a cotxarlo cuydadosament...

* * *

La festassa que pera la primera missa de Mossen Lluís s'amanía, tenía d'allargarse pera més endevant.

En Jan anava de mal en pitjor. L'havían sagramentat y ja ni'l metge de Colldeneu que venía *dia per atri*, confiava ab sos remeys, ni Mossen Lluís se refiava d'altra cosa que de la misericordia divina.

Entre tant, els companys d'en Jan estavan neguitosos de valent.

Sense ell no's feya rès de bò a ca'n Pau taberner. Les vetlles eran mortes y ensopides; el jòch era de poques vistes: no's perdía ni's guanyava un quarto perque... no n'hi havían. D'ensà de les set unses d'en Jan, que ningú entenía com se havían fos, no's lluhí més moneda grossa a ca n Pau.

Tot eran miseries: miseries perdudes, miseries guanyades, y a la fí tot perdut. Tot se quedava a la taberna; tot se fonía en el grexùm d'aquella taula desballestada.

Era un aborriment cada nit: Si's tractava d'enrahonar, dirías que no hi havía llengues en les boques d'aquells mussols de nit. No sortía rès de bò; rès que valgués la pena d'escoltarse. Ni's cuydavan tampoch de renegar perque no'n sabían ni de molt com en Jan. ¡Fins les parets devían anyorarlos aquells renechs lluhits! Allò era renegar!

Els primers dies de la malaltía d'en Jan, no sabían què pensarne de la seva ausencia de la taberna.

—Potser el capellà'l reté a casa,—deya un.

—Potser que l'hagin tombat;—feya l'altre.

Y no sortiren de dubtes fins qu'en Sidro portà la nova de que aquella nit el combregavan.

—Dòs està mal de debò!—feu en Jacas.

—Contan que no passarà de dos díes.

—Tronxo!—exclamà aquell. Y tots els demés, ab la cara emmurriada's quedaren silenciosos, ensopits com acofats pel pès d'una gran desgracia.

Aquells homes que més d'un cop havían tremolat al esclat d'un cop de puny d'aquells qu'en Jan plantava a la taula, sentían ara dintre seu una lley de desconhort estrany, com una fredor de solitut, de desamparament, de feblesa d'esperit, com la que deu sentir el soldat que queda sol en mitx de la lluyta, enfront del enemich y al descobert.

En Sidro fou el primer de parlar.

—¿Y si hi anessem?—digué.

Tots ronsejaren indecisos.

—Y'l capellà...?—va fer en Jacas.

—El capellà... el capellà es en Lluís. Jo l'he tingut a coll a centes de vegades.

— Si anem a mirar axò, — replicà en Jordi, — me recordo dels milers de cops que ha jugat de criatura a casa ab el marrech meu que va morir... Li agradavan els polls a n'en Lluiset, y jo gayrebé sempre'n tenía posada.

—Dòs, au, anèmhi y aquests qu'entrin al devant.

—Nó, nó; tots junts!—

S'hi trobaren que no se'n adonaren.

Tots, al serhi, se sentiren possehits d'un temor y d'un respecte estrany, que ni gosavan a badar boca.

Talment, Mossen Lluís era tot un home. D'esquitllentes com l'havían vist aquells murrissols, no s'afigurava be la tossa d'aquell xicotarro, ni la seva alsaria, ni'l seu posat de bon mosso.

Y lo bò era que d'aquell cos replè y fornit y d'aquell coll de brau ne sortía una veu dolsa, sens esser feble, agradosa y plena de franquesa, que feya perdre la por al més mandria...

—Sí, sí, Lluís... vuy dir, Mossen Lluís; avuy ens quedèm aquest y jo a vetllar. Demà que's quedi en Jacas y en Pau... Pas caldrà que tu... que vos... que vostè s'hi quedi, ab lo cansat que deu anar d'aquests dies...—

En Pau volgué ser dels de la primera nit, y's quedà ab en Sidro.

Qui l'havía vist a n'el pobre Jan, y'l veya ara! Tenía sols pell y òs. La barbota llarga y'ls llavis tirant a negre, que semblava més del altre món que d'aquest.

Certament que feya pena de vèurel al pobre Jan...

Axís, aquells homes s'anaren partint les nits, fins que una, al punt d'haverse sentit dotze hores, en Jan se trontollà en el llit.

—Què vols Jan?—li feu en Sidro.

—Qui ets tu?—preguntà'l malalt.

—Soch jo... som aquest y jo...—

El malalt probà de miràrsels, però la seva mirada térbola se perdé en les ombres del quarto.

Al cap de bella estona, el malalt se remogué de nou.

—Y donchs, l'heu vist?—mormorà ab veu feble y trencada.

—A quí vòs dir?—va fer en Sidro, mirantse esverat a son company.

—A Ell! a Deu!...—

En Sidro sentí córrer una gelor per totes les venes que'l feu extremir.

—Be, càlla y repòsa...

—L'he vist, jo l'he vist,—anava mormorant el malalt. Y ho repetía ab una insistencia esglayadora, com endevinant que no se'l creyan y pensant a l'hora que pera férloshi creure lo que deya, li caldría pegar cop de puny al demunt de la taula y fer botar els gots y la tassa, com feya en la taberna pera ferlos creyents de lo qu'ell deya.

Els dos companys se sentiren possehits d'una por inexplicable... ¡Si sería càstich de Deu!

El malalt volía parlar més: obrí'ls llavis... emperò no ne exí rès. Després clucà sos ulls entelats y vidriosos y dexà caure de nou acofat son cap en el coxí...

¡Quína nit aquella! Les hores que llargues, y'l fret que viu y enllagastat en els òssos!...

. . . .

Era ja ben entrada la matinada quan en Jan se remogué de nou.

Somiquejà breument y tornà a quedar immòvil.

En Sidro, qu'era entès en coses de malalts, s'espahordí del posat d'en Jan.

S'hi atansà poch a poch y sentí com el seu respir se feya costós, com si arrossegués un rogall profon...

La Cisca entrà en aquell instant. Se goytà al malalt y esdevingué la pobre, groga y esferehida.

—Noys, qu'en Jan se'ns mor! – exclamà atribulada.

Mossen Lluís aparegué a la porta del quarto.

—Lluís! Gòyta... míratel!—cridà la pobre Cisca desolada, llensantse en brassos del seu fill.

Aquest s'atansà a n'el llit.

—Pare!—cridà.

En Jan obrí'ls uils somorts.

—L'heu vist?—preguntà ab un rogall ab prous feynes comprensible.

Y altre cop la seva mirada brillejà per un instant.

—No'm creyeu? – tornà'l malalt ab veu del altre món...

Sense que Mossen Lluís ho pogués evitar, en Jan se descotxà sobtadament; alsà'l puny clos com si taula tingués al devant pera descarregarlo, y'l bras caygué al llarch del seu cos, làs, sense forsa, pera quedar immòvil pera sempre més. .

SEGON ACCESSIT AL PREMI DE LA COPA

JUP!

La mort del nen.

La vida del Jup, de felissa qu'era tenint per amo al bonàs d'en Joan, se tornà molt més felissa encara d'ensà del naxement del petit Jordi.

El gossàs ne tingué una gran alegría de la vinguda del nen. Tan gran alegría ne tingué, que ni temps li queda de plànyers de la mort de la pobre mare que ab sa vida pagà la del infant nat.

El Jup era una bestia noble y respectable. Era gros, atofat de pel, ab un mitx tò tirant a bronze y ab tendencia a esblanquehirse cap a les extremitats. Li donava un gran aspecte la tacassa blanca que li agafava tot el pitral robust.

Son cap hermós, planer y decorat per dues molsudes orelles que li queyan indolentes arran d'ulls, era animat per dos ullassos serens y dolsos que tenían a l'hora magestat de rey y llampegueix de pare bondadós. Caminava pausat, repenjant còmodament son cos pesant a cada camada, ab cert ayre venerable.

El primer cop qu'ell, qu'en Jup, s'adonà de que hi havía a la casa'l petit Jordi, fou una tarde de Novembre. Li costà ferse un tip de bordar y rebre un reny del amo pera que callés. Sempre més se n'ha recordat, perque a ne'l Jup els

renys li entravan ben endintre. No era pas un gos d'aquestos malcriats que tant els hi fà que'ls diguin ase com bestia. Rarament el tenían de renyar dos cops pera una matexa cosa.

Però aquell día en Joan no tenía rahò de renyarlo. Era tan malcarat l'home que duya'l bressol, qu'en Jup cregué qu'era complir ab son dever el rèbrel a lladruchs.

Quan en Joan el renyà, callà obedihent, y ab la cua arran de terra, seguí desconfiat al home cap al quarto y no'l dexà d'ull fins que fou fòra de casa.

El bressol dexà admirat al inteligent gos. Era com un llit, com una caxa de fusta pintada, que al dexarlo a terra's gronxava d'un costat al altre. De primer cregué'l Jup que'l moble anava a caure; desprès, quan vegé que sols se balancejava, se'n alegrà tant, qu'entrenat pel moviment l'anà seguint al compàs ab el seu cap hermós.

Era divertit aquell moble...

Al cap de poca estona aparegué una dòna ab un feix de matelás y roba y gorní'l bressol. Darrera d'ella vingué l'amo ab un envolum als brassos que dexà cuydadosament al demunt, tot cotxantlo.

El Jup anava seguint ab els ulls estranyats totes aquelles maniobres... Desprès tothom se'n anà sense dirli rès à n'ell, ni avisarlo de si allò que li dexavan era cosa de guardar ò nó.

Tingué'l pressentiment de que sí, y esperà.

Axís estigué forsa estona, fins que'l sobtà un gemech sortit del bressol. D'assegut qu'estava 's posà dret de cop. Goytà d'ahont havía sortit el gemech; esguardà la porta del quarto, y veyent que no venía ningú's decidí a atansàrsehi.

Goytà, al serhi aprop, y's quedà tot parat al trobarse ab una carona remenuda y malmirrosa que sortía del tou de blancor dels llensols.

S'hi atansà més y ensumà. El nen havía tret les manetes y clohent els ditets se rascava'l seu nassó diminut. El Jup tornà a mirar cap a la porta. Desprès tornà a ensumar, tocant gayrebé la carona del petit Jordi, y per fi, treyent la llengua, li feu uns manyachs petits y delicats, talment com si comprengués que no era cosa d'anar de barroer.

El petit amagà les manetes a cuyta-corrents, y clavà esparverat sos ulls de conillet en el cap voluminós del Jup. La seva boqueta's contragué, vacilà, y anava ja a arrancar en

plor, quan el Jup, apoyant suaument son cap demunt del tou de roba, degué ferli pessigollas, puig el nen esclarí la mirada y somrigué deliciosament.

Axís, apoyat de barres en el toù del bressol, s'hi trobà tan be'l Jup, que hi romangué bona estona...

El petit Jordi s'havía adormit ab un somrís plàcit als llavis. Cuydadosament, el Jup s'apartà y anà a jàures al bell costat del bressol.

En el dintre dels gossos hi deu haver bona cosa d'axò que'n diuen bons sentiments. El Jup era dels que més ne tenía y en forses ocasions ho havía ben demostrat. Es per axò qu'en Joan se l'estimava tant a n'el seu Jup

Hauría estat cosa de veure, si la dòna no s'hagués quedat en el trànzit, les alegríes que hauría portat a n'aquella casa la vinguda d'en Jordi y les ocorrencies ab que s'hauría fet la conexensa del gos ab el nen. Però ara'l pobre Joan no estava pas per alegroys ni sabía a punt cert si'l tenir un fill era cosa de riure ò de plorar.

Tant com l'havía esperat ell al petit hereu, y ara que'l tenía, se trobava tot cor-caygut y desmenjat, y es qu'ell no hi havía pensat may ab que tenía de quedar sense dòna en el mateix instant en que la vida de casat comensava a tenir que veure.

El gos, pel contrari, estava fet un beneyt d'alegría. Ja la trobà a mancar ell també a la mestressa, però axò pensà que devía ésser cosa natural, quan en lloch d'ella havía exit un marrech tan festós com aquell dimoniet de Jordi. ...No vos riguèu del bon Jup. Se passava les nits ab un ull obert y un de tancat esperant l'hora de obrirli les portes del hort, pera pujar a dalt a donar el bon matí a son amiguet. Sols de quan era cadell podía recordar el Jup esperonaments tan grans pera arribar a l'hora de la llibertat.

El petit Jordi s'havía fet també un gran amich del gos. Ja no li feya por aquell cap grossàs, ni aquella llengassa molsuda; ben al indret, tot just el veya entrar tan altiu y axerit, ab la cua alta y bellugosa y les orelles adressades, alsava ses manetes, allargantles cap a n'ell com si li demanés caricies. El gos se feya pregar *pera fer broma*. Feya com qui avensava y a mitx camí del bressol s'aturava sobtat; estirava ajassades les potes devanteres fins a tocar ab el cap a terra, y tornava després enrera goytant inteligentment..... Y'l gos hi trobava un bò sentintlo riure; perque lo que més

feya riure a n'el petit Jordi era la positura aquesta del Jup: lo cap ajupit y'ls darreres enlayre.

Quan ja li havía fet gruar forsa les festes, el Jup s'hi atansava enjogassat; li feya manyachs paternals ab la llengua y llavores el nen se cotxava rihent, probant inutilment d'amagarse, perque'l gos era prou habiliós pera descotxarlo y seguir rentantli la cara y'ls brassets, tous com una mantega... ¡Còm s'hi regalava'l Jup ab aquell be de Deu de tendressa!

Era hermós, molt hermós aquell fer del Jup ab el nen. Tan hermós era, qu'en Joan hi trobava un consol d'allò més de vèure'ls jogar tan amistosament. S'hi embadalía mirantlos, y moltes voltes fins havía fet brotar de sos llavis un somrís de dols agrahiment envers la noble bestia.

El Jup, per sa part, li va pendre tant afecte, que ara, tenint el nen, no s'explicava com havía pogut viure tant de temps sense ideal, ni rahò de viure. Com si ho comprengués que aquell ninet tenía de menester un caliu, el Jup se creà la obligació de proporcionarli. Y era ben cert que per en Jordinet ho feya més que per ell mateix, ab tot y disfrutarhi també forsa, puix d'ensà que tingué aquella bona amistat a dintre casa, dexà de cop tot divertiment y fins dexà de ferse ab els gossos amichs del barri.

Ni'l Colom, ni'l Petit, ni'l Tom, ni la Sultana, vegeren més al Jup en forat ni en finestra fins que un día que matinejaren més, al passar pel devant de ca'n Jup, el pogueren atrapar en el moment que'l gossàs esgratinyava impacient la porta que donava a dintre de la casa.

Al vèurel, tots s'abocaren a la rexa d'entrada del hort pera preguntarli y demanarli comptes del seu refredament. El Colom entafurà'l morro pel rexat y dexà sentir un udol gutural ab cert deix interrogatiu. El Petit, enfilat de potes devanteres al empit de la rexa,'l cridava baladrerament.....

—¡Jup! ¡Jup!—feya ab la seva veu dissonant y escandalosa. El Tom, un gos d'altura, com el mateix Jup, no *deya* rès, però ab els ulls ab que se'l mirava no era gens costós endevinar qu'era dels més ressentits. Y, per fí, la Sultana, preferint llubir la *posa* que descompòndres ab lladruchs mal educats, no feya més que donar voltes pel devant del rexat, fentse veure y fent com qui no veya, ab posat de princesa ofesa, orgullosa y altiva.

A n'el Jup li dolgué molt no poguer estar per ells. Al

sentirlos baladrejar se girà sobtadament, però's quedà indecís sense saber què fer, al mitx del hort, assegut magestuosament, goytàntsels a tots sens afectació, com el ser de conciencia nèta que sacrifica les convencions de la amistat y del companyerisme pera complir debers enlayrats y respectables.

Els gossos amichs eran vulgars *(canis vulgaris* ab tota l'extensió del mot), y prenent a desayre'l silenci del Jup, comensaren a demostrar son enfado ab protestes traduhides en lladruchs. La Sultana, vegent que no's feya cap cas de la seva estudiada *posa*, comensà a udolar tristament, y darrera d'ella tots esclataren a lladrar sense tò ni sò, movent un brugit del diable...

El Jup, immòvil fins allavors, tingué un moment de suspensió... ¡Oh! si'ls gossos amichs haguessin sabut lo enlayrada qu'era aquella suspensió!... Se li havía acudit de sobte que'l nen podía despertarse ab aquell brugit desentonat, y, alsantse sobtadament, disposat a evitarho, corregué cap al rexat ab actitut amenassadora.

Instintivament, tots se'n apartaren, anant a bordar dues passes més enllà. La Sultana fou la única que l'esperà, refiada de la noblesa del Jup, que no se les hauría pas ab famelles...

. . . .

El pobre Jup no se'n sabía avenir.—¿Per què aquell senyor foraster, desconegut, havía de donarli aquell cop de peu, ab tanta desconsideració, al entrar aquell matí en el quarto d'en Jordinet?

Dret, ab la cua cayguda, mirant de rehull, estava'l pobre Jup després d'haver rebut l'ofensa, no sabent si son deber era callar ò anar a mossades ab aquell senyor tafaner que no feya més que mirar y palpar al seu estimat Jordi, sense que l'amo li digués paraula.

Axís passà una bella estona. El senyor seguía tafanejant com si tal cosa; l'amo, en Joan, ab el cap cot y'ls brassos cayguts al llarch del cos sense badar boca, y'l Jup miràntsels a tots dos desde'l dintell de la porta, estranyat de que l'amo no l'hagués defensat del mal tractament y de que'l nen se dexés tocar sense dirhi rès... ¡Oh, si'l Jup hagués vist que l'amo no hi estava conforme ab les tafaneríes de aquell senyor, ab quín dalit s'hi hauría abrahonat.

Però l'amo no semblava tenir esma de rès.

Després de bona estona, aquell senyor sortí seguit d'en Joan, y al passar pel seu devant el Jup s'extremí. Aquell senyor el signà tot dihent coses que'l Jup no entenía, però que be prou pressentía que anavan contra d'ell... Y l'amo, aquell amo sens esma, de tot deya que sí, que sí, sense ni fer cas de la mirada pregadora que'l Jup li dirigia.

Quan foren sortits, y trobantse'l Jup tot sol en la cambra, sentí una amargor may sentida dintre seu. Com si fes cosa mal feta, ell, que abans tan confiadament ho feya, se atansà al bressol.

El nen dormía. Però dormía d'una manera estranya: estava encarcaradet en son llit, les manetes demunt de son pit, ab els punyets closos y respirant fadigosament.

El Jup, ab les orelles pancides y la cua arrossegant, ensumà dos ò tres cops. Desprès, mirant de rehull cap a la porta, s'atreví a llepar poch a poquet aquelles mans estimades.

El nen obrí'ls ulls esmortuhits y comensà un somris que's glassà en sos llavis. Obrí les manetes y, fent un esfors, allargà'ls brassets, ensorrantles amorosament en el tou del coll del Jup.

El gos se dexà abrassar, y en aquesta positura se quedà pera complaure al seu amiguet.

No sab el temps que hi estigué. El nen s'adormí ab la escalforeta que'l Jup li donava, y'l gos, si no dormía s'hi trobava tan rebé que s'havia dexat caure en la somnolencia tan peculiar en els gossos d'enteniment.

Sentí un caminar de puntetes darrera seu y una mà que's posava al seu demunt. Era l'amo que'l treya crudelment d'allí, sense dirli rès, sense ni dexar despedirlo del nen.

Lo portà cap a l'hort; tancà les vidreres que donan dintre, y allí comensà'l calvari del pobre Jup, el calvari de la solitut y del silenci, del no saber rès, ni veure rès, més que la dòna que li tirava malagradosa els sobrants dels àpats.

¡Quantes hores d'angoxa y d'anyorament passades en aquella barraca encongida y per aquell hort mal cuydat! ¡Quants passeigs monòtons y ensopits per aquell caminal vorejat de mahons y *decorat* ab mongeteres assedegades!.... ¡Quantes estones de tenir els ulls clavats en aquella finestra de dalt sense vèurehi may rès; sempre aquells porticons ajustats badant un pam no més... Un pam! El Jup arribà a tenir noció de mida, perque sols de veure un día que'ls porticons

eran un xich més ajustats, el gos sentí dintre seu que se li accentuava la pena y la melangía...

Tampoch ne sapigué rès de lo que volía dir que la finestra fos més closa. El pobre Jup se decandía, se decandía a mida que'ls díes passavan. ¡Quantes voltes de pensar ab el seu Jordinet y ab els díes de goig que havían passat!

¡Quína tristesa y quína amargor li causava que'l tinguessin ahillat, ell, que tanta part prenía en la malaltía del nen! .

Ja no tingué més voluntat de callar. Era massa crudel lo tenir de sofrir en silenci.

Desde que pensà axò, se passava les nits udolant tristement; cridant al seu Jordi; dirigint sos udols cap a la finestra ajustada.

Sos ulls s'havian tornat molls y tristos; ses orelles s'havían fet més pesantes, y la seva cua cayguda restava immòvil.

¿Quants díes hi passà? El Jup no ho sabía Però sí que sabía qu'eran lluny, molt lluny, aquells díes bonichs de llibertat, en que podía córrer cap dalt a veure l'amiguet estimat. Sabía que feya temps, molt temps, que no havía vist aquella carona riallera y que no havía sentit el palp d'aquelles manetes tendríssimes. Sabía que'ls díes solitaris y les nits eternes se succehian insistents, sempre iguals y sempre tristes.

Y udolava, udolava'l pobre Jup ab guturacions melangioses que omplían el vehinat de pahorosa superstició...

Un día sos ulls se clavaren admirats en aquella finestra. Una resplandor desacostumada feya pensar que a dintre hi cremavan llums, ben al revés dels altres díes, que tot just s'hi distingía desde baix la migrada claror de la xinxeta.

S'hi estigué bona estona mirantla...

En veritat que la cosa era ben nova. Sovintejavan les ombres passant per devant d'aquella claror, y essent ja nit plena, se sentiren remors dintre de la casa y passos d'amunt y avall.

Quelcom debía succehir d'extraordinari.

Aquella nit el Jup la passà més distret, no se li feu tan eterna, però no dexà d'udolar, y fins lladrà'l pobre Jup aquella nit ab l'esperansa de que'l sentirían.

Ben al indret d'axò, passà la nit sense que ningú's recordés d'ell, y, lo que fou pitjor, es que ni al ferse de día se'n recordaren.

Endebades esperà'l menjar aquell día. La dòna no's dexà veure gens, ni ningú s'atansà al hort.

Axò l'entristí molt, y conegut el tarannà del noble Jup, no hem pas de creure que fos per la materialitat del no menjar.

Aquell día's sentí més ahillat dels amos, més sol en sa desgracia, més abandonat en son anyorament. Vensut per la sòn y la debilitat, se dexà caure en el jas y dormí.

Tampoch sabría'l Jup el temps que passà dormint. Despertà al soroll d'una finestra que s'obría. Botà apressat y clavà sos ulls en la finestra del quarto d'en Jordi, qu'era oberta de bat a bat.

Després sentí com n'obrían d'altres de finestres, fins a dexarho tot obert. El Jup esperava, esperava confiat, esperansant qu'aquell moviment acabaría ab el seu esclavatge.

Finalment, sentí forfollar en la vidrera del hort.

Ab els ulls brillants clavats en aquell indret esperà que s'obrís. Y s'obrí tota de bat a bat. Equivocadament, havía cregut que sols s'obriría pera dexar pas a la dòna que li portava la menestra... mes ningú sortí y la porta quedà ben oberta.

Tant desitx ne tenía d'entrar a la casa, que l'alegría'l sobtà. S'hi atansà poch a poch, mirant a dreta y esquerra com si ho fes ab recansa... Mirà cap a dintre y no va veure rès, ni rès va sentir. Llavors sos ulls s'animaren, les orelles se li avesparen, y emprengué una correguda decidida cap a dalt, plè d'afany, ab la llengua molsuda enfora y la cua enlayrada com en sos mellors temps.

Al ésser a la porta del quarto d'en Jordi, esbufegà arran de terra, repenjà una pota en la porta y obrí botent cap dintre decidit.

De la embranzida anà a tocar del bressol. Ensumà impacient, adalerat; alsà la roba ab el morro... y'l bressol era buyt!

Fins per un gos ha d'ésser desconsolador l'espectacle d'un bressol buyt!

El Jup quedà ab actitut indecisa. Pantejant encara, resseguí tot el quarto ab una mirada inexplicable... Després avensà insegur, donà un tom per la cambra, tornà a guaytar el bressol; arribà fins a la porta, y allí, allargant el seu cap hermós ab expressió de terrible angoxa, dexà sortir un udol llarch, interminable, ab inflexions tristíssimes...

Tornà després a la vora del bressol y esperà ab el cap cot y decandit. Anà per comensar un altre udol y, abans de acabar de sortir, se fongué en un rogall que ressonà fúnebrement dintre del pit del pobre Jup.

Donà una darrera mirada al entorn y, blincantse de potes de derrera com si li manquessin ja forses pera tenirse dret, repenjà son frontal ample y hermós en la matexa barana del bressol buyt, quedantshi axís immòvil y quiet, ab tossuda passivitat...

PRIMER PREMI EXTRAORDINARI DEL CONSISTORI

LA SELVA ANIMADA

Albrecht Dürer.

Tremolosos d'amor, els dos avansan
pel caminal de la odorant foresta,
y demunt ells, ab efusiu murmuri,
el bosch apassionat de tots els somnis
y de tots els poemes, se desplega,
resseguint la canturia misteriosa
de la incompresa y maternal natura.
El cel, per les clarianes, dexa veure
faxes brunes de porpra vespertina,
que semblan, en la pau de l'hora augusta,
immenses draperies victorioses.
Y mentres, sens rezel, els dos penetran
per la sagrada quietut propicia,
en l'ombra pensativa se despertan
les ocultes mirades de les coses.
Tot reviu.
Sobre'ls fons de l'espessura
se badan ulls d'insomni que contemplan
ab absorta expressió l'amor que passa;
se'ls veu lluhir, tot esbatent, boyrosos,
el vel de la darrera somnolensa;
y's fixan ab magnètica mirada

sobre'l pas dels Aymants. El bosch s'anima
d'una estranya vivor. Les rels monstruoses
recobran la energía que perderen;
serpejants-se redressan y desclouen
un parpre llonge, conglassat, horrible.
Les soques se cobrexen de parpelles
per hont guaytan la vida mil incògnits
esperits qui ressenten la esglayosa
presencia de la mort. A cada fulla
una visió s'hi posa. Y formiguejan
per la verda espessor del bosch ombrívol
els ulls vidriosos, plens d'espant, agònichs,
com si's vegés el bosch de les driades,
vegetals y divines presoneres,
ò la dantesca selva dolorosa
hont cada tronch es un etern suplici.

Mes rès distreu als Amorosos. Passan
entre'ls exams immòvils, sense veure
les miriades de vides que'ls contemplan,
ni sentir la visió dels sers atònits
que demunt ells golosament se fixa.
De les branques s'envolan cabelleres
d'ofídiques gorgones, y relluen,
tragicament, en l'ombra inexplorada,
les flamejants pupiles de Medusa.
En les serres llunyanes y fulgentes
l'ànima condormida se desperta
dels extingits volcans, y a cada cima
s'encen de nou la ullada somniosa
dels vells cíclops vensuts; les nuvolades
s'envolan en columnes de fumera
dels cràters anhelants, y ab aureoles
de resplandor olímpica coronan
el front petrificat de Polifemus.
Les agulles dels pins, com a tentacles
de grandiosos crustacis, se retorsan
y s'allargan, mostrant a cada punta
una nina d'ull vert, humit de somni,
d'hont se despren, escrutador, sinistre,
un raig fosforescent.
Tot parpelleja.

Les esfumades gradacions qu'en l'ombra
de les fulles s'amagan, son com iris
de pupiles olioses que centellan
escorcollant el món. En l'ayre sura
una ardorosa emanació de vida.
Y ab la florida d'ulls, esgarrifosa,
sembla un camp de follets la gran boscuria.
Cada fulla del bosch es un oracle
qui pensa eternament una resposta.
Les branques retorsudes, doloroses,
son sibiles glassades en l'espaume
suprem d'una visió desconeguda,
que se repenjan, esperant la pròxima
trobada del Amor ab sa companya
la dolsa Mort, qui eternament vigila
en el fons misteriós de cada ruta.
Les roques gegantines, que rodaren
de la carena dels turons, axecan
vagues gropes d'esfinx, y entre llurs tosques
fesomíes de pedra se destrían
al bell mitx d'unes òrbites de marbre
vívides lluentors qui se bellugan
en desficiós afany ò se concentran
en visions esglayades y terribles.

Mes rès altera la gentil parella,
y passan els Aymants davall les voltes
de la selva sens fi; callats trascorren,
mesclant entre frenètiques besades
en les àvides boques els somriures.
Dels ulls oberts no veuen les fileres
enceses crudelment en la foscura,
ni dels esguarts ressenten la ferida
brutal y rencorosa que'ls travessa.
Y al entorn, les mirades de les coses
els van seguint ab obsessió macabra,
com si vegessen sota la superba
vitalitat del jove ò la frescura
de sotil poncellatge qui colora
la celestial donzella, el terrorífich
descarnament futur de les osseres.
Y per sobre les testes qui s'ajuntan

del galan y la blanca damisela,
coronades d'una aura lluminosa,
guaytan entre les voltes atapides
de la arbreda vital dos ulls encara,
més esglayosos, més badats, més tètrichs,
que may veurà ningú. Son la mirada
de la secreta Norma de la vida,
que vagament regeix les tenebroses
destinacions humanes, y deposa
pels caminals eterns una ombra negra
sobre'l trist vianant, y se difuma,
extenent sobre'l fons dels precipicis
el mantell de les boyres misterioses
hont s'entreveu confosament, en somnis,
el pas de les deitats desconegudes.

Sota'ls ulls vigilants, crudels, hipnòtichs,
avansa, avansa la gentil parella,
y en l'ombra va perdentse, va perdentse,
vers les fatals destinacions futures.
Y derrera son pas, el bosch recobra
la primitiva quietut; s'apagan
les ullades terribles, y retorna
la vasta selva a son repòs, tranquila.
Sols queda, en la dolsor de l'hora augusta,
ressonant vagament, la fervorosa
cansó qu'elevan els fidels ramatges
a la incompresa y maternal natura.
Entre les ombres, mares del Misteri,
fresquívols llunyedars, camins sens terme,
dins la espessura mística se fonen.

ACCÈSSIT AL PRIMER PREMI EXTRAORDINARI DEL CONSISTORI

HIVERNENCA

Fugim com els pastors, etc.

Ja baxan els pastors de les montanyes
dexant abandonades les cabanyes;
a la empenta del torb se descabellan
els abets enrampats y s'encastellan
les boyres reinflades
pel demunt les carenes mitx nevades.

Ja baxan els pastors y al seu darrera
els isarts van pujant per la cinglera;
les llopades udolan famolenques,
per les baumes dels llachs dormen les tenques
y en l'ayguamoix de les glassades clotes
de fret se van morint verms y granotes.

Tot fina, del hivern a la besada.
La dolsa vall, bressada
pel ventijol puríssim plè d'aroma,
desde'l pregon fins a la rossa coma
es un llensol de glas de forta gruxa;
en lo gorch fantasiós, canta la bruxa
sota un tou de falsies, luxurioses

cansons desconegudes y boyroses
en l hora aquella de la nit obscura
en que espolsan els duchs sa envergadura
pel mitx les branques mortes
dels roures entumits de soques tortes.

Y l'hivern, de cap blanch, va fent sa vía
ab tota l'amplitut de sa follía,
desfullant ilusions de blanques ales
y gelant les cansons de les cigales
y'l plor del rossinyol per la gerdera;
y mentres va cayent la neu lleugera
amortallant la terra despullada,
los pastors amagats sota teulada
esperan ab paciencia que s'acabi
l'hivern ferreny que son delit atura
y al entorn d'un bell foch, entona'l llavi
la cansó del terrer flayrosa y pura.

Fugím com els pastors, esposa meva,
dels llochs aquells de primavera morta,
arraulímse a la llar ahont cruix sens treva
la fusta seca de l'alsina forta;
rodegèmnos dels fills, texím rondalles
y abrassèmnos ben fort que'l caliu manca,
tu y jo som lo socall, ells son la branca
y'l fruyt sedent de goigs y de rialles.

Y axís ben acostats, dexèm que en terra
cayga la neu ab abundó' impensada;
rè hi fa que's glassi nostra vall y serra
mentres demunt del front, una besada
sentim dels fills, a l'hora desitjada.

SEGON PREMI EXTRAORDINARI DEL CONSISTORI

LA SOTANA VERMELLA

QÜENTO

«Qui s'ho creu, qui no s'ho creu,
com m'ho van contá' us ho conto.»

No hi hà cap rector més pobre que'l de Satrills.

Ni cap esglesia més xica que la de Satrills.

Ni cap rectoría més vella y arrunada que la de Satrills.

Ni cap majordona més vella y geperuda que la del rectoret de Satrills.

Ni, per acabar, cap poble tan menut com Satrills, que, de tan menut, ni l'haurèu sentit anomenar segurament.

Al rector li diuen Mossen Cristòfol.

A la majordona la coneix tothom per "La Tresona".

L'esglesia es tan aprop de la rectoría que les orenelles que fan cada any lo niu arrapat a les vigues de ca'l rector van a buscar lo fanch al cementiri.

Lo rector té setanta anys.

La Tresona sexanta.

Si magristons los trobarèu al estiu, acabada la Quaresma, de les mortificacions, dejunis y abstinencies, una fulla de bruch pot ferlos ombra.

No hi hà gent més murmuradora que la gent d'un poble petit, y'l poble de Mossen Cristòfol... sabeu què'n pesca de tenir la majordona gepica y vella? Donchs, que tothom

diu: "¡Què s'hi té de fer!... Sant Antoni va enamorarse d'un goday..

Axò'l rector, si ho sent, ho escolta com qui sent ploure; perque ell té una màxima:

"Lo cap dret y'l cor nèt..

Y creu ell que la dreturia del cap d'un rector, està en rahó inversa de la de la esquena de la majordona.

¡Y a fè de neu que n'està de nèt de culpes lo pobre home!

Per convènceus de que qui mal no fà mal no pensa, no teniu més que fer sinó escoltar la conversa que tenían a soles majordona y rector, y qu'era sempre la matexa.

—Però, Mossen Cristòfol. ¿Quín día's comprarà un'altra sotana? ¿Que n'ho veu qu'aquesta, de tant verda, ja sembla més aviat una disfressa que l'habillament d'un ministre del Senyor?

—No m'amohinis, Tresona. Si no tenim de què fer mànegues, còm vols que'n tinguem per tot'una sotana?

—Però, vol dir qu'entre tots los feligresos no podría lograr que n'hi paguessen una?...

—Ay, pobrets! Nó, Tresona; no hi pensis. Les vinyes les tenen perdudes: aquest any l'oruga los ha fet malbé'l suro... No hi somíis, Tresona; si dexan anar los seus fillets descalsos, còm vols que pensen ab la sotana del pobre rector!...

—¿Y'l senyor batlle no li va prometre que li pagaría la roba?

—Lo pobre batlle... be prou qu'ho va prometre, però com ha tingut los seus atrassos, y ademés, per quedar com un home va tenir de pagar de la seva butxaca, perque s'acabés, la carretera que'l Govern havía dexat empantanegada, còm vols qu'ara estiga per pagar sotanes? Jo'm guardaría prou de demanarli ni un solideu.

—Què vol que li diga! Jo crech qu'en lo seu lloch ho lograría, y fins jo matexa, si fos batxillera com altres dones.....

—Ja n'hi ha prou, Tresona, no'n parlèm més. Serà lo que Deu vulga.

—Però, y quan ja de tants esquinsos ni solzament lo tapi?...

—T'he dit que prou, Tresona; axò Nostre Senyor no ho permetrà. Ja sabs qu'Ell va cobrir de neu lo cos nú de Santa Eularia perque les mirades dels humans no'l profanessen.

—Si; quan ja la sotana no l'abrigui, afègexishi neu...

—Tresona, prou ò sinò m'enfado. Una cosa ò altra passarà. Y després, mira: un rector ray, que no pot ensenyar rès que no haja estat a missa...—

Aquí la Tresona, mal de son grat, feu esclafir la rialla, y com ja era vespre y'ls dos havían près quelcuna cosa qu'ells ne deyan sopar, prengué'l llum de ganxo y "cargol treu banya, puja la montanya„, s'enfilà mormolant escales amunt; se sentí al cap d'un rato com feya encenalls pe'l demunt del trespol y's va tancar refunfunyant en sa cambra.

—Ah, dones, dones,—feu lo rector,—seríau capasses de fer perdre un sant;—y prenent la bombeta se'n entrà tot resant en lo seu quarto, tancà la porta, feu la creu en lo forat del pany y s'adormí més tranquil ell en lo seu pobre llit perfumat per lo cremell del mal apagat llum d'oli, que'l Sultan de Persia demunt son flonjo divà covert de riques teles de Stambul y aromatisada la cambra per los aurífers nargilets que l'envoltan d'una fraganta atmòsfera de roses d'Alexandría, mentres aquelles minyones li buscan les pessigolles.

Veyèusaquí'l tema de totes les seves converses.

Ensemps adelantava la velluria de la sotana; los cotzes ja li reyan, y una tarde cap al tart, mentres anava morint lo sol, lo rector, tot sol dintre de l'esglesia, puix ja havía termenat lo rosari, s'anava entretenint en espolsar ab un plomer de comptades y captrencades plomes, que, més que plomejava respallava, los rònechs altarets que a son cuydado y custodia havía posat lo seu sagrat ministeri.

D'altaret en altaret, arribà a aquell ahont un Sant Miquel de fusta de cirerer tenía a sos peus a un asquerós dimoni de la seva matexa pasta, esculptura famosa; car dimoni y sant eran fets tots dos d'una sola pessa.

Lo rector, enfilat al escambell, comensà pel cap del Sant la sua tasca y, anant baxant baxant, se troba als peus del diable en un dir Jesús.

Cames amunt del Llucifer, anava passant lo seu plomer quan, al espolsar la cara del enemich comú, aquest li fa: nyach, y d'una ràpida mossegada se n'hi endú una ploma del plomer.

—Mira, dimoni,—feu lo rector,—qu'ets de la pell del diable! ¡Ah, porch mal fart, desagrahit com Judas! ¿Axò fas als que't rentan la cara? y li anava a ventar un cop de mànech, quan lo diable's descargola sota'ls peus del Sant, s'estira com la persona qu'ha estat molt temps en una actitut vio-

lenta, y assentantse en l'altar l'una cama demunt de l'altra se treu la petaca, fa'l seu cigarret y, sense dir may paraula convida al rector a que n'hi cargoli un.

—Nó, fill, nó. Jo no tinch vicis.

—¡¡Buurrrooo!—feu lo dimoni. Y restà tranquilament fumant lo seu cigarro; mentres lo rector, fentse creus, amonestava a Sant Miquel y li deya:

—¿Que no veyeu aquest minyó com s'us desmanda?—

Lo Sant, que prou feyna tenía en aguantar l'espassa enlayre, rès contestava; mes lo diable, quan hagué fumat, llensà la punta, escupí de costat com un torer y digué al rector:

—Y bé, Cristòfol, aquí'm tens.

—Home,—digué sorprès lo rector.—¿Qué per ventura't sò citat?

—Directament, nó, feu lo dimoni. Mes, que't creus que no tinch conciencia per dexarte anar ab aquesta sotana fet un rebuig? No t'hi vull veure més brut d'aquesta manera.—

Y axò dihent, se treu de sota l'axella una sotana nova y flamanta, negra com un'ala de corb y l'exten als ulls del rector, dexantlo mut de la sorpresa.

—Oh!—feu lo pobre home.—Vetaquí la sotana que jo he somniat aquexa nit.

—Donchs, teva es, jo te la dono.

—No pot ser, fill; encar estimo massa la meva animeta per acceptar els teus dons. Massa te'ls voldrías cobrar ab dinades, que tu may has dat rès de franch.

—De franch te la dono,—replica ofès lo diable.

—Be, home, be: no t'hi enfadis; jo ja t'agrahexo l'intenció; però lo qu'es per avuy no faràs pesquera.

—Be, be,—feu lo dimoni.—Serà un'altre día.

—Apa, apa;—digué imperatiu'l rector.—Tórna altre colp al teu lloch; que si demà mos feligresos no t'hi trobavan se pensarían que son manganilles meves y me'n veuría un embull.

—Be, be, donchs mira, ja avisaràs.—

Y ficantse altre colp la sotana sota l'axella, d'ahont desaparegué al moment, tornà a arraulirse sots lo peu del Sant, mentres lo rector sortía de l'esglesia mal humorat y pensatiu, y dexantse en terra lo plomer, que feya lo propi aspecte d'un pollastre mort de gana, agafà'l manyoch de les claus y tancà l'esglesia, sentint, al acte de dar la tombada a la clau·

la veu ronca del dimoni que, resonant sota les naus buydes de la casa del Senyor, li cridava: ¡Buuurrrooo!

Lo rector trucà tot esporuguit a la porta de casa seva y la Tresona l'obrí apressada, no sens haver dit l'indispensable: ¿Quí hi hà?

—Mossen Cristòfol,—va dirli bon punt ell hagué entrat.—¿Còm es qu'avuy no ha fet lo seu trucar? Tota m'ha espantada.

—Ay, Tresona!—digué sospirant lo rector.—Si sabías lo que m'ha passat no estranyarías que de quinze díes en aquesta part rès de lo que fes te semblés fet meu.

—¿Y axò, què ha estat, Mossen Cristòfol?

—M'ha sortit lo dimoni.

—¡¡¡Ave María Puríssima!!!

—Tal com ho sents, filla. Lo dimoni en persona, sens mancarhi punt ni banya.

—¡Jesús, Sant March, Santa Creu! ¿Però, còm ha estat?—

Y lo bo del rector explicà a la majordona tot lo pas que li havía passat dins de l'esglesia anant sorprenent per graus a la pobre Tresona, que com més s'anava espalmant, més se senyava y s'ajupía y s'arraulía presentant la propia imatge del caragol quan s'amaga dintre la closca.

Mes quan ella va sentir lo de la sotana, tota va animarse, y quan ohí que'l rector l'havía rebutjada, no pogué contenir un crit de "burro„ que tot va estremir a Mossen Cristòfol; puix va ferli l'efecte de que era dit ab lo mateix to de veu del dimoni.

—¿Qu'has dit Tresona, vàlgat Deu?

—Y sí, home. Nostre Senyor fa tot lo que Deu vol y si'l diable se li ha aparegut dins de l'esglesia, està clar qu'es perque nostre Deu y Senyor li ha permès, y si quan ell li ofería la sotana Sant Miquel no deya rès, senyal que hi venía de bon grat; puix ja diu lo ditxo que qui calla otorga.

—Càlla, càlla, Tresona; sinó't despatxo,—digué tot esgarrifat el rector.—Dóm quelcom per sopar; mes no'm dongas rès que fassa somniar; perque sinó, 'm sembla que tinch dimoni per tota la nit.—

No era pas propi pera fer somniar lo que la majordona presentà al rector, a no ser que somniés de feblesa: una sopa de farigola va fer tot lo gasto y encara sola; perque un ou que la Tresona volía tirarhi, se li havía crospit lo gall, trobant sens dubte que hi tenía més dret que ningú.

Quan lo Rector va haver carregat ab aquesta minestra, lo seu cos desnarit, va atacar ab un gran tros de pa moreno menjàntsel fins a les crostes; puix se veya que la por li havía fet gana, y dihent irònicament: "Panxa plena fà bullici", prengué'l llum y va anarsen al llit.

La Tresona quedà un rato rentant lo plat, que no va tenirhi gayre feyna, y se'n anà després cap a la seva cambra, dihent entre dents:

—¡Ba, ba, ba! massa bò, massa bò, també vol dir ximple. ¿Vès quina por m'hauria fet a mi'l dimoni?... Ab l'una mà li hauría pres la sotana y ab l'altra hauría fet la senyal de la creu.

. . . .

Al cap d'una estona la Rectoría era fosca per fòra y per dintre. La xemaneya feya l'últim respirall y a dins, en mitx de la quietut, se sentían cruxir los corchs a les vigues continuant rondinosos la seva destructora tasca.

. . . .

Y seguí adelantant la velluria de la sotana.

Ja quasi alegrava la vista de tan verda com era, y en va la pobre Tresona removía cels y terra per tres miserables canes de satí de llana.

Devía fer com una setmana de l'apareguda del dimoni y altra vegada'l Rector se trobava estrenyinant les may ben ponderades riqueses de l'esglesia de Satrills.

Era cap a la matinada d'un dia de primavera.

Lo cant del gall ressonava fresch com lo sò d'una flauta que l'acaban de revenir ab aygua.

Les campanetes s'obrían sens saberse lo que's feyan.

Entremitx dels arbres florits passarells y caderneres se feyan la competencia mirant quí podría trobar refilets més dolsos pera recrear a les seves enamorades, y les papallones anavan de l'una flor a l'altra inconstantas com may; perque els brillants montats al ayre de la rosada los hi aygalían la mel de les flors ab que intentavan desdejunarse.

—¡Que hermosa es la naturalesa!—deya'l Rector, qu'era de cor més artista que molts que pintan, escriuen ò esculpexen.

Y admirant l'espectacle de la Natura anava oblidant per punts la defalior que l'atormentava y fins quan li roncavan les tripes prenía aquell soroll per una de tantes remors afalagadores d'aquella hermosa matinada.

De prompte, un tebi raig del sol que per fí guaytava per dalt de la montanya, se n'entrà tot decidit dintre l'esglesia fent fugir l'ombra qu'espantada s'anà refugiant cap al altar major.

Del raig del sol d'en terra, varen daurarsen totes les barroques motllures d'altar y d'altarets, y fins lo manto d'or vell de Sant Miquel semblava com nou y fins l'asquerosa testa del diable suavisava ses faccions y no inspirava tanta repugnancia.

Aquest impensat daurament recordà al Rector la seva tasca y sortint del dintell de la porta tornà a empunyar altre colp lo plomer y espolsà'l darrer altar que per espolsar li quedava. Y dich mal dit lo darrer.

Ben cert es aquell ditxo que diu que sempre paga'l just pel pecador.

Lo pobre Mossen Cristòfol, per por de que altre colp li sortís lo dimoni, no s'havía cuydat més d'espolsar lo Sant Miquel, y de tal manera les aranyes havían fet sa tasca al entorn de la pobre imatge, que l'espasa s'havía convertit en barra d'una cortina d'escayents plechs que desde la punta de l'arma ofensiva anavan a parar als peus del mateix dimoni.

Dexant com sempre per netejar l'altar de Sant Miquel, Mossen Cristòfol ja se'n anava ab lo plomer sota'l bras; quan al passar la porta, va sentir la veu del dimoni que li deya:

—Ey, Cristòfol, ¿que no so de Deu jo?—

Lo pobre Rector va quedar tot parat; puix de cap manera podía may pensarse que'l rey de les tenebres fos despert tan dejorn; axis es que va dirse entre dents:

—Ay Senyor. Tot adelanta.—

Y, com obligat per una forsa misteriosa, va anar caminant vers al altar del Sant Miquel.

—Vína, home, vína;—li feu lo dimoni quan se'l vegé aprop, —que no'm menjo a ningú. Apa, apa, estrenyína, qu'avuy no't costarà cap ploma.—

Y'l Rector obehí maquinalment espolsant a Sant y a diable que varen quedar com si'ls haguessen tornat de mort a vida.

—Mil mercès;—digué'l dimoni.—¿Qué't figuravas qu'eran de trenyina com la de les aranyes les teles que jo paro als pecadors?

—Be es prou qu'avuy no't desarronsis.....—li va dir el Rector, no sabent què dir.

—Be prou que vaig a fer de les meves quan tu dorms;—li contestà'l dimoni.—Pregúnta a la dòna d'en Saula ab qui's parteix la màrfega desde que'l seu marit es a vila, y si't diú qu'ab l'hereu de ca'l Tresserras, prou sabràs de qui he pres la forma per temptarla.

—¡Ave María puríssima!

—Demàna en confessiò a la noya d'en Pi què li va passar ahir ab lo seu promès tot cullint maduxes.....

– Sant March, Santa Creu, mal esperit.

—Be, vaja, prou esgarrifanses y no fasses la creu, que temps hà que no m'espanto per tan poca cosa. ¿Que vols la sotana ò nó?

—Deu me'n guart y María Santíssima.

—Com tu vulgues. Vés, vés, a menjarte aquella sopa de farigola, que ja'n portaràs de capellans al enterro, si no vols estar be ab el dimoni...—

Lo Rector, esgarrifat, va fugir corrents y persignantse, y altra vegada, al tancar la porta, va sentir aquell esgarrifós crit de "Buuuurroooo..." que ressonà en les seves orelles fins que va haver entrat a la Rectoría.

La Tresona va vèurel tot desficiós quan li va dar la sopa; mes no li pogué arrencar una paraula, puix lo pobre home tenía por de la rambatxa que li esperava quan ella sapigués que havía tornat a menyspreuar la sotana nova.

Ben tristement va terminarse aquell jorn: lo Rector capficat, la Tresona procurant en va arrencarli una paraula y tots dos engrunyats y de mal humor com aquells frares que senyalan lo mal temps.

Y a fè que be era del cas senyalarlo; puix s'escaygué, comensant aquella matexa tarde, una tongada de pluges que semblava talment que donguessen l'aygua per l'amor de Deu.

Tanta va ser l'aygua que va caure, que un tros de camí que tenía d'atravessarse per passar de la Rectoría a l'esglesia, anava com una riera, y rector y majordona tingueren de confinarse a dins de la Rectoría per espay de mitja dotzena de dies.

Durant aquest temps, no vos dich rès de si la sotana vella va adelantar en esborronaments y esquinsos afegintse, a lo grèvol del texit, lo carregament de la humitat que la esfilargassava.

Tant va ser axís que quan tornà a sortir lo sol tot fent pampallugues com si tingués por de veure tot de colp lo molt

fanch que li tocava assecar, lo Rector se dongué materialment vergonya de sortir al carrer ab aquells pellingos y no sé pas quin pensament devía acudírseli, que va senyarse tot sobtat y va darse varis cops a la part esquerra del pit ab les puntes apretades dels dits de la mà dreta.

La lluna sí que va sortir ben clara quan va morir lo sol d'aquell día; com ella no ha tingut may altra feyna que fer gronxar la mar, del temps que la fa ja la fa tant d'esma que ni se'n adona.

Llavors va ser quan lo Rector vegè'l moment propi per sortir a esbargirse sensesser vist y vegent que ja no lluhía al raig de la lluna lo fanch del camí, les emprengué cap al fossar, puix era aquest un punt desd'ahont se descubría molt de terrer.

La fresca que allí feya era verament delitosa. Lo Rector va assentarse en lo cercat de pedra, prop de la creu de ferro, y va estendre la vista a tot voltant, y fins les nines dels ulls van refrescàrseli.

La puresa del ayre y la claror del plè de lluna, retallavan los obgectes fins a tal punt, que allò més que una nit de lluna semblava un llampant día de sol vist a través d'un cristall vert.

En lo proper sahuch lo rossinyol distreya ab ses passades l'aburriment de la seva muller que quietona dintre'l niu no tenía més esbarjo que moure'l cap a dreta y esquerra mirantse de gayró al bo del seu marit que n'hi donava les gracies ab aquell ull tan viu.

Les reynetes havían organisat una serenata, ab tot repòs sentades en les fulles del proper canyar, acompanyantles los gripaus ab un do-mi-sol de flautins qu'enamorava; ensemps que les granotes del rech vorejador de la carretera, semblava que s'empenyessen, ab sos xarrichs, en no dexar aturar cap carro vora seu.

¿Mes, que li passa al rector, que torna a senyarse y a colpejarse lo pit ab devota compunció?

¿Per què's posà desficiòs y frenètich tot passantse la mà pel front com si volgués allunyar del seu pensament alguna mala ideya que li robés quietut y repòs?

¿Per què sent de prompte esgarrifanses de fret que'l fan suar y s'axeca y's treu de la butxaca'l manyoch de les claus y se'n va dret a la porta de l'esglesia y fica la clau en lo pany y obra frenètich y corre cap al altar de Sant Miquel

com arrastrat per una forsa sugestiva que no li dona lloch a la reflexiò?

Espièmlo y ho sabrèm.

Una vegada devant del altar de Sant Miquel, lo primer que fa es encendre un lluquet y ab aquest lluquet un ciri del altar.

Mira al Sant com demanantli protecció; mes la cara de la santa imatge demostra la indiferencia y la immovilitat de sempre.

Mira als peus del Sant y... comptèu la seva sorpresa quan no hi veu lo diable, trobanthi, en son lloch, aquella sotana nova que tantes voltes havía rebutjat.

Lo rector se torna de primer blanch com la cera, després vermell com una magrana, un estrany esvahiment lo cega y maquinalment se treu la sotana vella, que se li queda pels dits a engrunes, se vesteix la nova, surt de l'esglesia esporuguit y tanca rapidament la porta com si pensés qu'axís se quedaràn dintre del temple l'esglay que'l persegueix y'l remordiment que l'atía.

—Aveyàm si ara la Tresona'm dirà burro.—Y encar no li ha ben passat pel cervell aquesta ideya, quan sent resonar a dintre l'esglesia una espantosa riallada.

Se mira llavors la sotana y, ab gran sorpresa, la veu altre colp verda; mes, serenantse de prompte:—Ah!—exclama, —es lo raig de la lluna.—

Y arrenca corrents cap a la rectoría, ab l'agilitat de cinquanta anys enrera, y fentse ell mateix creus de lo lleuger que anava.

—¡Tresona! ¡Tresona!—cridà'l pobre Mossen abans d'haver tocat ab sos dits lo truch de la porta.

—¿Què vol, Mossen Cristòfol?—li respon una veu jovenil y fresca com ho devía ser la de la Tresona quaranta anys enrera.

—Obra, filla; òbra desseguida que vinch a darte una sorpresa.—

Y la Tresona obra y's presenta al devant del rector una hermosa noya, dreta igual, ayrosa y escayenta, que talment encantava de veure.

—¿Y tu ets la Tresona?

—Com tu'l rector de Satrills;—li respon la rejovenida majordona;—ab tot y que vas lleuger com una dayna y tens llis lo front com una pedra rentadora.—

Y abans que'l rector pogués contestar rès, se li tira al coll y, ab una forta abrassada, me li estampa un petó al bell mitx de la boca, que li dexa'ls llavis com dues brases de foch.

—¡So perdut!—exclama'l rector ab udols més be que ab paraules, y agafant per lo cos a la Tresona, la esten en l'escó y acaba de condemnar la seva ànima tot ressonantli a les aurelles les passades del enamorat rossinyol, la riallada esgarrifosa del dimoni y'ls crits de dolor de la ressucitada donzella qu'ell procura ofegar ab ses besades com si volgués apagar los dos ferros rubents de sos llavis refregantlos contra la neu d'aquella fas hermosa.

. . . .

A Satrills tothom se fa creus de lo que passa. Tothom té enveja d'aquell rector que mitx any abans inspirava tanta de llàstima, y fins hi hà compares y comares que s'atrevexen a dir que Mossen Cristòfol ha fet pacte ab lo dimoni.

Lo *certus est* que la pedregada que pert la cullita de tothom respecta la vinya del senyor rector.

Que'ls seus ceps estàn sempre nèts de malura.

Que de tota la rodalía li encarregan funerals y oficis de desagravis, y que aquella rectoría rònega y vella y de color de suro, apar per fòra una tassa de plata y dona bò de veure mirada per dintre.

No cal dir que ni rector ni majordona han fet cap cambi que pels feligresos sía visible.

Fòra d'anar mellor vestits y conèxers qu'estan mellor alimentats, segueix lo rector ab los seus setanta de *passo* y la majordona ab los seus sexanta y el seu gep.

Ningú sospita que, quan tot lo poble dorm, aquells dos vells se tornan joves, aquella geperuda's converteix en l'extrem de la bellesa y aquella casa arreglada, si bé modesta, en palau de la més desenfrenada orgía y en aculliment de tots los refinaments que puga en sí portar la més estúpida lascivia.

Mes diu que'ls bens mal adquirits no duran, y ara veurèu de quína manera hagué fí aquesta felicitat contra la lley de Deu.

Aquella sotana que'l rector rumbejava, com sa conciencia negra, també com l'altra anà perdent son color; si be no desmillorava de forma, ni'l texit s'envellía.

No's tornava tampoch verda com l'altra, sinó vermella, y

al propi temps que s'enrogía despedía una xardor tan extremada, que solzament la Tresona podía estarse tocant ab lo rector; tots los demés se'n apartavan.

Per fí, a tal extrem va arribar la endemoniada sotana, que si per roja tenía de dexarla, per xardorosa no podía durla, y ab gran sentiment de son cor Mossen Cristofol va tancar la sotana a l'arca y la Tresona tingué d'arreglarli quelcom ab quatre pedassots que a sotana's ressemblés, puix ell tenía por que, comprantne altra de nova, hagués la matexa fí per ser provinenta de bens mal adquirits.

De quan en quan lo pobre Mossen obría l'arca y donava a la sotana roja una mirada compassiva, y axís exclamava:

—¡Ay, Senyor! ¡Tan bona sotana que tinch desada, puix no hi hà en tot'ella ni set ni vuyt, ni cap lley d'esqueix, ni cap altra mena de velluria, y tenirla de dexar per vermella y calenta!—

Y cada volta que obría més roja la trobava; fins que un día, al volguerla tocar, la tingué de dexar a corre-cuyta perque li cremà'ls dits lo mateix qu'una brasa.

Tancà esverat lo moble, y fent prometensa de may més obrirlo, restà capcirós per tot lo día.

Ja eram a tot axò al bell mitx del hivern, que's presentava com may desapietat, y la nit d'aquell mateix dia en que la sotana tingué de ser tancada, Tresona y Cristòfol estavan escalfantse a la vora del foch.

Altre colp vells, pansits y tristos.

Apagada la resplandor de la lluna de mel, el Rector tornava a veure a la Tresona ab les arrugues y'l gep de sempre, y la Tresona al Rector ab la sotana de guinyapos y la fatxa raquítica d'abans.

Mes de prompte'l Rector va fixarse en la Tresona y ella mirà al Rector y ell tot va esglayarse y ella va dirli no sé què a l'aurella que'l feu tremolar de cap a peus.

—¿Què dius de fruyt, Tresona? — exclamà'l pobre home posantse les mans al cap.

Y la Tresona plorava, plorava.

Y dugues llàgrimes van caure als peus del rector, y ell va llensar un crit de dolor com si li haguessin caygut dugues gotes de plom bullent.

Al defora nevava.

Per les mal ajustades fustes de portes y finestres, unes fletxes gelades se disparavan certeres cap a ells dos, fins

que la Tresona va posarse a petar de dents, y abrassada ab lo Rector,—¡Tinch fret!—cridava.

Y tremolava convulsa y del tremolor d'ella se'n ressentía l'escó y del escó la taula, y de la taula lo trespol, y del trespol los vidres, y tota la rectoría tremolava com si tingués lo mal de Sant Pau.

El Rector volía resar y no podía.

No's recordava de cap oració, ni falta que li feya.

La seva ànima ja no tenía remey.

A la fí pogué dir aquestos mots:

—Anèm, Tresona, anèm al llit y allí t'abrigaràs.—

Y prengué'l llum y va darli'l bras y'ls dos pujaren aquella escala que tantes voltes l'havían pujada purs, ella tremolant, ell groch com la cera y veyent com ella visiblement s'anava engrossant y cada volta un pes ocult li dificultava més la pujada d'aquells grahons que tan lleugers havían pujat, y que'ls aparexían aleshores alts com montanyes, espadats y aspres com el Montseny.

Al ser dalt de la escala, la Tresona caygué en terra com un sach.

Ell la prengué en sos brassos.

¡Y còm pesava!

¡Tant com els seus pecats!

¡Tant com aquells remordiments que de día y de nit la corsecavan!

Y suava a mars y la duya cap a la cambra y la cambra s'allunyava, s'allunyava sempre com si volgués fer etern lo seu martiri. A la fi va arribarhi.

La llensà demunt lo llit ab un suspir de suprema angoxa, y va abrigarla ab tot lo que va trobar.

Mes, com més roba li tirava més tremolava ella y:

—¡Tinch fret!—cridava ab uns gemechs que condolían.

—No t espantis, Tresona;—va cridarli ell de sobte.—Jo te abrigaré.—

Y a les palpentes sortí de la cambra, baxà la escala, entrà a la cuyna y mullantse be mans y brassos corregué cap a obrir l'arca ahont era desada la sotana vermella. La prengué d'una revolada y se'n pujà al trespol ab los brassos que li fumavan y escaldàntseli la fas.

Tantost entrà a la cambra, la ratxa del mestral va obrir la mal ajustada finestra y, apagant lo llum de cuyna, tot restà fosch.

Ell va estendre la sotana com va poguer, demunt de la Tresona, y en mitx de la negror de la cambra no més la sotana lluhía guspirejanta y roja lo mateix qu'una immensa brasa.

Un altre va ser aleshores el crit de la Tresona.

—¡Me cremo!—va cridar ab un udol de fera.—¡Me cremo, malehit! ¿No n'has tingut prou de condemnar la meva ànima, que'm fas passar en vida les penes del infern?—

Y'l Rector rugía al entorn del llit com lo lleó al entorn de la lleona morta, y cada volta que volía arrebassar la sotana llensava un crit de dolor més horrorós que'ls trons que brunzían al defora.

La calamarsada espategava contra'ls vidres.

El mestral xiulava, fent tocar als pins de copa a terra y cada volta qu'una ratxada de vent entrava a la cambra, ventava la brasa y de vermella la tornava groga.

—¡El fruyt, Cristòfol!—bramà la Tresona.

Y llensà un gemech horrible, y un monstre esgarrifós saltà demunt la brasa.

Un monstre llumenat tant sols pel reflexo d'ella.

Una lley de dimoni de mida de naxensa, ab la matexa fas del diable que als peus havía Sant Miquel y'l mateix gep de la Tresona.

Rector y majordona li van clavar la vista com ullpresos per una serp, y'l monstre axarrancat, de peus demunt la brasa y les mans a les caderes, reya, reya, ab unes riallades que feyan mal, que semblavan estenalles vives qu'entorn mosseguessen; que arrancavan el cor y les entranyes y deretían el cervell y espahordían l'ànima.

EPÍLECH

La nit de cap d'any del MDCCXIII tots los vehins del poblet de Satrills despertaren al toch del sometent tocat pel campaner del poble

La casa rectoral cremava.

Tots corregueren a prestar auxili; mes tot fou en va: com més aygua s'hi tirava, més altes pujavan les flames.

Rès com lo fum per pendre formes espantoses.

Per aquest motiu no se sab si era realitat ò visió lo que van veure alguns pagesos.

Diu que per la xameneya de la Rectoría vegeren sortir a un monstre tot de foch, que se'n duya abrassats a Rector y majordona.

Que se'ls emportà volant, enlayre, enlayre, y quan los tingué a tret de la cisterna del arrunat castell, los dexà caure en ella.

Lo cert es que de la Rectoría no'n va quedar pedra sobre pedra.

Tota la terra va quedar negra y plana com lo planell de la mà.

Encar avuy trobarèu per aquells encontorns qui us parlarà del cementiri negre de Satrills, destinat a enterrarhi'ls cossos dels suicides y dels que moren impenitents.

La Rectoría nova ha sigut construhida ben lluny de la vella y tots los Rectors que allí han víscut desd'aquella època, dedican la missa matinal a la salvació de l'ànima d'aquell Rector y d'aquella majordona, conservantse allí la creencia de que'l día que les dugues ànimes queden perdonades, la terra del cementiri negre aparexerà blanca.

ACCESSIT AL SEGON PREMI EXTRAORDINARI DEL CONSISTORI

RECORTS

> ... vaig desenterrar aquell barret, y al axecarlo'm feu venir una impresió de fret y de tristesa
>
> Me feu venir a la memoria noms de companys ja oblidats. Y enternit y melancólich, me'n vaig tornar al meu estudi, tot assaborint l'agredols dels recorts, que, tant sí com nó,'m feren agafar la ploma pera parlar d'aquells temps.
>
> Martí Genís y Aguilar.—*Sota un tarot.*

ABANS QUE TOT

Jo so fill d'un poble de montanya: joliu y pintoresch; encerclat de boscuries gegantes y a racer del altívol Montseny, front lluminós de nostra estimada terra. De petit que ja la vida bosquerola m'atrau poderosament. Passar jornades senceres al esteller d'una colla de roders, a la barraca dels carboners ó a la plassa dels pinyonayres, veusaquí una delicia, després d'haver gosat belles estones en escons de masíes montanyeses entre la gent pagesa, soptantlos a l'hora de la feyna en llurs campas.

¡Quins dolsos recorts ne servo d'aquelles èpoques felisses en que, dexant tot jòch infantívol y tot esbarjo propi de la jovenesa, me feya fonedís dels de casa, y a l'aventura, de tros en tros y d'afrau en afrau, recorria tota aquella comarca sens parió y que ben pochs conexen!

¡Quantes festes majors de poblet, quants aplechs y quantes romeríes havía seguit encisat pel perfum que's despren de aquelles costums quan no son malejades per influencies foranes!

Més d'una vegada, sugestionat per la grandesa d'un paysatge, ò per lo misteri d'una posta de sol, sentint brandar la oració del capvespre, suau y magestuosa, devallant del revellit y solitari cloquer, ab la veu dolsa y argentina de la campana, la nit m'ha barrat el pas al pregon d'una vall ò al cim d'una collada, envoltantme allavors tots els remors de les solituts enlayrades y no quedantme més remey que passar la nit en alguna cabana ò en alguna bauma, quan no al ras, mal cobert per un sostre de ramatge al esclat de la primavera... D'aquell temps felis, rès més que'l recort me'n queda... Y que'm plau sovint bressolarmhi en aytals recorts, a l'hora sobretot en que esclatan les belles esperanses en mon cel tant ennuvolat! Un perfum embriacador embolcalla la meva ànima, y mon cor, avassallat per la poesía, ma companya fidel, bat dolsament y'm fa pendre la ploma pera abocarlos al paper.

Vèusen aquí un enfilay. Si logran atraure un moment vostra atenció, llegidor benèvol, me'n tindré per ben ditxós; y més encara si trayentvos, anch que sía per curta estona, de la realitat fera, us sugerexen delitoses èpoques de la vostra vida. Serà l mellor premi ab que podràn llorejarse.

Girèu full, donchs, que ja'm despedexo fins arreveure. Deu vos guardi per molts anys ab salut y alegría.

D'HIVERN

Vuyt dies seguits que nevava. Aquell dijous se presentà clar, ben clar. El sol lluhía rioler, enviant sos raigs per sobre'l tou de neu que cubría tota la vall ahont reposa segles hà nostre poblet solitari.

La mitjdiada era de les més plahentes que poden portar els hiverns. Com l'aprofitarem ab en *Licus*, el meu company predilecte! A la tarde teníam festa a l'escola, axís es que rès ens destorbava de fruhir una galant estona de llibertat,

obrint camins nous per aquell clos de terra que'ns barrava ab son cercle de montanyes alteroses lo pas cap a un altre món que somniavam allà al lluny, vers la ratlla del horitzó que'ns semblava'l cayre de la llosa pesanta que tanqués el pou fondo de les nostres ilusions. Y sortirem del poble esperansats d'esbrinar el secret d'un misteri que'ns intrigava perfidiós com el *zum-zum* d'una vespa que volem allunyar ab moviment de cap inútilment, fins que logrem axarparla ab nostra mà fexuga.

Y'ns llensarem a l'aventura, afamats de llum y d'ayre; y en trobavam, y'ns ne sadollavam els pulmons tendres, fent reviure els membres entumits per tants dies de reclusió forsosa. Embestirem l'horitzó pel indret de les serres de la Gavarra, passant turonells y puigs que la neu hermosejava ab capritxoses transformacions, y com més trescavam, sentint una mena de fret estrany ab tot y'l sol que lluhía dolsament. Ab un pressentiment idèntich ens girarem abdós com anyorant quelcom dexat inconcientment; y ja no's veya rès que alegrés nostra vista, cansada de reposar en aquella eterna blancor. Lo poblet ja s'ovirava; y'ns omplí'l cor una mena d'anyoransa agredolsa. Feya ja molta estona que caminavam sentint sota nostres peus cansats el cruxir de la neu immaculada, y per axò y corpresos d'aquella quietut, qu'era tan sols interrompuda pel respir que'ns feya marcar el cansament que'ns invadia.

En *Licus* era més xich que jo, y menys sufert, y es clar que's rendí abans! En una petita pendent que devallarem pantejant y tremolosos, se li segaren les cames y caygué aclofat ab les mans creuades sobre'l pit, obrint sos hermosos ulls que fitava en la blavor del cel com que reposessin a tot plaher, y un dols somriure li florí als llavis. Eram al paratge solitari de Vallclara y l'ermita de la Verge romanía a nostre enfront com un port de salvació segurissim. Ma vista s'hi dirigí ab ayre suplicant. Prou vaig cridar, però ma veu va perdres en un recolze de la vall. Aleshores, posantme'l cos de mon company a les espatlles de la manera que vaig poguer, arribí al portal de l'ermita, que restava barrada, sens esperansa de que ningú la vingués a obrir. No poguí pas aguantar un plor sèch que'm nuava la gola, sentintmhi una salabror estranya, com que se m'hi hagués enxerclat un doll de llàgrimes.

Posat demunt la neu, puix ni un clap s'ovirava que no em-

mantellés ab sa blancor, restí llarga estona prosternat devora'l companyó que no parava de mirarme sens desplegar sos llavis vermells, que contrastavan ab la grogor de son rostre, y empresonava llurs mans ab les meves comunicantli la poca escalfor qu'a mi m'aguantava. Me posí a cridar ab totes mes forses, majorment al sentir al lluny els cops sèchs de les destralades ab que'ls roders feyan caure les perxes de la vaga vehina. Mos clams, per fí, degueren arribarhi per aquell indret, ja que's dexà sentir, encar que fondo, un llarch *¡úh! ¡úh!* que semblà tornarme de mort a vida. Tot de sobte un soroll estrany me feu alsar el cap y poguí veure com de la barbacana que fa'l teulat del Santuari se'n axecava un aucellàs negre y feréstech, fent caure sobre'l pobre *Licus* tot un pà de neu que l'embolcallà tot. Ab les poques forses que'm quedavan traguí la neu del rostre del pobre company, al punt que'l sol trencava son últim raig al altívol turó d'enfront nostre, envermellint tot el celatge, mentres passava xericant un petit aucell, posantse en el panell del cloquer de la ermita...

No recórdo rès més. Tan sols sé qu'un raig de sol, el primer qu'entrava en l'ampla vall de matinada, vingué a desvetllarme en mon jas a la barraca dels roders, mentres que'l trist brandar de les campanes de Vallclara seguía l'oració que pel company estimat mos llavis esponcellavan.

D'ESTIU

Prou les vaig sentir les paraules que l'Anme digué al portal de casa, de bon matí, a la mare, però jo ¡qu'es cas! era tant dolsa l'hora aquella passada sota l'ombra dels avellaners, quan el sol ho recremava tot entre'l concert incessant de les cigales! Y un cop el cos reposat, s'hi sentía tal benestar dintre l'aquietada bassa d'aygua blavenca que retratava el cel asserenat! y després, al exir saturats de la dolsa frescor, revolcarnos per l'herba tendra, dexantnos acaronar pel sol, que semblava més suau!

—Mira, t'aviso. Vés ab compte que'l teu baylet hi torni a nadar a la meva bassa... Tota la vianda del vol me fan mal-

bé. He tardat massa a dulshi l'escarment, però ja t'asseguro que s'acabarà.—

Ni la mare'm digué rès (altres mals de cap tenía, pobre mare!), ni jo vaig ferne altre estat. Axís es qu'en havent dinat, ja era com de costum a l'ombra dels pallers de l'era de ca'l Rinxo, de panxa al sol y esperant la colla d'acabacases, que anavan comparexent d'esquillentes remugant la darrera caxalada del dinar uns, y altres ab un cantell de pà moresch que posavan a bon lloch, aprofitant fins les engrunes que se'ls aturavan al sacsó que'ls feya la camisa ran de cintura.

El mitjà de ca'l Crous, ab sos cabells terrosos engrenyats, que li feyan de march al rostre d'aspecte sofert y bondadós, saltà pel muralló fent un capgirell arriscat. Darrera seu surtí com una fura per entre l'estiva de vigas y cabirons que tapavan el pas de les fexes, en Guilla, fent estranyes contorsions per captar una rialla qu'estones hà'ns cantava per dintre; y seguit, seguit com amorós rajolí, comparegueren els curts de ca'n Llocas, dos esquirols de pel roig, botaruts y estrafets; en Lari de ca'l Tixayre; en Non de ca'n Paronas y'l renoch de ca'l Porrius, l'ull de bou, com li deyan per sa mirada oberta y aturada.

Dexant ab certa recansa'l catau dels pallers, emprenguerem la vía pel devall del poble, silenciosos y d'esquitllentes, com tement interrompre la calma ensopidora del mitxdía y cuydant de no ésser vistos del axàm del carrer de baix, del que n'hauríam fet seguir algun a riscos de moure esvalot y no dexarnos fruhir d'aquella hora ab tot repòs. A les envistes de la baga fosca, afilerats tots pel redall del cingle de la pedrera abandonada, comensarem la feyna d'alluxarnos de roba, produhint un espectacle curiós als ulls dels que ho podían veure. Els curts de ca'n Llocas, al bell devant, nacts, ab les espardenyes penjades al coll y la roba al bras, evocavan les figures dels follets que pintan en llibres de rondalles. En Guilla, cabriolant sospès al abím, esgarrifava de mirar; y nosaltres, els del darrera, quiets y a la callada seguíam, ofegant rialles y xiscles qu'esclatavan al arribar a les vores de la bassa, quina aygua rissava lleument un alè de ventijol que'ns feya estremir y petar de dents fins que havíam aborrit la gorja. Posats de renglera sobre'l pontot del enxarnador, semblavam granotes assoleyantnos; y ara l'un ara l'altre, anavam capbussantnos, axecant esquitxos que, al

ferirlos els raigs del sol, formavan una cascata de pedrería enlluernadora.

Aquell día una petita remor vinguda del cantó de la font ens feu parar les orelles y estar bona estona al agoyt, ajupits entre les mates de jonchs que vorejavan el regueró que de la bassa portava l'aygua a les fexes que verdejavan a deu passos.

—No ha estat rès,—digué'l de ca'l Porrius que d'esquitllentes s'havía enfilat dalt d'una mare d'avellaner.

Aquella mica de remor, que no era altra cosa qu'algun animalot escorrentse entre'l tou de fullaraca del solatge de la baga, feu refredar l'entusiasme que regnava ls altres díes, y ja'l bellugueig no era pas tant viu. Per fí, després de passar bona estona arrupit sens pensar rès, solament entretinguts tirantnos pedretes l'un al altre, comensà'l noy Crous d'espolsarse brassos y cames, com donantse ayre y anunciar sa capbussada. Quan s'estrellà aquella plana quieta y mitx adormida, ja tots eram a la palanca del enxarnador disposats a seguirlo, però guaytant sempre l'amagatall de la roba. Al preguntarli tots si era freda l'aygua, vegerem que s'arrapava desesperat al marge de dalt, relliscant cada vegada que intentava donar nova acomesa; per fí, tombantse a l'aygua y nedant d'una manera estranya,'s posà a xisclar desesperadament, girant cap a nosaltres la cara llastimosa y adolorida com demanant socors, alsant la mà enlayre, que tot seguit tornava a caure fexuga fent petar l'aygua ab son sobtat contacte. El nen Porrius s'hi tirà, anant a raure a sa vora, esverantse tot ell y fent esforsos més terribles que l'altre. Jo, saturat d'un coratge qu'en cassos semblants encara'm dura y que arriba moltes vegades a la temeritat, sens pensarmhi gens, del travesser de fustes ahont m'estava, pego bot y m'ajunto al grupo de dins que clamava llastimosament. Lo que vaig sentir en aquell moment fou un dolor agudissim en totes les parts del cos, menys en lo cap, qu'anava a flor de aygua; y al palpar ab una mà les parts ferides, trobí'l tou de romagueres y ortigues que omplenavan la bassa. Nedant ab penes y treballs logrí arrambarme cap al escaló del marge, quan els altres dos havian assolit la vora, contemplantlos ensangrentats de cap a peus, sens donarme compte de mi mateix, qu'encara feya més llàstima qu'ells, ab la pell oberta ab esgarrinxades fondes, per ahont brollava a raig fet la sanch. El nostre torment no pot pas imaginarse! Ens revolcavam per la sorra cridant desconhortats, mentres tant qu'en Guilla

ens amorosía les ferides ab trossos d'una camisa qu'estripà sens mirar de qui era. Els altres s'anavan vestint, espantats, ni atinant què fer.

Ab penes y treballs poguerem posarnos les calses y la camisa, ajudats dels companys; y descalsos y tot, anarem en trista processó cap al poble, passant pels llochs més amagats, fins al declararse la desbandada darrera l'Hort Nou. Mes, abans prenguerem la revenja, que fou ben ferma. Buydarem la bassa, negant totes les fexes y fent una destrossa de tanys a la baga, mentres que'l Paronas arrencava totes les cols y àpits, tirantlos dins la bassa. En Guilla no'm dexà pas, y tots dos saltarem la paret del pati de casa, escorrentnos escala amunt, cap a la meva cambra. Pera amorosir de nou ab draps nèts les ferides que'm donavan un torment terrible, vaig despullarme, sofrint horrorosament, puix la roba se m'havía enganxat a la pell esgalabrada, y cada estirada que donavam, ab tot y'l compte qu'hi paravam, ¡Sants del Cel!, una fiblada fonda'm posava en commoció tot el cos, filtrantsem endintre com anantsem a concentrar tot el dolor al mitx del cor que defallía, defallía... En una d'aquestes batzegades, la darrera que vaig sentirme, cayguí en sèch y... no recordo pas rès més; sols puch dir que al tornar els conexements, que se'm havían emboyrat, me trobí ben aconduhit al llit ab bona companyía a l'espona, y fins l'Animé que no parava de dir:—Jo ja't vaig fer avisar, no sabría que dirhi! Crègas que'm sab molt de greu!...—

Y en Guilla se'l mirava de fit ab les venes del front y polsos inflades de verdadera rabia. Per fí, en un moment, quan més s'accentuavan les excuses del Animé, se li posà al devant, d'un bot soptat y espurnantli els ulls, li escupí'l rostre, ensemps que ab fermesa impropia d'un minyó de la seva edat digué: —Mala ànima! més que mala ànima!—

DE PRIMAVERA

Era una matinada de Maig. Clara, serena y delitosa, semblava com feta a posta pera donar l'adeu a la llibertat mitx salvatge en que m'havía bressat per espay de vuyt anys des-

de'ls sis, fins alashores al plè dels catorze, ab la bella florida de la Natura, que mostrava ses mellors gales com pera ferme doble grat el dintell de la primavera de la vida que venía a somriurem ab ilusions més enlayrades, però no tan rosades com les que trenava mon cervell ab el celatge de la ignoscencia, tresor perdut ab tota la recansa, accentuantse més aquesta a mida qu'he anat avansant, avansant en el camí de la vida, ahont del segon reposador a n'enllà no tot han sigut flors y violes, com flors y violes eran les que ab llurs perfums m'embriagavan saturantme d'infinita dolcesa, quina sentor encara saborejo com a bàlsem que vé a pellar les esgarrinxades ben fondes que les espines han obert en ma carn encara tendre, les espines que a passos ben seguits me han soptat en mon pelegrinatge.

Ab el primer destell de llum que vingué a besarme'l front m'abrigà un presentiment ni dols ni amarch; presentiment que no podría pas ben definir y que'm feu dexar la tebior de mon llitet solitari de dalt de tot de casa; allà ahont ningú m'hi sabía, sinó ma pobre mare, quina, fugint alguna vegada del treball febrós de la feyna que la feu envellir abans d'hora, venía a dexar en mon front, en mes galtes y en mos llavis aquell dolcissim bes que, en mitx de les tribulacions, ens fa somriure solament de recordarlo ja abans y tot de fernos venir son regust.

L'alenada que'm soptà al exir del portal de casa venía del vell Montseny curulla d'un debolit d'aromes que jo respirava a plè pulmó y que lligavan la munió de notes espargides que anavan a entonar l'himne de vida nova. Venía del vell Montseny, mon amich, el gegant bondadós de la faula de ma vida, el que'm parlava sempre de coses enlluhernadores; el que aleshores me desvetllaría pera ferme comensar un somni nou; un somni en el que la nota rosa sofocaría la nota blanca, pura, immaculada, y ahont s'hi progectavan ab hermosos cambiants de llum, promeses y desitjos màgichs que'm feyan esperar sempre el demà misteriós; y aquest demà venía esborrantme ab altres promeses y desitjos, més atrayents encara, les del jorn abans que no havía ben assaborit, passant axís un'època llarga com un verdader somni, que, encara avuy, probo de reproduhir afanyós, mes endevades.

Y aquella matinada anava avansant, avansant fora poble com pera comunicar a la Natura'l desfici que'm trasbalsava tots els sentits, cercant ensemps, ab la frescor matinal de les

flors y les plantes, atenuar la cremor que sentía en tot el meu cos provinent del foch de l'ànima; y sentía el ferm sotraqueig dels polsos y'l cor m'esbategava ab violencia.

Quan vaig ésser a redós de la coma baxa del poble, encara'l sol no havía sortit; solament la vermellor del crepuscle donava una claror vaga a les més altes cimalles de les montanyes qu'encerclan aquella vall encantada. En un suau rossolant de vora la riera enjogassada vaig aturarme admirat pel bellugueig de colors y perfums. Tot el solatge formava una catifa hermosíssima. Els blauets y les violes eran les lletres més clares d'aquell manuscrit que Natura m'ofería pera que llegís nous encisos, noves sensacions. Altres díes hauría anat barroer al ajassarme sobre aquell llit d'herbes y flors oloroses, humides encara per la rosada, y sense pietat hauría esfullat les que a mà m'haurían vingut; però aquell día, nó; aquell día tot presentava nou aspecte a ma vista no del tot desvetllada, y per axò al sentirme embriach d'aquelles aromes, al primer rodeig de cap vaig asseurem primer, y després me dexí anar inconscientment, quedant al poch com mitx sòpit. Les potencies se m'aplacaren y'l cervell semblava que se m'hagués clos, dexantme lliure els sentits del cos que's sadollavan de tot lo que m'envoltava. La cremor que me consumía s'havía anat esmortuhint, agafantme com calafrets esgarrifosos; mes, durà poca estona, puix una tebior dolsa s'esbandi per dintre meu al ensemps que m'omplia de llum les parpelles closes, que s'obriren ben be pera copsarla tota ànima endins, ahont ja casi m'hi havía arribat el fret que feya tremolar tots mos membres.

Llum y calor era lo que'm faltava; y tot me vingué a mans besades. ¡Oh, que be'm trobava aleshores! Al espargir la vista al entorn meu veya com les flors s'obrían enjoyades, com els aucells comensavan sos cants, que'm deyan coses noves, sobretot el rossinyol, qu'en una de ses passades, potser la més curta, 'm feu extremir de vera joya; el riu, ab mormuris variats, portava la veu d'altres flors y d'altres aucells de per amunt; y les flors y'ls aucells d'entorn meu ho rebían ab plaher evident, y fins jo mateix, que'm despertava d'un llarch somni, trobantme bressat per un'altre de més hermós encara, però que ab tot duya una sentor de dubte que agullonava mon esperit abans serè.

Entre aquell esclat de llum, de cants y de perfums s'hi encabi una nota més; la nota forta del concert. Pel pendis de

l'ubaga s'hi sentían cruximent de branques com que algú empentés els arbres; també'n devallava un trepitx seguit, seguit, que feya esllavissar un qu'altre crostó de roca tova que s'esmicolava abans d'arribar a baix. D'aquell indret m'arribà una tonada curulla de poesía popular. Era la veu d'una jove llenyatayre. Altres vegades m'hauría passat desapercebuda; però aleshores m'atreya irresistiblement, y la escoltava embadalit, y fins vaig badar els ulls guaytant de banda a banda pera descubrirne la font d'aquella armonía; però no'm fou pas possible sobtarla. M'entravan desitjos d'enfilarme pel rem d'abellaners de la baga, però la joya que'm bressava voreta el riu me retenía y en tant la cansó s'apropava més, y com més s'apropava més me retenía, no dexant escapar una sola nota. Me tornà l'ensopiment d'abans, que m'acabà de dur una alenada tebia. Ja no vaig sentir la veu, però sentía'l perfum d'ella y semblava que l'hagués assolida. Y ja vaig perdre'l sentit del món real; les parpelles se'm clogueren y la nota forta m'embolcallà, primer ab una tebior suau, després ab *xius xius* a cau d'orella, pessigolleig de cabells esbullats que'm seguían el rostre y, per fi, el contacte d'uns llavis, que no conexía, sobre mon front, sobre mes galtes y sobre ma boca, esclatant un petó vibrant. Una forsa irresistible cap a lo inconegut no'm dexà; el pantejar marcat d'un cor que fugía ubaga amunt... El concert material seguía ab més forsa... Vaig obrir els ulls y la claror viva me'ls cegà. Pera traurem l'ardentor de mos llavis vaig acostarhi flors y més flors, que morían ¡pobretes! al meu bes. Quanta estona vaig saborejarlo aquell bes misteriós que no duya la frescor regalada dels de la meva mare, sinó una ardencia atractiva y forta qu'entre un agredols fruhia!...

Aleshores passí al dintell d'una vida nova, despedintme ab certa recansa d'aquella edat felís que may més ha de tornar, y bon goig qu'encara puga bressolarme ab el seu recort benehit.

Al bell plè de la joventut, entre les onades ben revoltes del mar de la vida, no s'ha pas esvahit lo perfum d'aquell bes de primavera. Ara, per primera vegada, l'he dexat sortir del reliquiari del cor y ja'm pessigolleja de bell nou als llavis esperant el jorn no llunyà de tornarlo allà d'ahont sortí: ma ànima plena de vida y de joventut; mes, abans, rosar ab sa essencia un front, unes galtes, uns llavis.

PREMI DEL AJUNTAMENT DE TARRAGONA

LA OBRA DELS SIS DIES [1]

Hexameron

EL CREADOR

¿Quín cant furtiu s'eleva? Quí es aqueix qui trava
dins la paraula tosca, secrets mals d'espressar?
Cenyít de fortalesa ¡oh pols que Jo animava!
Respòn a mes preguntes? hont eras quan fitava
el cel, la terra, 'l mar?

¿Hont eras, quan ses ales divines extenía
difús sobre les aygues el Ser vivificant?
¿Hont eras quan al *Fiat* sobtosament bullía
d'estrelles tot poblantse y verge melodía
la conca palpitant?

(1) Per cantar aquest tema biblich, com veurà qualsevol que conega un poch l'Escriptura, he procurat dur per dins aquest pobríssim verger d'estrofes, un rajolí de l'inspiració que en ample vena, flueix per entre'l paralelisme d'aquesta poesía divina, que anomenam poesía hebrayca, desesperació de tota poesía humana.

¿Hont eras, quan vestida de boyra vagorosa
la mar alsava en somnis com infantívol plant?
¿Hont eras, quan cridava ma veu tot-poderosa
calitges hiperbòrees per vesta vaporosa
del món encara infant?

¿Que haguesses tu de nàxer llavores ja sabias
ó'ls dies recontavas que havíat de dar Jo?
Del rou y nuvolades el lloch tu conexías?
Com un falcó tal volta lo llamp del cel desnías?
Junyeis son carro al trò?

Encar que plasmat sigas conforme ma semblansa,
per càstich, a la molsa (*) nadiua tornaràs!
Desplomaré en ta testa lo llamp de la venjansa,
esbaltiré la lira que vanament se cansa
y secaré ton bras!

EL POETA

Senyor! Senyor! Ma tenda de nòmade-poeta
si al cayre del abisme caòtich estenguí
com del Jordà a la riba, sa celda'l vell asceta,
perdó! Sobre l'abisme que hi cantí'l gran Profeta!
Callar m'escau á mi,

y a Vos serà'l silenci lloansa decorosa.
Mes, mentre apart mes passes del caos abismal,
dexàu que, al vent, amolli ma pobre veu d'alosa,
que, sobre'l temps, se perdi dins l'altra grandiosa
del himne universal!

(*) Vide nota 4.

PRIMER DÍA

Com la sardana mòvil, en son rosari, trena
mans brunes y mans blanques, axís al voltant teu,
el temps, que nits y dies tirànich encadena,
comensa sa sardana, oh Eternitat serena,
al *Fiat* del gran Deu.

Vagavan les tenebres per la buydor sens fita
de densa mar de caos, somort, indefinit...
y a mida del cadavre del fill de Sunamita (1)
com s'arrufà'l Profeta, sobre ella axí apetita
ses ales, l'Esperit.

Apar sobre les aygues genèsica boyrada;
l'abisme, com un càlzer, Ell cova germinal,
apar àguila immensa qu'axeca sa pollada
de mons, sobre ses ales, y trassa en sa pujada
amplíssima espiral.

Demunt sa boca oberta, l'abim la seua obría;
demunt son cor pitjava l'abisme'l cor gegant;
a cada alè, ab son hàlit un torb li responía;
a cada batech rítmich, l'abisme s'estremía
de vida palpitant.

Y axí com brolla un iris del aygua del baptisme
quan Ell la vivifica duhentli nou perfum
difús entre les gotes prolífiques de crisma,
a son contacte, sobre la fosca del abisme
aparegué la llum.

(1) Lo passatge escripturístich ab lo qual s'estableix aquí comparansa, per no ser gayre conegut lo transcrivim aquí: *Ingressus est ergo Eliseus domum, et ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus... et incubuit super puerum posuitque os suum super os ejus et oculos suos super oculos ejus et manus suas super manus ejus: et incurvavit se super eum et calefacta est caro pueri... aperuit que oculos... At ille vocavit Giezi, et dixit: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum. Et ait: Tolle filium tuum.*

SEGON DÍA

Y se llevà, boyrós el segon día
y Deu, del caos gran que va creà'
qu'un vespre y un matí no més tenía,
concreció de llum y d'armonía
son trono segregà.

Son trono segregà y ja l'ocultava
ab la cortina gran del firmament.
Darrera ella ¿quí sab lo que hi posava?
Cels sobre cels, tal volta, escalonava
son bras omnipotent.

Allà dalt, de la llum posà la vía
per hont se difundeix cada matí;
el niu del llamp: si acàs Ell el desnía,
al retornar del lloch ahont l'envía,
li diu: ¡Ja som aquí!

Allà, la flonja neu de la congesta
que ton el dur hivern com un anyell,
lo tàlem de l'aurora y s'alma vesta,
de l'aygua y'l sol casats en la tempesta
l'esponsalici anell.

Allà pluges batents, aurigemades,
gotes de rou, granís ametrellant;
allà, del trò les ginyes inflamades
que'l llamp marca a través de nuvolades
ab son cisell gegant.

Allà, d'un milió d'òrbites sonores
com a bordons, el centre va posar...
Lira gegant! Tes notes torbadores
ab qu'elevas, sublimas y enamoras,
quí les farà callar?

Ningú, ningú!! Masells de melodía
eternament els mons, en devassall
de llums y tintes que la mar copía,
com mà inspirada pel teclat fent vía
rodolan, corda avall...

TERS DÍA

Ab son llensol prolífich, tapavan les montanyes
les aygues que hi dexavan llecor de ses entranyes;
però la veu divina sentiren esclatant,
y com feres qu'emigran dels cims, les hivernades,
dexaren tal altura, com elles esverades,
com elles empenyentse, com elles bramulant.

El torb ja fueteja la liquida remada
siulant sobre s'espatlla raull, encabritada...
el trò, ab sos lladruchs aspres, l'ha despergida ja;
la mà de Deu li posa fortíssima cadena,
aqui d'esculls basàltichs, allà de flonja arena,
y un manament li dona que no transgredirà.

Com dos bessons planyían: la mar en cativeri
tot brassejant per costes y cales; y en desveri
la terra balba y núa cercant un nou abrich...
y Deu cridà les boyres: en densa nuvolada
per tot arreu axamplan fexuga llur volada
y sobre'ls dos s'estenen com un bolquer amich.

Y dins aquest misteri, com riu sobre ses fites
desbordan, mare Terra, tes venes infinites
que sordes palpitavan, en cràters de verdor...
de flors la vària escuma corona exa opulencia,
la terra se sent créxer en colossal turgencia,
com pit matern al rebre lo fruyt primer d'amor.

¡Venfuhi ja! Us esperan aquexes enramades,
floretes voladores, futures aucellades!
Volior densa d'estrelles, tos ulls obri a milers!
No ploris, mar, y esquéxa los draps de l'infantesa!
Surt, Home-Rey! que't donan en prenda de realesa
les flors sa gran catifa, los arbres sos dossers!

DIA QUART

De rou plena y d'estrelles, de lluna y d'ombra clara
com una nau passava pel cel esblanquehit,
al comensar son éxode brillant que dura encara
l'excelsa caravana d'aquexa quarta nit.

¿De quina font brollares, oh riu d'argentería,
qu'eternament rodolas de cap a cap de cel?
¿Quí t'encengué, oh columna de llum que fas de guía
en l'immortal exida del poble d Israel?

Jehovà! que cadascuna d'aqueix estol d'estrelles
cridà per son nom propi del fons del Orient.
Jehovà! qu'ha examanades les cèliques abelles
que'l lliri blau revoltan que forma'l firmament.

Oh nit primaverenca! Lo Verb tu corprengueres
y somrient, al vèuret, rendit ja te digué:
"Quan passi camí d'Éfrata, per entre exes esferes
de llum, com día esplèndit, Jo t'iluminaré".

"Ma dolsa confidenta, motiu de mes delicies!
quant baxi Jo a la terra, de la redempció
per oferir al Pare les matinals primicies,
serà'l Sancta Sanctorum t'aurífich pabelló."

. . . .

Mes, ja la nit emigra y son abril s'esflora,
per graus, se posa pàlida la blava magestat...
no més un estel queda de la sidèrea flora,
y un núvol, com de cendre, pel cel s'es dilatat.

Suprem instant de crisis! L'esglay la terra assombra.
Un dubte horrible flota pel front del cel plomís...
¿Ha de tornar dels díes passats la gran penombra...?
Oh nó! brolla llum viva ja l'Orient blavís.

El sol brillant! al vèurel la terra enamorada
flayroses nuvolades li envía en espiral,
y brilla'l sol, per entre la espessa nuvolada
com, entre encens, la flama d'immens ciri pascual.

¡Salut, Pàscua del Gènesis, diada benehida,
daurada clau que'ls sigles comensas-ara a obrir,
somrís de primavera, batech de nova vida,
ginesta de llum qu'obris l'intrèpida florida
sobre l'hivern del gènesis...
Salut, símbol esplèndit d'Aquell qu'ha de venir!

QUINT DÍA

Talment sobre'ls Profetes el mot de profecía,
sobre la mar tronava de nou el verb creant,
descompassant el ritme de l'ona palpitant:
"Sortíu, reptils y pexos, al sol del segon día".

La mar, a tals paraules, de pler s'enterbolía;
besada pel sol, trèmola l'onada titil·lant,
ses tintes diluides, per graus, coagulant,
del invisible pòlip al Leviathàn congria. (1)

Monstre sublim! Sa coa, si ací y allà la branda,
apar cedre que's vincla de l'una a l'altra banda;
s'escata es d'escuts bèlichs que, en pinya, fa sonar;

irradian llum sinistra sos ulls, llum de cometa;
entorn de ses dents reyna la por, si s'inquieta
bullir fa, com una olla, l'immensitat del mar.

Igual orígen totes les aus del cel tingueren.
Be prou axí ho indica llur cos multicolor,
be prou axí ho indica l'acuàtica remor
que fan tot recordantse del lloch ahont nasqueren.

(1) *Leviathan* y *Behemoth* son monstres biblichs que Deu mateix descriu en *Job*, cap. XXXVIII y següent.

Llurs ales policromes l'escala compongueren
en que's descomponía, dins l'aygua, la claror;
llurs goles argentines, per parts, de la maror
la música profusa a modulà' aprengueren.

Del mar, vivent oracle que guarda dels Profetes
el gran concert armònich, la veu de morts poetes,
que parla tota llengua, replè del Esperit,

son notes escampades les notes voladores
qu'ompliren el quint día de vibracions sonores,
ò be'l fondo silenci rimaren de la nit.

DÍA SISÈ

Desde'l Behemoth que troba per llochs humits, platxeri
y qu'es capàs de beure, d'un glop, el riu Jordà,
omplí la veu divina d'omnipotent imperi
de sers vivents l'escala
fins al mosquit que's bressa en raigs de llum solà.'

La Creació.... aqueix arbre que té per tot brancades,
rels fondes dins l'abisme, fruyts d'or sobre los cels
y que refugi dona a feres y aucellades,
un sér no més anyora
que, tot signantla, diga: Es obra del Excels!

Mes, prou! Mos rims coroni triomfant doxología:
"Honor etern al Pare, al Fill y Esperit Sant„.
Cantar aquest sér màxim ma llengua pretenía
y sols emborbollava
l'a, a, de Geremíes. Més qu'ell jo som infant.

. . . .

Mes.... àlsa, musa mía, per graus la veu modesta,
y cànta, cànta'l plasma qu'omplí'l día sisè!
Manlléva a l'arpa bíblica sos tons ardits de festa,
ensàja'l decacordi,
demàna al gran Profeta que't presti son alè:

S'axeca Deu! Que fugin com un remat d'ovelles
les montanyes gegants;
mar endins que s'empenguin, dexant un rastre d'illes
com pols de son camí;
que'l cel com llibre's plegui; la mar que se capdelli
talment un erissó....
El formidable Javhe devalla pel ponent!

Sa militar escolta de mils de mils d'arcàngels
avansa pel desert....
de po'l desert s'esbrella com per l'agost l'ametlla;
axí com va avansat
murmuri d'aygues moltes pareix que se dilata,
arreu per la buydor,
renou de catarates que parlan entre sí.

Arriba ja a l'aufana que puja de la terra,
y va regantla arreu
per quatre rius, y escampa la pompa esponerosa
d'aquell abril primer;
ne pren un poch de molsa (1): la púrpura de vida
son hàlit li infundeix
y fet ja queda l'home en ànima vivent.

"Poch menos que nosaltres l'heu fet!„ deyen els àngels
y arcàngels admirats;
"Al fill del llim li heu dada l'estola de la gloria,
l'heu coronat d'honor,
demunt totes les obres de vostres mans excelses
l'haveu constituhit
y haveu posades totes les besties sota'ls peus„.

Y, tot rendintli pàries les besties s'hi atansavan
com a llur sobirà;
ell sa mirada undívaga assí y allà girava,
ab un posat sorprès;
la mar li feu ofrena dels pexos que transitan
per sos senders ocults
y'ls quatre rius, al vèurel, picaren tots de mans.

(1) *Molsa*, a Catalunya, significa *herbey*, lo mateix que *mousse*, francès musgo, castellà; Però, a Mallorca, té la significació de fanch y aquesta li donam aqui y en la primera part d'aquesta composició.

ACCÈSSIT AL PREMI DEL AJUNTAMENT DE TARRAGONA

ESTIUEIG

VIII.

RETORN

Tot es igual, oh amor, com l'any passat!
Les verges somrisents de marbre rosa,
el mur de gessamins embolcallat,
l'aygua suau y l'ayre que reposa.
Tot es igual, mes un immens sospir
creua a pleret les solituts ombríes,
y'm semblan els jardins un cementir
plè de cadavres insepults — els Díes!

A UN ABERCOCH

En la branca allunyada,
aprop del firmament,
hi hà una taca daurada
que's balanceja al vent.
Com galta enriolada
se colora suaument

y passa a diada
saludant y somrient.
Allà hont ningú hi alcansa
en llarga benhauransa,
vellutat, plè d'olor,
passa l'ingènua vida
guardant una esquisida
virginitat de flor!

HIMNE

Oh l'eternal solatjament del Vert
quan nostres ulls estan cansats dels homes!
el Vert es un consolador suau
té una frescor y un regalat murmuri.
Oh Vert, nascut de les caricies tendres
que fan al món els ayres y les aygues!
tu que domptat a l'exigencia dura
ets cla' en el prat y ombrívol en els boscos,
dret en el jonch y sinuós en l'eura!
T'inflas al vent y a la claror t'enlayras
y ets tan mogut dels eternals pantetjos
que ploras dins les tristes esmeragdes
arrebassat als cercles de la Vida!

EL BOSCH

Oh'l vert del Bosch qu'esporuguex y esvara!
es com el vel d'un temple geganti
que'ns emmantella els resplandors de l'ara
ab l'amenassa d'un remor sens fí.
Ab lianes magnífiques se para
y estàtues son del Immortal Jardí
les fades nues de mirada clara
y blancor penetrant de gessamí.
En un ombrívol fons inesplorat
una Princesa hi dorm, de nits y dies,
que cap Príncep jamay ha desvetllat.

Y una fontana d'esquisit fulgor
invisible dessota les falsíes
interminablement canta l'Amor!

JOCH D'AYGUA

En l'estany trasparent plè de ninfeas,
Eros, de marbre lluminós y pur,
duya a la mà les aygues irisades
sota l'ardenta joya del atzur.
Y axí'm digué:—Jo't faig enamorat,
hi haurà en ta boca com una armonía,
hi haurà en tos ulls com una claretat.
Y encensaràs devot en ton pregón
un llavi entre les coses somrosades
y entre les coses pàlides un front.
Per espasa duràs un gessamí,
una copa tindràs en lloch de llibre
y un genoll d'estimada per coxí.
Y al despertar del somni temptador,
ta testa serà blanca y esllanguida
y sentiràs una mortal fredor.
Y jo m'acostaré tranquilament:
com seràs feble y vell, per les orelles
te duré al eternal enfosquiment.—
Y'l deu Amor llavores
feu una ballaruga estraordinaria.
L'aygua cantava en l'ayre resplendent.

TOS LLAVIS....

Tos llavis son vermells com les maduxes,
tos ulls com els rahims, son violetes,
tos cabells tenen l'or de la taronja,
tes galtes son sedoses com els préssechs.
Tota tu ets esclatanta y ets pesanta.
Ets cullidora, y temptas.

PLATJA DE TARDOR

Ja Posseidon tremola guaytant el firmament;
vé la tardor y'ls àmbits son plens d'esgarrifansa;
les aygues fan grans taques moventes, ajocantse,
y Helios s'acluca, pàlit com un convalescent.
Y Posseidon voldría asserenarse. Car
veu un or trist que plora demunt de les onades,
y sent un plor dolcíssim de roses esfullades
y una tristesa humida que vé del fons del mar.
Totes les çoses tenen somriure d'agonía.
Una gavina passa tan lenta, que cauría.
Mes Posseidon feréstech torna a axecà'l trident,
y sos cabells rodolan y sos ulls verts s'encantan;
en la foscor sinistra sos brassos s'agegantan
sa barba plena d'algues degota lentament.

CANSÓ

Anèmsem, oh aymía,
que'l mal temps avansa;
fugím la tristesa
de la esgarrifansa.
Hi hà en las fosques ones
barboteig de velles;
d'invisibles pipes
hi hà en l'espay centelles.
Un arbre sens branques
com un dit senyala
y una boyra grisa
passa com un'ala.
Y la lluna, lluna,
freda, freda, freda,
roda, roda, roda,
com una moneda.

PREMI DE LA UNIÓ CATALANISTA

CONTES Y ESTUDIS

Notes de ciutat.

LA VETLLADORA

Aqueix don Joan Pons, que ve cada tarde a Borsa y que, si voleu conèxel, no més us cal esperarlo de les tres a un quart de quatre a la porta del carrer del Consulat y'l veurèu baxar del *cupè*, es un home originalíssim.

En sa joventut fou mosso—axís, tal com sona—d'una hisenda del Plà del Penadès y's va trobar de plè a plè en època d'una gran exportació de ví a l'Argentina. ¡Quín mar de verdor aquelles vinyes extenses que no s'acabavan may, y quína producció tan generosa! Se feyan uns Setembres tan grossos, que semblava que s'hagués d'inondar aquella hermosa plana que produhía com un voler de Deu. La riquesa arreu sobrexía. Aquelles cases d'enllà del mar may ne tenían prou. Qualsevol hauría jurat que no més s'alimentavan de ví en les terres americanes. ¡Quín temps! ¡quín temps! Allò era un riu de ví que se'n anava y un riu d'or que venía.

En Pons, qu'encara que semblés tonto no'n tenía un pèl, trobantse en mitx de tal abundor, no sé quina idea original li va valguer obrirse cap a sí un regueró d'aquella riquesa, y'l

regueró va anarse engroxint, engroxint, y en vuyt ò deu anys en Pons fou un home rich, però no us cregueu una fortuneta d'allò de quinze ò vint mil duros... De més, de molt més. La gent del Plà deya si era home d'un milió... Tant com un milió!... Però lo cert es qu'ell no ho sabía pas lo que tenía... Aquell cambi de vida'l va ensoperbir, no emmatzinantli, però, un cert fons de bon home que li traspuava en tots els seus actes. Va esdevenir cridaner, avassallador, però rès li durava. Se li va accentuar encara més el seu temperament, que semblava fet a batzegades.

Quan se li varen apropar els quaranta anys, va veures voltat de diners, de servilisme, y del cor li va pujar com una veueta temptadora que demanava amor, y ell se la va escoltar aquella veu dolsa, perque aquell homenàs alt com un Sant Pau y d'aspecte ferreny era una criatura, rès més que una criatura mal criada per la sòrt.

Be n'hi hà aquí, a ciutat, de senyorials families que s'ensorran, y en aquexes families a voltes s'hi troba una noya bonica, quina, per lo que respecta a caràcter, ò es una dòna orgullosa, plena de pretensions y malicia, ò, pel contrari, una nena dolsa, amorosida, resignada, trista com tórtora. Axís era la Mercè de Garcin, que per esposa va escullir En Pons.

Y a n'ella, tan fina, tan educada, ¡qu'es estrany!, no li va desagradar aquell pagès vestit de senyor. La Mercè ja n'havía estat d'enamorada; enamorada d'un jovenet de saló, correcte, que sempre parlava d'honor y's feya'l desinteressat, però'l dia que va saber el ver estat de la familia Garcin, va dexar a la noya, ignominiosament.

Y ella va plorar molt... y un'altra vegada va probar fortuna en l'amor: el nou enamorat era un dependent del Banch que tenía la robeta de l'esquena... però quan va veure que'l pare de la Mercè, molt lluny de lo que aparentava, era un noble arruinat, va dír que més endevant, quan tingués un recó... y va anarse refredant, fins que la noya, comprenentho, ho va dexar córrer.

Y's pensava, la pobreta, que ningú l'aprofitaría'l torrent de delicadesa que vessava del seu pit, y que, si algú se li apropava, tampoch ella'l creuría. Y quan a trenta anys, quan la Mercè veya'l món d'altra manera, va venir En Pons, ella'l va creure y va tornar a veure la vida com en els seus

dies d'enamorada, que per l'amor vint anys ò trenta es igual. La cosa es que s'hi hagi nascut pera estimar.

Si s'ha de dir la veritat, per axò, no va serhi molt felissa ab aquell caràcter d'En Pons, fet a batzegades, que tan aviat li donava pera renyar al servey com pera tenirhi converses amistoses; qu'ara era avar y suara esplèndit; que ab la boca malehía y després ab els ulls demanava perdó. Malgrat tot, a la Mercè l'estimava de veres, ab aquell fons de home bo, y reconexía la superioritat d'ella. L'esposa ho veya, y, sofrint més ò menys, quan havía passat la gropada, li perdonava tot. Mercès a n'ell, també la familia s'havía axecat d'aquell postrament d'abans.

Ja feya sis anys qu'eran casats, quan un vespre la Mercè, tota enrejolada, va dirli que no digués rès a ningú, però que potser.. que li semblava... vaja... que Deu els hi volía donar un fill. Aquell homenàs va sentir dintre'l cor l'impressió de la criatura anunciada, y's va posar content com un liró. Tot era cridar y riure, escampar la nova als quatre vents, y repetir cada día una dotzena de vegades al servey que al primer que dongués un disgust a la senyora,'l mataría.

Y de tant en tant ja sortía el geniot, però la Mercè li somreya ab aquella cara bellament esbarriada y ell s'amansía a seguit.

Va arribar el fill... un marrech pastat a n'ell.

La mare va estar a les portes de la mort, y'l pobre Pons no sabía pas a quina paret tocava. La Mercè va demanar una monja, y fins va dir de quin convent la volía, qu'ella ja ho sabía que'ls cuydavan be als malalts. Quan va arribar la vetlladora, En Pons va sortir a rèbrela y la va fer esperar.

Se'n va tornar vora'l llit de la malalta poch a poch, y ab una veu que volía esser baxa, però que ressonava per la cambra, va dir:

—Ja es aquí.

—¿Qui?—feu la Mercè mitx obrint els ulls.

—La monja.

—Fésla entrar, donchs.

—Es molt jove, filla. Vols dir que ja't cuydarà be?

—Sí, sí, home.

—Y la experiencia?—va tornar En Pons, com si no s'atrevís a replicar.

—Vés, vés.—

Va entrar la vetlladora y la Mercè va somriureli com si la conegués de sempre.

Ab quín amor que la cuydava! Pera curarla ho feya ab una atenció tan dolsa! Al donarli la llet ò la medicina l'invitava tan carinyosament.. A la nit, quan regna aquell silenci que'l pis apar l'interior d'una tomba, partera y vetlladora tenían converses espayades, ab unes veus dolses, tranquiles, com si parlessin les ànimes. ¡Quina casualitat! Fins se semblavan malgrat els tretze ò catorze anys que de més tenía la malalta, y esser aquesta rossa, blanca, y l'altra morena, molt morena, ab uns ulls negres que sempre miravan a terra com si volguessin fer de la terra un cel. Y encara feya uns díes que ho estavan més de tristos els ulls de la monja; y era que, lluny, molt lluny, en altres terres, tenía al seu pare malalt.

Uns díes després, quan va arribar la monja al vespre, plorava com una Magdalena. La cambrera, al obrir, va preguntarli què tenía, y ella va respòndreli que'l seu pare havía mort, y caminant d'esma se'n va anar vers la cambra de la malalta.

Aquell día En Pons no era a casa. Un negoci molt important l'havía allunyat, y fins a la nit no tornaría en el correu de Valencia. El criat l'esperava. Tocaren les onze quan l'amo va estossegar per la escala, y's va obrir ensemps la porta.

—¿Rès de nou? – va preguntar seriosament.

—No, senyor.

—¿Eh?

—No, senyor.—

Primer va entrar a dexar un paquetet en la cambra ahont dormía d'ensà que la seva muller estava malalta y, seguidament, de puntetes, va anar a veure com seguía. La boca se li feya aygua pera posar un petó al front d'aquell filló que semblava un coxinet de fer puntes.

Va trobar a la Mercè plorant y a la monja que sanglotava.

Aquell gegant va espantarse; automàticament se va estirar la barba y ab veu imperiosa va demanar què passava.

La Mercè feu per resposta:

—¿Has vist? La pobra *hermana* ha tingut la desgracia de perdre al seu pare.—Y va afegir ab ingenuitat: – Com que jo estich... axís... tan sensible...—

Y vinga plorar silenciosament. La monja, en tant, roma-

nía en un recó com si volgués amagar el dolor qu'en sanglots li sobrexía. En Pons, excitantse lleugerament, va pendre la mà de la seva esposa, y li va semblar trobarhi una mica de febre. Aquell caràcter fet a batzegades anava a explotar, però's va contenir y, gronxant la cara encesa d'indignació, va exir de la cambra bo y senyalant a la monja que'l seguís. El pis era llarch. El gegant caminava y feya trontollar el sol. Va cridar al criat y li va manar qu'anés a cercar un cotxe ¡desseguida! Y va tirar corredor avall, excitat, ab la rabior que li vessava pels ulls encesos. La pobra monja, esporuguida, ab el cap baix, el seguía ab uns passos lleus, com si no toqués a terra.

Al arribar al menjador, En Pons va tombarse y va rompre a cridar:

—Però vostè no sab, santa cristiana, que a una malalta axís no se li pot causar cap emoció?

—Senyor... Pons...—feya la monja, tremolosa.

—Ja ho deya jo que tan jove no tindría experiencia pels malalts.

—Es que jo ja li volía amagar la meva desgracia.

—Donchs, ¿còm ha sigut? ¡Veyàm!—va roncar l'ex-pagès, fòra de sí.

—No he sapigut aguantar les llàgrimes un moment que he pensat en el mort, y donya Mercè, qu'es tant bona, ha volgut saber de què plorava.

— Y vostè li ha dit? *¡Vaya! ¡vaya!* Està be!

—Ella ha volgut que li digués de totes passades.

—Es que vostè no havia de plorar ¿enten? Plòri ara, aquí, tant com vulgui.—

Y la monja's va tombar de cara a la paret pera amagar el ruxím de llàgrimes que li queyan cara avall.

—Sàpiga qu'ara té febre,—va tornar En Pons, duríssim.

—Deu meu... socorréume... Deu meu...—papallonejavan els descolorits llavis de la vetlladora.—

Sense ls ulls de la Mercè que l'amansissin, aquell home no calmava pas la seva impetuositat. De nou va bramular ab una veu fonda:

—Vàgi, vàgi en nom de Deu.

—¿Ara?—va preguntar feblement.

—Sí, ara. Mentres vostè sigui aquí, ella no pensaría altra cosa qu'en la mort d'aquest bon senyor que tant l'afecta.—

Y agafantla del bras, ab una dolcesa irònica, la va anar empenyent cap a la porta. Al contacte d'aquells dits va sentir certa repugnancia la pobra dòna, y s'anava a rebelar, però va mirarse'ls hàbits ab amor, y resignada va caminar, tot treguentse'ls maneguins y'l devantal. La fè cristiana la va amorosir encara més, y va preguntarli com demanant perdó:

—¿Que vol que torni?

—Nó, nó: ella al vèurela recordaría al mort.

—¡Era el meu pare!—va saltar la monja agullonada per una humana reacció d'orgull conscient.

—Que Deu l'hagi perdonat,—va replicar ell un xich es corregut

Al veures a la porta, un tremolor li va moure les barres.

—Es de nit,—mormolava com parlantse a n'ella matexa.

—Ja he enviat per un cotxe. Ah! Tíngui: pels díes qu'ha vingut.—Y's va treure de la cartera un bitllet de cinch cen tes pessetes.

—Gracies... Pels pobres...—va exclamar la vetlladora, sorpresa d'aquella generositat y perdonantho tot.

En Pons ja evolucionava. Si'l cotxe tarda una mica més, la gropada passa, y s'haguera amansit la fereta.

Segurament que no l'haurían pas treta d'aquella casa a la pobra òrfena. Però's va sentir el potejar del cavall, seguit del caxaleix de les rodes per l'empedrat.

—Santa nit... santa nit,—anava dihent la monja ensemps que baxava lleugera'ls primers grahons.

—L'acompanyo...—va replicar En Pons ab veu que s'amorosía.

Un cop de vent el va sobtar a la portella de la entrada, y l'acera va restar encatifada de les fulles seques dels arbres del Passeig. Semblava fet exprés pera que la pobra criatura no toqués de peus a terra. Al enfilarse a la berlina va donar al cotxer la direcció del convent. En Pons va dirli ab una cara trista, ab el penediment als ulls:

—El criat l'acompanyarà.

—No cal. No tinch por. Ens hem de fer a tot nosaltres.—

Anava a arrencar, quan aquell home, de caràcter fet a batzegades, va obrir la portelleta del cotxe, y, a punt de plorar, va mormolar:

—*Sor... sor...*

—Màni,—feu ella ab una veu clara, tranquila, cristiana.

—De tots *modos*, li dono'l pèsam per la mort del seu pare, ¿sent?

—Oh! gracies! Que Deu li pagui...—

Y'l cavall va pendre embranzida.

ENVEJA

Aquell dematí, al agafar el diari, me vaig quedar fret. A la primera plana, tancat per quatre ratlles negres y sota una creu ab una corona, vaig llegir el nom de la filleta d'un amich meu.

Crexía xamosa, viva, amorosida... Era l'ilusió dels seus pares, l'alegría d'aquell piset plè de claror; ja comensava a cridar y brassejar per entre les flors que vessavan dels barrots de l'altá galería... Y, de cop y volta, tot per terra, ¡morta!

A n'En Ramon Blay jo'l conexía ben a fons y m'esglayava al pensar en lo desesperat que devía estar. Ens varen presentar un día, varem parlar sincerament, ens varem compendre, y, al despedirnos, la nostra encaxada fou ferma y ens varem dir: arreveure.

D'aquella vetlla ensà, malgrat el poch temps transcorregut, ens hem vist moltes vegades, hem tingut converses llargues, jovenívoles; una confidencia d'afectes y aficions ens puja sempre a flor de llavis y'ns encen els ulls, y les nostres impressions, que tanta semblansa tenen, les hem traduhit en moviments animosos, caminant y parantnos ben sovint pels carrers solitaris, acompanyantlo jo a sa casa ò ella la meva en les hores avensades de la nit.

Una volta varem sortir a parlar de la familia, y'l meu amich, com si esperés de díes y díes que toquessim aquell punt en les nostres converses, va posarse a contarme coses de la seva nena ab una ilusió tan gran, que'ls ulls li espurnejavan. Ell l'ensenyava de confegir les lletres grosses, ell li feya les joguines, ell li anava a comprar els sombrerets ò a

tríar la tela y'l color dels vestits, com si volgués que ningú s'apropés a ella, com si glatís ferho tot ell, ell sol, pera que la nena n'hi restés ben agrahida. Y'l meu amich, pera poguèrsela ensenyar be a la filleta seva del seu cor, quan portava encara volquers, ja li havía comprat llibres qu'ell escullía, ab forses *sants* que se li gravessin a l'imaginació; y ell, qu'era xicot d'una gran cultura y caminava encès per un ideal artístich, va comensar a repassar els oblidats detalls dels llibres elementals pera ensenyarho més tart a la nena, y va treure de casa, quan el nap-buf mirava encara vagarosament, uns estudis al nú qu'havía dibuxat en l'Academia y qu'eran de molta veritat y bellesa.

Quantes voltes havía jo pujat a n'aquell piset plè de claror, ell buscava la nena a corre-cuyta, ab una punta del seu mocador axugava'ls llavions d'aquella adorable mocosa llaminerota, y me la posava sobre'ls genolls, y s'apropava després, gelosot com una criatura, captant un petonet d'aquella boqueta posturera y xerrayre. ¡Pobreta! Morta de sobte, com l'aucellet que la nit abans encara refilava, y l'endemà'l trobem encarcarat dintre la gavia...

El mateix dematí la feyna no'm va permetre anar a consolarlo, però a la tarde no vaig pas mancar al enterrament, al enterrament d'aquella esperansa joyosa.

Y quan, després d'exir de Santa Agna, caminavam ab la caxeta al devant, com una dolorosa idea persistent, y baix la impressiò dels cants dels capellans, vaig adonarme de que al meu amich li flaquejavan les cames y'l cap se li gronxava abatudament.

Se va despedir el dol devant del Hôtel d'Anglaterra. Jo seguía darrera d un jove elegant, a qui tenía present d'una vegada que anavam junts En Ramon y jo y va saludarnos.

Quan ens varem trobar devant del pobre pare, per quina cara desencaxada s'escorrían les llàgrimes silencioses, aquell jove va allargar la mà enguantada... Ell, el meu desgraciat amich, se'l va mirar fixament, y, cambiant de sobte en odi el dolor que li vessava pels ulls, va dirli: —*Pàssa*—sense admètreli'l pèsam. El jove dissimuladament va escórrers pel carrer de Fontanella.

¿Quin drama va tancar aquell moment? ¡Quin misteri hi havía amagat entre'l meu amich y aquell desconegut!...

Passats molts díes, quan en el cor del pobre pare va anar borrantse la fatal sorpresa, y la resignació s'hi anava arrapant dolorosament, ell mateix, tal volta endevinant la meva curiositat irresistible, m'ho va contar tot.

Quan En Ramon era solter tenia per company inseparable aquell jove elegant que jo havía vist. Y's compenetravan tant, que quan l'un va enamorarse l'altre també, y a través dels ulls de les estimades abdós varen desitjar el fill. Varen casarse'l mateix día en la matexa esglesia, y, si abans eran dos que anavan sempre junts, després foren dues parelles les que no's dexavan may. Y quan veyan una criatureta maca, tots deyan, alhora:

—Com aquesta m'agradaría a mi.

—¡Qu'hermosa!

—¡Quins ulls tan grossos!

—Jo la faré anar vestida axís mateix.—

Va passar un any y no venía encara cap fillet, però'ls dos companys no varen perdre pas l'esperansa.

Un día, per fí, l'esposa d'En Ramon va dir a la seva amiga que ja li podía donar una bona nova... Quan aquesta va contarho al seu marit, ell la va mirar estúpidament bo y exclamant:—¿Y nosaltres?—Nosaltres rès,—feu ella, somrihent avergonyida.

Va néxer la filleta d'En Ramon, y'ls primers que la varen anar a veure foren els companys de sempre.

—¡Que bufona! ¡Ay, senyor!—va dir la dòna.—Se sembla a tu. ¡Mira com obra'ls ullets!—

Ell se mirava al seu amich d'una manera estranya, com si una espurna d'enveja comensés a enverenar aquella amistat que sempre havía sigut tan franca y tan hermosa.

—Escólta,—va dir de sobte a n'En Ramon, baix-baxet, a cau d'orella:—La trobo grogueta aquexa criatura. Ja cal que la cuydeu.—

Al despedirlos, En Ramon els va acompanyar fins la porta. La dòna li va dir:

—Que Deu la guardi molts anys. Forses felicitats.—

Ell, donantli un cop a la espatlla, no més va exclamar ab una rialleta:

—Ens haveu passat devant.—

Els dos matrimonis ja no podían anar tan plegats com abans. La criatura robava totes les hores a la mare, y En Ramon va tornarse un babau. Cada volta que llurs companys

pujavan a vèurels a n'aquell piset plè de claror ahont la nena s'hi anava obrint com una poncelleta de rosa, ja's sabía: tot lo que la dòna era carinyosa y petonera ab la criatura de la seva amiga, l'home era reservat y la enveja se li anava dibuxant malignament en el mirar y en les paraules.

—¡Oh!—deya—no cantèu pas victoria. La canalla està molt exposada... Un cop d'ayre .. una meningitis... tinguèu compte, que la veig molt rojeta.—

Y al exir de la casa, l'home feya mala cara a la seva muller, y una mena de corch se li anava ficant a l'ànima.

La nena, en tant, crexía com una poma, fresca y xamosa. Passava'l temps y'ls altres rès, com una maledicció de Deu. Ell, desesperansat, cada día se'n separava més de la seva esposa, y, a la fí, li va donar pera vestirse elegant, y'l seu caràcter va arribar a esser aburrit, insufrible, irònich.

Les visites al seu amich les feya cada vegada més de tart en tart, y aquest va acabar per dirli que si hi havía d'anar pera posarlo intranquil que no hi tornés més.

Després la nena's va morir, pobrissona, y quan el pobre Ramon, regirat d'emoció, allargava la mà, el día del enterrament, a les encaxades dels amichs que's despedien, va veure al seu antich company, quins ulls lluhían ab una claror de victoria malgrat l'aspecte falsament adolorit.

EL MESTRE D'AXA DE LA "LIVORNO„

En Giuseppe Viglia gayrebé era tan vell com la corbeta. ¡Que n'havía fet de viatges d'Italia a aquí!

De jove-jove va entrar a la Companyía, y, d'allavors ensà, si's juntessin els carregaments de carbó qu'havía portat, li semblava que s'hauría pogut torrar tota la terra. Era menut, rabassut, els ulls de fura, les manasses com pales... Desde qu'un borrissol ros li va ombrejar les barres no s'havía tocat el pèl, y ab els quaranta anys que l'allunyavan de la joventut podeu contar la barbassa que tenía.

Caminava brandant, com escarnint el barco sense donarsen compte, y sempre llensava una tossota que li muntava de la gola, recremada pel maleiht tabach que's consumía día

y nit en la vella pipa de cirerer que s'aguantava entre les dents nètes de la polsina del carbó. La pipota: heusaquí l'únich vici que tenía y gayrebé's pot dir que l'únich company, perque, reservat com era En Viglia, poch s'espontanejava ab la gent de la *Livorno*.

Tots eran més joves qu'ell y tenían oposades converses y aficions. Altrement, sovint se n'anavan uns y n'entravan de altres, y axò a n'el mestre d'axa no li plavía gota, perque a n'ell pera trèurel del barco l'haurían hagut de llensar al mar, tant era l'amor que li tenía.

Axís, donchs, no era home de gayres amichs. Entre mar y cel, sempre en la *Livorno* pel camí de sempre, sentia la impressió d'abdues immensitats, y havía passat llargues hores contemplatives y purificadores, que si ell hagués sigut dolent prou que s'haguera tornat home de be.

Quan en alta mar passava un vapor, ell ja ho sabía de quina Companyia era y ahont anava y d'ahont venía, però may se va sentir agullonat per un viatge nou ni atret per llunyanes platges ni desconegudes terres. Ell era de la *Livorno* y rès més. Desgraciat com havía sigut en son matrimoni, li va restar un xicotàs que li feu perdonar y mitx oblidarho tot, y aquell xicotàs més tart li va donar un net. Y En Viglia ja sabía be que a Livorno hi havía un niu rublert d'amor y felicitat, y en el niu una criatura que li deya avi, y que li esbullava la barbassa rossa entre petó y petó. Estava En Viglia tan avesat als viatges, que poques vegades sentía l'anyoransa pel seu fill, pel seu net, y per aquella italianeta que tan felissos els feya a tots. Y es que'l mestre d'axa sabía tan regularment el día d'arribada y'l día de sortida, les hores que's trigava de tal port a tal altre, que'l seu cor s'hi havía fet com un rellotge. Ara, quan alguna volta la travessía's feya més llarga, el cor se li comensava a somoure, el cel y'l mar ja no l'embolcallavan en aquell suprem reposament, y'l bon home sentía'ls brassos frisosos pera estrènyer als seus fills sobre'l seu pit, y pensant en les manyagueríes del nen la boca se li feya aygua.

No més una por tenía el mestre d'axa. Era la de morir en un naufragi; allò de que'ls seus fills y'l seu *bambino* no sapiguessin ahont reposava ell, ell que'ls estimava tant, lo esborronava... Malgrat aquexa por, en els moments de perill la foragitava de si y esdevenía el més valent; allavores si que'ls estimava a tots, a tots els que s'agitavan aprop seu,

y, al axecar els ulls al cel terrible deya mentalment una oració sense paraules que Deu sempre li havía escoltat.

A les tardes d'estiu xafogoses, sempre va una pila de gent desenfeynada a pendre la fresca al moll del carbó. Altrement es ben divertit. Una colla de xevalets, que saben nedar millor qu'anguiles, se despullan llurs miserables robes, y, els uns nuhets com varen venir al món, ab els calsotets els que'n portan, se llensan a l'aygua. La gent que'ls guayta els tira monedes de coure embolicades en paper, y ells se submergexen tots alhora, y, al exir, espolsan els caparrons, escupen, y, un d'ells, victoriosament, mostra entre les dents la moneda. Devegades uns quants se revolcan per les barcasses brutes de carbó y cridan pera que'ls vegin bruts, ben bruts; fins que's llensan a l'aygua pera netejarse. Y entre'ls xiscles dels ardits nedadors y'l bordar de gossetes y gossassos que també'ls portan a banyar allí mateix, passa la estona forsa distreta fins que'l sol es ben colgat darrera la montanya y comensa a grisejar el vespre. A vegades també hi veurèu la corbeta *Livorno,* y veurèu la imponenta popa com se gronxa amunt y avall. Abocat gasivement, ab la pipota als llavis, sempre hi hà'l vell Viglia, aparpat de les bogeries que fan els tripulants joves. D'aquests, uns quants se llensan desde la segona y tercera verga, y ab tanta furia com prenen cauen com una bala y l'aygua'ls engoleix en un segon. De altres van a omplir d'aygua dolsa de la font propera les botes vermelles, y ab una mà van empenyentles cap al moll quan son buydes, y ab la espatlla, nedant més poch a poquet, cap al barco quan son plenes.

Y jugan per l'aygua gayrebé ab la matexa seguretat com jugarían per terra; s'empaytan, se barallan de broma, nedan per sota, se llensan de qualsevulga manera, se fadigan però no's rendexen, parlan, se'n riuen d'algun badoch que'ls miri ab la boca massa oberta... Els nostres xevalets els contemplan ab veneració. Manoy, que'n saben! Que sapats que son!

Un any va ferse pas entre la muralla de curiosos que se abocava al espadat un xicotet de deu ò dotze anys, viu, axerit, que no va parar fins posarse a primera fila.

—Tu!—va cridar de sobte. Y quan el que cridava se'n va adonar, va posarse a picar de mans, y a xisclar:

—En Peret! En Peret! — Y tots varen aproparse com els pexos d'un sortidor bon punt hi cau una molla de pa.

—Alsa! despúllat!—deya l'un.

—Què fas, home?

—Ara ray que'n sabs forsa de nedar!—afegía l'altre.

—Que te'n donas vergonya perque hi hà *madamas?*—

Y En Peret, en quatre esgarrapades va trèures el gech, una camisa vermellosa y'ls pantalons apedassats de tot arreu, y, nuet com va quedar, mentres feya un farsell de la roba lligantlo ab un tros de corretja que s'havía desnusat de la cintura, tremolava de fret.

A la una... a les dues? Se va gratar sota l'axella, y... xop! Va surar desseguida, va escupir, va mocarse ab els dits y va allunyarse nedant de cantó.

De tota la colla era'l més menut.

Un de la *Livorno* que jugava a trompades ab un company seu, al adonarse d'En Peret me l'agafa pel bras y'l treu a flor d'aygua, horitzontal, tot posantse a riure y mostrantlo a la gent.

—No val... no val—feya'l petit nedador, esporuguit.

Y'l ganassot hi jugava com ab una carbasseta, y En Peret tot era agitarse, y, cansat com se va sentir desseguida, va beure una mica d'aygua. Rihent y bromejant ja'l tenía aprop del barco, quan En Giuseppe Viglia, sense treures la pipa de les dents, va dir quatre ò cinch paraules enèrgiques, y aquell ganassot va dexar al menut. Aquest va enfilarse a descansar en una barca; passada bella estona, va tornar a llensarse a l'aygua... y volía pujar al barco, però era tan caganiu que no arribava a l'escala. Un company seu, que feya'l mort per allí la vora va ajudarlo, y ja'm teniu En Peret pujant amunt. Al costat de la corbeta encara's veya més poqueta cosa, y pujava poch a poch, indecís, com si temés que'l fessin fòra.

El Giuseppe Viglia el va sortir a rebre, y, al tenirlo aprop y clavarli els ulls de fura, va restar sorprès. Aquella criatura era l'imatge del seu net. Desde dalt la popa ja ho veya ell que se li semblava, però may hauría dit tant. El mateix nassiró desvergonyit, els matexos llavions petoners, el mateix mirar. Tan encantat hi va restar el mestre d'axa, y, reservat com era, tan poch va traduhir la seva agradable emoció, que la criatura va creures que aquell vell el renyava ab els ulls per l'atreviment de pujar, y, sentint la por de que d'un cop d'aquelles manasses que semblavan pales el llensés al mar, va posarse a tremolar com la fulla al arbre.

—Deu me val!—va pensar el mestre d'axa.—Si fins deuen tenir la matexa edat; y li va preguntar quants anys tenia. Esporuguit com estava el petit intrús y ab el mal català que parlava En Viglia, no va entendrel de sobte, però després va barbotejar:—Onze!—

¿Onze? Un menys que'l meu *bambino*—va dirse En Viglia; y axò de que'l Peret fos més menut el va omplir d'una satisfacció inexplicable. Com si li ventés una mosca ab la manassa, el mestre d'axa li va fer senyal de que'l seguís, y'l xevalet va anarli darrera avergonyit de veures nú.

Quan va tornar al moll, els seus companyons ja's vestían y'l varen atribular a preguntes:

—¿Que t'han renyat?

—¿Què t'han dit?

—M'han donat un plat de macarrons: més bons, noys!—feu ell, axerit, llepantsen els morrets y prometentse tornarhi l'altra tarde.

Al endemà tots volían pujar al barco, però En Viglia no més va admetre En Peret; sinó la cuberta s'hauría omplert d'un batalló de gent menuda. Sis ò set dies seguits, En Peret va pujar a brenar a la *Livorno*, a la vora d'aquell vell qui se l'estimava tant. Una tarde'l mestre d'axa li va dir: Adeu!, y, al ferli un petó, li feu prometre que l'altre any hi tornaría.

El Septembre avensava y l'istiu tocava a son terme.

Quína sorpresa tan terrible! Quan En Viglia va arribar a Livorno, desitjós de petonejar al seu net y de compararlo ab aquell amiguet de Barcelona, pera convèncers de que se li semblava molt, però de que'l seu *bambino* era una mica més maco, va trobar als seus fills esmaperduts. No sabían com dirli. Primer li van dir qu'era fòra de casa ab uns amichs..... Oh! No era fòra de casa ¡pobra criatura! Era fòra del món. El mestre d'axa va restar encantat com un idiota. Va voler donar uns passos y, atuhit pel dolor tan gran que sentía, no caminava pas brandant com sempre, sinó que anava a ensorrarse, com un barco, en el mar d'un dolor desconegut. Va plorar més aquell día que no havía plorat en tota la seva vida. La pena li unglejava'l pit, y se li feya tart pera tornar al viatge, com si necessités, pera esvahir un xich la seva gran desgracia, la grandiositat de mar y cel.

Quan va tornar a Barcelona era al hivern. Venía abatut,

revellit. Li va semblar que no més li quedava la *Livorno* al món, y va agafar tant amor al barco que hi fruhia com may la encallada impressió de qu'ell ne formava una part,—un tros de fusta, un tros de ferro,—y quan descarregavan, palplantat a cuberta, va creure com un fascinat que la *Livorno* era ell, y que aquelles sanallades de carbó negre que'n treyan, era'l dolor que li arrancavan a n'ell del pit, però sempre n'hi quedava, y, abstret, sense fixarse en rès ni pensar en ningú, va adonarse de que plorava quan ja se li havían escorregut un sens fí de llàgrimes cara avall. Quins díes més foscos tenía aquell hivern! Quína humitat empapava tot Barcelona!

Com una claror de fosca, En Giuseppe Viglia va veure dibuxarse en mitx de les seves tristeses la carona d'aquell xevalet que se semblava tant al mort, y va esperar l'istiu ab un afany d' esperar que desconexía.

En el viatge que feu a plè Agost, venía ilusionat pera estrènyel en els seus brassos.

Quan, recolzat en la popa, que's gronxava amunt y avall com el cap d'un monstre que s'abeura y engoleix, s'estava'l mestre d'axa ab la pipa entre les dents, y va veure que arribavan al moll xevalets que's despullavan, el cor li bategà fortament.

Ja'l veuría, ja, axís qu'arribés. Qu'es cas de confóndrel!... Ara l'un, ara l'altre; Mare de Deu si n'hi comparexían! Cada moment eran més caparrons qu'exían a flor de aygua.

Ja comensava a neguitejarse En Giuseppe Viglia al veure que'l seu consol no arribava. La tarde queya; una rojor ponentina feya ressortir la runosa silueta de Sant Pere Martri.

Ell era tant lo que necessitava reveure aquella cara que li faría reviure la del angeló qu'havía perdut per sempre, que no's sentía pas ab prous forses per esperar l'endemà.

Quan ja la compacta muralla de curiosos s'anava aclarint, el mestre d'axa va cridar a tots els xicotets que nedavan y els feu pujar al barco. Ab quina gresca que varen enfilarse escala amunt! Tots nuets, semblavan una munió de criatures que, misteriosament, haguessin nascut de l'aygua.

—¿Què voleu?—varen preguntar tots un cop a cuberta.

Y'l mestre d'axa'ls hi va demanar per llur companyó de l'altre estiu. De moment cap l entenía. Parlava d'una manera tan estranya aquell home! Sobtadament un va dir als altres:

—Potser vol dir En Peret?

—Sí... ¡Peret! ¡Peret!...—feya'l desconsolat avi, decidit a axecar el vel de la seva curiositat.

—Es mort!—varen exclamar tots.

—¿Quan?, ¿quan?—va preguntar En Giuseppe Viglia, creyent que somniava.

—Va morir l'any passat, uns díes desprès d'haver sortit aquest barco.

PRIMERA COMPOSICIÓ DEL ACCÉSSIT AL PREMI DE LA UNIÓ CATALANISTA

EL CALVARI D'UNA VIDA

Somiava un impossible.

El senyor Joan era lo que, parlant en llenguatge senzill, se'n diu un sach de bondat. Son cor noble y generós, plè de sublimitats d'esperit, que manifestava fins en lo que'l món ha dat en anomenar subtibtileses, a voltes lo feyan semblar ridícul als ulls dels qui, prou flachs de cervell, encara que posehint excés de cap, miran les coses superficialment, sens pendres la molestia de pensar, d'enfondir una mica, perque el pensar suposa un esfors d'inteligencia, y exos la tenen negada.

Havía viscut sempre solter: el per què ningú ho sapigué may, puix si alguna volta se li iniciava l'idea del casori, la única resposta consistía en una rialleta senzilla, buyda de tota malicia, que segava instantàneament les paraules en boca dels tafaners qu'exploravan sa conciencia.

Un jorn, sense saber còm, se fixà en una dòna. Era jove y hermosa; ell era ja un vellet. La cregué bona, y pensant en l'avenir, li parlà de casament, de ferla felís. Però ella, fent una mitja rialleta maliciosa, li va dir: qu'era massa vell, que no'l podría estimar may al amich de son pare, y se'n anà rihent, dexantlo confós.

Un altre jorn tornà a insistir en lo mateix, y li oferí riqueses.— No hi fa rès,—li digué,—no hi fa rès que no m'estimis; ja ab el temps arribaràs a estimarme.—Y obtingué la matexa resposta. Y malgrat axò, vensudes algunes dificultats, per la suprema voluntat dels seus pares, passat algun temps l'Obdulia, aquella dòna jove y hermosa, esdevenía sa muller. Y l'estimà ab encegament, ab passió boja, ab passió de vell, perque era un primer amor desarrollat a la tardor de la vida.

Va passar un any, y aquella dòna, si no l'estimava com un marit, l'amanyagava com a un pare ò com a un germà malalt; y ell se sentía ditxós y benehía y omplía de petons y llàgrimes d'agrahiment aquella mà cuydadosa plena de bondat.

La pau semblava regnar en aquella casa.

L'Obdulia cantava sovint cansons que volían ésser alegres; mes, en les inflexions de sa veu, s'hi notava un quelcom estrany y indefinible que s'endinzava a n'el cor, commohent totes ses fibres y dexantli un regust d'indefinible melangía. En els plechs d'aquella veu s'hi endevinava la vaguetat d'una esperansa, un desitx fondament sentit y ofegat ab embriagaments de solitut y de tristesa. A voltes, les llàgrimes mullavan ses parpelles, ennuvolant el brill de sa fogosa mirada; mes, el senyor Joan no les veya aquelles llàgrimes ò fingía no vèureles, creyent qu'aquella anormalitat era filla dels nervis: el fret y la calor, la pluja y el vent eran la clau d'aquells problemes per ell indesxifrables. Ni per un moment se li podía ocórrer el pensament de que sa muller fos desgraciada.

La vida que portavan era una vida burgesa, una vida tranquila y vulgar, sense atractius per un esperit jove y àvit de grans volades: la vida que plavía al senyor Joan, puix era la que havía somiat; la que l'Obdulia aborría ab tot el vigor d'una naturalesa jove y forta, que desitja y no pot assolir el compliment de la missió per què ha sigut criada.

Un jorn, en la familia hi aparegué l'*amich;* l'amich íntim, aquell que may falta en els grans acontexements, aquell que'ns acompanya en les grans alegríes, el qui pren part en nostres penes y fins a voltes ens ne causa d'irreparables.

Era un cosí de l'Obdulia, vingut per algun temps de llunyanes terres. Jove y simpàtich en gran extrém; tocava'l piano, cantava; el seu llenguatge encisava y sa cultura en-

congía al senyor Joan, pobre cor senzill qui l'aculli com a una Providencia, a ell, que venía a rompre la monotonía de ses costums, y s'hi entregà confiat, sense prejudicis.

Passà algun temps, y unes negrors, preludi de tempesta que voltejavan sovint aquella casa, s'esvahiren com per encant. L'alegría era'l sol qu'esbandía pròdich sa llum benefactora.

El senyor Joan hi gosava infinitament, veyent aquella joveneta tan alegre, tant felís, cantant a totes hores, joguinejant y bojejant ab l'Andreu, son cosí, igual que dos germanets de tendre edat.

¡Còm anyorava l'agilitat y fortalesa dels seus millors temps! ¡còm hi hauría pres part en aquells jòchs qu'ell considerava sense malicia.

Cinch mesos feya que l'Andreu havía arribat, quan un jorn l'Obdulia aparegué tota torbada y com abstreta per una idea que s'arrapava fortament a son cervell, omplintla d'inquietut barrejada d'una alegría a tota fè extranya. Al mitx día menjà molt poch: deya que tenía mareig y un malestar inexplicable que l'omplía de tristesa; tot el día'l passà neguitosa y malhumorada, fent posar més neguitós encara al pobre vellet.

L'endemà, en lloch de millorar, aquell malestar va accentuarse més y més, y fins se parlà de que hi intervingués el metge, a lo que va negarshi la malalta, pretextant que no era rès y que ja passaría...

Aquell día'l pobre vell notà a casa seva un quelcom inexplicable. La muller li parlava ab altivesa; l'Andreu semblava capficat y demostrava una certa reserva, l'Obdulia parlava ab aquest, confidencialment, y paravan confosos llurs converses apenes ell s'acostava; fins les criades el miravan ab curiositat com se mira una figura rara. No sabía què era aquell misteri; no sabía què pensar, ni què fer, ni què dir; fins la casa li venía estreta y, sent seva, hi semblava un estrany. Escoltantse interiorment, li semblava que'l cor se n'hi anava a bocins dintre del pit; que cada bocí era un martell que copejava fortament les demés entranyes. La terra semblava que li faltava y que son cervell s'anava desfent gota a gota, evaporantse en sospirs.

Al ser al cap al tart, l'Obdulia li parlà a cau d'orella una breu estona ab veu molt baxa, y poch a poch lo seu rostre, solcat de fondes arrugues, s'anà estirant lentament, fins a

pendre una expressió de joya infinita. Sos ulls plens de tendresa, esguardavan ab embadaliment el rostre d'aquella dòna estimada, mentres sos llavis no encertavan a pronunciar un nom que sols confegía sa pensa. Després, en un esclat d'alegría, l'estrenyé delicadament entre sos brassos, y ab veu entretallada per una forta emoció, anava dihent:

—¡Deu meu! ¡que felís soch!... ¡que felís!... Si boy no ho puch creure!... Jo... jo... pare...?—

Mes, exa paraula, obrant poderosament sobre'ls nirvis de aquella dòna de naturalesa histèrica, li feu donar un crit mitx ofegat, y escorrentse d'aquells brassos, sortí de l'habitació tancant la porta d'una revolada.

El pobre vell sentí tan forta sotragada, que, dexantse tombar en la cadira més propera, ab els ulls desmesuradament oberts y sangosos, se quedà esguardant fitament aquella porta que acabava de tancarse, tancant darrera d'ella el goig d'una ilusió sols concebuda y ja esfumada. Probà de cridar, mes la veu se li glassà en la gola, bo y perdent el món de vista.

Una fosca quietut el voltava.

La fosca'l prenía entre sos brassos, envolcallantlo de tristesa y defalliment.

Passats els primers moments, tractà de coordinar les idees que, com monstres esgarrifosos, s'arrapavan a son cervell, mes se sentía anorreat. Després, ja més serè, li semblà llegir clarament en son present, y en son cervell comensà a fixarhi sos tentàculs el dubte; volía esquivarlo ab voluntat ferma, justificant el procedir de sa muller y, apenes lograt, tornava de nou *aquell*, el dubte, a rosegarli les entranyes ab sa barrina silenciosa. Va passar aprop d'una hora en aqueix estat: l'Obdulia y l'Andreu no s'apartavan del seu pensament anguniós y frenètich; a voltes se deyà si no era un crim pensar mal d'aquelles dues criatures que se li havían fet indispensables, y acabava per convèncers de que tot havía sigut una quimera; que no era possible que aquella dòna a qui tant estimava l'enganyés ¡era tan bona!... Y's culpava a si mateix, a n'els anys que portava a sobre, que li feyan veure les coses capgirades. Bon punt tranquilisat, altra cop tornava el terrible dubte a fer de les seves.

En tota la nit no pogué aclucar els ulls.

L'endemà la casa va semblar que's vestía de fosca.

L'Obdulia's complavía en martiritzarlo, en ferlo víctima

de sos capritxos, de son malhumor; l'Andreu el tractava ab més consideracions que may; mes, a n'el senyor Joan li feya l'efecte de que l'impulsava un esperit de compassió; y per axò hauría volgut anarsen lluny, ben lluny, hont no'l conegués ningú, hont ningú s'adonés de la seva desgracia; mes, l'estimació que per aquella dòna tenía era tan poderosa, n'era tan esclau, que fins veyentla ab certesa culpable, la perdonaría y seguiría estimantla.

Casi hi veya clar y tancava'ls ulls pera no véurehi; estava segur de sa deshonra y volía no vèurehi; son amor propi l'impulsava a dar un darrer adeu a aquella casa, y en cambi, el cor li encadenava fortament; volía parlar y callava; volía manar y obehía. Sos ulls veyan coses que li irritavan els nirvis, coses que no podía presenciar sense abocar dolls de recriminacions, y les paraules se glassavan en sos llavis contrets pel dolor, y de sa fingida energía, moments després no'n quedava més qu'una ombra en son rostre en forma d'una fonda arruga.

Se veya vell y impotent, y malehía sa feblesa, tot aborrint la vida.

Devant dels culpables, si de moment se li acudiren idees sinistres, poch després, dolcificant l'expressió de son rostre, els mirava tendrement y ja no'ls aborría. Veyentlos joves y hermosos tots dos, els envejava, y fins se creya culpable de haver torsat el camí d'una vida; no obstant, prompte venía el cuquet del amor propi a furgar en son cervell, desviantli el curs d'exes idees.

Per distraure ses cabories, exí resoltament al carrer, hont hi lluhia un sol escandalós qu'estabellava les pedres.

Al posar el peu a fòra, el cor li bategà ab més forsa, com si volgués esclatarli; després li donà un bot y casi dexà de alenar. Guaytà a lo llarch del carrer, fins al lluny... y ni una ànima viventa; mirà a son voltant y hi trobà una buydor esglayanta.

Ab pas insegur, com de convalescent, anà avansant per aquells carrers deserts, ahont el sol semblava ferhi gran rialla.

Per entre les portes y finestres entreobertes creya descubrirhi mirades escudrinyadores que l'envolcallavan de cap a peus, exercint a sobre d'ell una acció pesanta; rostres tafaners contrets per una rialleta maliciosa, y gestos significatius que li feyan desitjar ab afany ésser engolit per la terra

que trepitjava. Arreu ahont anés veya dits que'l senyalavan, mirades de cua d'ull y arronsament d'espatlles que l'encongian, fentlo anar d'esma; y allà al fons d'aquelles portes y finestres entreobertes hi sentía enrahonaments estranys seguits de grans rialles que'l feyan extremir, mentres s'escorría per aquells carrers com gos perseguit per la quitxalla, y a voltes entre aquelles veus n'hi semblava sentirne de molt baxes que anavan dihent cínicament:—¡Pobre Joan!...—

Va tornar a casa seva ab un panteig de gos assedegat que feya pena de veure, fins semblava trastocat. Deya que'ls carrers, a mida qu'avansava, anavan estrenyentse, estrenyentse, com volguent empresonarlo; que les cases balancejavan amenassant enrunarse; els arbres fugían de sos llochs y l'empaytavan cridantli coses estranyes, y ell volía córrer y no podía. Les dones, al vèurel passar, tombavan el cap per no esclafir rialla; els xicots, nó; aquestos:—Pàssiho be, senyor Joan,—li deyan un darrera l'altre, y ell passava depressa, espahordit, sense dirlos rès, perque darrera aquelles veus frescoyes creya s'hi envolcallavan un seguit de burles sagnantes.

Fou precís cridar al metge, puix en el pobre vell s'hi endevinavan els síntomes d'una forta congestió. Els ulls ingectats de sanch, ses fossanes s'axamplavan cercant l'ayre ab la avidesa del qui s'aufega.

Uns revulsius aplicats a temps l'asserenaren un bon xich, y en sos llavis hi comensà a sombrejar un dols somrís ab cert fondo d'amargor, que tenía pels que'l rodejavan quelcom de reny suavíssim que'ls omplía de confusió. Passats uns quants díes, encara que no estava be del tot, dexà aquell llit en que's trobava tan estret y aquella habitació tan fosca en la que s'ofegava. Quan sol, s'entregava a ses reflexions, que casi constituhían una deria, son rostre prenía un aspecte d'estranya feresa.

Un jorn, al recordar qu'era aquell día'l segon aniversari del seu casament, sentì agonitzar son esperit en un mar de confusions y de vergonya.

—Deu meu! Deu meu!—exclamà desalentat.—Quí me ho havía de dir!... Y es cert, sí, ben cert... ¡qu'es trist!... y pensar que d'ara endevant m'haig d'arrossegar per la terra ab el cap cot, plè de vergonya!... Y jo que vivía tan tranquil!... Ahont has anat, tranquilitat?... Deshonrat, deshonrat per sempre més!... Y pensar que l'estimo tant...

tant... ¡oh!..... cap meu..... ¿ahont ets, cap meu, que no't trobo?... me l'han près... me l'han près!—anava dihent l'infelís, apretàntsel. Després, ab la mirada extraviada y rihent bojament, seguí:—¡Oh! la gent, la gent... ja, ja, ja, me mira y riu, la gent, ja, ja, ja... y jo també rich... ja, ja, ja... y no sé perquè riu la gent... ja, ja, ja, ja... la gent... la gent... ¿què sab la gent?... què sab... què sab...?—

En exes, s'obrí la porta de la cambra y aparegué l'Obdulia tota riallera, guaytà melindrosa a la porta de fòra, feu un moviment graciosament picaresch y s'entrà tancant violentment la porta com si fos perseguida.

Fins al ésser al bell mitx de la cambra no s'adonà del pobre vell, qui tenía'l cap enterament caygut demunt del pit, les venes del mateix inflades com si anessin a esclatar, y ab la mà anava fent moviments estranys com si volgués engrapar quelcom que voleyés a son entorn.

De moment, aquell somriu qu'enjoyellava son rostre's convertí en una expressió d'espant, que, traduhintse en un crit d'esglay, cridà a n'el quarto del malalt a tota la gent de la casa.

A corre cuyta fou cridat novament el metge, y altra volta els revulsius tingueren de jugar son trist paper, y altra volta el senyor Joan tingué d'estacarse en aquell llit aborrit, del que no n'exí fins passades dues setmanes.

Un día cridà manyagament a l'Obdulia pera demanarli compte de sos actes, pera dirli què n'havia fet de la seva honra, y ella li respongué ab altivesa, dexantlo glassat y confós.

— Soch lliure,—li digué,—soch jove, soch forta, y tu... tu... no pots... capir lo que desitja, lo que vol, perque té dret a exigirho, la joventut.—

No n'hi tornà a parlar més.

Vegé molt, visqué molt, en poch temps, y sofrí molt més encara, callant, callant sempre, sense exhalar una quexa.

—Soch vell,—se deya tot sovint,—y ella .. ella es jove; ella es sol naxent, y jo soch sol de posta... ella es sol que dona vida a un'altra, ja se'n ovira l'aubada... y jo .. jo...—

Se passava la mà pel front, sospirava fondament y tancava'ls ulls, quedantse abstret per una idea dolorosa.

Ab exes lluytes, el pobre vell anava decayent, casi semblava un espectre.

Una nit va sentir un gran trasbals en la casa: gent que

anava y venía; portes que s'obrían y tancavan... y ell escoltava, esperant que n'hi diguessin quelcom d'aquell trasbals, y passava'l temps, y com si no existís, com si ell no fos rès en aquella casa. Probà d'alsarse y tornà a dexarse caure en el llit com obligat per una mà misteriosa que'l subgectava pel coll, y l'ofegava. Va sentir enrahonament a la cambra propera, qu'era la de la seva esposa, y com uns gemechs ofegats que cada cop se feyan més vius, parant tan sols a lleugers intèrvals; més tart, un cotxe que s'aturava al devant de la porta del carrer y que aquexa s'obría.

Prou forsava la mirada, com volguent descobrir quelcom en la foscor que li aclarís aquell misteri; mes, la fosca li parlava ab el llenguatge de las grans soletats, hont sols la mort hi regna. Alsà'l bras pera estirar el cordó de la campaneta, y'l bras li pesava com a plom, y tornà a descansarlo demunt del coxí; volgué cridar, y al instant s'apoderà d'ell un temor desconegut que li feu cloure'ls llavis sens dir paraula.

Vers a la matinada, aquells gemechs se dexaren sentir més clarament. Fins aleshores no comprengué que l'Obdulia, aquella dòna, malgrat tot sempre estimada, sufría horrorosament lluytant entre la vida y la mort. ¡La mort!... Devant el concepte del no èsser, el pobre vell oblidà les propies penes, els seus dolors més íntims, pera pensar solsament en ella, en aquella dòna, y sentí un gran espant y s'apoderà d'ell un gran tremolor al pensar que pogués morir y'l dexés sol, a la seva edat, quan casi se'n anava del món.

Dels agravis, ni se'n recordava. ¿Què eran aquexes subtileses, devant una cosa tan immensa com la mort?...

Un raig de llum esmortuhida que's colava per entre l'escletxa d'un finestró mitx obert anà aclarintse per moments, omplint la cambra d'una claror difusa que li asserenava l'esperit. Sentintse confortat, s'alsà del llit y comensà a vestirse, sentint son cor una impressió aclaparadora cada volta que'n sos oídos ressonava aquella adolorida veu.

Aquells planys, aquells gemechs eran cada cop més vius, més penetrants; després perdían en intensitat, eran flonjos, però llargament sostinguts: semblavan l'agonía d'una ànima.

El senyor Joan exí de la cambra tambalejant, plè d'emoció, y al volguer penetrar a la propera, li fou barrat el pas per una dòna desconeguda que li digué que tingués pacien-

cia, que no entrés encara, puix sa presencia podría contribuhir a que'l part se fés dificultós, qu'era molt valenta, que prompte estaria llesta.

Un silenci bastant llarch va precedir a un crit agudíssim, després ne ressonà un'altre més fort encara y... rès més: el feble plor d'un rescent nascut va coronar la sublimitat de aquell acte.

Varen cridar al senyor Joan, y al poch rato entrava tot tremolós. Els presents van darli l'enhorabona, estrenyentli les mans ab efusió, com si en realitat estessen possehits de gran satisfacció... y'l pobre vellet plorava.

La llevadora li presentà la criatura y confós la prengué en sos brassos, sentint un fort desitx de petonejarla; anava a aproparla als llavis, y de prompte, igual que si sentis una repugnancia instintiva, tornà a enretirarla lluny de sí, y's quedà contemplantla ab entendriment, vessant abundoses llàgrimes.

Li van dir si no estava content d'ésser pare, y ell:

—Sí, sí, molt content... molt content estich,—anava dihent ab veu tremolosa y ofegada pel plor; mes, sense atrevirse a posar els seus llavis arrugats y babosos sobre aquell angelet de carns fresques y rosades. Anava ja a dexarla, puix s'havía fet per ell una càrrega pesanta, quan, de prompte, una mirada plena d ira y menyspreu a la vegada, que li dirigí la seva esposa, determinà a sos nirvis una commoció violenta, que inconscientment portà a sos llavis a la criatura, fentli estampar en son front un petó llarguíssim. Després la depositá junt a la seva esposa, mirà a aquexa tendrement, y apretant suaument nuades ses mans li digué unes paraules que no foren pas enteses.

Mirà a tot voltant ab esverament, y en tots los semblants hi cregué veure un somriu plè d'ironía, en cada paraula que li dirigían un crú sarcasme. Probà de caminar, y casi no podía: ses cames semblavan d'una sola pessa; avansà ab pena uns quants passos, y trobantse al mitx de la cambra fixà distretament son esguart en una imatge penjada a la paret: fins exa imatge li semblà que arronsava les espatlles tot fent la mitja rialleta. No pogué més l'infelís; se trobava aplanat y, creyentse ridícul, va allunyarse avergonyit.

Tot just a fòra, lluny d'aquelles mirades, semblà que respirés més lliurement; son cor batía ab més calma, escampant per les seves venes ruxades de benestar. La solitut parlava

a son cor ab un llenguatge que li donà conhort: el brugit l'espantava.

Sol, donchs, en sa cambra, reconcentrà son esperit pera millor conversar ab sa conciencia. Ja no hi llegía en el passat; sols el present l'interesava; el present, representat per aquella criatureta xamosa qu'entrava de fresch a pendre part en les lluytes de la vida; aquella qui, més endevant, li donaría'l tendre nom de pare, y no tindría'l dret d'anomenarla filla; aquella qui, més endevant, veneraría a sa mare com una santa y ignoraría eternament que havía sigut una dòna per... Al arribar aquí deturà sobtadament el curs de ses idees, no sens ofegar un gran sospir. Després ab veu baxa, monologant entre ell, digué:

—La mare... ha de ser per ella una mare digne, una esposa honrada, una esposa model... Sí; després de tot, quan pugui arribar a compendre, ja hauré anat a amagar la meva vergonya, mes inconsolables penes, en la pau impertorbable del fossar. Quan me digui pare, mos llavis li diràn filla, y'l meu cor y'l meu esperit viuràn per sempre més en una eterna agonía... ¡Obdulia! ¡Obdulia! ¡Què me n'has fet de mal!... Mes, ja't perdono... Tu somiavas un ideal, y l'ideal que jo t'oferia era la mort, la mort que ja'm crida... Les riqueses no't seduhían; l'amor d'un segon pare no't bastava; la prosa de la vida t'aplanava l'esperit. Jo ho devía haver comprès; mes, ma rahó estava entelada; jo dormía una sòn profonda... ¡Què hi farèm, axò es la vida!...—

Prengué un llibre de demunt la taula y's posà a llegir.

La porta s'obrí donant pas a l'Andreu, qui, ab posat de joya avansà vers al senyor Joan; ab cínica serenitat li allargà la dextra, y dibuxant en son rostre un somriu de desvergonyiment,

—Que sigui l'enhorabona,—va dirli.

Al senyor Joan li semblà que perdía'l món de vista y sentí en son cor una forta sotragada, mes, estrenyé aquella mà que al devant seu s'obría y ab veu fosca y cavernosa,

—Gracies, gracies...—digué, arrencant un gran sospir tot estrenyent nerviós aquella mà, com si la seva s'hagués convertit en unes fortes estenalles, y seguí ab el cap acotat, sense apartar la vista del llibre tot repetint maquinalment:

—Gracies, gracies...—

Quan va quedar sol, va exclamar ab sentiment fondíssim:

—Ell també... ¡Era necessari apurar fins l'última gota...! ¡Deu meu... Deu meu...!—

. . . .

Passaren dies y més dies, setmanes y més setmanes, y a mida que passavan, el calvari del senyor Joan s'anava fent més pedregós, sa creu més fexuga. L'Obdulia, no obstant, semblava haver modificat lo seu caràcter; l'amor de mare havia despertat en ella sentiments delicadíssims que feya algun temps restavan condormits en el fons del seu cor. Y s'hi entregava ab passió a exos sentiments, puix la feyan reviure a una nova vida. Per son marit tenía a totes hores paraules de tendresa que prodigava abundosament; tendresa filla de la sinceritat d'un cor jove en quin fons s'hi endevinava la compassió que inspira'l sér desvalgut.

El senyor Joan comprenía clarament que'l cor d'aquella dòna no li pertanyía; que sa voluntat era esclava d'una altra voluntat que no era la seva; ho comprenía y callava perque no somiava ja en lo impossible.

Quantes voltes havía somiat en els goigs de la familia, en una vellesa tranquila... y de tot axò no'n quedava més que'l recort de l'ilusió.

En mitx de la familia s'hi trobava sol y la llar no escalfava ja la gelor dels seus òssos.

Feya ja molts díes que l'Obdulia, abstreta per un pensament, cercava ab afany la solitut pera banyar son esperit de tristesa y quan un d'aquexos, havent l'Andreu avansat sobtadament son viatge, anà a donarlos el darrer adeu.

El senyor Joan no sabía si alegrarse ò dexar de ferho perque judicant les coses fredament, tot li deya que'l cor de la seva esposa no havía d'alenar per ell y que la tranquilitat perduda jamay l'havía de retrobar. ¡May més...! Exes paraules soles s'alsaren potentes al devant d'ell per omplir de negror son esdevenir y tirar per terra en un moment les ilusions de tota una vida d'honradesa sens màcula.

—Que s'en vagi ò que's quedi—se deya—¿què hi fa? si de tots modos m'haig d'arrossegar per la terra ab el cap cot, plè de vergonya. Soch vell y m'a vida es curta; no desitjo rès més que una mà amiga que acluqui mes parpelles quan arribi la darrera hora, y un pam de terra pera cubrir los meus òssos.

A l'Andreu en mitx de tot no li tenía mala voluntat: son cor no s'havía fet pera aniuarhi els sentiments baxos, y no'l

podía sentir l'odi. Son cor s'havía fet pera sufrir en l'infantesa, per sufrir en la vellesa y ferse fort ab el sufriment. Per axò al estrènyerli la mà, mostrant els ulls plens de llàgrimes, igual que un pare ho hauría dit al fill que s'allunya, segur de que no'l veuría may més, va dirli ab tendresa:

—Com tal volta no'ns tornarèm a veure, que Deu te guart Andreu y't donga bona sòrt.—Del demés, ni una paraula, ni un reny ni una indicació.

—Adeu,—va dirli encara una altra volta y se'n anà, dexantlo ab l'Obdulia, en quin rostre no s'hi axugavan les llàgrimes.

L'arreveure ab aquexa, fou llarch y dolorós: fou l'adeu de dues ànimes que s'estimavan y's comprenían; fou l'adeu de dues ànimes germanes, nascudes pera seguir juntes el camí de la vida.

Passats uns quants jorns, les llàgrimes s'havían assecat en el rostre de l'Obdulia, mes en sos ulls, s'hi notava a voltes una vaguetat inquietadora; altres una vivesa extraordinaria que com llampechs sinistres semblavan traduhir les no menys sinistres idees que creuavan per son cervell.

De tant en tant esguardava a sa filleta, y sols aleshores s'asserenava un xich sa mirada, y somreya ab tristura. Provava de cantarli pera fer més grat lo seu sòn y aquelles notes apreses en el bressol, ab el desitx morían a flor de llavis.

El senyor Joan comprenía aquell mut dolor y'l respectava perque tenía per ell quelcom de sagrat, aquell dolor, y fins ne sufría.

May li parlà de l'Andreu, may ni una indirecta tan sols sortí de sos llavis, que pogués entristirla. Besava y amanyagava a la filleta de la seva esposa y la dormia en sos brassos. A cada caricia que li feya son cor se rejovenía y casi's sentía felís; però'ls anys li pesavan y anava perdent les forses visiblement, a pas de gegant.

L'Obdulia, vensuda per tanta abnegació, per tanta bondat, l'afalagava com a una criatureta y'l besava com se besa a un pare moribond, y al pobre vellet el cor se li entendría y plorava dolses llagrimes creyentse transportat al cimall de la ditxa. Si alguna volta mirava en levant, ja'l pervindre no l'espantava, y vejentlo més lluminós que may, se li obría'l cor a l'esperansa, y pobret, no veya que's moría... Endarrera ja no hi mirava; el passat restava envoleallat en la fredor de l'oblit. Ara per aquella dòna, sentía una devoció fondíssi-

ma; la considerava una santa, y en lo més pregon de son cor li tributava culte fervorosíssim adorantla ab recolliment.

Quan de tart en tart se rebian noves de l'Andreu, de moment el seu front s'ennuvolava; mes prompte tornava a son estat normal bon punt l'Obdulia estampant en ell un petó tendríssim li deya:

—Està bò; no torna encara.—

Ell no volía llegirles les cartes, tement violar el secret de dues ànimes, no volía llegirles, mes les endevinava.

Un jorn n'arribà una de molt breu en la que aquell anunciava son retorn.

Si l'Obdulia'n sentí una gran alegría, en cambi del senyor Joan se'n apoderà tan gran angoxa, que prompte son rostre, quelcom somrosat, prengué un esgroguehiment cadavèrich; mes, no digué un sol mot, ni's mostrà contrariat; lluny d'axò, tot el día se'l vegé somrient, ab aquell somriure de bondat qu'en sos millors temps may dexava.

Al caure la tarde's ficà al llit, quexantse d'un doloret al cap.

L'endemà ja no va llevarse, ni l'altre tampoch, ni'ls jorns que'ls seguiren.

La muller no s'apartava del capsal del llit, cuydantlo ab carinyosa delicadesa tot sentint en son interior una veu secreta que li feya retret d'aquell amor criminal.

El metge a cada nova visita, movía'l cap ab ayre més marcat de desconfiansa.

El pobre vell, en mitx del seu ensopiment tractava de somriure, mes contrayentse sos muscles vigorosament, davan a son rostre una expressió grotesca. Provava de parlar y sa veu se convertía en un texit d'incoherencies.

Les hores de calma eran contades, mes eran prous pera que's dongués compte del seu estat.

—Axò s'acaba,—deya ab veu baxa a la seva esposa, estrenyentli les mans dolsament.

—Axò s'acaba,—tornava a dir ab veu més fosca, després... se quedava somrient a la mort que veya aproparse lentament, ab la conciencia tranquila y conformat com qui ha complert dignament la seva missió en aquest món.

Al fitar son esguart en el rostre esgroguehit de la seva esposa, una ombra de recansa de dexar aquest món, enfosquí lleugerament lo seu; mes, ben prompte s'esvahía, y en son mirar dols y esblaymat s'hi podía llegir el goig d'una esperansa llunyana.

Ab inquietut frenètica de malalt, esperava l'arribada de l'Andreu, y en eix desitx semblava reconcentrar totes ses migrades forses.

Varies vegades manifestà aparentment a sa muller el desitx de confiarli quelcom grandiós que torbava la pau de son esperit en aquells moments de suprem reculliment; y clohía les parpelles per coordinar les idees, mes prompte's mostrava descoratjat, retut. Aquella plorava secretament vegent aproparse'l fí d'aquella existencia quines sublimitats d'esperit, massa tardanament comprenía.

Un dia una fosca misteriosa va invadir aquella casa.

En les cambres y corredors s'hi havían extès flonges catifes pera esmortuir el sèch soroll de les petjades.

Els mobles descuydats y polsosos en les cambres tristes y solitaries semblavan fantasmes silenciosos qu'esperessen el retorn a la vida.

Les veus eran veus apagades; eran com veus misterioses de la nit, bo y mortes arran de llavis. El malalt reconcentrat en sí mateix, restava ab els ulls tancats, silenciós y indiferent a tot lo que'l voltava.

—No t'agradaría veure a l'Andreu?—va dirli sa muller tot passantli la mà pel front, abundosament cobert d'un suhor fret y llefiscós, de fortor aspre y penetrant. De moment l esguardà ab posat de dubte, com no decidintse a confiar en la sinceritat d'aquelles paraules que pessigollejavan voluptuosament lo seu cor plè de bondat y sants desitjos. Poch després, al serli preguntat novament, igual que'l caminant perdut entre la fosca, somriu al ovirar una claror llunyana que ompla son cor d'esperansa, el pobre vell somrigué a aquell raig de llum qu'exía en mitx les tenebres en que son esperit se debatía.

—Sí, molt m'agradaría vèurel, molt...—

Digué després ab molta pena, guardant en son rostre aquell simpàtich somriu, com esperant la realisació d'aquell desitx del quin arrencava la suprema pau de la seva ànima.

L'entrevista ab aquell, no per lo molt esperada fou menys dolorosa y brutal; en certs moments arribà a semblar el violent encontre de dos cossos que durant tota una eternitat se repelliren, tot acumulant forses y rancunies per retirse mútuament y anorrearse.

Abdós s'esguardaren llarga estona atentament ab el posat ensombrit, sense dirse una paraula; fou l'Andreu qui rompé

aquell silenci estrenyent afectuosament les mans ardoroses del malalt y dirigintli tendres mots pera encoratjarlo a viure. Aquest, sols responía en monosilabs a aquelles demostracions y volía plorar y riure a l'hora y no podía, puix ses llàgrimes restavan estancades; ses rialles eran una ganyota llastimosa.

Un núvol li cegava la vista y sentía en el cap l'estranya impressió de que, desprenéntseli del cos, li anava rodolant avall, avall sempre, d'un pou fondo y negrós, de negror esferehidora, en quin fons hi brunzían axordadors tots els vents de la terra, hi bullían desencadenades totes les tempestes. De tant en tant, sos dits descarnats y ossosos, casi mancats de tacte,'s mostravan incansables arreplegant el llensol y cobrellit ab moviments instintius, capdellantlo d'un costat y descapdellantlo del altre; fent y desfent lo abans comensat per tornar a rependre la pacienta tasca; després, restava quiet, mes, respirant fadigosament y sostenint un víu panteig com si estés embrancat en una suprema lluyta.

Un fret silenci regnava en l'obscura cambra, silenci semblant al que precedeix als grans actes de la vida, al silenci precursor de les grans catàstrofes, de les grans tempestes, de tots els tristos acontexements que dexan de son pas a la humanitat viventa, un rastre de llàgrimes, de sanch ò de cendres, y sempre un recort inesborrable.

La nena, com lleugera taca de llum en mitx un quadro de dolor, aparexía somrienta devant del llit, acaronant ab ses tendres manetes les xuclades galtes del moribond; aquest diferentes vegades probà de redressarse, mes impotent, s'allargassava de nou, movent el cap ab descoratjament, mes plè de resignació. L'aclaparadora realitat, havía fet que lluytés molt durant els darrers anys de la seva vida y aleshores ja no lluytava: obertament s'entregava a la fredor del fatalisme.

Van tocar les onze en el campanar de la vila y quelcom asserenat, desplegà'ls llavis per preguntar quína hora era; després, movent mandrosament sos dits encarcarats, feu senya de que s'acostessin.

– Obdulia... Andreu...—digué – ; y quan los tingué aprop, ab veu pausada y flonja y ab l'accent del convensut afegí:— Fills meus, tot me diu que l'hora es arribada; — feu un'altra pausa y seguí;—no la temo la mort, nó; soch vell, y'ls anys me pesan, y la vida... la vida'm cansa. He viscut molt... he

sufert molt...y... també... també he sigut felís... sí; molt felís he sigut, Obdulia... molt!... Tot ha passat!... Demà, tal volta ja no existexi, y de mon pas per la terra no'n quedarà més que'l recort, rès més que una ombra... Vosaltres sou joves, sou forts y plens de vida; vostre pas es segur; vostra mirada franca y grandiosament altiva, esguarda fit a fit el sol; jo soch la vostra ombra... he sigut la vostra ombra malehida... l'indiscreta ombra que ha expiat pacientment ab egoisme, día derrera día, y setmana derrera setmana, els secrets de dues ànimes germanes nascudes pera fer juntes el camí de la vida. Jo l'havía volgut tòrcer aqueix camí; havía volgut vèncer al destí; havía volgut enlayrarme a regions per mi inaccessibles, y a mitx camí vaig trobarme retut y aplanat arràn de terra... Volguí lluytar y vaig ésser vensut; avuy ja no lluyto... El recort del passat m'acora!... Obdulia, Andreu! esperits joves y sedents d'ideal que'l goig de viure empeny sempre endevant ab ferm coratge; tendres cors que cerqueu ab afany embriagarvos de veritable ditxa! escoltèu les meves paraules, que son tal volta les darreres d'un morent y'ls últims desitjos d'una ànima prompte a volarsen a les regions de l'eternitat. Un sentiment generós germinà en els vostres cors y'n tregué gaya florida... Jo, era vell, era feble... y de la vida no'n servava més qu'una il·lusió fugitiva que perseguía ab obstinació escapantsem bon punt lograva assolirla, pera seguir derrera d'ella sempre incansable, sempre eternament derrera d'ella. Havía nascut, m'havía criat y havía viscut en un medi ambent esquifit y raquitich; tot en ell era migrat: sentiments, passions... el concepte de la veritable vida'l desconexía; el de l'amor era convencional, el del honor, després, desgraciadament massa tart, m'he convensut qu'era la negació del mateix; era un mòn petit el en que vivía; vosaltres el somiavau més gran, immensament gran; y jo no podía capirlo el vostre mòn.. Vosaltres, regulavau els vostres actes per l'amor, per la verdadera llibertat, pel consentiment mútuu, jo era esclau de ridículs convencionalismes, era esclau de la societat, del què diràn... ¡Deu meu! Jo m'havía enganyat y t'havía enganyat. ¡Pobre Obdulia! Somiava en la realisació d'un impossible!... Somiava per tu una ditxa eterna, una ditxa casi inconcebible per la seva immensitat, y vaig darte una eterna agonía. Ma vida era l'ombra humida que cercava vostres il·lusions en flor; mort jo,

podrèu esser ditxosos encara; mort jo, podrèu assolirlo'l cimall de la ditxa.—

La veu s'anava tornant fosca y per moments imperceptible.

—Estimèuse forsa... forsa... y si alguna volta us recordeu... d'aquest vellet... pensèu que mor perdonantvos, pensèu que mor... benehintvos... Y si més enllà d'eix fangar hi ha un lloch d'eterna vida... per vosaltres pregaré... y estendré en els vostres .. cors... el meu eternal... som... riure...—

—Perdó! perdó!—clamaren alhora l'Andreu y l'Obdulia, ab la gorja ennuegada.—¡Perdó!—clamaren novament rompent a plorar ab desespero; peró'l pobre vellet no'ls sentía; sos llavis s'havían contret expressant un august dolor, y sos sentits closos per el món exterior s'havían reconcentrat pera la suprema lluyta.

Els dos aymants se miraren esverats y confosos y sentiren un fret d'esglay.

L'imatge de la mort, que pressentían al voltant d'aquell llit suhorós, els omplía de basarda. Ja'ls semblava sentir el soroll esquerdat dels seus òssos, traquetejant demunt la freda llosa de la tauleta de nit y l'ayret esgarrifós produhit pel blandeig de l'esmolada dalla...

Allargassat pesadament en aquell llit del que semblava ja escaparsen un baf de tomba, el senyor Joan esbategant lentament ab un batech cansat y anguniós, s'anava morint poquet a poch.

Una renera feble, però fonda y persistent, exía a pressió del seu pit enfonzat, traduhintse a voltes y a grans intèrvals en un xiulet agut y membranós, qu'entreobrint sa boca ab tètrica ganyota mostrava, descarnades, unes dents llargues y negroses com creus de fossar que's cimbrejavan en ses baboses genives.

Devant el cos agònich del venerable vellet, la mort aparexia com una cosa imposant y grandiosa que parlava directament al cor ab veu de misteri, omplintlo de temor, de confusió y de dubtes, del més enllà de la vida.

Un quelcom estrany, com una ombra vagarosa, semblava surar en l'ayre de la cambra, fentlo pesant y irrespirable.

El silenci s'anava fent cada cop més gran, cada cop més solemnial.

Els presents, propis y estranys, se miravan encongits y's

miravan esverats sense obrir els llavis, vegent com ab fluctuacions apenes perceptibles, s'anava apagant poquet a poch el faró d'aquella vida.

Aquell panteig anà minvant lentament fins a apagarse.

La boca's dilatà horrorosament, aspirà ab un suprem esfors l'ayre corromput de la cambra, y sos ulls s'anegaren per sempre en la buydor de lo infinit.

SEGONA COMPOSICIÓ DEL ACCÈSSIT AL PREMI

DE LA UNIÓ CATALANISTA

OFEGANT EL RECORT

Es morta!...

Als pochs díes de ma arribada a Marsella, cap a les darreríes de Novembre, me trobava una nit conversant alegrement ab alguns amichs y amigues a un recó del cafè de Montecarlo, lloch abont veyam passar les hores ab soberana rapidesa, y no era estrany que les primeres clarors de l'aubada'ns hi sorprenguessen ab la rialla a n'els llavis. Aquella nit, quan més grossa era l'animació y'l bullici arribava a rebassar fins els límits de lo just, y axò qu'en dit lloch la vida es bastant ampla, una rialla seca d'alcohòlich ressonà aprop nostre, fentnos tombar el cap ab vivesa: era'l tranquil de la colla: en Francesch Des-Moulins.

L'arribada del nou contertuli fou saludada ab una salva d'aplausos y frases d'afecte y li cedirem el lloch presidencial, que per dret propi li pertocava. Ja assegut, comensà a descapdellar per sa boca les frases de ritual en tot comensament de conversa, sempre que'n portava més al cap que als peus.

—Jo sé'l que sé, y vosaltres no sabeu rès,—deya campanejantse y colpejant acompassadament la taula ab els punys closos y rihent sorollosament.—Jo sé'l que sé, y sé que soch

un borratxo, ja ho sé que ho soch, y sé que vosaltres sou uns bons amichs... y'm donarèu beure perque tinch la gola seca, completament seca,—y's picava ab un dit la nou del coll, dexant sentir un soroll de caxa buyda; després, sense més preàmbuls, demanà un doble de cervesa y, dirigintse a la qui tenía més propera, tot acariciantli les galtes, li digué:

—Aquest el pagas tu, Janette. ¡Oh! ¡oh! ¡que fina qu'ets y que bufona!... Si jo no fos un borratxo, tu serías la meva aymant, ¿sabs?, perque tu al menys tens cor, ¿veritat?, un cor petit, petit com una cirera, que batega aquí dintre, y't fa plorar, sí; ja ho sé que't fa plorar devegades... y si jo no fos un borratxo, tu, tu..... Fésme un petó.....—li digué sobtadament, cambiant de tò y presentantli'ls llavis; mes, ella'l besà a n'el front pera contrariarlo y, riallera,'ns picà l'ullet.

—Nó, nó, nó... aquestos no valen; —objectà En Francesch: —Aquí'ls vull, als llavis, y'ls vull d'aquells que trauen foch, ¿sabs?, perque jo t'estimo, Janette, tant, tant... com un'ampolla de ví d'Espanya.—

—Xerés? —l'interrompé la Janette, maliciosa, y ell respongué secament:

—Xerés.—Després, prenent un ayre d'inteligencia y tot enforfollàntseli les paraules, seguí:—Tu no sabs lo qu'es bo 'l Xerés, ¡oh! ¡còm m'agrada aquell ví!... Es una medicina pera olvidar, ¿sabs? Y jo vull oblidar, perque t'estimo, Janette... y tu .. no'm fas petons, y jo sé'l que sé... ¡Com que soch sol en el món!... el món, el món,—seguí pensatiu—se va buydant el món... se va buydant... perque... perque vosaltres vos burleu de mi, y no'm voleu perque soch un borratxo..... ¿jo, un borratxo?... Perque no l'he vista més, may més..... per axò... ho soch... per axò soch un borratxo... per axò.—Y comensà a plorar ab un plor entendridor per lo inconscient, fent unes ganyotes que vessavan fel.

—Bò, ja la tenim armada!—digueren tots a una'ls quins de molt temps lo conexían.—Avuy li dona per lo sentimental.

—¡Oh! ¡Pobre Francesch! ¡qu'ets desgraciat! Jo t'estimo forsa, forsa, ¿sents?—li deya la Janette tot amoxantli la barba.

—Sí, sí, tu m'estimas forsa, ¿veritat, Janette? Ets l'única que m'estimas, ets l'única... Tothom m'abandona, tothom me dexa sol, tot sol en el món, tot sol!.. Des que l'altra, ¿sabs?, va anarsen... jo... la vaig matar... aquí dintre... aquí dintre

—deya tot colpejantse'l pit, abaxant la veu y guaytant a tot voltant, com tement esser espiat.—La vaig matar y ara dorm aquí dintre... y jo no dormo, nó; perque la sento a dintre meu... perque es meva, ¿sabeu?, perque era meva... Però, no es morta, nó; es viva, ben viva es... y jo sé'l que sé... y... —veyent qu'esclafíam una general rialla, se posà seriós y, ab tò de gravetat, reprengué:—Nó, borratxo, borratxo no ho estich; he begut un xich, axò sí, però jo soch jo, y sento, y veig, y penso, y vosaltres sou uns bons amichs... y com soch sol en el món...—Y tornava a plorar grotescament, donant uns udols bestials.

—Vaja, Francesch, càlmat. ¿No veus que nosaltres no t'hi dexem sol?—li deyam procurant aconhortarlo; mes, l'infelís seguía plorant y frasejant entre dents:

—Es morta... es morta per mi... Per axò... per axò ho soch un borratxo...

—Sí, ja ho sabem qu'es per axò que beus una mica, però borratxo no ho ets pas.

—No, ¿eh? Veritat que ho sabeu vosaltres?... Veritat que no ho soch de borratxo?...

—Nó, home, nó, ferem tots a una, y aleshores comensà a tranquilisarse un xich, però ab les mans tremoloses seguía palpantse tot ell ab obstinació, com si cerqués quelcom infructuosament, y parant gran atenció, s'escoltava interiorment.

Al cap de bona estona extengué l'index de la mà dreta en direcció al costat oposat, escoltà una breu estona, y somrihent alegrement ab somriu de noy, digué:

—Encara, encara es meva.—Se posà la mà plana demunt del pit, aclucà'ls ulls y, com si parlés a un sèr sols per ell visible, afegí:

—Dorm, dorm...—

Un darrera l'altre s'havía enquibit en el ventrell tres dobles de cervesa y anava a demanarne un'altre, quan l'amich Houstan s'encarà ab ell dihentli ab tò imperatiu:

—Prou beure, si no't dexarèm sol, ¿ho sents?, tot sol.—

L'idea de la soletat l'espahordía; per axo aquexa paraula era l'única que tenía poder a sobre d'ell pera contenirlo en sos excessos, y encara que rondinà una mica dihent que'l volíam fer morir de set, no trigà en quedar mitx adormit agegut en l'otomana.

Fou aleshores que'ls bons amichs me referiren l'historia

d'aquell pobre minyó, historia vulgar si's vol, puix es l'eterna historia d'un amor olvidat; mes, no per axò del tot buyda d'interés.

* * *

Se deya ò li deyan Suzette. La fatalitat fou sens dubte la que li portà al devant una mitxdiada d'hivern, tebia com de primavera. Passejava ell per la vorada esquerra del Sena, resseguint el mercat de llibres vells qu'en dit lloch tenen sa reyal estada.

Havía arribat a la darrera parada, en la direcció de riu avall, sense haver fet cap compra, quan de prompte atragué la seva atenció un llibre molt vell, ab cuberta de pergamí, en quina esquena s'hi llegía confosament: "De res Humana Vita.—Daudmis„. Estigué una bella estona miràntsel primer ab curiositat, després ab cert rezel, y quan decidit allargà'l bras pera enretirarlo, una mà petita y delicadament enguantada acabava de ferho ab llestesa Tombà'l cap ab contrarietat, y fitant sa mirada penetrant en el rostre de la inoportuna, al vèurel tan xamós y rialler, no pogué menys que sentirse confós, y mitx avergonyit, confegir un mot d'excusa que feu esclatar en una gran rialla a la gentil desconeguda. No trigaren en entaular conversa:

—Lo qu'es pel llibre no hem pas de barallarnos; si vostè, senyoreta, tè interés en possehirlo, espero'm permeterà que'l compri y galantment n'hi fassi ofrena.

—¡Oh! de cap de les maneres; vostè es molt amable, jove, y jo no puch permetre...—

Resultat: que'l llibre fou comprat per en Francesch y l'oferí a la bella Suzette, ab la condició, ben a gust d'ella acceptada, de llegirlo y comentarlo'ls dos junts. Moments després atravessaren el pont de l'Alma, creuaren l'avinguda del mateix nom, y al tombar el carrer de Berry semblava que's coneguessen de tota la vida; arribaren al de Courcelles y concertaren esmorzar junts en un restaurant del mateix carrer. Allí, entre plat y plat y entre copa y copa, se confessaren mutuament ab la sinceritat de dos cors joves: "Ella era filla de Montauban, població del mitxdía y's trobava a París completament sola, cursant la carrera de medicina, qu'era la de son pare; menjava ahont be li venía y tenía una modesta cambra amoblada en una casa del carrer de Rohan.

L'agitació, el París de nit, l'atreya ab forsa irresistible; mes, sos modestos cabals no li permetían arribar a satisfer plenament sos desitjos.„

"Ell s'hi trobava també sol, cursant la carrera de Dret, y la seva posició era més que folgada; conexía la gran ciutat fins més que Marsella, son poble nadiu, y estimava la vida parisenca com tot jove l'estima per lo grandiosa fins en sos vicis; mes jamay hi havía trobat una amable companyía que alegrament ab ell volgués fruhirla aquella vida, va dirli ab gracia verament *mondaine*.„

Ella somrigué, y d'aleshores begueren ab la matexa copa... fins que, quelcom alegres, sortiren tot fent brasset y capdellant mil progectes s'encaminaren als ***boulevards***, ahont pujaren a un fiacre que'ls conduhí al bosch de Bolonia.

Desd'aquell día feren vida comú en un petit, però elegant y confortable xalet de Neuilly (voltants de París) y a pochs passos de ses muralles.

No fou l'amor animal en absolut, ni tan sols en principi, lo que'ls ajuntà, sinó una perfecta armonía en el modo de pensar y sentir, y degut a exes circunstancies fruían conscientment de la vida, sense temors ni inquietuts, envejats y sense haver d'envejar rès, puix que tenintse ho tenían tot.

Hi passaren dos anys en eix estat, estimantse passionalment, generosament, com s'estiman els esperits grans, deslligats completament de la relligió de la materia y desconexedors en absolut de l'hipocresía.

Mes, el período de dos anys es molt llarch período pera mantenir sempre viu el caliu d'un afecte precosment desarrollat totjust nascut y sobretot desarrollat en un medi ambent de luxo y dissipació.

Exa vida sens frè no pot menys qu'exercir un influxo poderós sobre'ls sentiments del indivíduu, arribant a voltes a modificarlos d'un modo radical, convertint al virtuós en un sér plè de malesa; al altruista convensut en refinat egoista; l'amor en odi; la sinceritat en hipocresía; la lliberalitat en esclavisme; y tot per l'istil, capgirantho tot, malejantho tot, les onades de corrupció que, vestides pomposament ab el nom de *corrents civilisadores, novetats fi de sigle* y demés s'encarnan en aquest ditxós París y després s'escampan vertiginosament per tot lo món, axecant arreu torrents de llàgrimes d'esposes y de mares.

Aquella dòna, a mida que l'anà conexent y vivint, aquella vida exercía a sobre d'ella el pès d'una sugestió. El brill de les riqueses y'l baf de l'opulencia li enervaren els sentits, despertantli un viu afany, una mena d'inquietut que a l'enveja s'assemblava; trist afany que, poch a poch, li robava l'antiga felicitat.

Les rentes d'en Francesch limitavan les seves aspiracions a una esfera migrada, segons ella; ja no hi podía viure en aquella esfera; l'amor no li era ja necessari... Desitjava més, molt més, tal volta un somni, un impossible, pero ¿què hi feya? Una vida alegre no li bastava; volía viure depressa, en perpétua borratxera d'alegría: somiava palaus, carrosses, cavalls y criats ab brillantes llureyes, y joyes, forsa joyes...

Un jorn qu'en Francesch havía sortit per espay d'algunes hores, a son retorn trobà al demunt de la taula d'estudi un plech tancat; desclós, pogué veure que contenía bitllets per valor d'alguns mils franchs y una carta concebuda en eixos termes:

"Ab la fermesa que's mereix el sèr que'ns inicia en els goigs de la vida, t'he estimat amich Francesch fins avuy, en que, per lley fatal y inevitable, he comensat a esmentar que s'afeblia en mí aquell noble sentiment que fortament a tu me havía lligat.

En conciencia, no puch seguirhi al costat del home qui, tal volta, en plasso no llunyà sols constituirà en mí un agradable record. A més, el límit de mes aspiracions l'he colocat en un lloch molt alt, altíssim... Ab tu no podría assolirlo. Y es per axò que't dono un adeu, si no ab recansa, rublert d'un nou sentiment que en endevant portarà'l teu nom als meus llavis pera benehirlo y a mon cor pera retirte un germanívol efecte.

Esperar el moment de la desil·lusió, del cansament, del fàstich, hauría sigut massa trist..... per axò he volgut evitarlo.

¿Ahont vaig? No vullguis saberho: vaig seguint el destí.

Quant he rebut de tu, adjunt t'ho retorno; perdonam, si no ho fès, ne tindría remordiment. No guardo més que'l record de la passada ditxa.

No'm tinguis rencor, no'm maleheixis: es l'últim prech de la que sempre ha sigut per tu una bona amiga.

Suzette."

A mida que anava llegint el cor se li estrenyía, sa respiració's feya fadigosa. Quan finí la lectura respirà sorollosament, llensant un esbufech d'ira afollada al esguardar aquell munt de bitllets que, en son encegament, cregué representavan el preu de ses caricies. Anava a rebàtrels al foch de la llar; mes, prompte obtà per retornarlos a mans d'aquella ingrata. Mirà al peu de la carta, y ni una senya trobà qu'indiqués lo seu nort. —"Vaig seguint el destí„ —deya més amunt...

Regirà la casa, y tot restava en ordre perfecte. Sortí, preguntà arreu... Tothom ignorava.

Passats uns quants jorns, abandonà París. Ahont anava? No ho sabía pas; seguint el destí... boig, capficat, aborrint la vida.

Un any després s'instalà definitivament aquí a Marsella, portant desde aleshores una vida agitada, malgastant ses forses en perpètues orgíes y ofegant aquell punyent recort en una borratxera contínua.

Lo corrent es vèurel sempre alegre; mes, ab una alegría tan folla, que fins arriba a fer llàstima. Altres voltes, sortosament poques, els fums del alcohol retornan a son malaltís cervell l'imatge d'aquella dòna y aleshores esdevé tristíssim, d'una tristesa inconscient, que mou els cors a una compassió sens límit.

May més n'ha sapigut rès d'ella, y ara al recordarla diu "qu'es morta per ell... que la va matar„.

Al sentir exes paraules, en Francesch desclogué un ull mandrosament. y comprenent que's parlava d'ell, se redressà y tot seguit comensà ab la cantarella acostumada:

—Morta, morta... ho es, y no ho es; ho es perque la vaig matar, y no ho es perque la tinch aquí, a dintre meu, ¿sabeu? Era hermosa... molt hermosa; més que tu, Janette... Més... més... Nó; tant; sí; perque, ben mirat, tu n'ets forsa de maca: aquestos ulls, aquest nasset, aquestos llavis, ¡oh! Aquestos llavis ¡que'n demanan de petons!... Si tu m'estimesses un xich, jo t'ho daría tot, tot, fins l'americana y'ls escura dents, y tot jo, y més, més encara; te compraría pistache y anells, y unes castanyoles, y'l cel, y encara més..... Y quan me morís, tu'm clourías els ulls a petons, y la boca, y'm moriría content, forsa content, perque tu'm plorarías. ¿Veritat, Janette? ¡Oh! ¡Còm riuría tot morintme! ¡Còm riuría!... Ja... ja... ja... ¡Còm riuría... tot morintme!...—

De cop y volta s'acostà a l'orella de la Janette y li digué unes breus paraules ab veu baxa; aquella somrigué y'ns feu l'ullet y arronsà les espatlles maliciosament...

Moments després nos donaren el bon día y s'allunyaren agafadets, passejant ell entre dents:

—Es morta... es morta.—

TERCERA COMPOSICIÓ DEL ACCÉSSIT AL PREMI

DE LA UNIÓ CATALANISTA

REALITAT

Bon punt la criatura ..

Bon punt la criatura hagué donat l'ànima a Deu, les vehines se miraren fredament les unes a les altres tot fent un moviment ab les espatlles que volía significar:—Be, ¿què fem?—Una d'elles, la més vella, comensà un parenostre, que fou respost per les altres ab veu gangosa, intercalanthi algun que altre badall; després, convensudes de que ho exigía la costum en semblants cassos, tractaren d'arrencar d'aquell llit a la pobre mare, qui, plorant silenciosament, y presa de muda desesperació, estava arrapada al cos ert del fill que la mort acabava de robarli. Y ho feren ab les paraules de rúbrica, que volen esser de condol, que'ls matexos que les diuen creuen sinceres y son sempre les matexes:

—Què hi vol ferhi...? Deu ho ha volgut axís; ell sab perquè. Ja ha acabat el sofrir. Procúri asserenarse y demanar a Deu forsa anys de vida per pregar per la seva ànima —

Y axís, tot per l'istil, portant de tant en tant el mocador als ulls com pera axugar una llàgrima. Interiorment y d'un modo involuntari pensavan: "Gracies a Deu qu'està tot acabat. Es ja la una y demà m'haig de llevar de bona hora... La veritat que ja comensava a cansar. ¡Quín mareig! a totes ho-

res aquell etern crit." Y en veu alta tornavan a aconhortarla fingint admirablement que prenían part en el seu dolor.

Dues d'elles, que volguent passar per caritatives, s'encarregaren d'amortallar les tristes despulles quan estigué tot arreglat, s'assegueren y comensaren ab les demés a enrahonar de tot, menys del difunt, a pretext de qu'era convenient allunyar aquell pensament a fi d'estalviar el sufriment a la pobre mare. En realitat, era un sentiment egoista el que'ls movía: la presencia constant del dolor els resultava desagradable; per axò discretament l'allunyavan totes a una, cregudes de que practicavan una bona obra.

La desolada mare, en son aclaparament semblava no vèurehi ni sentirhi; mes, en el fons de son sí, les imatges del espòs y fill volguts, prenent forma palpable, semblavan mostrarli el camí del etern repòs, fentli desitjar la mort ab gran dalera.

Com la cambra era freda y humida y'l foch no's veya en lloch, ni de què ferlo, les vehines comensaren a reflexionar que lo millor fora que's fiqués al llit y descansés fins a esperar el día. Axís tractaren de ferli entendre; mes els treballs foren grossos pera decidir qui's quedaría a ferli companyía. Totes tenían obligacions. "En cas contrari, s'haurían quedat de molt bon grat" deyan ab fingit sentiment y afegían: "Per què serían els vehins sinó per ajudarse en semblants cassos?..." Y, malgrat les bones paraules, anaren retirantse una després de l'altra tot dihent:

—Si'ns necessita per alguna cosa, ja ho sab... no té més que trucar... ò fer un crit...—

Y la dexaren sola.

Havía sufert tant en poch temps! n'havía sufert tantes de decepcions!... Conexía ja tant el món, tant, que rès li venia de nou; tot ho sofria del món y rès n'esperava.

Arrossegada pel pes de la desgracia, desde l'alta esfera en que trobà son bressol, havía anat rodolant, rodolant, sense aturarse, avall, avall sempre, fins a sofrir els horrors de la fam, fins a la més completa indigencia.

Quan se trobà sola, y sense altre ampiro que una trista desesperació, a ella s'hauría entregat, a no contenirla un reste de sentiments piadosos que servava encara dels seus millors temps, malgrat l'haver arribat derrerament a desconfiar de la Providencia. Y encara que recordà ab anyoransa la casa paterna y comparà la passada grandesa ab son dolo-

rós present, fou pera revestirse prompte ab un vel de santa resignació.

Passats els primers moments, s'encaminà a la cambra de mort, hont passà'l reste de la nit en un estat boy complert d'insensibilitat moral. Dos ò tres voltes li semblà que un lleuger panteix agitava'l pit del cadavre, apressantse a comprovar lo que no era més que ilusió dels sentits, comprimintli fortament, tractant de percebir els batechs del cor que, com rellotge sense corda, feya ja hores que s'havía parat. De prompte, una glopada d'ayre que'ls pulmons retenían empresonat, exí a pressió determinant un xiulet aflautat que l'omplí de dubtes y esperanses que prompte resultaren fallades.

Aplanada pel dolor, pensava vagament sense darse compte de son ver estat.

Clarejava. Abaix, al carrer, el soroll dels carruatges sotraquejant demunt l'enllosat comensava a torbar confosament la quietut de la cambra.

Una xinxeta mancada d'oli, al demunt de la taula de nit, feya les darreres estremituts, no decidint francament a apagarse; per fí, espetegà una lleugera estona, y morí.

La trista mare s'havía endormiscat demunt el coxí, son rostre junt al del fill volgut, y ensomiada somreya.

Uns cops donats ab violencia a la porta del pis, la desvetllaren sobtadament, interrompent la felicitat d'aquell ensomni, encaminantla de nou a son estat de fonda lassitut y descoratjament.

Oberta la porta, dos homes aparegueren al replà de l'escala: seriós un; l'altre somrient estupidament.

—Venim a incautarnos dels mobles,—digué'l primer, ab sequetat. Tan impensada com brutal escomesa, acabà de aplanar a la desventurada qui's quedà mirant fitament y com fora de sí al qui acabava de parlarli. Violenta s revoltà tota la sanch de ses venes y dos dolls de llàgrimes ruhentes li exiren a aquell esclat. Creuà'ls brassos demunt el pit, acotà'l cap ab defalliment y seguida d'aquells dos homes s'endinzà silenciosa en la fúnebre cambra.

Devant el fret cadavre que l'angoxada mare'ls mostrava ab dolorós y eloqüent mutisme, aquells se miraren encongits y corpresos, no s'atreviren a moures, ni tan sols a desplegar els llavis. Al cap d'una bona estona, aquella, ab veu apenes perceptible'ls digué:

—Tornèu demà: tornèu y tot serà vostre.—Y'ls senyalà enèrgicament el camí de la porta.

Unes quantes vehines, les matexes del vespre, entraren y sortiren durant bona part del día. Devant el fret cadavre, totes cercavan, en son repertori la frase més apropòsit pera expressar lo que no sentían. Alguna qu'altra paraula que al difunt fes referencia... y prou; de la que sobrevivía, molts ni se'n recordavan; alguns, ni la conexían, y les que se'n ocupavan era per preguntarse còm devía estar de fondos, què faría en endevant y què dexaría de fer. Algunes, al saber qu'en altres temps havía sigut una gran senyora, al vèurela retuda y a la miseria, sentían una mena de satisfacció interior qu'en và s'esforsavan pera ocultar, puig les hi feyan trayció les paraules que inconcientment vessavan sos verinosos llavis. Les que ab sinceritat la planyían era tan sols baix el punt de vista no exempt d'egoisme, de que havía sigut per algun temps una igual seva, y havía esdevingut una igual més desgraciada. Les que, fins aleshores, may havían pogut posar el peu en aquella casa, al veure'ls encara luxosos mobles que denunciavan son passat de grandesa, somreyan ab cínica satisfacció, puix sabían que ja no li pertanyían.

El piano, a un angle del menjador, mostrava obert les blanques tecles que may més havían de polsar aquelles mans amigues. Un nocturn del gran Chopin obert a la meytat, dormía en el faristol cobert de pols, excitant la curiositat d'aquella gent rústega, en quin cor hi tenía fondes arrels l'enveja y els sentiments més innobles. Fills eran de l'ignoracia del poble: si practicavan el be, era d'un modo inconscient, per instint; si'l mal, perque no'ls havían ensenyat a refugirlo.

Vingué la nit, y ab ella l'hora crudel de la separació.

Sols una velleta acompanyava a l'afligida mare en sa dolorosa agonía, una pobra velleta que com ella havía assaborit les incessants amargors d'aquesta vida. Totes les demés s'havían retirat al sebre que no hi havía enterro, que se l'havía d'endur el carro dels pobres.

Aquest, a primeres hores de la matinada, misteriós y pesat anà avansant per l'estret carrer, despertant un soroll tètrich y solemnial. Cada trontoll, cada retruch, repercutint en aquella cambra, capgirava'l cor de les qu'en ella vetllavan. Quan aquella remor dexà de sentirse, dos homes s'enfilaren escales amunt y a una lleugera pressió, la porta del pis girà

sobre ses frontisses donàntloshi entrada; y com qui té molt que fer y poch temps de que disposar, guiats per la feble claror d'una xinxeta, entraren a la cambra hont la pobre mare estrenyía per última vegada entre sos brassos, al fillet que jamay en el món havía de reveure.

—¡Mestressa!... ¡qu'es tart y vol ploure!...—li digueren ab entonació grollera y ab marcat ayre d'impaciencia.

Sols aleshores vegé clarament ab tota sa cruesa l'abim que de son fill la separava; sols aleshores, sentint vigorosament imposarse l'aclaparadora realitat dels fets, en son dolor sens límit ni esperansa, aquella glopada de fel li feu aborrir el món y malehir la crudeltat dels homes.

Se resistí encara uns moments, estampà en aquell front gebrat un petó molt fondo, recopilació de tot l'amor, tota la tendresa y tot el dolor d'una mare, y rompent un plor fosch, plè d'amargor ofegada, se desprengué del fillet y l'abandonà a aquells estranys brassos.

Poch després, entre aquell sanglotant plor, els vehins percebiren clara y distintament el soroll somort de la caxa al topar en la barana y recolses de l'escala. Axò y el batre de les ferradures demunt l'empedrat, foren les úniques y tristes batallades que senyalavan el pas d'aquell enterro.

Quan un raig de sol joguinejant en l'ampit de la finestra, anà a desvetllar a les dues dones qu'estretament abrassades, dormían en un sofà retudes y extenuades, feya moltes hores que no havían menjat, mes no se'n davan compte, y per altra part no tenían què portar a sos llavis.

Encara que aclaparada y fondament abstreta per aquell dolor, a la pobre senyora li fou precís oblidarlo pera pensar en la seva situació per demés crítica. Les joyes havían sigut venudes, primer; les robes, pessa darrera pessa empenyades; els mobles darrerament també; aquell día, dintre uns moments tal volta anirían a recullirlos... l'amo de la casa la llensaría al carrer; li debía'l lloguer de tres mesos... Y tot pensant axò, ajudada de la caritativa velleta, girant y regirant calaxos y armaris, anà aplegant en un farcell, lo poch que li restava, despedintse a l'hora, per sempre més, de tots y cada un d'aquells mobles, muts y fidels testimonis d'aquells jorns d'inolvidable joya; companys de ses tristeses, amichs en sa solitut.

Quan estigué tot llest, s'assegueren esperant.

No hi van haver d'estar pas molta estona; els jueus del

día abans se presentaren, y, ab cínica fredor anavan desllorigant un a un aquells mobles, y ab la matexa fredor se'ls anaren enduent un darrera l'altre. Quan va quedar tot despullat, encara resseguiren una vegada més tots els recons ab recansa de no trobarhi quelcom més en què clavar ses afamades urpes; després, tot cantant una cansó desvergonyida, se'n anaren escalas avall.

Les dues dones quedaren immóvils com afermades a terra, els brassos allargassats, els ulls vessants de llàgrimes. Sense dirse una paraula's comprenían. Aquella buydor els venía a sobre omplintles de basarda y agobiantles de tristesa.

Per la malaurada senyora, la terra era un desert sense fites, y no s'atreví a abandonar aquell lloch plè de recorts estimats, saturats de ses tristeses; y a esser sola, tal vegada allí hauría esperat la mort sense lluytes, acceptantla com a necessaria y fins benehintla.

Mes, la pobre velleta qu'en altres temps l'alimentà en sos pits y l'estimava com una mare, hauría donat per ella la vida; per axò prengué en ses mans el pobre farcell y dirigíntseli ab dolsor imperativa va dirli:

—No'ns queda rès que fer a n'aquí; anèm.—Dirigiren un últim esguart a la cambra hont encara hi vagavan mortals efluvis, sortiren abdues silencioses, baxaren pausadament les escales, y prompte la gran ciutat les vegé creuar carrers y plasses, ab crudel indiferencia, ferides brutalment per l'eterna y cínica rialla que llensa a totes hores l'opulencia.

XXV.—DISCURS DE GRACIES, *de D. Ferran de Querol*

Permetèume, Senyora; permetèume tots vosaltres també, senyores y senyors, qu'en aquest moment, pera mi solemne, posposi'ls devers de cortesía a mos sentiments d'entusiasme y de sinceritat, y que aduch abans de saludarvos, vos admiri.

Es tan falaguer aquest espectacle, tan falaguer pels sentits y per l'ànima, que, tot y fent bona estona que'l contemplo, encara'm té corprès.

A mi'm sembla sentir que les elegants columnes gòtiques que sostenen, y'ls hermosos archs que forman les voltes de aquesta històrica sala, han agafat vida, y que tremolan de emoció, com jo mateix; y que despertan de la nyonya narcòtica ab que tot l'any veuen formiguejar y agitarse per aquest paviment,—entre la prosa de la contractació y'l burgit del mercat, – lo bategar febrosench, l'engunia, els daltabaxos, la fera batalla del negoci.

Jo'm penso qu'aquestes sempre desertes galeríes se complauen al sentirse orejades por les brises de Maig, en l'esperansa de propera invasió de joventut y de bellesa ab que l'anyal festa d'avuy les regala..., y que's troban orgulloses d'estivar tanta dòna hermosa, tanta gala alegroya, tanta joya esplèndida, tanta mantellina blanca..., entremitx de tan de clavell vermell y tanta rosa com se mustiga prematura-

ment, de calor y d'enveja, al contacte dels cors commoguts y entusiastes, y en contrast ab los encesos colors de llavis que somriuen y de galtes que la satisfacció arrebola.

Y'm penso més: me penso que aquest palau, ahont tenen sa morada les Belles Arts, ahont lo geni català s'arxiva, se perpetúa, se desenrotlla y s'enlayra..., està content cada any, quan nota, per la remor desacostumada y simpàtica de festa que n'omplena patis y vestíbuls tal día com avuy, que, en la esplèndida y colossal Barcelona, la florida Reyna de Llevant,—quin plà es estret pera tanta riquesa com té, pera tant de treball com fà, pera tant de jardí com l'embelleix..., quina vida exhuberant empeny son esperit y ses flors a enfilarse pels turons vehins y a vessarse per sos poètichs voltants ..;—que aquesta Barcelona europea y cosmopolita, joyell del Mar llatí y empori de la terra ibèrica, demostra un cop cada any, ab demostració sumptuosa, y ho demostra aquí, qu'es sempre, qu'es avans que tot, qu'es ben be de cor, catalana.

Lo sant orgull de serne tots embauma aquesta sala: aquí no alena un pit que no estigui inflat de fè en la grandesa de Catalunya, d'esperansa en son esdevenir, d'amor profons a la terra benhaurada que ha plagut a Deu darnos per Patria.

Qui ara's trobi aquí, per foraster que sigui, per ignorant que'l suposem de ahont es y de qui som, se sentirà commogut, si es honrat y cavaller, devant d'aquest espectacle; haurà d'endevinar que, poble que aytal aplech congrega y d'aytals sentiments veu animat, es poble felís ò fort; que, ò commemora una victoria explendorosa, ò assisteix a son propi y definitiu renaxement.

Sols una nota,—ho confesso,—trenca aquesta armonía.

Sens dubte, un esperit poch reflexiu que de sobte entrés ara per aquestes portes, sens fixarse en qui son los meus ilustres companys del Consistori; arribat massa tart pera haver assoborit les mil belleses, de pensament y d'istil, ab que nostre President ha empedrat son magnífich discurs, y pera enlluhernarse en la corrent vertiginosa d'inspiració, de pulcritut, de valentía y d'elegancia que, en poètich devassall, ha fluit dels llavis de nostres llorejats, y ha omplert los cors d'aquest concurs selecte..., rebría (malgrat lo màgich atractiu del quadro que estem presenciant), una ben trista impresió al veure aquesta tribuna profanada per una figura desconeguda, que respon a un nom obscur; y sentiría l'inquie-

tant escrúpol de si, pera la festa benvolguda, tradicional y clàssica dels Jochs Florals, haurà comensat la decadencia.

Recordaría l'estol d'homes distingits, molts eminents, que abans que jo han ocupat aquest sitial; evocaría l'ombra de aquell bard que va estrenarlo, allà en los jorns ja llunyenchs de la restauració d'aquestes Justes d'Honor y de Cortesía; y no podría dexar de plànyers de que la ineptitut del mantenedor d'enguany hagués de ser la que fes reviure, en la memoria de tots, aquella figura simpàtica, de físich mitx-eval y d'esperit enamorat de la tradició y de la llegenda, que, havent vulgarisat l'Historia de nostra aymada Catalunya, rebía de sa terra patria la llum sacra de l'inspiració..., fins allà, a l'ombra trista

"dels arbres seculars de la Moncloa,"

pera tornar a donar vida, per exemple, al llegendari primer crit de llibertat que'l poble sicilià llensava, al llensarse en brassos dels nostres Reys del Casal de Barcelona, y pera fer catalana, dexantli emperò son segell d'energía y de sobrietat originals, la més tendre, si ja no la més alta, de les creacions Shaksperianes.

Creyeume que no es pas per immodestia si m'atrevexo a dir que, qui tal pensés, no encertaría. Aquells eran altres temps: aleshores hi calía, aquí, un Víctor Balaguer; una personificació de nostra Historia, que la gent comensava a adonarse qu'existía y era nostra; y una personificació de la poesía,—de la nostra, també,—que anava desxondintse y despertantse, avivallada per la conciencia de sa potent vitatalitat.

Allò obehía, la restauració dels Jochs Florals, a la necessitat instintiva d'un poble que, malgrat noses y entrebanchs, viu y progressa; y la sent de donar fè de sa personalitat y de son geni...; allò era la manifestació incoercible de l'hermosura d'una llengua que, havent estat Regina del món literari, conreuada fins pel Dant, com homenatge a l'universal admiració que despertava arreu, no pot resignarse a la categoría d'*argot* vulgar a que vol condempnàrsela, y lluyta noblement pera purificarse, pera esser bella com fou, pera tornar a cantar allò qu'en sos explendors cantava, lo més sant que pot cantarse: la Fè, la Patria y l'Amor.

Avuy,—en bona hora ho diguem,—los Jochs Florals son més que tot axò. Avuy son ja l'apoteosis, la glorificació, el

resúm de l'esperit català que informa y dona vida a totes les energíes, a totes les empreses y a totes les aspiracions, y als desitjos tots de Catalunya, d'aquesta terra que se sent ja forta, mestressa de sí, conscient de ses tradicions y de ses glories, de son valer y de son pervindre. Y son, ademés, lligàm de germanor entre la gent de tots los pobles, indrets y racons de la Patria idolatrada.

Per axò, sols per axò, vull figurarme que l'honorable Cos d'Adjunts primer, y'l Consistori després, havent assolit constituhir també enguany aquest organisme ab homes qu'han donat llustre positiu a les lletres patries, han volgut contar ab quelcom que no resés ab la Gaya Ciencia, ni sisquera ab la Literatura; ab quelcom que demostrés que's regoneix y's consagra aquest altre aspecte social y patriòtich que m'he permès atribuhir als Jochs Florals.

Y, no triant, sinó pera pendre al etzar, han allargat lo bras y han portat aquí un pagès del Camp de Tarragona, que vé expedit, — com diuen en ma terra,—les mans a la butxaca, sense tema, sense bagatge literari, sense merexements ni prestigis de cap mena; y vé, més que a barbotar mots de saludo y de gracies, a llensar un crit inarticulat y rústich d'unió; a portarvos l'abràs d'una ciutat germana; a fer sentir, en aquest temple de l'eloqüencia y del ben dir més refinats, l'accent entusiasta y la paraula ferrenya y poch pulida de la "gent del llamp„.

Aquí m'hi han fet pujar ab la comanda de donarvos les gracies en nom del Consistori. Jo ja us les vull donar, però, massa insignificant pera rendirles a tothom del honor may somiat de que gaudexo, no sé verament de que us les dongui.

¿Gracies? Millor que de mi les heu rebudes,—y cent voltes millor:—la garrida Reyna de la Festa ab les aclamacions que l'han acompanyada al soli de la pau y del amor; els inspirats trobadors, ab vostre aplaudiment; tots quants aquí heu vingut a donar prestigi y lluhiment a un acte aytal, ab la satisfacció d'haver cumplert un dever de patriotisme, que, més que gratitut, mereix elogi.

¿Que us diré més, jo ¡pobre de mi! sinó us expresso'l meu desitx de que lo qu'heu fet, a tots y a cadascú li tingui en compte Catalunya?

¡Si tot quant més podria dirvos fora empetitir ma tasca!

Valdrà més que, en punt a mercès, a tots,—senyors del

Consistori, poetes premiats y Senat respectable,—us porti les de casa. Que us digui que Tarragona, que per sa sòrt té enguany,—fòra la meva,—brillant representació en aquest Jurat; que Tarragona us ho agraheix; qu'ella us admira; que sent y pensa com vosaltres; que, com vosaltres, té'l cor català.

Si algun cop no es lo vent de la persecució lo que fassi fòra de sa casa payral aquesta festa; si ho es lo mateix esperit expansiu de la seva institució, lo goig de passejar son sagrat lema pels altres indrets de Catalunya... portèulo, sí, abans qu'en lloch a Montserrat, extenèulo a les plantes behenides de la Santa Patrona que, del cim d'aquella portentosa montanya, abriga al Poble Català ab son mantell d'amor y l'orienta ab la celestial claruria de sa corona d'estels...; mes, en una segona sortida triomfal, si voleu fer honor als monuments materials de nostra Historia, y venerar los sagrats recorts de l'avior..., recordèuvos de la vella Ciutat Catalana, que feu d'aquesta terra Metròpoli de la Roma de cap ensà dels Alps; y que més tart, ja formada y robusta nostra nacionalitat, declarava Alfons Segon, en públich document, lo cap del seu Reyalme.

Recordèuvosen, y portèuli, allí, aquest Lema; que no s'hi ha de trobar foraster, ni semblarhi pas exòtich.

Al revés; hi trobarà un ambent de creenses y amor patri, sense'ls que hauría d'asfixiarse la Matrona augusta que porta per corona la fàbrica admirable de nostra Catedral maravellosa, quines naus encara s'omplan de fidels, y de cants llitúrgichs, y d'encens, y de plegaries, com los han omplert de iguals místichs aromes centes de generacions, tot farsintlos de inimitables filigranes d'art, en que tots los istils més purs rumbejan.

Que porta per sandalia, bo y mullada ab la brumera que hi dexan les ones en son constant bés d'homenatge, les grades herboses y enrunades d'aquell Anfiteatre Romà, quina sola han amarat de sanch milers de martres.

Qu'es mare d'aquells ferms cristians que, a la veu encoratjadora del Sant Bisbe Olaguer, feyan enllà, y sempre enllà, les fites de la Patria.

Que tantes vegades, cenyida la ciclòpea armadura de pedra que l'ha servat quaranta segles, ha lluytat per la terra y per la Fè...; se n'ha sentit tantes ferida; tantes abrusada; esborrada, més d'una, de la crosta del planeta...; que, en díes

no llunyenchs, de que'n remembra encara l'èpich daltabaix, ha vist, per defensarse d'extrangera invasió, sos fills fets pilot de carn ensanglantada, sos temples profanats, ses cases enrunades, y emmatzinat son ayre pel fum sinistre de la batalla y del saqueig.

Allí, amorosament lliurades de sagrílech abandó, se guardan les cendres venerables del gran Jaume primer, lo Rey enamorat de Catalunya qui, al contemplar, embadalit, aquesta terra' "desde'l cim de Sant Geroni" se mirava la Ciutat fidel,

"tan antiga com lo món"

y escullía ses poètiques platges cossetanes pera embarcarse en elles, y d'elles estant, anarsen a cullir, dels carmes mallorquins, la blanca tarongina, símbol de les esposalles que'l brau Capdill contreya per sempre més ab la Gloria, la núvia ideal que li prometía en dot Regnes y conquestes ab que engrandir la Patria, y fer encara més forta, y més potent y més hermosa

"la estimada del seu cor."

A la Poesía, la flama qu'aytals sentiments reviva en tots vosaltres, donantvos son estre y sos primors pera cantarlos, Tarragona ofereix perpetuament, desde'l collet granítich en que s'assenta magestuosa, un torrent d'inspiració, ahont la han beguda a dojo insignes lírichs, pintors, egregis, genials novelistes..., y no sols en les gestes de sa historia, y en el recort d'antigues desventures, y en els testimonis d'explendors passats, y en ses típiques costums, y en son llenguatge enèrgich..., sinó en la hermosura de son "Camp", aquella planuria sense rival, encisadora, orejada pel clàssich vent "serè", que de les serres que la voltan baxa a ratxes, en bufades vigoroses qu'expolsan y sanejan, portanthi la bauma resinosa dels abets, y'l flayre de la farigola y del romaní y de l'orenga y del fonoll y de mil herbes silvestres y aromàtiques..., molt més sovint que'l baf gelat de la neu, tan bon punt cayguda, allí, com fusa, desfeta pel sol encès que sempre brilla, qu'esclareix sempre aquell cel nèt y blau, d'un esmaltat perfecte. Allí ho es tot, de poesía; tot ne fá, en aquella terra; les càndides aubades de color de rosa, quan comensan a donar llum y contorns a les fosques pinedes del litoral, quin reguitzer d'arrenglerades soques apar que fassin de barana al mar placèvol y rialler, ovirat com una llenca

de plata per dessota les copes dels pins, rodones y atapides...; les esplèndides postes de sol, vermelles y daurades, que coloran l'espay en resplandors d'incendi...; la munió de pobles y masets que blanquejan arreu, sobre la verda catifa dels vinyats y dels ordis...; los exèrcits d'arbres que guardan els camins y ombran les parades...; els reguerons que serpentejan per les hortes, y s'escorran en els llits secatius dels nostres "Gayàs" intermitents, per arribar al mar...; y'l mar mateix, el nostre llegendari mar, sempre llis, sempre blau, sempre llepantne l'arena d'or dels sorrals y esquitxant ab sa nevada escuma les corcades roques costaneres...

Y aduch l'esperit del nostre poble, més ò menys conreuat, més ò menys apte pera obrirse al avens, però sempre refractari a la vilesa, a l'hipocresía, a l'adulació..., als sentiments baxos; instintivament esquerp a l'adopció de costums estranyes, a imposicions forasteres; aferrat a ses tradicions y a sos terrossos...; fins allò tanca, en sa rudesa, quelcom... molt, de poètich.

Senyors: si al aupar nostra Senyera Pirineus amunt no anavam al desterro, perque ben català es tothom allí, ahont l'hospedatge del digne Monsenyor Carsalade du Pont va soplujarla, dins de preuhat Monestir, en aquell Canigó que havía inspirat un dels capdals monuments de la Literatura universal al primer poeta del segle XIX...; quan aquell sacre drap tremolí a Tarragona, y l'ayre embaumat del nostre fèrtil "Camp" fassi brandarlo, y tot un poble sobri y mascle l'aclami y'l victoregi...; be podrèm dir qu'estem a casa nostra; be podrèm, ab tant d'orgull com aquí, llensar lo crit que ara mateix me surt de l'ànima, y que jo voldría poguer donar ab veu tan potent que's sentís pels àmbits tots de Catalunya y fòra d'ella; y donarlo ab religiosa emoció, ab coratjós entusiasme..., de genolls en terra: el crit sant d'aclamació a la qu'es, y serà sempre, nostra Patria!

He dit

TAULA

Plana

3 2044 035 991 520

